ځوانان او شخصیت جوړېدنه

لیکوال:

ډاکټر تاج الدین (ملت مل)

۱۳۸۹ لمریز

Ketabton.com

دویم چاپ

د جلال اباد ښار _ننګرهار، افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړني:

د کتاب نوم	::	ځوانان او شخصیت جوړیدنه
لیکوال	::	ډاکټر تاج الدین (ملت مل)
دلیکوال بریښنا لیک	::	tajmim@aol.com
دچاپ لړۍ	::	دویم چاپ، له نوو زیاتونو سره
ژبنیز اصلاحونه	::	هجرت الله (اختیار) او حیات الله (وړ)
کمپوزګران	::	شمس الدین (الفت) او عبدالقدیر (امین)
پښتۍ او ډیزاین	::	رحمان الله بهیر
دچاپ شمېر	::	۲۰۰۰ ټوکه
چاپ ځای	::	حلیمی مطبعه
دکتاب د لاسته راوړنې پته	::	نوی سید جمال الدین (افغان) انستیټیوت دچپرهار زړه هډه، دننګرهار د بریښنا ریاست ته مخامخ، د تالاشې چوک ته نږدې، جلال آباد ښار اړیکشمېرې: ۴۵۴ – ۰۰۶ – ۷۰۰ (۰) ۳۳۳ – ۰۰۰ – ۶۰۲ (۰)

ددې کتاب د کاپي او چاپ ټول حقوق له لیکوال سره خوندي دي، سرغړونکی به یې له سختو قانونې مجازاتو سره مخ شی، د اجازی لپاره له لیکوال سره اړیکې ونیسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

خپل دغه اثر د افغانستان دتوریالې، ولې ساده (!) او محروم ملت هغه ځوان نسل ته چې دطاغونیت دوحشتونو له لاسه یې د خپل ماشومتوب زرینې ورځې او شپې یې په غرونو، رغونو کې، په سرو غرمو، سړو او واورو کې په بې کوري، یتیمۍ او نا هیلیو کې تېرې کړې، او آن داچې همدا نن هم له خپلو نړیوالو همزولو سره د سیالۍنه بې برخې کړای شوي، په خورا درناوي ډالۍ کوم.

ډاکټر تاج ا لدین (ملت مل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب موخه

دټولنيزو برياليتوبونو او لاس ته راوړنـو بنـسټ پـه ځـوانۍ کـي ايښودل کيږي. له بده مرغه، هغه وخت چې ځوانان دا واقيعيت درک کوي، نو دومره پري ناوخته شوی وي چي بيا هغه د لاس نه وتلې وخت نـشي جبرانـولاي. ددې کتـاب د ليکلـو اصـلې موخـه همدا ده، چې تاسي ځوانان و دغه حساس ټکۍ ته متـوجی کـړي، تر څو په خپل راتلونکې ژوند کي لوړو مقامونو ته د رسـيدو پـه لاره کې تاسي هغه وړ او ضروري فرصتونه لـه لاسـه ورنکـړي، د کومو چې زه او زما په څير نور يي ارمان کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه

دا دخوښي ځاي دي چه د "ځوانان او شخصیت جوړیدنه" کتاب د دوهم ځل لپاره د نوي اضافي او اصلاح شوي موادو سره د لوستونکو او علاقه لرونکو په وړاندې ډالۍ کیږي.

زه یو ځل بیا ددی کتاب په تهیه، ټائیپ، اصلاح او چاپ کښي د یو شمیر زیاتو ملګرو او دوستانو د نه ستړي کیدونکي هلو ځلو نه مننه کوم. په خاصه توګه زما د کورنۍ د څو تنو ځوانانو شمس الدین (الفت)، عبدالقدیر (امین)، اشرف خان (شیرزاد) او مشرف خان (حیران) هلې ځلي چې څو څو ځله یي د کتاب په درستونه او د کتاب په کمپوز کولوکي کړي د ستائني وړ بولم.

ددې تر خوا د محترم هجرت الله (اختیار) صیب، اوحیات الله (وړ) صیب دوامداره هلې ځلي د کتاب د ژبنیز اصلاح او ډیزاین په برخه کي او همدا راز د ښاغلې نجیب الله(نایل) صیب او رحمان الله بهیر چټکي او ضروري لاسوهنې د کتاب د ډیزاین په برخه کی دومره با ارزښته دي چي د دوي ددغو علمي مرستو پرته به دا کتاب لکه د یوه بي مالګي قطغ په شان وه. زه ددوی د هریوه له اخلاصه ډکو هلو ځلو نه د زړه له کومې مننه کوم

بی ویلو دي نه وي چې دا د ښاغلې عبدالبصیر سباوون هر اړخیزه همکاري وه چي دغه کتاب ئي زما دخولي او فکر نه ستاسي لاسونو ته درورساوه. دده د دوامداره مرستو نه بغیر به دغه کتاب اوس هم یو خیال وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته دا په ځای ئي بولم چي د شمشاد د تلویزون، د ننګرهارد ملي تلویزون،د شرق ړ تلویزون اود افغانستان د ملي تلویزون د مسئولینو او کارکوونکو نه اوهمدا راز داباسین، نرګس، شرق او کلید رادیوګانو د کارکونکو څخه هم د زړه له کومې مننه وکړم چي ټولني ته ئي ددي کتاب دور پیژندنې په برخه کې خپلې هر اړخیزه همکاري په نه ستړي کیدونکې توګه جاري ساتلې دي.

بلاخره غواړم چي دیو شمیر زیاتو هغه ځوانانو نه مننه وکړم چه دکتاب د لوستلو نه وروسته ئي په خورا مشکل سره زما سره اړیکي نیولې او دخپلو نیکو نظریو، انتقاداتو او پیشنهاداتو سره ئي نه یوازي دا چه دا کتاب ښکلي او رنګین کړې بلکه ماته ئي هم ددي خدمت د ادامي ورکولو لپاره دوامداره انرژي او مینه رابخښلي ده.

په پاي کي باید ووایم چي زما د کورنۍ د ټولو غړو او په خاصه توګه زه د خپلي ګرانې میرمني ګلالۍجانې او خوږې لور هڅاندي نه مننه کوم چه دوي د خپلي میني او وخت یو لویه برخه ماته رابخښلي وه چي د هغې نه په استفاده زه یو ځل بیا دا اثر له سره تنظیم او ستاسي درنو لوستونکو تر لاسو در ورسوم.

خپلې خبري په دي لنډول غواړم چه افغانستان زمونږ هیواد دي. ددي ازادول، ابادول، اصلاح او ښکلي کول دهر افغان مسئولیت دي. راځي چي په ګډه خپل دغه درونډ تاریخي مسؤلیت په صداقت، او ایمانداري سره ترسره کړو.

په خورا درنښت

داکتر تاج الدین ملت مل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه

دا کتاب د انسانانو د ژوند تر ټولو مهم اړخ (تربې) ته وقف کړل شوې دی. تعلیم سړې ته هوسا ژوند کول او تربیه ورته ابرومند ژوند کول ورزده کوې. تعلیم د هر انسان د هوسا ورځینې ژوند لپاره د وسایلو او وسایطو د جوړولو او د هغوي نه د مؤثري ګټې اخستلو وسیله ده. او تربیه بیا په ټولنه کي د انسانانو تر منځ د اجتماعیت، او انسانې نیکو اړیکو او په ټولنه کي نورو ته د ګټورثابتیدلووسیله ده. انسانان په نړۍ کي د یوه تر ټولو لوړ اجتماعې مخلوق په توګه د تعلیم نه ړومبې تربیې ته زیات او جدې ضرورت لري. د شرقي ټولنو یو ښه صفت هم د همدې ښې تربۍ لرل وه او دی. سره لدی چې غربې ټولني په مادی لحاظ ډیر پرمختیاوي تر لاسه کړي دي، خو د تربې او معنوی نیمګړتیاو په وجه نن هغه ټولني ډیري پریشانه او د ډیرو اجتماعې ستونزو سره مخ دي.

زمونږ هیواد هم د شوروی له خوا د راتپل شوي جګړۍ دمخه و د غربت او وروسته پاتېوالی د ټولو مصیبتونو سره سره، بیا هم د معنویت او خاصتاً د تربۍ له پلوه یوه بډای ټولنه وه. ولې بدبختانه د تیر دري لسیزو راتپل شووجګړو په نتیجه کی، زمونږ ټولنه د دوه نوعه زیانونو سره مخ شوه. یویي فزیکې زیان او خرابونه ده، چې په هغې کې د سرکونو، کورونو، مځکو، بندونو، خرابوونه او له منځه تلنه شامل ده، او بل یي معنوې زیان دي چې په هغې کي د ټولنۍ د غړو، خاصتاُ د ځوان نسل تعلیمې او تربیوي خرابوونه شامل دي. چې ددي جملې څخه زمونږ د ټولنې تر ټولو مهم او ستونزمن زیان د ځوان نسل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تربې له منځه تلل او ددوي ذهني او تربيوي خرابونه ده. د هيواد فزيکي بيرته رغونه اسانه او حتا خارجيان هم کولاې شي چې تر ډيره حده هغه ترسره کړي، ولې د هيواد معنوې زيان خورا ګران، او پخپله د افغانانو نه پرته بل هيڅوک هم نشی کولاي چې هغه ترسره کړي. پردي برسيره، ذهنی رغونه د فزيکي رغوونې په نسبت اوليت لري. ترڅو چې مونږ د خپل خلکو ذهنونه د هېواد او ملي ګټو په خاطر اماده نکړو، ټولي فزيکي رغووني به بيځايه، بېوخته، او داسي بې نتيجې وي لکه همدا اوس چې دي.

متأُسفانه، زمونږ په هېواد کی نه دولت، او نه هم خلک و دغې مهم او ضرورې اصل ته دومره توجه کوي. د نورو ډيرو علتونو تر خوا کيداې شي يو علت دا هم وي، چې معنوې رغونه، او د ذهنونو اصلاح کوونه ستونزمن کار، او تر بل هر څه زيات نمونې جوړيدنې ته ضرورت لري. ممکن همدا عوامل وي چې لاتر اوسه پدې برخه کي هيڅ او يا هم ډير ناڅيز اقدامونه تر سره شوي دي.

زه دا خپل افتخار بولم چې د خپلې ټولنې د يوه اګاه او با مسؤليته سياسې انسان په توګه، ددغه اساسې ستونزې په درک کولو، او ددي ستونزې د اساسې او بنيادې حل په لاره کی د هيوادوالو په پوهونه، راوينبوونه، او ددوي په لاژمه تجهيزونه کې خپل لومړنې مسؤليتونه ددي کتاب له لارې تر سره کوم. ولې دا هم لاژمې بولم چې خپل هيوادوال ددي مشکل ژوروالې، پراخوالې او عاجل والې ته متؤجې کړم. افغانان بايد پدې پوه شي چې دا ستونزه ډيره پيچلې، او چاره يي هم خورا ګرانه، او ډيرو پراخو، او هر اړخيزو هلو ځلو او قربانيو ته ضرورت لري. يوازينې لاره چې مونږ به وکولاې شو چې د خپل هيواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه راتلونکی ته امیدوار شوو، هغه به همدا د سالمې ملې روزنې په لاره کې د ټولو افغانانو (دولت او ملت) نه سترېکیدونې دوامداره او صادقانه هلې ځلې وي او بس. نو پدې ځای کی دا خپل ملې، اسلامې او انسانې فرض بولم، چې د خپل ځان په مثال کیدو سره، تاسي ځوانان او مشران هر یو پدې لاره کي د منظمې او مؤثرې ونډې اخستلو ته راوبولم. راځې چې په ګډه د خپل ځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کې مونږ هریو خپل اتل توب او مخکښوالې ښکاره کړو.

تاج الدین ملت مل

جلال اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال لنډه پېژندنه

ډاکټرتاج الدین (ملت مل) د ننګرهار ولایت د چپرهار د ولسوالۍ د شولاتې په کلي کې د نن نه ۵۷ کاله پخوا زېږېدلی دی. نوموړي په تنکۍ ځوانۍ کې د خپلو خاصو علمي توانمندیو په وجه ثانوي زده کړې په لسو کلو کې مکملې کړې چې د ننګرهار د عالي لېسې څخه په اعلی درجه د فراغت نه پس د ننګرهار د پوهنتون د طب په پوهنځي کې شامل او په ۱۳۵۵ کال کې د طب د پوهنځي څخه هم په اعلی درجه فارغ شو. دی په هېواد کې د څو کاله خدمت نه وروسته د کمونستي دولت له خوا په سیاسي بند د پلچرخې په زندان کې بندي کړای شو چې د راز، راز شکنجو نه پس بیا د زاندان څخه د خوشې کیدو سره سم ده په کابل کې یې خپله وظیفه اوکور پرېښودل،اودجهاد په لیکوکې یې دخپل هیواد داستقلال، ملي حاکمیت اوداسلام د مقدس دین څخه ددفاع په لاره کې مبارزی ته دوام ورکړ. خودجهاد په منځ کښې تنګنظری ددې سبب وګرځیده چه دې یې دهیواد څخه په هجرت کولو مجبور اوپه سره ژمې کښې دتوري بوري دغرو له لاري پاکستان ته مهاجرشو.

په پاکستان کې (۱۳۵۹–۱۳۶۷ ل) کلونو کې، ده برسیره پردې چې په مختلفو موسسو اوشفاخانو کښې دافغاني ګډوالو اومبارزو مجاهدینو لپاره نه ستړي کیدونکي طبي خدمتونه ترسره کړل، ددې ترخوایې همیش دخپل ګران هیواد او هیوادوالو د اتحاد، استقلال، ازادۍ اوخوشبختۍ په خاطر هر اړخیزه سیاسي هلی ځلې هم کولې، او ورسره یې دهرنوع تخریب کارانه دسیسو په وړاندې اګاهانه، شعورې، اومنظمه سیاسي مبارزه هم پر مخ وړله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارتجاع او خارجي شبکو په وړاند ي دده همدغه قاطع اوغوځ دریځ ددي سبب شو چه بلا خره دې دپاکستان څخه امریکي ته په سیاسي پناه اخستلو مجبورکړاي شو. غربت اود هیواد نه لریوالې دده په هاغه توده مینه کي چه يي دخپلو خلکو اوهیواد سره لرله هیڅ نوعه بدلون رانه وستلاي شو، اوپدي توگه ده هلته په امریکي کښي هم په دوامداره او قاطعانه توگه دخپل هیوادنه په دفاع کولو اوخپلو هیوادوالو دسیاسي وحدت په لاره کښي نه ستړي کیدونکي مبارزي ته ادامه ورکړې اوورکوي يې.

ملت مل صاحب په امریکي کښي نور لوړتجصیلات هم وکړل او دوه ماسټر دیگري دامریکي څخه هم لاس ته راوړي . ده دطب، ټولنیزو اوسیاسي موضوعاتو په برخه کښي دولس کتابونه لیکلي اودده څلو راختراع گاني هم په نړي والي کچه منل شوي اودامریکي دکانگرس په کتابخانه کښي دده په نوم ثبت دي، چه دهغي جمله څخه یو هم دیوي دایمي کلیزي اختراع اوبل هم د داسي یوه ساینسي فارمول اختراع شامل دي دکوم له مخي چه هجري شمسي نیټي په میلادي اومیلاد ي نیټي په هجري شمسي نیټو په د قیقه توگه بدلیدلاي شي . دپورته علمي اثارونه علاوه ملت مل دطِّب په ساحه کښي فوق العاده زیات علمې خیړني کړي اودهغي تحقیقاتي مقالي دامریکا اواروپا په مشهورو طبې مسلکې مجلو کې نشر اودده طبي تحقیقاتو نړي والي جایزي ترلاسه کړي دي .

داکترملت مل دسولي په برخه کي په نړي واله کچه یو پیژندل شوې او منل شوې شخصیت دی. دنړي والي سولي په برخه کښي دده اثار اووړاندیزونه په پراخه کچه منل شوي او په دي لاره کي يي ده ته و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوهیوادونو ته دسفر اوپه نړي والو کنفرانسونو کښي د مهمو بیانیو دورکولو شرایط برابر کړي دي. ده د خپلو همدغو هلو ځلو په نتیجه کي د «دسولي نړي وال سفیر» جائزه ګټلې، او «د سولې د نړیوال سفیر» په توګه په نړیواله کچه پیژندل شویدی.

ملت مل دسیاست په ډګر کښي هم دیوه غښتلي ، ثابت دریځ او دوراندیش (لرلید) ملي اسلامي مبارز په توګه دهیواد په ډیر و نازکو حالاتو کښي دخپلي خاوري اوخلکو دحقوقو نه په دوامداره او زړه وره توګه دفاع کړي اوکوي یي. دسیاسي فکر له نظره ملت مل یو ملي،مسلمان، په اجتماعي عدالت، او دیموکراسي باورمند مبارز شخصیت دی. دی که له یوی خوا اسلام د یوی سیاسي وسیلې په توګه استعمالول د اسلام او مسلمانانو په ګټه نه بولی، د بلې خوا دي د سوسیالیزم او کمونیزم تر شعارونو لاندي هر نوعه مبارزه چې د افغانانو د ملي مقدساتو او ملي کلتور سره مخالفه وي په جدي توګه محکوموي. نوموړي همدا اوس هم دخپلو نورو سیاسي ملګرو په ملاتړ دهیواد دابادۍ، سولي سوکالي ،ازادۍ اوکامل اسقلال په خاطر، دداسي یوه سیاسي تشکل په جوړښت کارکوي چه یوازی هغه تشکل کولاي شي داهیواد ددي درند و ستونزو نه بچ او د ابد لپاره په یوه مستقل ، خپلواک او سرلوړي هیواد بدل کړي.

ملت مل د طبي او سیاسي خدمتونو سربیره په خیریه کارونو کي هم تر نورو ګړندې او همیشه مصروف پاتي شوي دي . د اجتماعي خیریه کارونوپه جمله کښي دده له خوا په چپرهار کي دکونډو ښځو یوه پروژه، دسولي په نوم د غټو جنکو لپاره یو ځانګړي مکتب، دننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنتـون سـره مرسـتي، اودهـزاره جـات خلکـو تـه يـو لړخدمتونـه ديادونې وړدي.

داکتر ملت مل د هيواد د ځوان نسل د عملي تشويق او د هيواد په بيا رغونه کې د ځوانانو د سالمې او مؤثرې ونډې اخستلو په منظور د (ټولنيز خدمتګاران) په نوم يو اجتماعي تحريک ايجاد کړي دي چې دغـه تحريـک هيـوادوال خاصتآ ځوانـان د هيـواد پـه رغوونـه او سالمتياکي فعالې داوطلبانه ونډې اخستلو ته هڅوي. ددي اجتماعې تحريک اهداف ډير ساده او فوقالعاده علمې، اوعملي دي. ، چي په لاندې ډول ذکر کيږي:

١. د هيـواد د مـالې ودې د تقـوې او پـه خپـل ځـان د اتکـا پـه غـرض د ملې توليداتو استعمالونه، هڅونه ، سپاربنتنه، او د هغـوي د ساتنې او پراختيا نه پلوې

٢. پـه ملې کچـه د سـالم، پـاک او ښـه چاپيريـال د جـوړونې او سـاتنې لپـاره وقـايوې، او معـالجوي تدبيرونـه، هلـې ځلـي او د هيوادوالـو خبرتيا ، روښانتيا او هڅونه

٣ . د ښه، غوره او نيـک کلتـور وده، پراختيـا او د خـراب کلتـور سره مجادله او د هغې مخنيوي

داکترملت مـل د يـوه بامـسؤليته سياسې انـسان پـه توګـه، هميـشه د خپـل هيـواد ستـونزو تـه ژوره پاملرنـه کـړې، او پـه دي توګـه يـي هميـش خپل وطنوالو ته بي جوړي لارښووني وړاندي کـړي دي. ښـاغلې ملت مـل د خپـل کاهـل ژونـد پـه ډيـرو لومړنيـو شيبو کـي د خپـل هيـواد او هيوادوالو لپاره د سياسي خدمت ډګر ته ورودانګل. ده د خپـل عمـر پـه شپاړس کلنې کي د (ملت مل) تخلص ځان ته غوره کړ، او دده پـه قـول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هماغه وخته تر نن ورځې پوري نه يوازې داچې و دي تخلص ته په هرا ړخيزه توګه صادق او وفادار پاتي شوی دي، بلکه په همدي لاره کي يي بې شميره او کم مساله قرباني ورکړي دي.

د ملت مل له نظره يو سالم سياسي شخص هغه دي چي د تاريخ په هره مقطع کي په دوامداره توګه، خپله ټولنه منطقه او نړي وارزوي، او په دي بهير کي د خپل هيواد او خلکو رښتيني او دوامداره ګټې درک، اد د هغو د لاس ته راوړلو او ساتلو لپاره داسې سالم پروګرامونه او لاري چاري خلکو ته وړاندي کړي، چي هغه د هغي ټولنې د بقا او سرلوړې سبب وګرځي.

ملت مل چي د خپل هيواد په خدمت کولو کي د مشتقيمې ونډي اخستلو په غرض دوه کاله دمخه هيواد ته راستون شو، نو د يوه ژورعلمي تحليل په رڼا کي ده د هيواد د ځوان نسل روزنه او پوهنه تر بل هر څه مهم و پيژندل، او دا يي و پتيله چي تر څو مونږ د هيواد ټول ځوان نسل، خاصتاً د پښتنو بچي په سالمه تربيه او پوهنه ملبس نه کړو، نو مونږ نشو کولاي چي د پردو لاسونه د خپل ملک او خاوري څخه لنډ کړو. او ددي په نتيجه کي به نه يوازي دا چي پښتانه هميش خوا او زار وي، بلکه دهمدي کبله به د پښتنو بچي هميشه د پردو د لاس اله، او ددوي په لاسونو به د هيواد د نورو قومونو د بچو ژوند هم نا ارامه او پريشانه وي. نو دا نه يوازي دا چي د پښتنو د مشرانو مسؤليت دي چي ددي بچو سالمې روزنې او تربي ته توجه وکړي، بلکه دا دنورو قمومونو د لرليد لرونکومشرانو مسؤليت هم دي چي د خپلو بچو د روښانه او ارامي راتلونکي په خاطر هم د پښتنو د بچو په پوهنه او روزنه کي جدي ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت مل د همدي اصل په درکولو سره، د هیواد، او خاصتاً د پښتنو د بچیانو پوهنې او روزنې ته ځان وقف کړ، او په دې لاره کې یې د ښه خدمت کولو په غرض، په ننګرهار کې د نوې سيد جمال الدين افغان انستیتیوت پرانست، او ددې انستیتیوت له لارې نه یوازې داچې ددې بچو په تعلیم کې په مؤثره توګه خدمت کوي، بلکه د تعلیم تر څوا و دې ځوانانو ته د شخصیت جوړېدنې د سیمینارونو او ورکشاپونو په ورکولو، او د شمشاد دپه تلویزون کې د یوې ژوندۍ برنامې له لارې، ده خپل ځان په عملي توګه د هیواد ځوان نسل ته دخدمت په لاره کې وقف کړې دی. ملت مل ادعي کوي چې دې د ځوانانو سره ځانګړې مینه لري، او دې خپل ځان دځوانانو د سالمې تربیې اوشخصیت جوړېدينه په لاره کې مسول او دخیل ګڼي. نوراځي چه ددې ادعې دثبوت لپاره دده دغه لیکې اثر ته مراجعه وکړو، تر څو دده ددې ادعې د حقانیت په اړه سالم او ښه قضاوت وکړای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال خبرې

دويارنې ځاي دي چې يو ځل بيا دګران هېواد او په ځانګړې توګه ځوانانو په چوپړ کي يم او د "ځوانان او شخصيت جوړيدني" کتاب د دوهم ځل لپاره دلومړى ټوک سره د يو څه نورو مخلوماتونو په زياتولو او ديو لړ نيمګړتياو دسموني سره ستاسي مخې ته ږدم. د ځوانانو سره زما مينه پخه او پخوانۍ ده. ما دخپل ژوند په اوږدوکښي ډير ځوانان د تصور نه اوچت روزلې دي چې ښه شخصيتونه تري جوړ شوي دي. د نورو پخوانيو قيصو نه علاوه په ۱۳۸۲ کال کښي مي دوه ځوانان د امريکي نه ځان سره هيواد ته راوستل او د ننګرهار پوهنتون کي مو د کمپيوتر د ديپارتمنت بنسټ کيښود. دي سفر دهغه ځوانانو او دهغوي د کورنۍ سرنوشت بدل کړ. چي اوس هغوي هر کال افغانستان ته راځي او دلته رنګارنګ مرستې کوي.

کله چي ما ددي کتاب په ليکلو شروع وکړه. د ځان سره زړه نا زړه وم. دي زړه نا زړتوب دوه علتونه لرل:

۱- زه ليکوال نه وم او ډير ډاريدم چې هسي نه داسې څه وليکم چې خلک راپوري وخندوي. سره له دي چې تر دي دمخه هم زما څو طبي مسلکۍ کتابونه چاپ شوي وه خو د هغي موضوعات مسلکۍ او د موادو لاسته راوړنه ئي اسانه وه. اما د دي کتاب ليکل د هغي ټولو په نسبت ګران ول، ځکه چي مواد ئي کم او په غرب کي نشرشوي مواد چي زما په لاسرس کي وه ، د هغې موادواکثراً ئي بيا دغربې ټولنو په کلتور پورې اړه نيوله چې د افغانې ځوانانو لپاره دومره په درد نشو خوړلاي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- ما غوښتل چې کتاب ډیر روان او دافغاني ټولني سره د مقائیسي وړوی. خو متائسفانه په افغانی کلتور او زمونږ په ټولنه کي چا پدي نوعه موضوعاتو هیڅ لیکنې نه دي کړي. نو ماته دموادو پیداکول بله ستونزه وه. دی حالاتو زه مجبور کړم چې دخپل ځان او یو شمیر ملګرو ځنې داسې قیصې د خپلي لیکنې د منبع په توګه استعمال کړم چې حتیٰ دهغوي لیکل او د خلکو سره شریکول هم په افغانې ټولنه کښي یوه ستونزه وه. خو چي کله مي کتاب خپور او په کمه کچه نشر کړ نو لومړی خو دهغو دوستانو سپارښتونو او هڅو راته یو څه ډاډ راکړ چا چي پري د چاپ نه مخکي لیکنې کړي وي. اماکله چي کتاب د ځوانانو لاسته ورغي نوما هره ورځ د کتاب نه ځوانانو ته د ګټې د رسیدو په اړه نوی او په زړه پوري قیصي اوریدلې. نو خوراَ زیات خوښ یم چې وتوانیدم د خپل هیواد دځوان نسل په وړاندې ددي افتخار و لرم چې اقلاً ما د خپل توان په اندازه یو څه دوي ته وړاندې کړي دي.

په تیرو دوه کلونو کي زه په افغانستان کي پاتي شوم او ما دځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کي یو بل درونډ مسئولیت (دنوی سید جمال الدین افغان انستیټیوت) پرانیست او هلته مي ددې کتاب نه په ګټه اخیستنه ځوانانو ته تربیوي سیمینارونه شروع کړل او دهغې اثرات ورځ په ورځ راتـه د خوښې لمحي رابخښلي. ددي خدمت نه لاس تـه راوړنو زه لانور هم وهڅولم.

زما همدې هلو ځلو راته د شمشاد په تلویزون کښي د یوه دوامداره ژوندي پروګرام شرائط راکړل چه پدي اړه د شمشاد د اداري نه مننه کوم چه زما د زړه دا هیله (ځوانانو ته خدمت) لپاره ئي خپل نړیوال مایکروفون یي زما په اختیار کي راکړ. ددي پروګرام له لاري راسره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلګونو ځوانانو اړيکي نيولي او خپلي ستونزي ئي مطرح کولي چي د دوي دغو عملي ستونزو ته ځواب پيدا کول او وړاندی کول زما علمي توانمندي له دوو اړخونو لا زياته کړه. اول داچي د خپل ټولني دځوانانو اساسي ورځني ستونزي په لا ښه توګه درک کړم او بيا ددي ستونزو ته د حل په لاره کښي ځوابونه تهيه کړم. چي دي موضوع د کتاب دوهم ځل چاپ لاغښتلي اونور هم افغاني کړ.

همدا راز ددي هلو ځلو په اوږدو کښي ما ته ددي سرلوړي راپه برخه شوه چه د ننګرهار د پوهني د رياست د يو شمير نيکو او توانمندو مشرانو (په خاصه توګه د محترم استاد اول ګل ابوزاهد) په لارښوونه او همکاري دا کتاب د افغانستان د پوهني د وزارت د تاليف او ترجمي رياست ته د ارزوني لپاره وړاندي کړم. د پوهني وزارت زما دغه اثر د کاميابي ارزوني په نتيجه کښي ومانه او دائي تصميم ونيوه چي دا کتاب به د دری ترجمي سره د هيواد د ټولو مکتبونو ته توضيح کړي. زما په اند چه د تدريسي نصاب د کتابونو په خوا کي دا اولين کتاب دي چه دپوهني وزارت ئي د هيواد په کچه ټولو ښوونځيو ته د توضيح کولو هوډ نيسئ. دا ماته، تاسي ځوانانو او د ننګرهار دخلکو ته د خوښي او افتخار ځای دي چي ددي سيمي د يوه ليکوال اثر پدي کچه پالل کيږی.

ګرانو ځوانانو!

مونږ په خپل هيواد کښي د تير ديرش کلن راتپل شوي جنګ له کبله دتربي نورمال محيطونه له لاسه ورکړل، چي په نتيجه کي يي زمونږ موجوده ځوان نسل د رنګارنګ تعليمي او تربيوي نيمګړتيا و ښکارشول. ولي تاسي هر يو غواړي چي ستاسي او لادونه باتربيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رالوی شي نو یوازینې لاره ئي داده چي مونږ او تاسي هریو په دي برخه کي خپل مسؤلیتړنه درک، او د تربیي د اصلاح په برخه کي مونږ او تاسي هر یو علمي او عملی قدمونه پورته کړو.

دا کار باید له همدي ځایه شروع کړي، داکتاب واخلي، پخپله ئي ولولې، په کورنی کي ئي په نورو غړو ولولی او دخپلو بچیانو سره ئي ګډ ولولی او دهغوي دښوونځي معلمانو ته ئي په اختیار کي ورکړې چې ئي ولولی او عملی ئي کړي. دابه ستاسي د بچیانو په ژوند کښي تر بل هر څه ګټهور کار وي او ستاسي د بچیو په رانلونکې کې به له بل هر څه ستاسي ښه سرمایه ګذاري وي. هیله ده د کتاب په لوستلو کي دهغوي سره په هغوي کي د شخصیت د پیدا کیدو او دیوه شخصیت د ادعيٰ کولو روحیه او توانمندي منځ ته راوړي. او چي کله هم ستاسي بچیانو د ناهید په څیر (ددي کتاب مخ وګوري) د خپل ځان سره او په خپل ځان کښي د یو شخصیت لرل تر لاسه کړه نو بیا تاسي په ټوله معنيٰ ددي ما شومانو د څارني نه بیغمه کیدای شي.

نو راځي چي په ګډه ددي هیواد دجوړښت په خاطر له خپل ځان او خپلو کورنیو شروع وکړو. او پدي وسیله خپل راتلونکي نسل دیو سالم، بادیانته او با شخصیته افغانانو په توګه وروزو تر څو خپل عقیدي، خپل هیواد او خپلو خلکو ته وفادار او خدمتګار پاتي شي. تربیه یوازي هغه څوك ورکولي شي چه په ټولنه کښي نورو ته مثال جوړ شي.

درنښت

ډاکټر ملت مل

۱۳۸۹ لمریز، جلال اباد ښار

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: دا یو واقعت دی چې زموږ افغاني ټولنه له یو لړ بې شمېره ستونزو او ننګونو سره مخ ده، چې نېغ په نېغه یې زموږ د ځوان نسل پر روزنې او شخصیتونو خپل اغېز کړی دی. په دې لاندې لیکنه کې زموږ د ټولنې دغو مهمو ستونزو او ننګونو ته اشاره شوې ده، چې د کتاب تر لوستو دمخه یې د ځوانانو لپاره لوستل اړین بولم.

د افغاني ټولنې او افغانانو (خاصتاً د پښتنو) د خویونو په اړوند ځنې تراخه حقیقتونه، واقیعیتونه او ستونزې

د ځان نه دفاع د خدای (ج) له خوا ورکړل شوې داسې یو میخانیکیت دی چې په هغې پوهیدل کله نا کله ګران وي. دا دفاع د بدن د مختلفو غړو له خوا په مختلفو طریقو تر سره کیږي. تاسي به دا ډیر ځله لیدلې او تجربه کړیوې چې سترګي د یوه آنې خطر سره د مخ کیدو په صورت کې په داسې یوه سرعت سره پټېږ شي چې سړی یې تصور هم نشې کولاې. او یا هم دماغ د یوې خطرناکه حادثې په صورت کې داسې فورې او جدې احکام د بدن نورو غړو ته صادروي چې د هغه سرعت د تصور نه بیخې لرې او ناممکن ښکاري. د همدی دفاعې مخایکیت یوه برخه هم انکار دی.

اکثره انسانان دردونکې او پریشانوونکې پیښې، او خویونه او حرکات په قصدې او عمدې توګه له نظره غورځوي، تر څو د هغو یادول دوي لازیات پریشان نکړي. چې متأسفانه دځنو غلطیو او ستونزو دغه نوعه شاته اچول او تري انکار کول بیا د انسانانو د نورو ډیرو ستومانیو او پریشانیو سبب کیږي. او په دي صورت کي د دا نوعه نیمګړتیاوو را ښکاره کول او د هغوي اصلاح کول ممکن د ټولنې په ګټه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولنيزو عيبونو او غلطو خويونو لرل، و هغه سرطاني دانو ته ورته وي چې يوائيني علاج يي تشخيصول، او د جراح په وسيله د هغې پريکول او لرې‌کول وي. دداسې دانو نه انکارکول، او د هغو په علاج پسې نه ګرځيدل ، هغه ناروغې له منځه نه وړي، بلکه برعکس هغه ناروغي په تدريج سره د هغه شخص د لاضعيفه کيدو او حتا د هغه د مړيني شرايط برابروي.

د کتاب په دي برخه کې زه غواړم د خپلې ټولنې يو شمير هغه نيمګړتياو او غلطيو ته اشاره وکړم چې د ټولنې زيات غړي ممکن و نه غواړي چې دا ستونزي ومني او د هغوي ذکر کول ممکن ښه ونه ګڼې، او ممکن دوي ددی ستونزو ليکل هم خطا ، او د افغانی دود او دستور خلاف يو عمل وبولي. خو زه غواړم دا په ډيرو واضح ټکو کې ووايم چې د نيمګړتياو د مخنيوي او اصلاح لاره، د هغوي نه انکار، او د هغوي پټول نه، بلکه د نيمګړتياو پيژندل، او په ټولنه کې و نورو ته د هغوي ورپه ګوته کول، او د هغوي له منځه وړلو لپاره د يوه مناسب او عملي پروګرام جوړول او عملي کول دي او بس. نو راځې چې په ګډه د خپلې ټولنې د يو لړ هغه غلطياو او نيمګړتياو چې د هغو راسپړل او پري پوهيدل به مونږ سره د هغو په اصلاح کولو کې مرسته وکړي، څيړنه او پري اعتراف وکړو.

١. **ستونزه**: افغانستان يوه قبيلوي ټولنه ده چې لاتر اوسه يي د ملت جوړوني پړاو ندی مکمل کړی:

تقريباً څلويښت کاله دمخه زمونږ هيواد د ملت جوړيدني مرحلې ته په ښه توګه د پيشرفت په حال کې وه، چې د شوروي اتحاد يرغل، او تر هغه وروسته د همسايه هيوادونو د توطؤ او په هيواد کې دننه د جګړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارانو د لابیګانه پرستۍ او مجرمانه توطیؤ په وجه بیرته د ملیګرایت په عوض په تدریجي توګه د قومي ګرایي خواته ویوړل شوو او وړل کیږی.

وړاندیز: ددی حالت په وړاندې مبارزه فوقالعاده هوښیاري، ګذشت، او حوصله مندي ته ضرورت لری. دا په احساساتو نه بلکه په سوچ او پاملرنه ترسره کیداې شي. خو متأسفانه زمونږ خلک سره لدي چې پدی ضرورت هم پوهیږي، ولی د اصلاح په لاره کی بې د ستونزو سره مخ کیږي. اکثره تعلیمکړي بیا په دی لاره کی د نازدهکړو نه زیات منفي رول ادا کوي. زمونږ د هیواد د هر قوم، او هر قشر خلکو ته دا لازمې او ضروري ده چې ددی بې اتفاقیو او قومپګرایو ترشا د ددي وطن او زمونږ د خلکو د دښمنانو توطی تشخیص او د هغی د خنثي کولو په لاره کی خپل ملی مکلفیتونه په علمی او عملی بڼه ترسره کړي.

۲. ستونزه: مونږ یو توریالی او جنګیالی هیواد یوو، ولې یو هوښیار هیواد نه یو!

دا یو داسي تریخ واقیعیت دی چې ممکن منلو ته یې ډیر افغانان غاړه کینږدي. هو دا رښتیا او ښه خبره ده چې مونږ په خپل وطن، ناموس او عقیده باندې هر نوعه قربانیو ته تیار یوو، ولې اساسي سوال دادي چي دغه لاس ته راوړني که د جنګ په عوض په نورو لارو تر لاسه کړاي شوو، او تر هغې لامهمه داده چې هغه لاسته راوړنې وساتلې شو، نو دا به څمونږ لازیاته هوښیارې وی. مونږ هر وخت د تجاوز په وړاندې جنګ کړي، او چې کله مو جنګ ګټلې دي، نو بیا مو په ډیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیرہ وطن ته شا کړي، او دا مو نه دي کړي چې خپل وطن د ترقۍ و یو داسي پړاو ته ورسوو چي بیا بل څوک پری د یرغل کولو توان ونه لری. نو د همدی کبله، د هر جنګ نه وروسته، مونږ فوراً په خپل منځي جګړو اخته شوي یو، او همدا جګړي ددي باعث شوي، چي هیواد مو په اجتماعي او اقتصادي لحاظ وروسته پاتې شوې، او بیا په ډیره اساني سره د بل یرغلګر د یرغل ښکار شوي یو.

مشوره: که مونږ یو هوښیار ملت شوو، او یو ځل خپل هیواد ازاد، او د ازادې سره سم هغه اباد، غښتلي او پیاوړي کړو، نو بیا به د همیش لپاره د پردو د تهاجمونو نه بیغمه شو. نو راځي چي په ګډه د خپل ګران هیواد لپاره د یوې دایمي ازادۍ، سولې، او سوکالۍ په لاره کي د خپل توریالي توب تر خوا د لږ څه هوښیارتوب نه هم کار واخلو، او نور ددي داخلي جګړو او ورورو‌ژني د توطیو ښکار نشو.

۳. ستونزه: افغانان په عمومي توګه عکس العملي یReactionary خلک دي نه تدبیري یا **Proactive** خلک!

انسانا په عموعي توګه دوه ډوله دي: یو هغه خلک دي چي خپل کره وړه د یوه پلان او تدبیر له مخې عیاروي. دغه نوعه خلک همیشه کوښښ کوي چي د خپل ژوند پوري اړوند پیښي تر ډیره حده لرلید (پیش بیني) کړي، او د هغو لپاره هماغه شان مناسب تدابیر ونیسي. چي دي نوعه خلکو ته تدبیري یا **Proactive** خلک وایي. د **Pro** کلمه د **Prophylaxis** نه اخستل شوي چي د وقایې په معنا ده. او بله ډله یي هغه خلک دي چي دوي د خپل ژوند او په هغه پوري اړوند موضوعاتو په اړه کوم تدبیر او پلان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دوي يوازي هلته په يوه عمل لاس پوري کوي چي پري عمل يا تجاوز تر سره شي، نو بيا په ډيره بيړه او وارخطايي سره د هغې عمل په مقابل کي عکس العمل غوره کوي. د عمل Action په مقابل کې عکس العمل ته Re-action وايي. نو ددي کبله چي ددوي دغه انتخاب د يوې حادثې په مقابل کي او په يوه غير طبعي حالت کي اجرا کيږي ، نو هغه اکثراُ د غلطياؤ او نيمګړتياو سره مل وي.

مشوره: زما هيله د هيوادوالو په خاصه توګه د ځوانانو نه داده چي خپل ځانونه د عکس العملي خلکو په عوض په تدبيري خلکو بدل کړي، تر څو د موضوعاتو او حودثو په اړه د تصميم نيولو لپاره کافي وخت او ارام او باسکونه دماغي حالت ولري. نو په دي صورت کي به ددوي فيصلي هم بهتره ، مؤثره او ګټوري وي.

۴. ستونزه: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان اول عمل کوي بيا فکر!

که لږ هم ځير شو نو دا تريخ واقيعيت به راته په ډاګه شي چې افغانان په مجموعي توګه او پښتانه په خاصه توګه ، ډير ژر احساساتي کيږي، او بيلدي چي د يوې موضوع په اړه فکر او سنجش وکړي، دوي فوراُ عکس الملُ ښکاره کوي، چي اکثراُ دغه نوعه عکس العملونه ډير منفي او خرابي پايلي له ځان سره لري. پدي اړه راته يوه خوږه او د معناو نه ډکه قصه را ياد شوه. وايي چي يو پښتون چې شيرخان نوميده په هندوستان کي د يوه هندو په کور کي ختمي کولي، يو چا هندو ته وويل چې دغه پښتانه ډير احساساتي خلک دي، او بيلدي چي يوې موضوع ته فکر وکړي، فوراُ پرې اقدام کوي. هغه هندو ته دا د منلو نه ښکاريده. بله ورځ چې شيرخان د هغه په کور کې په دريم پوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کی کار کاوه، او یوه بل پښتون وړاندې په پټو کې منډې وهلې، نو دکور خاوند شیرخان ته وویل: چې شیرخانه! ځوي دي هغه سړی په ټوپک وویشته او مړ یې کړ. شیرخان په غوصه شوه او د یوې ښکنځلې په کولو سره یې ټوپ کړ، او ځان یې ددریم منځل نه راوغرځاوه، او دواړه پښې یې ماتې شوې. څو لحظې پس چې شیرخان لږ څه په هوش راغې، او سترګې یې وغړولې، نو یې وویل (او، ما خو لا تر اوسه واده نه دی کړی)

مشوره: مونږ افغانانو خاصتاً پښتنو ته دا پکار ده، چې د خپل کړو وړو په اړه د جوش په عوض د هوش نه کار واخلو. لومړې فکر او بیا عمل وکړو. کیدای شي چې ددې په وسیله د ډیرو ستونزو او د شیرخان په څیر بیځایه د خپلو پښو د ماتیدو نه مخنیوې وکړو.

۵. ستونزه: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان په بې علمۍ کې د هر مسلک متخصصین دي!

دا زمونږ د ټولنې یو ډیر لوی مشکل دی. تاسي په دی باور زکړې، که همدا اوس تاسي په یوه مجلس کی چې لس کسه داکتران هم ناست وي، د طب په اړوند په یوه موضوع بحث شروع کړې، نو بی سواده، او کم سواده خلک به د هغې موضوع په اړه داسی نظرونه ورکول شروع کړې، چې دی داکترانو ته به نوبت هم ورنکړې. او که بیا د سیاست په اړه بحث شروع شې، نو بیا به هم همدغه وقیان، د سیاست په متخصیصنو بدل، او په هغه مجلس کی به ناستو د سیاست متخصینو ته هم د خبرو کلو وخت پرینږدي. دا نه یوائې ددوي مشکل دی، بلکه ددي ترخوا، په هغه ناست مجلس کی بل هیڅوک هم ځانته دا اخلاقې جرُت نه ورکوې چی دغه بل پرنسیپه خلکو ته دا ووایي چې، (وروره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهربانۍ وکړه، او د هري موضوع په اړه د هغه موضوع مسلکې او متخصص خلکو ته وخت ورکړه۰

مشوره: زه غواړم پدې وسیله ستاسو ځوانانو توجو په دی برخه کی دری ټکو ته راواړوم: اول: لطفاً تاسو ددی بی اصولیتیو څخه په کلکه ډډه وکړي، او په هغه څه چې تاسي پوره مهارت نه لري، د تبصرو کولو نه ډډه وکړي. دوهم: په مجلسونو کې د یوه پوه او بامسؤلیته افغان په توګه خپلو مسؤلیتونو ته متوجې اوسي، او مه پریږدي چې داسي بی اصوله خلک د مجلسونو واګې په لاس کې واخلې. خو احتیاط وکړي چې ددی خلکو سره د ټکر زمینه هم برابره نکړي.

۶. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان خپل مخکې والې د نورو په شاته کولو کې ګوري!

دا یوه داسي ستونزه ده چې په افغانانو کی یې داسي ریښې زغلولي چې اکثره افغانان اوس دا د خپل عادت په توګه ترسره کوي، او هغه ورته حتا کومه اشتباه او خطا هم نه ښکاری. زمونږ رقابت یو اړخیز دي، او هغه دا چې که زه وتوانیږم چې خپل رقیب کم راولم، نو دا به هغه په قطار کی دوهم کړي، او زه چې اوس په قطار کي دوهم یم، نزو بیا خو به زه اول شم. پدی اړه راته یوه ټوکه رایادشوه چې وایي: ملایکې په دوزخ کي ګرځیدې چې د خلکو حال وګوري. په هره کنده کي چې به دوزخیان پراته وه، نو پر هغو به یو پیرهدار مقرر وه، ولې په یوه کنده کي ډیر خلک پراته وه خو کوم پیرهدار یي نه درلوده. ملأیکو په ډیره حیرانتیا پوښتنه وکړه چې دا خلک څوک دي چې پیرهدار ته یې ضرورت نشته. ملایکو ته وویل شول چې دا پښتانه دي. ددوي پیرهدار ته ځکه ضرورت نشته چې دوي هر یو د بل پیره کوي. چې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي ددوزخ د كندې نه د راوتلو كوښښ وكړي، نو هغه بل يي د پښو نه راكشوي، او ورته وايي چې(چيرته ځې، ولاړكه خو رانه لاړشې، زه به دلته يم، او ته به رانه ځې، دا خو كيداې نه شې)

مشوره: اې ورونو او خويندو: راځې چې د خپل هيواد ا ابادې او اوادې لپاره په خپلو كې متفق شو. دلته مونږ هر يو ته ضرورت دى. د دوزخ نه د يوه په وتلو، په مونږ عذاب نه زياتيږې. راځې چې خپل لوړوالې د خپل ځان په لوړوالې كې ولټوو نه د نورو په راټيټولو كى.

۷. ستونزه: د نړۍ د نورو خلكو په خلاف، افغانان دنورو د خبري د تأُيد په عوِض هماغه خبره بيا بيا كوي!

رښتيا هم دا يوه بله غټه ستونزه ده. مونږ د خبرو په لنډولو پسې ده بلكه د هغې په اوږدولو پسې يو. هريو هماغه يوه خبره بيا بيا كوو، چې پخ نتيجه كى يي د دقيقو خبره ساعتونه او د ساعتونو خبري مو ورځي او مياشتي نيسي.

مشوره: ښه به دا وى چې د تكرار په عوض، د نورو هغه نظرونه چې مونږ ورسره موافق يو تايد، او د هغه سره چې مخالف يو، خپل ځانګړي پيشنهادات وړاندي كړو، او بيا د مشاجرو په عوض فيصلي نورو ته ورپريږدو.

۸. ستونزه: د نړۍ د نورو خلكو په خلاف، افغانان د(انشأُاله) مباركه كلمه صرف د مسؤليتونو نه د فرار په غرض د يوې وسيلې په توګه استعمالوې!

هو، دا زمونږ د مسلمانانو يوه غټه خلا ده. ددي خبري اصلي معنا داده چې مونږ په خپلو ژمنو كې جدې نه يو. او ددي كبله چې په خپلو وعدو باورې نه يو، نو د انشا الله كلمه ددي لپاره استعمالوو چې كه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ونه شو نو بیل به یي پړه په ما نه وی، بلکه هغې ته به داسي توجې ورکوم چې ګوندې پدی کار کې خو د خدای (ج) رضا نه وه. پدي اړه یو متل دي چې وایي. خدای (ج) به د قیامت په ورځ د نورو ټولو خلکو سره حساب کوي، او هغوي به د حساب له مخې یا جنت ته او یا دوزخ ته استوي، خو ښتانه به بیله حسابه ټول دوزخ ته واستوي. او خدای پاک به ووایي چې ده غهغ خلک وه چې هر کار به یي پخپله خراباوه، ولې تهمت به یي په ما کاوه، چې دا کار خدای پاک و نه کړ، او یا خدای پاک ونه غوښتل چې دا کار دی وشي.

مشوره: راځي چې د خدای پاک د مرستې تر خوا په خپلو عزمونو کې جدیت راولو. او هر څه د خدای (ج) په بهانه وخت او قضا او قدر ته پرینږدو، بلکه د یوه واقعي انسان په توګه چې خدای پاک اشرف المخلوقات پیدا کړي یو، مونږ خپل ټول مسؤلیتونه درک، او تر ممکن حده هغه عمل کړو.

۹. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان ددي پر ځای چې زمانه او طبیعت د ځان لپاره مهار کړي، ځانونه د طبیعت منګلو ته سپاري.

هو دا یوه پراخه او هراړخیزه ستونزه ده چې زمونږ د افغانانو د ژوند زیاته برخه یي رامحاصره کړیده. پداسي حال کی چي نړیوال لمر، سپوږمۍ، او ستوري محاصره کویي، خو زمونږ ملا صاحبان او علماُ کرام، بیا پدې اړوند خبري کزل هم جرم بولي. پداسې حال کی چې ددنیا نور عالمان او دیني مس

شران، خپل خلک څیړنو او اختراعاتو ته هڅوي، زمونږ علما کرام بیا اختراعات بدعت او شرک بولي. دا خو همدا وجوهات دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان او اسلامې هیوادونه چې یو وخت د علم ،تمدن او پیشرفت زانګو وه نن په غربت، بدبختیو او د نورو هیوادونو د تولیداتو لپاره ددنیا په یوه اوچت مارکیټ بدل شوي دي. مشوره: اې مسلمانانو او افغانانو ورونو، راځې چې په ګډه د اسلام په مقدس دین اول ځانونه پوه کړو، او بیا په ګډه د هغې په درسته توګه د عملي کولو سره خپل د خلکو د سرلوړیو غوښتونې شوو. لوی خدای پاک، مونږ ایسانان پدی دنیا کې خپل خلیفه ګرځولي یو، تر څو د هغه د مخلوقاتو نه د انسانانو د بهبود لپاره ګټه پورته کړو. راځې چې خپل ځانونه نو ددي]هل د تورو تیارو نه راوباسو، او د اسلام د مقرس دین لاښوونو په عملي کولو سره دغه توري تیاري په رڼاو بدلې کړو.

۱۰. **ستونزه**: افغانان هر یو ښه سیاستمدار دي خو د بل په درسترخوان!

تاسي به دا لیدلي وي چې د افغانانو په منځ سیاسې بحثونه همیشه ډیر تاوده وې. دا بحثونه خو هلته بیا لاډیر ګرم شي، چې خلک د بل چا په کور کی د ښې او غوړې غذا نه وروسته په بحثونو شروع وکړي. نو بیا خو زمونږ هر یو داسی پوخ سیاستمدارشی، چې د سیاست داکتان هم د هغې په مخکی خبري نشي کولای. خو که ددغو مصنوعې سیاستپوهانو هریو څخه ددي غوښتنه وشي، چې ددي سیاست په اړه د خپل امکاناتو نه کار واخلې، نو بیا خو به یي پیداکول په دوربین کی هم محال وي.

مشوره: هیله ده چې افغانان به د خپل ملک په مسایُلو کي هراړخیزه ونډه واخلې. مشهور متل دي چې وایي: (د سوال په اوبو ژرنده نه چلیږې) نو د ملک داسي دراندہ کارونه هم یواځې د یوه یا څو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوږو وراچول مناسب او صحيح کار نه دي. نو که د رښتيا سياستمداران يو، نو بايد چې ددې سياسي بحثونه لپاره خپل درسترخوانونه هم د نورو په خدمت کې ورکړو.

۱۱. ستونزه: افغانان هر يو ښکلې، ازاد او پرمختللې افغانستان غواړي، خو پدې لاره کی هيڅ نوعه مسؤليت اخستلو ته غاړه نه ايږدي!

افغانان په مجموعي توګه، او په بهر کی اوسيدونکی افغانان په خاصه توګه، د هيداد د جوړښت په اړوند ډير ښه نظريات لري، چې دا نظريات يي تر ډيره حده د خارجي هيوادونو د ترقی او پرمختګونو نه د خبرتيا او کتنو نه سرچشمه اخلی. ولې متاسفأنه کله چې بيا ددوي ځخه غوښتنه وشي چې د هيواد د بيا رغونې او ترقی په برخه کی ونډه او مسؤليتونه واخلې، نو بيا د سلو بهانو په پيدا کولو، او د رنګارنګ اعتراضونو په وړاندي کولو سره د مسؤليتونو نه تيښته کوي.

مشوره: افغانانو خصوصاً په خارج کی ميشتو افغانانو ته دا خواست دی چې د پوهانو او عالمانو په څير د خپل هيواد د ستونځو په حل کی با مسؤليته او اګاهانه ونډه واخلې. د نورو نيمګړتياوې د بهانې په توګه استعمالول نشي کولاې چې ددوي مسؤليتړنه رفع کړي. راځې چې نورو ته د مثال کيدو له لارې، د خپل هيواد په سمسورتيا او پرمختيا کې ونډه واخلو، تر څو نور هم و داسې ونډې اخستلو ته راوبللاې شو.

۱۲. ستونزه: مونږ هر يو پر نورو اعتراض کوو، خو په خپل ځان د اعتراض اوريدو ته هم تيار نه يو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو دا هم د هماغو تیرو ستنونځو یوه برخه ده. زمونږ هیوادوال بیلدې چې فکر وکړي، چې دوي پخپله د ډیرو نیمګړتیاو لرونکې دي، په ډیر جدیت سره په نورو نیوکې کوي.

مشوره: راځې چې د اعتراصونو لړۍ ته د عمل کولو په لړۍ سره ځواب ووایو. دا پدی معنا نه ده چې مونږ دی په غلطیو انتقاد و نه کړو، خو په نورو انتقاد کول، ولې پخپله عمل نه کول یوه غټه اشتباه ده. ددی تر خوا، پر نورو انتقاد، باید همیش د رغوونکو وړاندیزونو سره ملګرۍ وی.

۱۳. ستونزه: افغانستان خیمه نه ده چې دخپلې خوښې سره یې په کوم بل ځای کې ودرووو!

زمونږ اکثره هیوادوال د ګاونډیو هیوادونو نه داسی سرونه ټکوي، او په دی اوه داسي جدې پرخوردونه کوي، چې ته به وایې، دا غونډه دنیا ددوي په اختیار کی ده. واقیعیت د مسلۍ دادی چې زمونږ په هیواد کې د خارجیانو د لاس وهنو اصلې علت دهغوي ملې ګټې دې. هر هیواد د خپل هیواد د ګټو لپاره کار کوي، دا خو زمونږ بدبخته مشران دي چې دخپلو شخصي ګټو په خاطر د هیواد ملې ګټې تر پخو لاندې کوې، او د پردو هیوادونو د لاسوهنو وسیله ګرځې.

مشوره: داچې زمونږ هیواد خیمه نه ده چې پخپله خوښه یې په پل ځاې کې ودرووو، دا مونږ ته یو لړ دراندہ مسؤلیتونه را په غاړه کوي. دا خبره ما د افغانستان د بهرنې چارو پخوانۍ وزیر، داکتر رنګین سپانتا ته هم په یوه رسمې مجلس کې په امریکا کې کړیوه، چې د افغانستان مسؤلین، دا مسؤلیت لري چې خپلې ستونځې د همسایه هیوادونو سره دډیپلوماسې له لارې حل کړي. دوي نشې کولاې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوازې د شکايتونو له لارې خپل هغه مسؤليتونه تر پښو لاندې کړي کوم چې دوي يې د خپلو خلکو او همسايه‌ګانو په وړاندې لري. مونږ ډير داسي وسايل او زرايع لرو چې د هغو په درست کارولو سره مونږ خپل همسايه ګان دې ته مجبورولاې شو چې زمونږ ملي ګټو ته احترام او زمونږ د ملکونو ترمنځ اړوند مسايل زمونږ سره د مفاهمې له لارې حل کړي. خو دا کار مونږ هلته کولاې شو چې تر هرڅه اول، زمونږ دغه مسؤل دولتي چارواکي خپل ځانونه مستقل کړي، او ددې همسايه هيوادونو د تنخواهګانو نه صرفالنظر شي. او بيا د سالم فکر او ښو او نيکو افغاني مشاورينو په مشورو د حل داسې لارې چارې وړاندې کړي چې ردول يې د مخالفينو د توان نه پورته وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکو!

مننه کوو، چې دا کتاب مو تر لاسه کړ هیله ده چې لوستلو به یې تاسې، ستاسې کورنۍ او په کورنیو پورې مربوط لـه ځوانـانو سـره مرسـته وکـړي، د دې لپـاره چـې خپل دغه اجتماعي خدمتونو ته ادامه او پراختیا ورکړای شو، ستاسې مالي ونـډه بـه موږ ته د دې توانمندۍ راوبښي، چې دغه شان نـور ګټـور اثـار راټـول او د ټـولنې پـه خدمت کې ورکړو، نو لطفاً خپله مالي ونډه په دغه لاره کې مه سپموئ.

مننه

ډاکټر تاج الدین ملت مل

جلال اباد- ننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

دکتاب په اړه

۱- د کتاب ارزونه :

کله چې ما دا کتاب ولیکه او د لومړي ځل لپاره چاپ او په ټولنه کې د ځوانانواو زړو لاس ته ورغی؛ نو له دوه ډوله ارزونو سره مخ شو.

لومړی د کتاب له چاپ نه دمخه ارزونه:

ما دا کتاب له چاپ نه دمخه، د هېواد یو شمېر پوهانو، علماوو، ملي شخصیتونو او لیکوالو ته د ارزونې لپاره ورواستوه. د هغوی له ډلې اکثرو دا کتاب ډېر خوښ کړ او ډېرې علمي او مؤثرې تبصرې یې پرې ولیکلې، چې د ځینو تبصره کوونکېو تبصرې په مکمله توګه په لومړي چاپ کې ځای شوي، ولې د کتاب د حجم د کمښت له کبله د یو شمېر دوستانو تبصرې او لیکنې له چاپ پاتې شوې. هیله ده، چې معذرت به مې ومني او په دې اړه به راته بښنه وکړي، دا دی په دویم چاپ کې د لومړي چاپ د نشر شوو تبصرو لنډېز له تاسې درنو لوستونکو سره دلته شریکوو:

- د هېواد پیاوړي لیکوال او لوړ ملي سیاسي شخصیت، استاد حبیب الله رفیع صیب پرې د یوې پراخې علمي تبصرې په لړ کې داسې لیکلي دي:

((له دې حساسو او ملي ځوانانو څخه یو هم ډاکټر تاج الدین ملت مل دی، چې د ملت د جسمي ناروغیو د تداوۍ تر څنګ د ځوانانو د روحي او معنوي ناروغیو د درملنې هڅې هم کوي. ده د "ځوانان او شخصیت جوړېدنه" کتاب، چې پانې یې لرې خو کیفیت یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ او محتویٰ یې ژوندۍ ده، د همدې تشې د ډکولو له پاره ولیکه. دا کتاب یې په داسې حساس وخت کې ولیکه، چې نه یوازې دا چې زموږ نوی نسل به یې په لوستنې د ملي روزنې په رڼا کې خپل شخصیت جوړ کړي، بلکې زموږ هغه ځوانان به هم د خپلو شخصیتونو نیمگړتیاوو ته ځیر کړي، چې په تېرو دېرشو کلونو کې د تعلیمي او فرهنگي گډوډیو په ترخ کې ورسره مخامخ شوي دي.

د ډاکټر ملت مل دا کتاب د علمي تیوریو په رڼا کې کښل شوی، خپلې تجربې او لېدنې کتنې یې پکې راغبرگې کړي او خپلو ځوانانو ته یې په ډېره خواخوږۍ، زړه سوي او لورېینې او ورسره په ډېر فصاحت، بلاغت، په بشپړ روڼتیابه او د هر څه په څرگندولو سره بیان کړي دي، او د ملي شخصیت د جوړېدلو ټولې خواوې یې ورته په شمېرلي او کوټلي ډول روښانه کړي دي.

د کتاب منځپانگه او د کتاب زمان او مکان په دقیق ډول په نښه شوي او همدا فرصت دی، چې د ملي روزنې د نیمگړې کېدلو په دې حساس او بحراني حالت کې د دې نیمگړتیا د لرې کولو او د دې تشې د جبیره کولو له پاره به ډېر گټور وي، چې دا کتاب خپور شي.

زما وړاندیز دا دی، چې دا کتاب زر، دوه زره نسخې نه؛ بلکې په زرهاوو نسخې د ښوونې او روزنې وزارت له خوا تکثیر شي او د هېواد په گوټ گوټ کې لږ تر لږه د هر ښوونځي کتابتون ته یوه نسخه ورسول شي او ځوانان یې نه یوازې لوستلو؛ بلکې عملي کولو ته هم راوبلل شي. ډاکټر صیب او نور لیکوال باید دا لړۍ نوره هم پسې وغځوي او د هغو علمي، روزنیز او فرهنگي زیان د جبران له پاره چې په تېرو دریوو لسیزو کې ملي روزنې ته رسېدلی، او ځوانانو له خپلو ملي ارزښتونو سره واټن پیدا کړی، لاس په کار شي او زموږ ځوان نسل د ملي روزنې په صراط المستقیم سم کړي.))

- : د هېواد یو پیاوړي ځوان ژورنالیست، ښاغلي عبد البصیر سباوون صیب پرې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوي اوږدې تبصرې په برخه کې داسې کښلي:

((د یوځوان په توګه ماته، خو نوموړی اثر ډېر په زړه پورې او یو ځانګړی لارښود تمام شو، سمه ده، چې د ماشومانو او ځوانانو په اړه به ډېرې لیکنې شوي وي؛ خو پر داسې بنسټیزې موضوع به بل داسې کتاب نه وي، چې د محتوا له پلوه دې وزمین او هم دې د ژبې د روانۍ او ساده ګۍ له پلوه خپله ځانګړتیا ولري.

ډاکټر صیب د کتاب په ځینو پاڼو کې د ماشومانو د ښوونې او روزنې په اړه ډېر ګټور وړاندیزونه کړي دي. که په رښتینې بڼه یې دغه وړاندیزونه په ټولنه کې پلي شي، زه باور لرم، چې ټولنه به مو له ډېرو کړکېچونو څخه راوباسي. دغه اثر نه یوازې، چې ځوانانو ته، بلکې یوه زیاته برخه یې په میندو او پلرونو پورې هم اړه لري. زما په عقیده د دې کتاب په لیکلو کې د ملت مل صیب اصلي مطلب هم د ځوانانو د شخصیت د جوړونې تر څنګ، ملي، انساني او وطني مسوولیتونو ته د ځوانانو د پاملرنې اړول دي، چې ملت مل صیب واقعا د یوه با احساسه افغان په توګه خپله ملت پالنه په ډېر ښه توګه ثابته کړې ده.

د خواشینۍ ځای دادی، په داسې حال کې چې زموږ هېواد دغه ډول د ملي احساس روزنې ته نن تر بل هر وخت لا زیات ضرورت لري، ولې زموږ د تعلیم او تربیې مسوولین په دې برخه کې د اړتیا وړ پاملرنه نه کوي.

زه د دې تر څنګ، چې د یو ځوان په توګه د ملت مل صیب ددغه د قدروړ خدمت ستاینه کوم، د هېواد له نورو پیاوړو مسلکې پوهانو او عالمانو څخه هم غوښتنه کوم، چې په دې نېکه لار کې د ښاغلي ملت مل پر پل، پل کېږدي، تر څو له دې لارې د هېواد راتلونکی نسل په مسوولانه توګه وروزي. د یو ځوان په توګه لومړی له ډاکتر ملت مل صیب نه غوښتنه کوم، چې ژر تر ژره دې دغه اثر په دري ژبه هم ولیکي، تر څو زموږ دري ژبې لوستونکې ځوانان هم له دې ګټور اثر څخه ګټه واخلي. له بلې خوا زه د هېواد پر ټولو ځوانانو غږ کوم، چې دغه ګټور اثر دې یو ځل نه؛ بلکې څو څو ځلې په پوره غور ولولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کتاب کې ليکل شوې لارښوونې دې په پوره غور د ژوند په ځينو برخو کې پلې کړي. له يوې خوا به د کتاب لوستنه ددوی شخصيت جوړونې او ساتنې ته ګټه ورسوي او له بلې خوا به د دې لارښوونو په عملي کولو سره به دوي هم د هېواد او خپلو خلکو له پاره ډېر ګټور تمام شي. د دې تر څنګ، زه د افغانستان ښوونې او روزنې وزارت مقاماتو ته په کلکه غوښتنه کوم، چې دغه اثر دې د هېواد ټولو ښونځيو او کتابتونونو ته په پراخه پيمانه ورسوي، او حتا که ممکن وي چې دغه کتاب په درسي نصاب کې هم شامل کړای شي. په پای کې همدومره بايد ووايم، چې لوستونکي کولای شي له دې اثر څخه د ژوندپه کړکېچن چاپيريال کې د يو ښه لارښود په توګه زياته ګټه واخلي.))

- ښاغلی زرغونشاه شينواری صيب، چې د هېواد يو غښتلی ملي، سياسي شخصيت دی، پر کتاب خپله ژوره سياسي تبصره داسې راټولوي:

((ليکوال نه يوازې دافغانستان د محرومې ټولنې،کونډو، يتيمانو، غازيانو، سپين ږيرو او ځوانانو د خوږو خوږو ارمانونو د وژلو ترخې کيسې کړي دي، بلکې دی په خپله هم د هغو ډېرو ځوانيمرګو هيلو په جنازو کې شامل و، چې هدف يې په يو خپلواک افغانستان کې د افغان ولس حاکميت و. هر با شعوره انسان، چې په کومه خاوره کې خاپوړې وکړې، د هغې مينه د هغه په وينه کې د ساه په شان ژوندۍ وي. سياسې، هوښيار، متفکر او پر وطن مين بنيادمان ځانونه د ټول عمر له پاره د همدغې بې مثاله او بې سياله مينې پوروړي ګڼي. هر چېرې چې ژوند کوي، هر چېرې چې خبرې کوي، او د هر چا سره چې راشه درشه کوي، هدف يې د دغې مينې درنښت او پاښت وي. ددې کتاب ليکوال دا وياړلي خصلت د مبارزې په اوږدو کې تر ګوتو کړی او پر مبارزه باندې د باور پر اساس يې په خورا ښه توګه ژوندی ساتلی دی.

زه نه يوازې دا چې ددې کتاب لوستنه ځوانانو ته په کلکه توګه توصيه کوم، بلکې د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

توجه د ليکوال اساسي هدف ته چې هغه د يو با وقاره افغانستان جوړول دي را اړوم. خدای جل جلاله دې وکړي چې دا کتاب (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) د افغانستان ځوان نسل، د خپل ورک او لوټ شوي ماضي اساسي سوال ته ځير کړي او هره پاڼه يې د وطن د ازادۍ، نېکمرغۍ او سرلوړۍ له پاره داسې سرتېره شي، چې د دې ټپي وطن په ټوټې، ټوټې ټټر کې، يو روغ، متحد، مستقل او سرلوړي افغانستان، چې د ليکوالۍ ارزو ده، خپلو راتلونکو نسلونو ته په ميراث پرېږدي.

- عبدالباري جهاني صيب، چې د هېواد يو نامتو او ملي شاعر او ليکوال دی، پر کتاب د خپلې علمي او ادبي ارزونې په منځ کې داسې ليکي: زه ګومان کوم دا داسې يو اثر دی، چې زموږ ځوانان يې لوستلو ته ضرورت لري. په ډېره ساده ژبه د ځوانانو ورځنيو مشکلاتو او مسوليتونو ته اشارې پکې شوې دي، او ليکوال تقريبا هر ځای د خپل استدلال د ښه تر تقويه کولو له پاره ذهن ته ډېر نږدې مثالونه راوړي دي. د مور او پلار او مشرانو له درناوي څخه نيولې حتی د ځوانانو د واده تر سن او امکاناتو پوري د هر څه په باب يې ليکنه کړې ده .

د کتاب يو ښه خصوصيت د هغه د ژبې ساده والی دی. نه له ډېرو پېچلو او مغلقو عباراتو څخه کار پکې اخيستل شوی دی، چې لوستونکې ته يې فهم ګران شي او نه له نويو رواج شويو لغاتو څخه، چې اکثر يې دومره نامانوس دي، چې سړی دډيکشنرۍ له استعمالولو څخه پرته وربانديې پوهېدلای نه شي، چندانې کار پکې اخيستل شوی دی.

ليکوال د شخصيت د ودې د مراحلو د تشريح کولو په موضوع کې له خپل علمي صلاحيت څخه ډېره ښه استفاده کړې ده او دلته يې هم په ډېرو ساده کلماتو، چې تقريبا د هر باسواده سړي له پاره د پوهېدلو وړ دي، ډېر ژورعلمي مفاهيم تشريح کړي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

- بلاخره، د هېواد توانمندې سیاست پوهې، او د ولسي جرگې غړې، اغلې صفیه صدیقي صیبې هم د یوې پراخې مقالې په لړ کې له یو شمېر ډېرو غوره سپارښتونو سره خپل نظر داسې رانغاړلي دی: ((که دغه کتاب تر ځېړنو او مطالعو لاندې ونیسو؛ نو د کتاب ټول څپرکي د خورا زیات ارزښت وړ دي؛ خو په ځانگړې توگه د ځوان پېژندنې، د ځوان صلاحیتونه او مسولیتونه، سالمه ښوونه او روزنه، شخصیت پېژندنه، د شخصیت وژنې مخنیوی، د شخصیت جوړونه او ساتنه او د ځوانانو د ژوند نور مهم اړخونه په دې کتاب کې په داسې ښکلو او څرگندو ټکو او مثالونو بیان شوي دي، چې د کتاب لوستل هر څوك خصوصا ځوانان د ژوند ایندې ته هڅوي. زما په اند ښاغلي ملت مل د خپلې ټولنې یوې ډېرې مهمې برخې (ځوانانو) ته توجه کړې او زموږ د ټولنې نیمگړتیاوو ته یې په پام لرلو سره دغې نیمگړې روزنې او پالنې ته خپلو خلکو او د ځوان نسل توجه را اړولې ده. ده د ټولنې دغه کړکېچن موضوعات په ښه توگه او روانه ژبه ځېړلي دي. زه د خپلې ټولنې ځوانان په کلکه توگه ددې گټور اثر لوستلو ته هڅوم؛ ځکه دا کتاب ډېر زیات روزنیز ارزښتونه لري، خاصتا د کتاب دویم او درېیم څپرکي یې ماته ډېر په زړه پورې ښکاره شول. ددې ترڅنگ، چې دا کتاب په ډېره ساده او روانه ژبه لیکل شوی، ولې هغه څه چې زما په نظر تر ټولو ارزښتناك دي، هغه دا دي، چې لیکوال د یو ریښتني افغان په توگه هڅه کړې، چې زموږ ځوان نسل ته، چې ددې تېرو درې لسیزو په اوږدو کې د خپلې ټولنې له کولتوري، فرهنگي، سیاسي او اجتماعي ارزښتونو او مسوولیتونو نه کاملا ناخبره او بې برخې پاتې شوی دی، په دې کتاب کې د دغو ژورو ملي ارزښتونو او یادونې او سپارښتنې کړي دي. هو! ښاغلي ملت مل دغه ملي دنده په خورا ښه توگه سرته رسولې ده، هیله ده لوستونکې به د لیکوال دغه ژور پیغام ته ځانگړې توجه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتیا هم که ځوانان دغو لارښوونو ته توجه وکړي؛ نو دوی به د خورا باثباته او اوسپنیز درېځ لرونکې شي. ده نه یوازې چې ځوانان خپلو دندو ته متوجه کړي؛ بلکې ددې تر څنګ یې هڅه کړې، چې میندې او پلرونه، د ښوونې او روزنې مسوولین، او د حکومتي چارو مسوولین هم په دې برخه کې خپلو دندو او مسولیتونو ته متوجه کړي.))

دویم د کتاب له خپرولو نه وروسته د لوستونکېو غبرګونونه:

دغه کتاب زما د محدودو مالي امکاناتو په چوکاټ کې په ۱۳۸٦ل کال کې په محدوده پیمانه چاپ او هېوادوالو ته د لوستنې په خاطر وړاندې کړای شو. د لوستونکېو له ډلې یو شمېر زیاتو راسره د کتاب په اړه خپلې ارزونې شریکې کړې دي، چې په هغوی کې ځینې داسې کېسې هم شته چې باوري نه دي. ځینو ځوانانو دا هم راته ویلي، چې له خپل ژوندانه نه دومره ناهیلي او په تنګ وو، چې د ځان وژلو په درشل کې وو، چې زما دغه کتاب ورته په لاس ورغی، او د کتاب په لوستلو سره نه یوازې دا چې د ځان وژنې له تصمیمونو څخه تېر شول، بلکې په کمه موده کې یې ډېرې زیاتې مثبتې لاسته راوړنې ترلاسه کړې. راځئ چې ددغسې پېښو څو ژوندۍ بېلګې ولولو.

- د لویانو خبرې:

((له ډېر وړوکوالي څخه مې د لویانو خبرې او مجلسونه خوښېدل، تر ډېره به مې هڅه کوله، چې له نېکو او هوښیارو خلکو سره ناسته ولاړه ولرم، تر څو ترې ښې او ګټورې خبرې زده کړم. تر دولسم ټولګي پورې مې د شخصیت جوړېدنې دوه دورې، چې د (انتقالي) او(مشکلې) په نومونو یادېږي، تېرې کړې وې او د درېیمې، چې ډېره حساسه، باریکه او له تېروتنو ډکه دوره وي، دا دی ترنیمایي رارسېدلی یم. په لومړیو کې دا بحراني دوره ماته ډېره حیرانوونکې ځکه وه، چې زما اندونه، انګېرنې او پام په ډېر نازک حالت کې وو، خو له نېکه مرغه، چې د ډاکتر صیب تاج الدین ملت مل کتاب (ځوانان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصيت جوړېدنه) مې پوره لاس نيوی وکړ. د ټولنيز ژوند له پاره مې د شخصيت جوړېدنې په برخه کې ډېر څه ترې زده کړل، په دې هم پوی شوم چې ښه او بد شخصيتونه په کومو ځانګړنو سره بېلولای شو. شايد زموږ په دې لار ورکې ټولنه کې ما غوندې ډېری ځوانانو دغه کتاب لوستې وي او هغه ګټورې لارښوونې، چې په دې کتاب کې ښودل شوي، د ژوندانه په برخه کې يې ترې ډېر څه زده کړي وي. په پای کې له ښاغلي ملت مل صيب څخه يوه هيله لرم، چې دا کتاب (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) يې له هېواده بهر ليکلی. اوس چې خپل هېواد ته راغلی دی، شايد له نږدې څخه يې د خپلې ټولنې ځوانان ليدلي او څارلي وي، بايده دي، چې د نويو ځوانانو له پاره دې بل دې ته ورته ګټور کتاب هم وليکې او کنه؛ نو په همدې کتاب کې دې زياتونې وکړي او د بيا ځل له پاره دې په نوې بڼه چاپ کړي.))

(محب الله يار)

- (د ډاکتر صيب ملت مل (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) کتاب مې ولوست، ځينې لوستونه او پيغامونه مې يې تر خپلې کورنۍ هم ورسول او ځينې تجربې مې يې پر خپل ځان هم عملي کړې، اوس چې زه خپل ځان او خپلې کورنۍ ته ګورم، نو له پخوا وخت سره راته ډېر زيات بدلون په کې ښکاري.

ددې کتاب په يو ځای کې يې ليکلي، چې له مېلمنو سره د ماشومانو د ناستې مخه بايد ونه نيول شي، ما پر دې لارښوونې عمل وکړ، اوس زما يو کوچني زوی دا زده کړي، چې مېلمنو سره څنګه کېني، څنګه خوراک وکړي او څنګه خبرې وکړي؟)

(عبداللطيف احساس)

د شمشاد تلويزيون خبريال

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما له انده:

د ارواپوهنې او د ژوند په بېلابېلو کړلېچونو کې د سم تګ په اړه مې تر ډېره د امریکایي لیکوال ډیل کارنیګي کتابونه خوښېږي، لوستي مې دي او لولم يې؛ خو زما په اند ښاغلی ډاکتر صاحب ملت مل هم له هغه کم نه دی. ډاکتر صاحب په خپل کتاب (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) کې په ډېره جامع توګه د انسان د ټول ژوند لپاره ځینې داسې فرمولونه وړاندې کړي دي، چې پر عملي کولو يې انسان نېکمرغه کېدای شي. ددې کتاب ښه والی په دې کې هم دی، چې ښاغلي ملت مل د خپلې افغاني ټولنې له روحیې سره برابر داسې لیکلای دی، چې د مثالونو او بېلګو په لوستو يې هر سړی فکرکوي، چې والله زه خو هم دغسې یم، باید په دې ډول ځان ښه کړم.

زه په دې هیله یم، چې د ښاغلي ډاکتر صاحب دغه کتاب په هر کور کې شتون ولري او هر ځوان، پېغله، پلار، مور، ورور، خور او ... يې يو ځل خامخا ولولي. دا چې ددې کتاب لوستل د ژوند زده کول دي؛ نو ځکه يې ټولو افغانانو ته لوستل اړین بولم.

زه په ځاني ډول دې کتاب ته د ښاغلي کارنیګي د (ژوند لار) او (دوستۍ لار) کتابونو هومره ارزښت ورکوم او له ښاغلي ملت مل صاحب څخه غوښتنه کوم، چې په دې برخه کې نورې لیکنې هم وکړي.

هجرت الله اختیار

- د ځوانانو رښتینی مل:

د تخلصونو ایښودل خو يو اسان کار او په دې کلونو کې زموږ په هېواد کې يو موډ ګرځېدلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. هر څوک کوښښ کوي چې داسې یو تخلص غوره کړي، چې تر بل هر چا غټ په نظر راشي او لوی مفهوم په کې پروت وي. خو د تخلص ساتنه او په رښتینې مانا د هغې ملتیا یو ډېر نادر او بې مثاله کار دی. ملت مل صېب که څه هم له ځوانانو څخه زیات د ټول ملت د ملګرتوب ادعا کوي او ما ترې په مجلسونو کې دا هم اورېدلي دي، چې دی د تخلص د غوره کولو له شروع نه تر دې دمه دغه تخلص ته وفادار پاتې شوی دی او په دې اوږده موده کې یې د ژوند په هره لحظه او هر ځای کې له خپل ملت او ملي ګټو نه پلوي او دفاع کړې او کوي یې. دی وایي چې په دې لار کې حاضر دی هر وخت خپلو خلکو ته حساب ورکړي. هو، ملت مل صېب زموږ په هېواد کې هماغو یو څو د ګوتو په شمار کسانو کې راځي، چې په غوڅه توګه یې وکولای شول داسې بامسوولیته تخلصونو ته خپله رښتینولي او وفاداري، خاصتاً د هېواد په دې ګرمو حالاتو کې چې ډېرې سرې اوسپنې یې هم ویلې کړې، ثابته او خپله دغه وفاداري په عمل کې په دوامداره توګه وساتي.

ملت مل صېب که په امریکې کې هم و، په سینه کې یې د خپل دردېدلي او ځورېدلي ملت مینه او خاصتاً د ځوانانو په اړه تشویشونه په غورځنګ ول. همدې مینې دی راوپاراوه، چې خپل قلم راواخلي او ځوانانو ته داسې څه ولیکي چې نه یوازې زموږ د ټولنې یو شمېر ننني ځوانان خوشبخت کړي، خو که یې نور ځوانان په رښتینې توګه عملي کړي، زموږ راتلونکي نسلونه او ټولنه به ډېره خوشبخته کړي. کله چې ملت مل صیب دوه کاله دمخه بېرته هېواد ته راستون شو؛ نو بیا یې خپل دغه زوړ تعهد په عملي توګه ځوانانو ته په یو لړ خدمتونو د بوختېدو له لارې تازه کړ. ده د نوي سید جمال الدین افغان انستیتیوت په پرانېستلو سره د ځوانانو په سالمه ملي اسلامي روزنه، او د دوی د ښوونې د لوړتیا لپاره نه ستړې کېدونکې هلې ځلې پیل کړې. ده په ننګرهار او کابل کې له ځوانانو سره مخامخ ناستې، ولاړې درلودې، دوی ته یې په داوطلبانه توګه د شخصیت جوړېدنې سیمینارونه، ورکشاپونه او د تلویزیون له لارې روزنیز پروګرامونو ته ملا وتړله. د دې تر خوا زه د ملت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مل صيب د يو لړ زياتو هغو سياسي نه ستړوکېدونکو هلو ځلو شاهد يم چې په هېواد کې دننه او د هېواد نه بهر يې د افغانانو تر منځ د يوه پراخه ملي سياسي وحدت او په هېواد کې د يو سالم ملي اسلامي نظام د لاس ته راوړلو په لاره کې په دوامداره او جدي توګه په ډېر علميت او حوصله مندۍ پرمخ بيولی او وړي يې. زه د دې شاهد يم چې ده په دې لار کې خپل د لاس په تېاکو ګټلي په زرهاو ډالر د خپلو خلکو په خدمت کې او د يتيمانو د اوښکو د وچولو په لار کې مصرف کړي دي چې دا په رښتينې توګه هم د ده د ملت مل توب يو ښکاره او عملي ثبوت دی.

ما د ملت مل صيب دغه ليکلی اثر څو څو ځل ولوست، له خپلې مېرمن او ملګرو سره مې هم وخت په وخت شريک کړ. په خپل ورځني ژوند کې مې د ده لارښوونې تر ډېره حده عملي کړې هم دي. د ده علمي لارښوونو نه يوازې دا چې زموږ په ورځني ژوند کې يو لړ مثبت بدلونونه راوستل او له برکته يې زما د کورنۍ چاپېريال لا خوږ او زموږ تر منځ يې د مينې او محبت فضاء لا نوره هم صميمي شوه؛ بلکې د همدې لارښوونو په رڼا کې زموږ کوچنيان هم تر نورو همزولو زيات غښتلي او په ځانونو لا زيات باوري کړل. ما د ملت مل دغه ولسي مرغلرې د احمدشاه بابا د ادبي او فرهنګي ټولنې ځوانانو سره شريکې او وخت په وخت مو هغه باب په باب ولوستې، چې د دې ټولنې د ټولو غړو خاصتاً ځوانانو د ډېرې ستاينې وړ وګرځېدې.

زه په داسې حال کې چې د ملت مل صيب د دې لوړ ملي خدمت قدرداني کوم، ټولو پلرونو، ميندو او خاصتاً ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملت مل صيب سپارښتنې چې د ځوانانو، کورنيو، دين او وطن په اړه کړې دي، په غور ولولي، ځانونه دې پرې پوه کړي او د هغو په درست عملي کولو سره دې د ملت مل صيب هيلو ته د عمل جامه ورواغوندي. ما دا کار عملي کړی، پايلې يې خوږې دي، تاسې ته يې هم د لوستلو او عملي کولو سپارښتنه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ _ دا کتاب د چا له پاره دی؟

سره له دې، چې ددې کتاب سرلیک (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) ځوانانو ته په ګوته شوی دی، ولې د کتاب په منځپانګه کې ډېر داسې مهم، ګټور، او مؤثر معلومات او لارښوونې وجود لري، چې د هغو لوستل او ځانونه پرې پوهول، نه یوازې دا چې هر پلار، مور و خور او ورور، ښوونکېو، د تعلیم او تربیې مسوولینو او دولتي چارواکېو ته ګټور، بلکې فوق العاده ضروري دي. د کتاب په اوږدو کې په خوره وره توګه ډېرو داسې ضروري موضوعاتو ته اشارې شوي دي، چې هغه ښځ په ښځه د زېږوالو (والدینو)، ښوونکېو او د ټولنې په نورو مسوولینو پورې اړه لري؛ نو پر ځای به وي چې ووایو، د یو نوي هېواد جوړولو په امید راځئ چې ټول په ګډه له هرې منبع نه په ګټې اخستنې، د خپل هېواد راتلونکې نسل د سالمتیا او سلامتیا په خاطر د دې اثر په لوستلو او عملي کولو سره خپل انساني، پلرني، مورني، ښوونیز او ټولنیز مسوولیتونه درک او په سمه توګه یې پرځای کړو.

په تېرو شلو کلونو کې چې زه په امریکا کې اوسېدم، هېواد ته د راتلو په وخت کې خپلې ټولنې ته ځېر شوم. دا راته جوته شوه، چې د تېر څه لپاسه (۳۰) کلن جنګ او مهاجرت له کبله زموږ ټولنه په هر اړخیزه توګه له صدمو سره مخ شوې ده، چې ددې صدمو له جملې څخه یوه جدي صدمه د ځوان نسل د تربیې خرابوالی و، چې لا تر اوسه ورته هم هېچا پاملرنه ونه کړه او نه یې په عملي برخه کې هېڅ کوم اقدام شوې دی.

خو زموږ دټولنی د ځانګړې تحلیل له مخې دا ستونزه په زغرده رامنځ ته شوه، چې ډېر ځله زموږ په ټولنه کې پلار، مور،د کورنی نور غړي او ترخنګ یې ښوونکي هم د خپلو بچیانو او زده کوونکیو شخصیت په ناارادي توګه وژني.

سره له دې، چې د شخصیت جوړونه او پالنه ډېر ضروري اصل دی؛ خو تر دې هم لا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات دا مهمه ده، چې په لومړي سر کې د شخصیت وژنې مخنیوی، په بیړه او ځیرتیا سره وشي. نو له همدې کبله د کتاب محتوا داسې جوړه شوې ده، چې د دې تر څنګ چې ځوانانو ته لازمې لارښوونې باید وشي؛ نو مور، پلار او د کورني غړو او همدا راز د ښوونځي ښوونکېو ته هم په کې ډېرې لارښوونې شوې دي، چې له یوې خوا د بچېانو او ځوانانو د شخصیت وژنې په اړه دوی له خپل دغه نا ارادي کړو وړو څخه خبر کړو او له بلې خوا د ځوانانو د شخصیت جوړونې په اړه دوی ته داسې لارښوونې وکړو، چې دوی په ښه توګه وکولای شي د ځوانانو په شخصیت جوړېدنه کې اغېزمنه ونډه واخلي. دغه لارښوونې د ددې کتاب په ټولو پاڼو کې ځای پر ځای ځوانانو، کورنیو او ښوونکېو ته په ګوته کړای شوي دي.

٣ - له ځوان نه مطلب څه دی او ځوانان ولې مهم دي؟

د ځوان تعریف:

لومړی غواړم دا روښانه کړم چې د (ځوان) له کلمې څخه زموږ مطلب دلته نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي. که څه هم زموږ په ولسي فرهنګ کې د ځوانانو کلمه یوازې د هلکانو له پاره کارېږي؛ خو په حقیقت کې دا یوه عامه کلمه ده، چې دواړه یعنې هلکان او نجونې را اخلي. د دې کتاب په اوږدو کې چې کله د (ځوان) کلمه یادېږي، له هغې څخه مطلب نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي.

ځوانان ولې مهم دي؟

د لاندې دلایلو په وجه ځوانان په ټولنه کې ځانګړی او ټاکونکی رول لري:

۱. ځوانان د ځان پر وړاندې یو اوږد راتلونکی لري. هیله لرم چې دا کتاب به له دوی سره د دوی د شخصیت په روزلو او د هر یو په ژوند کې د یوې روښانه راتلونکې په لار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغېزمن ثابت شي.

۲. ځوانان ژوند ته سترګې پر لار او د خپلو کړو وړو په ټاکنې کې لارښوونو ته اړتیا لري، هیله ده دا کتاب به دوی سره د ښه شخصیت ګټنې ترڅنګ د یو مسؤل افغان په توګه د دوی په روزنه کې مرسته وکړي.

۳. په ټولیزه توګه ځوانان د پاکو احساساتو لرونکي وي، خپل هېواد او هېوادوالو ته د چوپړ په برخه کې قربانیو او هلو ځلو ته چمتو وي.

٤. ځوانان د ډېرې انرژۍ لرونکې دي، که چېرې له دوی سره لږه مرسته او لارښونه ورته وشي، دوی کولای شي، چې خپل ځان او وطن له پاره دغه انرژي په یوه ډېره ګټوره لاره وکاروي او که دوی ته مناسبې لارښوونې ونشي؛ نو ددې خطرات شته، چې دوی به د منفي احساساتو او ناسمو فکرونو او کړنو ښکار شي؛ نو په دې وجه به د دوی شخصي ژوند او ملت دواړه زیانمن شي. یعنې د دې ګټورې پانګې د بایلنې په وجه به هم ځوانان او هم زموږ هېواد زیانمن شي.

۵. کله چې زه ځوان وم، زما په ژوند کې د یو څو مشرانو نېکو لارښوونو دومره ګټور اغېز وکړ، چې زما ژوند یې سم لوري ته واړاوه او پایلو یې زه ښو او پرځای هیلو ته ورسولم؛ په همدې وسیله غواړم، چې د هغوی د ګټورو خدمتونو لړۍ لاپسې وغځوم، او هیله لرم چې زما دغه پېرزوینې به ستاسې په ژوند کې هم یو لږ مثبت بدلونونه راولي. زما امید له لوستونکو څخه دا دی، چې تاسې به هم دغه اخلاقي مکلفیت لاپسې وغځوئ او د خپل راتلونکې ځوان نسل په چوپړ به ځانونه مصروف کړئ.

٦. له بده مرغه دردوونکی واقعیت دا دی، چې زموږ هېوادوال د تېرو څو لسیزوجنګونو او جګړو له کبله نه یوازې ډېر ځوریدلي او ځپل شوي دی؛ بلکې د دې تر څنګ زموږ د وطن عالم (؟) او په اصطلاح وطنپال (؟) مشران چې هېوادوالو پرې تل حساب کړی او د دوی د لارښوونو په انتظار پاتې شوي دي، افسوس، چې دهغوي ډېر یې ٍ د مایوسی، په خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځونو کې د نا باورۍ او پر بهرنیو مرستو د اتکا ښکار شوي دي او په دې توګه دغه مشران له هیڅ نوعه نوښت، خلاقیت او مسوولیت سره چمتوالی نه ښیي.

د تېرو لسو کلونو په اوږدو کې مو د یو شمېر نورو فداکارو وطنپالو ملګرو په ملاتړ کوښښ وکړ، چې یو شمېر دغه غښتلي (؟) مشران د یو سالم ملي سیاسي پروګرام جوړولو له پاره را وبلو؛ خو افسوس پر دې، چې لاسته راوړنې یې دومره د ډاډ وړ نه وي، نو له دې کبله مو هوډ وکړ ، چې تر دې زیات باید ددغو تش په نامه مشرانو په تمه پاتې نشو؛ بلکې د یو بل متبادل دریځ په لټه کې شو، نو دا مو غوره وګڼله، چې خپله انرژي له ځوانانو سره د ګډ کار په موخه ولګوو. دا باید ووایو، چې نن که تاسې ځوانان د خپل ملت او هېواد د راتلونکي په ټاکنه کې د لاربنود دندې اخلئ، دا ددې تش په نامه مشرانو پر وړاندې ستاسې سپین سترګي او سرغړاوی نه دی؛ بلکې ستاسې دا ډول کړنه دوی خپلو هغو بی مسوولیتیو ته متوجه کوي، چې تاسې ته یې د خپلې ټولنې له پاره د لاربنود مکلفیتونه در په غاړه کړي دي. هیله من یم چې تاسې ځوانان به خپل ولس او دې مشرانو ته ثرګنده کړئ، چې تاسې د دې وړتیا لرئ چې د تاریخ په دې ډېرو سختو شیبو کې هم خپل ملت او هېواد د یووېشتمې پېړۍ له غوښتنو سره سم د بریالیتوب پړاو ته ورسوئ.

د تېرو څو لسیزو په اوږدو کې ما زندانونو او د مرګ له تهدیدونو نه نیولې تر تبعید، لوږې او د غربت شپو او ورځو ته د هغو امکاناتو په نسبت ترجیح ورکړې، چې د هېواد او هېوادوالو پر وړاندې له نامشروع لارو څخه تر لاسه کېدل. پر دې سربېره، ما په خپل ژوند کې خپل ټول مادي او معنوي شتمني د تاریخ په هر حساس پړاو کې تر خپل وس پورې له خپلو هېوادوالو زار کړې؛ خو سره له دې زه خپل ځان د هېواد او هېوادوالو او په ځانګړې توګه ستاسې ځوانانو پر وړاندې لا نور هم پوروړی بولم؛ نو د همدې مسوولیت تر درک وروسته غواړم، چې د خپلو مسوولیتونو یوه برخه له تاسې سره د دې کتاب په لیکلو شریکه کړم.

د مشرانو صادقانه لارښوونې د ځوانانو پر ژوند ژور اغېز کولای شي. د ساري په توګه، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کله اته کلن او په دویم ټولګي کې وم؛ نو مرحوم جرار صیب زموږ په ښوونځي کې د یوه کانفرانس په ترځ کې د روسیې له پاره د (خرسچوف) د خدمتونو په اړه وویل چې: ((په روسیه کې ټول جوړ شوي موټرونه اوس هم د خروسچوف په ویاړ کله چې بریک ونیسي نو (چوف) اواز کوي)).

زه نه غواړم چې ددې خبرې پر حقیقت باندې خبرې وکړم، خو په دې باور لرم چې د دې کیسې په کولو مرحوم جرار صیب غوښتل، چې ځوانان د خپل وطن خدمت کولو ته وګوماري. د هغه مرحوم دغه خبره داده اوس نږدې پنځوس کاله وروسته هم زما په یاد ده.

٤ - ځوانان ولې باید دا کتاب ولولي؟

دا هغه پوښتنه ده، چې هر څوک یې دمخه تر دې چې دا کتاب واخلي، له ځان څخه دې وپوښتي، چې ایا د دې کتاب لوستل ماته څه ګټه رسوي؟ ایا دا کتاب د وخت او پیسو په لګښت ارزي؟

دا د ټولو انسانانو یوه طبیعي ځانګړنه ده، چې د هر کار په برخه کې باید دا پوښتـنه تر هر څه لومړی له خپل ځانه وکړي، چې د دې کار په کولو کې زما ګټه او زیان څه دی؟ ایا ګټه یې تر زیان زیاته ده او که نه؟

زه ددې کتاب د لیکوال په توګه، نه یوازې ستاسې دا پوښتنه د خپګان وړ نه بولم؛ بلکې زه په کلکه تاسې ته توصیه کوم، چې د خپل ژوند په ټولو چارو کې دا پوښتنه هر وخت له ځانه وکړئ او د یو ښتیني ځواب په رڼا کې پرېکړې وکړئ. زموږ د ټولنې یو تریخ واقعیت دا دی، چې د خلکو اکثره کارونه له دې کبله نیمګړې پاتې کېږي، چې داسې کارونو ته لاس اچوي چې سرته رسول یې ورته ناشوني وي؛ نو د یو وخت په تېرېدو او د یو مقدار انرژۍ او امکاناتو تر لګولو وروسته ورته پته لګېږي، چې هغه کار یې باید هېڅ پیل کړی نه وای او یا هم له دې کبله چې د یوه کار ګټه او زیان یې په غور نه وي ارزولې؛ نو د یو کوچني

(c) ketabton.com: The Digital Library

خنډ د پیدا کېدا له کبله بیا هغه ډېر پر مخ تللی کار په نیمايي کې پرېږدي؛ نو دا به ډېره ګټوره او د يوه کلك هوډ د نیولو له پاره ښـه او غوره لار وي، چې د یو کار له پیله لومړی د هغې ګټې او زیانونه په ژوره توګه وارزول شي.

سره له دې چې له دې کتاب څخه ګټه اخیستل به یوازې په تاسې پورې اړه ولري، ولې هغه څه چې زه يې په جرئت ویلای شم دا دی، چې د دې کتاب په لیکلو کې موږ هېڅ ډول ځاني ګټې په پام کې نه وې نیولې. پر دې سربېره چې نوموړی کتاب مو په خپلو امکاناتو چاپ او له دې کتاب څخه تر لاسه کړې ګټه به هم ستاسې ځوانانو د خدمت له پاره پر یو بل کتاب او یا کوم بل علمي کار لګېږي؛ نو زه د خپلې پاکې ارادې له مخې تاسې ته په ډاډ ویلای شم، چې که مو دا کتاب په پوره غور ولوست او پوره عمل مو پرې وکړ؛ نو تاسې به نه یوازې د خپلو خلکو او هېواد له پاره ګټور شئ؛ بلکې ددې ترڅنګ به مو د خپل شخصیت په لوړتیا او بشپړتیا کې کارنده ونډه اخیستې وي، او هم به مو د خپلې کورنۍ او بچیانو راتلونکې سره ډېره مرسته کړې وي.

دا کتاب په درېیو دلیلونو ځوانانو ته ځانګړی شوی دی:

لومړی: زه د یو افغان په توګه د دې مسوولیت احساسوم، چې د خپل هېواد ځوان نسل ته لازمې لارښـوونې وکړم، چې په دې وسیله به مې د لوی خدای جل جلاله، خپل وجدان او هېوادوالو پر وړاندې خپل وجداني مسوولیتونه تر یو بریده تر سره کړي وي.

دویم: پر دې عقیده لرم، چې ځوانان تل د ډېرو پاکو احساساتو خاوندان، د کافي انرژۍ لرونکې او په رښتینې توګه له هر ډول ځان خوښوونې او شخصي ګټو پرته د هېواد او هېوادوالو خدمت ته لېوال وي او په دې برخه کې د مشرانو لار ښوونو ته سترګې پر لار وي.

درېیم: په دې برخه کې یو بل ټکي ته ستاسې پام راواړوم او هغه دا چې سره له دې، چې زه به ډېر پراخه ملي او نړۍ واله مشهورتیا نه لرم، ولې زه په دې ویاړم چې کله زه ستاسې په عمر وم؛ نو ما ځانته "ملت مل" تخلص غوره کړ او تر ننه پورې خپلې دغې عقیدې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارې ته په هر اړخیزه توګه رښتینی او ژمن یم.

دا کتاب یوازې په همدې نیت لیکل شوی، چې ځوانانو سره د روښانې راتلونکې په برخه کې مرسته وکړي؛ تر څو په دې وسیله تاسې غښتلي او سپېڅلي تربیه شئ او دا کتاب په دې لاره کې ستاسې یو ښه لارښود او مرستندوی وګرځي.

۵ - له دې کتاب څخه زما هیلې:

د دې کتاب له لیکلو څخه زما هیلې په دې توګه دي:

۱. زه غواړم چې زموږ د هېواد د ځوان نسل هر غړی د خپل ژوند له پاره یو هدف، یوه ټاکلې لار او روښانه مرام ولري، چې دغه ټاکلي مرام ته د رسېدو په لاره کې خپل پرمختګ په اسانه توګه ارزیابي کړای شي. هیله ده چې دا کتاب به زموږ په ټولنه کې له ځوانانو سره د خپل ځان، هېواد او نړۍ په پېژندنه کې مرسته وکړي او دوی به دې ته وهڅوي، چې په خپل ژوند کې د یوه پاک او سپېڅلي ارمان خاوندان اوسي، او د هغې ارمان د لاسته راوړلو له پاره پرله پسې مبارزه وکړي.

۲: غواړم چې د خپلې ټولنې ځوان نسل دې ته ځیر کړم، چې دوی هر یو د یو شخصیت لرونکې دي. دوی هر یو باید خپل شخصیت وپېژني او د هغې په دفاع سره د خپل شخصیت د ودې او بشپړېدو په برخه کې په غور قدمونه پورته کړي.

له دې کبله، چې ډېر خلک د ژوند په هغه مهم وخت کې چې شخصیت جوړېږی او پراختیا مومي، د شخصیت په اړه معلومات نه لري؛ نو په دې توګه د ناخبرۍ په وجه په نارادي او ناغورۍ خپلو شخصیتونو ته زیان رسوي. زه غواړم، چې په وقایوي توګه دوی دغه مهم اصل ته په پام کې کړم، تر څو له خپلو شخصیتونو څخه په پالنه او دفاع کې ځانونه چمتوکړي.

۳: زه غواړم د هېواد میندو او پلرونو ته هم د دوی د اولادونو د شخصیت پېژندنې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

سالمې روزنې په برخه کې یو څه ضروري لارښوونې وړاندې کړم. زموږ د ټولنې یوه غټه بدبختي دا ده، چې پلرونه، میندې او ان ښوونکي او روزونکي هم په غور د خپلو بچېانو او زده کوونکیو شخصیتونو ته پاملرنه نه کوي او ډېر یې د ماشومانو شخصیتونه په ناغوړۍ او په بې رحمۍ سره وژني. د ساري په توګه دوی ډېر وخت یو لړ منفي جملې لکه (چپ شه!، سپیه!، بې عقله!، کم عقله!، ته کشر یې!، خبرې مه کوه، خره!، لېونیه! او ...) کلمې کاروي. دوی ته د داسې کلمو کارول یوه عامه او دودیزه مسئله برېښي، ولې له بده مرغه د داسې منفي کلموکارول زموږ د بچېانو د روحیې او شخصیت وژنې لامل ګرځي؛ نو غواړم په دې وسیله د کورنیو او زده کړې د مسوولینو پام له دې منفي کولتور سره مجادلې او د یو سالم او مثبت کولتور دودولو ته، چې هغه به د ځوانانو په وده کې ګټور وي را واړوم.

٤: ځوانان خپل لومړني مسوولیتونه تر سالمې روزنې وروسته پېژني، چې همدغه ددوی د شخصیت جوړېدنې لامل کېدلای شي. هیله ده چې دا کتاب به له تاسې ځوانانو سره په دې برخه کې تر وسه مرسته وکړي.

٥: زه غواړم چې زموږ د هېواد ځوانان باید د خپل هېواد او هېوادوالو ګټې او پرمختګ د خپل یو اساسي مسوولیت په توګه وپیژني او د دې لوړو موخو د لاسته راوړلو په برخه کې له یو روښانه پلان او پروګرام سره پر مخ ولاړ شي. ځوان نسل کولای شي چې د یو سالم لوري په غوره کولو سره خپله ټولنه هم په یوه سالم مسیر کې په حرکت راولي او په نتیجه کې یې د یوې روښانه او نېکمرغه راتلونکې پر لور رهبري کړي. هیله مې داده چې دا کتاب به تاسې ته ستاسې مسوولیتونه د خپلې ټولنې او خلکو پر وړاندې لا ښه څرګند او روښانه کړي. له لوی خدای جل جلاله څخه هیله من یم، چې ستاسې د هڅو او هلوځلو په نتیجه کې به زموږ دغه ځورېدلي او کړېدلي ملت د یو روښانه راتلونکې پر لور چټک ګامونه پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - تعلیم مهم دي،خو تربیه ترې مهمتره ده !

د ځوانانو پر ژوند او اجتماعي سلوک د جنګونو او مهاجرتونو اثرات:

انسانان په مجموعي توګه، خو ځوانان او کوچنیان په ځانګړې توګه، له محیط څخه زیات متاثره کېږي. ټول ماشومان او ځوانان یو لړ معلومات، خوی، اخلاق، رویه او سلوک په یو نارمل محیط کې په منظمه او ښه توګه زده کوي. هره ټولنه په مجموعي توګه ځان ته اصول، پرنیسپونه او ځانګړي اخلاق لري، چې دغه خصوصیات د هغې ټولنې انسانان، خصوصا ځوان نسل د خپل ژوند په اوږدو کې په تدریجي توګه د لیدو، اورېدو او په مکرره توګه وندېه اخیستلو سره هغه زده کوي. د مثال په توګه، په ماشومتوب کې د ډوډۍ خوړلو اداب، د سلام اچولو اداب، د مشرانو او خپلوانو د قدر او احترام کولو اداب، د مېلمه احترام او درناوی زده کېږي. بیا وروسته په زلمیتوب کې د مجلس اداب، د مړي او ژوندي په مراسمو کې ګډون، د ودونو دستورونو او رواجونو پالل او نورې اجتماعي اړیکې زده کېږي.

بالاخره، بیا انسانان په پاخه عمر کې د مرکو، جرګو او روغې جوړې اصول او پرنسیپونه زده کوي. دغه ټول معیارونه، په ټولنه کې دننه او د یو نورمال حالت په جریان کې له مور و پلار او کورنۍ څخه شروع او بیا له کور، کلي او ولس څخه په کارنده او ناکارنده توګه زده کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د شخصیت په اړه

٧ - د شخصیت تعریف:

(شخصیت هغه مقام، ارزښت او احترام دی، چې د ټولنې خلك یې یو چا ته په ټولنه او خپل زړه کې په خپله خوښه، بې له کومې تمې او تمنا ورکوي). یا په بل عبارت شخصیت (د یو شمېر هغه ارزښتونو ټولګه ده، چې په یوه مشخصه ټولنه کې د ټولنې غړیو ته خاص اهمیت لري). شخصیت د خپل ځان درناوی او ځان ته د یو شمېر معیارونو ټاکنه هم ده.

یعنې شخصیت څوك ځانته په خپله نه ورکوي؛ بلکې د ټولنې خلك یې یو چا ته په ټولنه کې ورکوي؛ خو د لاسته راوړلو له پاره یې د شخص هلې ځلې لازمي او ضروري دي. د شخصیت په لاسته راوړلو کې لاندې موضوعات دخیل دي:

١ – تاسې (هغه شخص) پرې مستقیما کومه ولګه نه لرئ.

٢ – شخصیت د یو شخص د ژوند په اوږدو کې یوه مجموعي لاسته راوړنه ده، نه دا چې د یوې ورځې، یوې میاشتې یا یوه کال محصول.

٣- شخصیت هغه څه نه دی، چې یو څوك یې د ځان په اړه فکر کوي یا یې ارزوي؛ بلکې دا د هغه څه محصول دی، چې نور خلك یې د دې شخص په اړه په کتلوي توګه ارزوي.

٤- شخصیت یو دایمي مقام نه دی؛ بلکې د هرې ورځې له ارزونې سره هغه بدلیدای شي.

٥- په ټولنه کې د ټولنې ټول انسانان هره ورځ، هره ګړۍ یو بل ارزوي.

٦- د شخصیت ساتنې له پاره پرله پسې دفاع او وقایه دواړه جدي ضرورت دی.

٨ - شخصیت څوك او څرنګ ټاکي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ټولنه کې خلك شخصیتونه ارزوي، چې دا ارزونه په دوامداره توګه او په ټولنه کې د مختلفو خلکو له خوا صورت نیسي. دا ارزونه د معمول پر خلاف په داوطلبانه توګه تر سره کېږي او په داسې حال کې چې خلك پر ځان خبر هم نه وي، دغه ارزونې په ناارادي توګه او په داوطلبانه ډول یو له بل سره شریکوي او بالاخره دغه نظریات د ټولنې د خلکو په منځ کې نه یوازي دا چې سره شریکېږي، بلکې ددې ارزونو د شریکولو په نتیجه کې یوه عمومي ارزونه ترې منځته راځي او هغه ارزونه بیا د خلکو په منځ کې خپرېږي او په دې توګه د هغه شخص په اړه خلك یوې ټولیزې پایلې ته رسېږي، چې دغې ټولیزې ارزونې ته د هغه سړي شخصیت ویل کېږي. مثلا کله چې یو څوك زموږ له مخې څخه تېرېږي او حتا که په یو مجلس کې د یوه کس په اړه بحث کېږی؛ نو په دې دواړو صورتونو کې کتونکي او د مجلس اورېدونکي د هغه شخص په اړه ښه او یا بد ځانته انځوروي. بیا انسانان په خپلو کې دغه نظریات یو له بل سره بې له دې چې ورته متوجه شي، شریکوی او دغه نظریات په یوه مرموزه، ناارادي او پرله پسې توګه له نورو سره په مختلفو لارو چارو شریکېږي او د دې په پایله کې خلك د هغه شخص په اړه یو ډول قضاوت کوي او دغه قضاوت له نورو سره شریکېږی او په پایله کې یې خلك هغه شخص ته په خپلو زړونو کې یو شخصیت قایل کېږی او د همدې ارزښت له مخې هغه ته په ټولنه کې احترام، قدر او ارزښت ورکوي. چې دغه ارزونه هره ورځ، هر ساعت د هر چا په اړه په ټولنه کې مطرح ده او بې له دې چې څوك خلکو ته په دې اړه کومه لارښوونه وکړی. خلك دا کار په اتوماتیکه توګه ترسره کوي نو ویلای شو، چې د یو چا د شخصیت په اړه پرېکړه، داسې یوه پرېکړه ده، چې هغه د یو شخص نه، بلکې د ټولنې یو ټولیزه ارزیابي ده، هغه د یوې ورځې ارزیابي نه، بلکې د هغه سړي د ژوند د اوږدو، پرله پسې ارزونه ده او بل دا چې په دې ارزونه کې دغه شخص په خپله کوم مستقیم اغېز نه لري ولې په نامستقیم ډول ددې د هرې ورځې کړه وه او راشه درشه ددغې ارزیابۍ یوه برخه جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا هم ويلای شو چې شخصيت کوم همېشنی مقام نه، بلکې له بدلون او تحول سره ملگری دی. يو شخص کولای شي چې په يوه اوږده موده کې دېرو قربانيو او هلوځلو په پايله کې په ټولنه کې يو شخصيت تر لاسه کړي؛ خو بيا د يوه ډېر وړوکي منفي عمل په پايله کې خپل دغه موقعيت او مقام د خلکو په زړونو کې له لاسه ورکړي؛ نو ويلای شو، چې که له يوې خوا د شخصيت لاسته راوړل خورا مشکل کار دی، خو له بلې خوا د شخصيت ساتنه لاتر هغه سخت او مشکل کاردی

۹ - ولې او کله بايد په شخصيت وغږېږو ؟

له دې کبله چې شخصيت له ډېر وړکوالي څخه پيلېږي او له همدې وخته انسان له رنگارنگ خطرونو او چېلنجونو سره مخ کېږي؛ نو ضرور ده، چې د شخصيت په اړه هر څومره ژر چې کېدای شي خبرې پيل کړو.

البته له اووه کلنۍ نه کوچنيو ماشومانو ته به مشکله وي، چې د شخصيت په اړه د موضوعاتو په توضيح پوره پوه شي؛ خو له اووه کلنۍ نه وروسته تر ۳۰ کلنۍ پورې ځوانان د دې وړ دي، چې په پرله پسې توگه د شخصيت د اهميت په اړه او همدا راز د شخصيت پر وړاندې د چېلنجونو او وقايوي تدابيرو په اړه ورسره خبرې وشي؛ خو د هغو ماشومانو د شخصيت ساتنې له پاره چې عمرونه يې تر اووه کلنۍ کم دي دا ډېره مهمه ده، چې د هغوی له مور، پلار، خويندو او وروڼو سره ددې ماشومانو د شخصيت جوړونې، ساتنې او پالنې په اړه خبرې وشي. البته د کورنۍ ټول غړي د يو بل په شخصيت جوړونه او پالنه کې لاس لري، چې حتا دغه رول د غټو بچيانو او د کور د لويانو په اړه هم مهم گڼل کېږي.

کورنۍ لکه چې د بچيانو د خوراك، جامو او نور ضروريتونو مسووليت پر غاړه لری، همداراز مسووليت لري، چې د اولادونو د شخصيت د رشد او تکامل په اړه، د دوی د تعليم او تربيې په اړه، د دوی د ملگرو د انتخاب په اړه، د دوی د تحصيل او واده په اړه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړي او پلان ولري. نو د شخصیت په اړه خبرې یا له ځوانانو او یا د دوی د کورنۍ له غړیو سره خبرې چې هر څومره ژر تر ژره شروع شي ګټوره ده؛ خو د خبرې کولو اساسي هدف باید دا وي، چې ځوان او د کورنۍ غړي یې په خپله ونډه اخیستلو ته وهڅول شي.

۱۰ - د شخصیت پراوونه:

د شخصیت په جوړونه کې دغه لاندې پړاونه شامل دي.

الف: د شخصیت پېژندنه

ب : د شخصیت وژنې مخنیوی

ج: د شخصیت جوړېدنه او تکامل

د: شخصیت تثبیتونه

ه: د شخصیت ساتنه

و: د شخصیت د خپرولو لارې چارې

الف: د شخصیت پېژندنه:

څو کاله د مخه مې د شخصیت پېژندنې موضوع په اړه د یو کنفرانس له پاره تیاری نیوه، د موضوع تر څېړنې دمخه له ما سره نظریات یو شان وو؛ خو په دې برخه کې تر ژورې علمي څېړنې وروسته زما په نظریاتو کې د توقع خلاف ستر بدلون راغی، لکه چې نور خلک هم فکر کوي، چې شخصیت تر ځوانۍ وروسته جوړېږي، خو زما په عقیده، شخصیت له درې کلنۍ څخه پیلېږي. د دې اصلي لامل دا دی، چې په دې عمر کې ډېر ماشومان پر خپلو ډکو او تشو میتیازو کنټرول پیدا کوي، چې تر دې دمخه له دې کبله چې دی پر خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان کنټرول نه لري؛ نو د شخصیت په برخه کې هم ادعا نه کوي. ولې کله چې د دوی د ژوند دغه نیمگړې برخه پوره شي؛ نو بیا دوی هر یو د یو ځانگړي شخصیت د لرلو ادعا کوي. دا هغه نظر و، چې له ما سره درې کاله دمخه راپیدا شو؛ خو د ۱۳۸۸ لمریزکال په جدي کې له یوې نوې پېښې سره مخ شوم، چې هغې زما نظر نور هم بدل کړ. زما یوه کوچنۍ لور ده چې (هڅانده) نومېږي. (هڅانده) په هغه وخت کې پینځه لس میاشتنۍ وه، زه جلال اباد ته د څو شپو له پاره تللای وم. کله چې بېرته په کابل کی کور ته راغلم، هڅانده زما د هرکلي له پاره په لارو (دهلېز) کې منتظره وه او په ډېرې خوشحالۍ یې زما خواته راوځغاستل. د هغې هیله هم دا وه او لازم هم دا و، چې زه باید هغه په غېږ کې راپورته کړم؛ خو له دې کبله چې زه تشناب تللو ته په بېړه وم، ما هغه راوانخیسته او د تشناب په لور مې وځغاستل، هڅانده په دې کار ډېره خفه شوه او وې ژړل. له تشناب نه وروسته چې ما او مور یې هرڅه خواري وکړه، هغه پخلا نه شوه، تر څو چې په ژړا کې ویده شوه او بیا سبا سهار چې له خوبه راپاڅېده؛ نو راسره پخلا شوه. دې پېښې ماته دا نظر راکړ چې، ماشومان حتا په یو کلنۍ کې هم ځانته یو شخصیت لري، او چې کله د هغو شخصیت ته پاملرنه ونه شي؛ نو هغوی بیا مرور او مایوسه کېږي؛ نو پکار ده چې د ماشومانو شخصیت ته ډېر پام وکړو.

ځینې ماشومان له ورکتوبه ډېر حساس وي او هر ډول کړه وړه د هغه د کورنیو او یا نورو خلکو له خوا چې دده شخصیت ته زیان رسوي، دوي نا ارامووي. دغه ډول ماشومان ډېر حساس وي او دا ډېره مهمه ده چې مور و پلار او د کورنۍ نور غړي دغه ډول ماشومان تشخیص کړي او له دوی سره د دوی له له غوښتونو سره سم چلند وکړي، او که نه دغه ماشومان به ناهیلي شي او په پرله پسې توگه به خپل شخصیت له لاسه ورکړي. په دې برخه کې غواړم یو مثال راوړم:

زه په امریکې کې د خپل یو دوست زرغون شاه (شینواري) صیب په کور کې مېلمه وم؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمه نه بلکې د کور د یو غړي په شان وم، ځکه زموږ په منځ کې د ورورۍ نه هم ښې اړیکې دي. د ماښام ډوډۍ تیاره شوه او د اصیل افغاني کولتور سره سم د شینواري صیب په (سالون) کې دسترخوان اوار او د کورنۍ ټول غړي، نر او ښځې سره یو ځای ډوډۍ ته کېناستو. د شینواري صیب د کور دغه ځانګړنه زما ډېره خوښېده.

ډوډۍ ته ناست وو، چې د شینواري صیب یوې څلور کلنې لور ملالۍ جانې غلې پلار ته څه وویل. پلار یې پرې غوسه شو او څه ناخواله یې ورته وویله؛ خو ما وانه ورېده. ملالۍ سمدلاسه ډوډۍ بس کړه او غلې پر خپل ځای کېناسته، نور یې هېڅ ونه ویل. څه شېبه وروسته چې زموږ ورته پام شو، هغې ډوډۍ نه خوړه او غلې ناسته وه. زه د یو ډاکټر په صفت دې پېښې ته لا زیات ځیر شوم. له هر اړخیزې ارزونې وروسته دې پایلې ته ورسېدم، چې ملالۍ خپل ځان ته په شخصیت قایله ده. رښتیا هم چې د ملالۍ ټول کړه وړه ځانګړي دي او په کوچنیوالي کې دومره پوهه، درنده او مینه ناکه ده، چې د یوه غټ انسان ځای نیولای شي. ملالۍ په خپل دې عمل خپل پلار ته دوه شیان څرګند کړل.

لومړی یې خپل پلار ته وښوده چې زه یوه شخصیت لرونکې نجلۍ یم. تا ولې زه تهدید کړم، زه باید تا د دې کاکا مخکې نه وای رټلې. او ورته یې وښوده چې ستا دې کړو زما شخصیت ته زیان ورسوه. زما شخصیت مه زیانمنوه. دویم دا چې ملالۍ د دود خلاف د نورو ماشومانو په څېر نه وژړل او نه له دسترخوان نه پاڅېده، او نه هم بیا د چا په پخلا کېدو پخلا شوه. په دې کې هم هغې خپل شخصیت تثبیت کړ. هغې دا وښودل چې زه دومره عادي نجلۍ نه یم چې یا وژاړم او یا د دسترخوان نه پاڅېږم. زه کولای شم چې دا خپګان او غوسه په ښه او سالمه توګه وزغمم او د خپلې مرورتیا په وجه یې دا هم وښوده، چې زما خپګان ددې سطحې څخه چې په څو خوږو خبرو له هغې نه تېره شم، ډېر او لوړ دی.

زه د ملالۍ جانې دې ژورې ارزیابۍ، مودبانه غبرګون او باثباته دریځ ته هک حیران شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته بیا ما دا موضوع له شینواري صیب سره شریکه کړه او ورته مې وویل چې: شنواري صیب! ستا دا لور ځانګړی کرکټر او شخصیت لري. ته باید د هغې سره دهغې له غوښتنو سره سم چلند وکړې، او نور یې باید شخصیت ته زیان ونه رسوې.

د ملالی په څېر زیات ماشومان زموږ او ستاسې په کور کلي او ماحول کې شته، چې د هغوي د ځانګړي شخصیت پېژندنه، ورته احترام او ور سره مناسب سلوك کول به نه یوازې د دوی د شخصیت له پرمختګ سره لا مرسته وکړي؛ بلکې دوی به ډېر ژر د کورنی له پاره د سترو ویاړونو سبب شي.   غواړم په دې اړه د مور، پلار، وروڼو او خویندو ځانګړې پاملرنه دې ټکې ته راواړوم، چې د خپلو ماشومانو د شخصیت په پېژندنه او له دوی سره په مناسبې رویې کې له پوره پاملرنې او احتیاطه کار واخلې. کله چې مو درك کړه، چې ستاسې ماشوم ځانګړی شخصیت لري، هغه ته ناز ورکړئ او د نورو ملګرو، دوستانو او کورنی د غړیو په منځ کې د هغه د شخصیت په اړه مثبتې او ښې خبرې وکړئ. دغه ډول چلند دا ماشومان تر بلې هرې رویې زیات د لاښه شخصیت څښه برخمن کوي او که ستاسې ځینې ماشومان د کمزوري شخصیت او کرکټر لرونکې هم وي؛ نو دوی تر بل هر چا لا زیاتې پاملرنې ته اړتیا لري؛ تر څو دوی په پرله پسې توګه ځانونه با ارزښته او مهم وګڼي.

ب: د شخصیت وژنې مخنیوی:

زموږ په کور، کلي او ښوونځي کې دا دود دی، چې ماشومان د بېلابېلو معاذیرو له کبله چې کله کومه نیمګړتیا ولري؛ نو بیا د هغې کورنی، ملګري او ټولګیوال ترې د هغه ماشوم د تهدید او ځورونې له پاره کار اخلي، ځینې داسې ناروغی، معیوبیتونه او نیمګړتیاوې شته، چې لري کول او یا یې له منځه وړل د هغه ماشوم او کله کله د نورو انسانانو له قدرت څخه هم لوړ وي؛ نو په کار ده چې دا ډول نیمګړتیاوې د هغه ماشوم کمزوري او یا بې کفایتي ونه ګڼل شي. د بېلګې په توګه ځینې ماشومان چې کاڼه یا ړانده وي، یا یې لاس شوټ وي، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښنه ګوډ وي او یا هم له ذهني پلوه وروسته پاتې وي. لومړی خو خپل پلار، مور، خویندې، وروڼه، ملګري او ټولګیوال ورته د هغې پیغور ورکوي، ډېر یې په هماغه بد نوم لکه ګونګی، شوټی، ګوډی، غبي، لېونی، ګړنګن اوپه نورو ناوړه نومونو یادوي، چې د زیات تکرار له کبله یي هغه ماشوم هم ځان بې عقله، ناپوهه او د خدای په قهر اخته محسوسوي او نور د هېڅ ډول شخصیت ادعا هم نه کوي. کله کله دغه موضوعات د دې سبب هم شي، چې بیا دغه ماشوم ځینې غیر نورمال او خرابو کارونو ته لاس اچوي او په دې توګه خپل شخصیت نور هم تخریب، تحقیر او توهین کړي. په دې برخه کې دوه بېلګې د ذکر وړ بولم:

زه یو وخت په کوچنیوالي کې لویدلی وم او د پوزې هډوکی مې مات شوی و؛ نو د پوزې پرله پسې میکروب مې پیدا کړ. په دې وجه زه په کورنۍ کې همېشه له تهدید او تحقیر سره مخ وم. ټولو به راته ګړنګن، خیرن او بې عقل وایه. دا توهین دومره زیات شو، چې نور یې پر ما د توهین کوم اغېز هم نه کاوه او د دې پرله پسې توهین له وجې مې ځان په خپلو همزولو کې عاجز او نیمګړی محسوساوه؛ نو اکثره به په لوبو کې هم له هلکانو سره نه شاملېدم، زه دې کار لا نور هم ځورولم.

دا چې ما دا ډول ناروغي درلوده او زه نه پوهېدم، چې دا یوه طبي ناروغي ده او درملنه لري، او زما کورنی په دې نه پوهېده، چې ډاکټر ته مې یوسي. سره له دې، چې زه به ځو ځو ځلې د نورو ناروغیو له پاره د کورنۍ له خوا ډاکټر ته وړل کېدم، خو د هغه وخت ډاکټران هم دومره پوه نه وو، چې زما دغه ستونزه یې تشخیص کړې وای؛ نو ایا دا زما ګناه وه که زما د کورنۍ او که زما د ډاکټر؟ خو په هرحال په ۳۵ کلنۍ کې چې کله زه امریکا ته لاړم، زما دا تکلیف بیا هلته تشخیص او د عملیات له لارې یې درملنه وشوه؛ نو اوس چې زه ګورم، ماته هغه ورځې را یادېږي، چې همېشه به د کورنۍ د غړیو، همزولو، ملګرو او ټولګیوالو په منځ کې د داسې یوې ناروغۍ له کبله چې تشخیص او تداوي یې نه زما په قدرت کې وه، نه زما د کورنۍ او حتا چې زما ډاکټران هم په دې برخه کې نیمګړي وو، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تهدیدېدم؛ نو ولې زه باید د هغه څه په وجه توهین او تحقیر شوی وای، چې کنټرول یې زما په اختیار کې نه و؟

زه د خپلې دغې ترخې تجربې شریکول ددې له پاره اړین ګڼم، ښایي همدا اوس ستاسې شاوخوا یو شمېر داسې کسان وي، چې د بېلابېلو عواملو له کبله داسې نیمګړتیاوې ولري؛ نو له تاسې نه په کلکه غوښتنه کوم، چې نه یوازې دغه راز ماشومانو ته په سپکه سترګه مه ګورئ، بلکې نورو ته هم سپارښتنه وکړئ، چې له دغه راز تحقیر او توهین څخه لاس واخلي. له بلې خوا دا به ستاسې د شخصیت لوړوالی وښیي، چې کله ناکله دغه ډول ماشومانو ته ځانګړې مینه ورکړئ او ورې پوهوئ، چې د دوی دغه جسمي یا ذهني تکلیف د دوی جرم نه؛ بلکې دا د الله جل جلاله له خوا ټاکل شوې ورکړه ده او که علاج ولري؛ نو لطفا هغه او یا د هغه کورنۍ ته د هغې د درملنې په برخه کې لارښوونه او مرسته وکړئ. او هم ورته ته توصیه وکړئ چې دوی باید د دې په وجه خپل ځان په روحي توګه نارام نه کړي. که ستاسې پر وړاندې چا له داسې ماشومانو سره ناوړه چلند وکړ په نرمۍ سره هغوی ته توصیه وکړئ چې له دا ډول چلند څخه لاس واخلي.

یوه بله حادثه، چې ویل یې هم راته ښه نه ښکاري؛ ځکه چې دا زما د یوه ښه ملګري یو راز دی، غواړم له تاسې سره شریک کړم. خو زه د خپل دغه ملګري فرضي نوم (احمد) یادوم. دا کیسه ځکه له تاسې سره شریکوم، چې دغه ناروغي د احمد په څېر په نورو افغانانو کې هم خورا زیاته ده او په زرګونو نور کسان هم له همدې تکلیف څخه په جسمي او روحي توګه دردېدلي او دردېږي. زما هیله داده، چې په دې وسیله او ستاسې په مرسته د خپلې ټولنې دغه یو بل منفي اړخ هم سم کړو او ددې ناوړه دود د سمون له لارې د خپلې ټولنې په منورتیا او سلامتیا کې اغېزمنه ونډه واخلو.

انسانان د بېلابېلو خوراکې موادو د هضم لپاره ځانګړې انزایمونه لري. انزایمونه له ډېرو نورو دندو سره سره، د خوړو په هضمولو کې هم مرسته کوي. د هر انسان په معده کې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انزايم وي، چې د لکتيز **Lactase** په نوم يادېږي. د دې انزايم دنده دا ده چې شيدې هضم او پر نورو ګټورو موادو يې بدلوي. يو شمېر داسې انسانان شته، چې د هغوی په معده کې بيا دغه لکتيز انزايم نه وي، چې دې حالت ته د لکتيزنشتوالی يا **(Lactase deficiency)** وايي.

ددې انزايم نشتوالی ددې سبب کېږي، چې شيدې په ناهضمه توګه له معدې نه کولمو ته داخلېږي او بيا هلته د يو شمېر مکروبونو له پاره د يو ښې غذا په توګه کار ورکوي. په نتيجه کې يي د کولمو ځينې بکترياګانې بيا دغه شيدې په يو څه نورو داسې موادو بدلوي، چې هغې سره د سړي په کولمو کې زيات باد جمع کېږي. دغه ناروغي په افغانانو کې ډېر معمول او همداراز په يو زيات شمېر اسيايانو (د اسيا لويې وچې اوسېدونکو) کې وجود لري. هغه انسانان، چې د دې انزايم له کمښت سره مخ وي؛ نو هغوی چې کله شيدې، مستې او نور د شيدو محصولات لکه پنير او نور وخوري، نو لږ ساعت وروسته يې بيا په ګېډه کې باد جمع شي او دا کسان نه شي کولای چې د خپلو ګېډو باد ښه کنټرول کړای شي او اکثرا د دوی له ګېډو څخه باد په نااردي توګه خارجېږي او د دې کسانو د ګېډې باد هم ډېر بد بويه وي، چې نږدې کسان خورا زيات په تکليفوي. دا حالت اکثرا د دوی د شرم او بدنامۍ سبب کېږي. د دې ناروغۍ تشخيص تر اوسه هم په افغانستان کې نه کېږي او له دې کبله يو زيات شمېر کسان، چې دا ناروغي لري په ټولنه کې د (تيزن) او يا (پسکن) په نوم يادېږي او له دې کبله له ډېر شرم او خجالت سره مخ وي. ځينې کسان داسې هم شته، چې د همدې پېښې له کبله د ورکړل شويو پيغورونو له لاسه يې وطن پرېيښی او ځينې يې لا ځانوژنې ته هم اړ شوي دي.

زه چې پوهنتون کې وم زما يو ټولګيوال چې (احمد) نومېده، هم دا ناروغي درلوده. دې ته ورته زما يو شمېر خپلوانو او زموږ په کلي کې څو نورو کسانو هم دا ستونزه درلوده؛ خو هېچا ته پته نه وه، چې د دې اصلي لامل د هغه انزايم نشتوالی دی. احمد به اکثره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو په منځ کې له دې امله له تهدید او تحقیر سره مخ و؛ خو کله چې احمد هم امریکې ته راغی، دلته یې ددې ناروغۍ تشخیص وشو او دا څرګنده شوه چې احمد د لکتیز انزایم نه لري او په دې وجه شیدې او د شیدو محصولات نه شي هضمولای. دې تشخیص د احمد په ژوند کې ډېر مثبت بدلونونه راوستل. احمد نن په امریکا کې یو لوی ډاکټر او د یو خوشحاله ژوند خاوند دی.

د لکتیز د انزایم د کمښت د ناروغۍ تداوي درې شیان دي:

۱. په امریکا کې یو ډول شیدې جوړوي، چې دغه انزایم په کې ورزیاتوي، نو دغه کسان کولای شي چې له هغو شیدو نه ګټه واخلي. دې شیدو ته لکتیز لرونکې شیدې وایي.

۲. د لکتیز انزایم د ګولیو په توګه هم خرڅېږي، چې د شیدو او د هغې د محصولاتو د کارولو پر مهال ترې د ګټې د بادو د مخنیوي په برخه کې ګټه اخیستل کېږي. یعنې هغه کسان، چې د لکتیز انزایم ونه لري، د شېدو او مستو د خوړولو په صورت کې له دې ګولیو نه یوه - دوه ګولۍ خوري؛ نو بیا دوی کولای شي چې عادي شیدې او مستې هم وخوري او بله کوم تکلیفه هغه هظم کړي.

۳. دا کسان باید د شیدو او د هغې له محصولاتو لکه (مستې، پنیر، کوچ او شومړو) د استعمال څخه ډډه کوړي. چې دا طریقه په افغانستان او نورو وروسته پاتې هېوادونو کې چې دغه ډول درملنه او یا دغه ډول ځانګړې شیدې نه شته ، ددي مشکل د حل یوازینۍ لار ده.

که تاسې په ټولنه کې داسې څوک پېژنئ، چې ددې ناروغۍ له کبله نه شي کولای چې د خپلې ګیډې باد کنټرول کړي، لطفا هغه ته توصیه وکړئ، چې د خپلې درملنې له پاره له کوم تکړه ډاکټر سره خبرې وکړي. یا دي دشیدو او د هغې د محصولاتو نه پرهیز وکړي او یا دي ځان ته دغه ګولۍ له خارج نه راوغواړي. دا به د هغوی د دغه شرمېدونکې ناروغۍ مخنیوی وکړي او بیا به هغوی په ټولنه کې له تهدید او تحقیر سره نه مخ کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې دوو بېلګو څخه دا جوتېږي، چې یو شمېر زیات داسې حالات شته، چې د هغې تشخیص او کنټرول څه اسان کار نه وي، نو نه باید چې دغه ډول ناروغي او ستونزې د یو شخص د کرکټر د کمزورۍ او یا د هغې د نیمګړتیا نښه وګڼل شي.

باور وکړئ، چې زه د پوزې د ناروغۍ په وجه او احمد د لکتیز انزایم د کمښت له کبله دومره له ټولنیز تحقیر او سپکاوي سره مخ وو، چې زموږ پر شخصیتونو او کرکټرونو یې ډېر منفي اغېز اچولای و. په ټولنه کې داسې زیاتې پېښې شته، چې درملنه یې د یو سړي او یا د هغه د کورنۍ له توانه بهر کار وي، نو دغه ډول ماشومانو او ځوانانو ته باید د حقارت په نظر ونه کتل شي؛ بلکې دا زموږ د ټولنې نیمګړتیاوې دي، چې د دا ډول ناروغیو تشخیص او تداوي نه شو کولای، چې د هغه شخص د تهدید او تحقیر سبب نه کېږي. که موږ نه شو کولای، چې ټولې طبي نیمګړتیاوې حل کړو؛ نو دا خو کولای شو، چې خلک په دې وپوهوو، چې د دا ډول ناروغیو په وجه ماشومان تهدید او توهین نه کړي. زما هیله له ځوانانو نه داده، چې له دې منفي عادت سره مجادله پیل او هغه په خپلو ورځنیو کړو وړو کې شامله کړي.

د بېلګې په توګه که ستاسې کوم ملګری د ګېډې نفخ او باد ولري او هغه نشي کنترولولای، لطفا په ډېرې خواخوږۍ (غیر قضاوتي لاره) هغه ته ددې کتاب د توصیې له مخې مشوره ورکړئ، چې یو څو ورځې شیدې او د شیدو محصولات بند کړي، چې تکلیف یې ښه کېږي او که نه؟ که ښه شو، نو تشخیص یې واضح دی چې هغه شخص دغه انزایم (لکتیز) نه لري، نو باید همېش له شیدو او د هغې له محصولاتو نه پرهېز وکړي. ددي د ویلو یوه ښه طریقه به داوي چې کله هغه کس په مجلس کې حاظر وي، نو تاسې په دی کتاب د تبصرې په ترځ کی دا خبره را یاده کړې، او مثال ورکړي، چې زما یو ملګرې (سیداجان) داسي یو تکلیف درلوده، او ددي کتاب د لارښوونې په نتیجه کې هغه خپل دا مشکل تشخیص او حل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د شخصیت جوړېدنه او تکامل:

د ځوانانو په ژوند کې تر ټولو مهم او اساسي اصل دا دی، چې یو ځل یو ځوان خپل ځان، خپل شخصیت او موقف په ټولنه کې وپېژني او د هغه ځانګړي موقف د ساتلو او لوړولو په لاره کې لازمو کړو وړو باندې پوه شي.

تر ټولو لومړی دا خبره مهمه ده، چې موږ باید خپلو بچېو ته د ځانونو په اړه د څه ویلو لپاره داسې یو څه ولرو. یعنې دا چې موږ باید په خپل ژوند کې څه لاسته راوړنې ولرو، چې هغه په افتخار خپلو بچېو ته وویلای شو او زموږ بچې پرې افتخار وکړای شي. دا د ژوند او د کورنۍ د پرله پسې ترغیب له پاره یو ځانګړی اصل دی.

زه ټولو هغو کسانو ته چې په خپل چاپېریال کې د ځینو داسې ځانګړتیاوو لرونکي وي، چې پرې ویاړ کولای شي، په کلکه ددې توصیه کوم، چې خپل دغه عالي ځانګړتیاوې په ډېر ویاړ سره له خپلو بچېو او ځوانانو سره شریکې کړي. د بېلګې په توګه که تاسې یو دیني، علمي، کورنۍ یئ! او یا مو د خپل وطن او خلکو له پاره ځانګړي خدمتونه کړي وي، په ډېر ویاړ او مناسبه توګه دغه د خپلو بچېو پر وراندې داسې ور وپېژنئ.

زه پر خپلې کورنۍ ویاړم، زموږ مشران داسې پاک، پوه او د ټولنې خدمتګاران وو. زما پلار، نیکه همېشه د خپلو خلکو درناوی کړی، خلک موږ ته په درنه سترګه ګوري. بچېانو! موږ ته دا ټولنه په خاص نظر ګوري، حتا ځینې کارونه چې د نورو خلکو بچېان یې کوي، تاسي سره ښه نه ښکاري. تاسې باید ډېر احتیاط وکړئ. زموږ کورنۍ داسې ده لکه (سپینې جامې) پر سپینو جامو داغ له ورایه ښکاري.

ستونزه دا ده، چې اکثره خلک فکر کوي، چې د دوی د کورنۍ ځوانان په ټولو شیانو پوهېږي، ولې دا اکثرا واقعیت نه لري. زه غواړم دلته تاسې ته یوه بېلګه راوړم. د (۲۰۰۱) ز کال په منځ کې د سپتمبر د پیښې نه څو میاشتې دمخه زه د جناب حامد کرزي صیب د ورور ښاغلي قیوم کرزي په کور کې مېلمه وم، د مازیګر په وخت کې راته څه داسې وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

برابر شو، چې د ښاغلي قيوم کرزي له يوې ځوانې لور سره، چې يوه ډېره مؤدبه او هوښياره جلۍ وه، او زما يي ډېر قرر او عزت وکړ، څو دقيقي په مجلس او خبرو اخته شوم. ما هغي ته وويل چې (ته په يوې مهمې کورنۍ پورې اړه لرې، ستاسې نيکه په افغانستان کې غټ او مهم سړی و). دا نجلۍ حيرانه شوه او دا ځکه چې هغه په امرېکې کې پيدا شوې وه، مور يې سره له دې چې ډېره شريفه ښځه ده، اما بيا هم يوه امريکايي ښځه وه، چې پلار يې (قيوم کرزي) به هم ښاي چې يا ددې وخت نه درلود او يا يې دغه موضوع خودستايي ګڼله او نه يې غوښتل چې خپلې لور ته خودستايي وکړي، نو ورته يې څه نه و ويلي.

خو کله چې ما دې نجلۍ ته ددې موضوعاتو په اړه خبرې وکړې؛ دې خبرو په هغې خاص اثر کړی و، نو څو ورځې وروسته يې مور راته وويل، چې (ډاکتره! ستا د خبرو په وجه خو زما د لور په رويه او روش کې ډېر مثبت بدلون راغلی دی. ستا خبرو پرې ډېر ښه اثر کړی دی، هغه اوس ځان ډېر باغروره او باشخصيته او مهمه ګڼي. زه له تاسې څخه مننه کوم، چې له دې سره مو دا خبرې شريکې کړي دي.)

تصادف داسې وشو، چې څو مياشتې وروسته د سپتمبر پېښه وشوه او بيا ددې تره (حامد کرزي) رئيس جمهور شو. دې خبرې لا زيات زما د خبرې پخلی وکړ او هغې نجلۍ باندې يې ډېر زيات اثر کړی و. نو له دې مثال څخه داسې ښکاري چې دا يو ضرورت دی، چې پلرونه او ميندې بايد خپلو بچيو ته د خپل ځان، خپل ټولنيز موقف او خپلو خدمتونو او لاسته راوړنو په اړه خبرې وکړي. پدی اړه، دوستان او نور خپلوان په ښه توګه کولاې شي چې دا موضوع د يوه او بل ملګری بچوته ووايي. نو پدی اړوند هر څوک د خپل ملګرې او خپلوانو د بچو په اړه ځانګړې مسؤليتونه لرې، چې هغه بايد په ښه او درسته توګه ترسره کړې.

خپلو بچيانو ته په زغرده ووايئ، چې کوم شيان دي، چې د دوی د شخصيت .او ددوی له کورنۍ سره ښه ښايي، او کوم شيان دي، چې هغه له دوی سره ښه نه ښايي او دا هم ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وواېئ، چې خلک ولې کورنیو ته ارزښت ورکوي. یعنې ښي کورنۍ په ټولنه کې د چېنار مثال لري، چې له لرې ښکاري او هرڅوک یې ګوري، ډېر هغه عادي کارونه چې نور خلک او د هغوی بچې یې کوي، ولې خلک ورته دومره بد نه واي، خو د ښو او نوم لرونکیو کورنیو ځوانانو ته خلک ډېر متوجه وي او د هغوی ډېرو وړو غلطیو ته هم بیا خلک بد وایي، ځکه چې عوام خلک د ښو کورنیو ځوانانو نه نسبت نورخلکو ته اوچت او ښه توقعات لري.

په دې کې شک نشته چې په شرقي کولتور کې د خپل ځان او خپلې کورنۍ صفت کول معمول نه دي، لیکن دا زموږ د کولتور هغه برخه ده چې باید بدله شي، خصوصا، چې د بدلون څخه یې مطلب ځانښودنه نه؛ بلکې د بچېو سالمه روزنه وي، نو دا بالکل یو ښه او پر ځای کار دی، چې موږ خپلو بچېو ته د خپلې کورنۍ، د شخصیت، اهلیت او نورو ښو ټکو په اړه خبرې وکړو. یو ځل چې یو ځوان خپل ځان وپېژانده او خپل ټولنیز موقف یې په ټولنه کې وپېژانده؛ نو بیا هغوی د ټول عمر له پاره خپل ټول تصمیمونه او کړه وړه د همدې پېژندنې له لارې برابرولای شي، او دا کار بیا ددوي په شخصیت کې ډېر مؤثر ثابتیږي.

د. د شخصیت تثبیتول:

ځان پېژندنه د انسان په ژوند کې تر ټولو مهمه اوارزښناکه مسئله ده.

لکه چې په اسلام کې هم لومړی ځان پېژندل دي، بیا خدای جل جلاله او وریسې نورموجودات، که یوڅوک ځان ونه پېژني هغه حتی خدای جل جلاله هم نه شي پېژندی.

هو، همدا وجه ده چې لېونیان او معذور خلک د خدایي احکامو له سرته رسولو څخه هم معاف دي. ددې خبرې اصلي مطلب دادی چې هرانسان مکلفیت لري، چې د خپل ځان او چاپیریال په برخه کې بشپړ معلومات ولري. خپل ځان، ځای او خپل موقف د نورو مخلوقاتو او انسانانو په منځ کی تشخیص او تثبیت کړي. هرانسان په خپلې کورنۍ، ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ کې ځانګړی ځای لري او د همدې ځانګړې موقعيت پېژندنه او درک انسان د نورو په وړاندې د مسووليتونو په تشخيص او د دندو په سرته رسولومکلفوي. د بېلګې په ډول که تاسې ځان د يوه ماشوم په موقف کې وينئ نو بيا تاسې ته د ماشوم په توګه ځانګړي مسووليتونه او دندې در په غاړه کېږي، او د جلا حقوقو لرونکې کېږي. که تاسې خپل ځان د متعلم په موقف کې انګېرئ، نو بيا تاسې ځانګړي مسووليتونه، دندې او حقوق لرئ. اوکه تاسې په خپله کورنۍ کې د پلار، مور او يا ورور په موقف کې اوسئ، نو دا موقف بيا تاسې ته ځانګړي مسووليتونه او دندې درپه برخه کوي. همدا راز په ټولنه کې د يوه عادي وګړي موقف، دندې او مسووليتونه تر يوه مشر او يوه چارواکې توپير لري. د بېلګې په ډول د ټولنې د يو عادي غړي له پاره به دا بس وي، چې په خپله رښتينی او خدمتګار وي. ولې يوازې د همدې ځانګړنو لرل بيا د يوه ولسمشر له پاره بسنه نه کوي. ځکه د ولسمشر ټولنيز دريځ، او ټولنيز مسووليتونه دا غوښتنه کوي، چې دې بايد دده تر لاس لاندو ټولو مامورينو او وګړو د پاکنفسۍ او صادقانه خدمت کولو د څارنې مسووليت هم تر سره کړی. دا د هر وګړي لومړنی او تر ټولو مهم مسووليت دی، چې خپل موقف په خپله کورنۍ او ټولنه کې وپېژني.

ددې تر څنګ بله مهمه مسئله د هرځانګړي مو قف دندې، مسووليتونه او صلاحيتونه دي، چې په هغوی پوهېدل هر چاته اړين او لازمي دي. ددې دندو اومسووليتونو څرګند تشخيص، د هغوی مسئوولانه سرته رسول او ددغه هر موقف له ځانګړيو وړتياوو سالمه ګټه اخيستنه، سړی د کورنۍ او ټولنې په وړاندې د يو څرګند، اغېزمن او مسوول غړي په توګه مکلفوي. که پام وکړئ د ډېرو کورنيو او په ټولنه کې د ډېرو ستونزو اساسي عوامل له همدې برخې څخه سرچينه اخلي. د بېلګې په ډول که يو پلار په خپله کورنۍ کې خپل موقف نه پېژني او په ده پورې اړوند مسووليتونه او دندې نه تر سره کوي، هغه د خپلې کورنۍ له پاره يو اغېزمن پلار نه شي ګرځېدای. دا ددې سبب کېږي چې د هغه دکورنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړي هم بې بندوباره تربیه شي، او بلاخره ددوئ د نامسوولیتی په پایله کې د هغې کورنۍ او حتی ټولنه له ستونزو سره مخ کېږي.

د پام وړخبره داده، چې د انسان موقف په کورنۍ او ټولنه کې په پرله پسې توګه د بدلون په حال کې دی، او باید هرڅوک د خپل موقف د پېژندنې په برخه کې په پرله پسې او ځرګنده توګه پاملرنه وکړي. د خپل هر موقف له مسوولیتونو، دندو او وړتیاوو نه په بشپړه توګه خبر او د هغې په عملي کولوکې له پوره پاملرنې څخه کار واخلي.

دا هم د یادولو وړ ده، چې یو انسان ښایي یو وخت په ټولنه کې بېلابېل څو موقفونه ولري. د بېلګې په ډول تاسې په یو وخت کې چې متعلم او یا محصل یئ د یو چا زوی، لور، د بل چا ورور، خوراو د خپلې ټولنې یوځوان غړی هم یئ! چې په همدغه مهال په کورنۍ او ټولنه کې ددې بېلابېلو موقفونو درلودل د خلکو له پاره یوه کړکېچنه مسئله ګرځي. او دوئ ددې مختلفو موقفونو له پاره لازمي بېلابېل نقشونو اداکولو په برخه کې توازن ساتل او یا ددې بېلابېلو نقشونو په منځ کې د عمده نقش تشخیصول له ستونزو سره مخ کوي. دا مسئله ددې باعث کېږي، چې دغه کس خپل اساسي نقش په اغېزمنه توګه ترسره نه کړای شي، او دا بیا دهغه په ژوند کې ځانګړې ستونزې رامنځ ته کوي.

د بېلګې په ډول د یو متعلم او محصل په توګه به ستاسې تر ټولو مهم او ارزښتناکه نقش دا وي، چې خپلې دندې دیو زده کوونکي او محصل په تو ګه په کلکه پام کې ونیسئ او پرېنږدئ، چې ځینې نورې غوښتنې مو د اصلي دندو مخه ونیسي. په داسې حال کې چې په زده کړه بوخت یئ، اوس ځوانان شوي یئ، چې دا بیا تاسې یو لړ نورو خواوو ته هڅوي، چې همدا مسایل د ډېرو ځوانانو له پاره ددوئ د ټولنیز دریځ درک کول او ددوئ د ژوند د لومړنیو مسولیتوونو په ټاکنه کې ستونزې رامنځ ته کوي.

کله چې زه د یوولسم او دولسم ټولګي زده کوونکی وم، زما ډېر ټولګیوال او همزولی وو، چې د ژوند ددې مرحلې په یو شمېر فرعي مسایلو، لکه ساعت تېریو، د شپې مجلسونو، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلکانو او جنکېانو سره په يارانه او ساعت تېريو کې لګيا شول او دا د دې لامل شو، چې ډېرو حتی تردولسم ټولګي پورې زده کړې هم بشپړې نه کړې. يا داچې په علمي برخه کې ورسره دا ځواک نه و، چې د پوهنتون په ازموينو کې بريالي او له لوړو زده کړو څخه برخمن شي او يا دا چې تعليم نور د دوئ له پاره لومړيتوب نه درلود. متاسفانه نن ورځ د هغوی زيات په پرله پسې توګه ستونزمن ژوند لري او که همدا اوس هغوی تاسې زما تر خوا ودروئ نو هغوی به زما د پلار په شان زاړه ښکاره شي. يعنې دا چې دوئ نه يوازې د علم څخه محروم پاتې شول، بلکې د همدې نا علمی په وجه ددوی اقتصادي، او ټولنيز حالات هم خراب شول، او دا ددې سبب شو، چې ددوی روغتيايي حالت او سلامتيا هم صدمې ومومي، او له دې کبله دوی ډېر زاړه ښکاري.

برعکس ما چې د خپلې کورنۍ په ملاتړ او د خپلې ځانګړې مينې له برکته خپل مسووليتونه درک کړي وو او ددې مسووليتونو په ترڅ کې مې تعليم د جدي مسووليت په توګه غوره کړی و، نو زه په دې وتوانېدم، چې خپلې لوړې زده کړې بشپړې کړم، يوه تکړه ډاکټر او د يو ښاېسته او هوسا ژوند خاوند شم، خو کله چې امريکا ته ولاړم، زه په دې ونه توانيدم، چې د خپل ژوند لومړيتوبونه ښه تشخيص او خپل وظايف په سمه توګه ترسره کړم. ددې پر ځای چې ما خپلومسلکې زده کړو ته جدي پاملرنه کړې وای، د سياسي موضوعاتو او په افغانسان کې د ملي سياسي مبارزې ضرورت مې جدي وباله او دا ددې لامل شو چې له خپل مسلك څخه لرې شوم ، چې په پايله کې له يو لړ ښو امکاناتو څخه بې برخې شوم. دې محرومتيا بيا زما سياسي فعاليتونو ته هم زيات زيان ور واړاوه اوهم يې زما په شخصي او کورني ژوندکې ډېرې ستونزې راولاړې کړې.

د خپل ژوند ددغې ترخې تجربې له مخې غواړم، چې تاسې ځوانانو ته جدي توصيه وکړم، چې ځان پېژندنه، خپل ټولنيز موقعيت او موقف درک کول او د ژوند د هر ځانګړي موقف له مهمو او لومړنيو غوښتنو څخه ځان خبرول او هغې ته په جدي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه د ژوند یو مهم او اړین اصل دی. سره له دې چې زموږ په ټولنه کې ددغه ډول ټولنیزو ستونزو په برخه کې کومې موثرې همکارۍ اوتوصیه کوونکې مرجع شتون نه لري، خو بیاهم تاسې کولای شئ چې په دې برخه کې د نوروملګرو، دوستانو په تېره بیا د هغوخلکوله مشوروڅخه ګټه واخلئ، چې په خپل ژوندکې د یوه کامیاب او سرلوړي موقف لرونکې دي. داسې کسان کولای شي، چې تاسې ته د یو ښه لارښود حیثیت ولري.
له بلې خوا د ځان پېژندنې موخه داده، چې د ټولنې هرغړی خپل ځان ته دیوځانګړي کرکټر غوښتونکی وي او یا دی د یو ځانګړي کرکټر لرونکې کورنۍ پورې اړه لري. دا ددې غوښتنه کوي، چې دغه شخص باید لومړی خپل ځان درک کړي او د خپل ځانګړي ټولنیز شخصیت او موقف له مخې په ورځنیو چاروکې ځانګړې ونډه واخلي او په دې برخه کې ځانګړی نقش پرځای کړي، چې د دوئ دغه رول او شخصیت په ټولنه کې یو لږځانګړتیاوې او محدویتونه ولري، یعنې هرڅومره چې یو څوک خپل ټولنیز موقف او شخصیت په ټولنه کې په روښانه توګه څرګند کړای شي، په هماغه کچه کولای شي، چې د ژوند په ورځنیو چاروکې هم ځینې کارونه یا د ځان له پاره مناسب او یا نامناسب وبولي.
او پدې توګه په څرګند ډول د هغو چارو او چلند مخه ونیسي چې د هغه له شخصیت سره په ټکرکې وي. که تاسې غواړئ چې په خپله ټولنه کې د یوسالم او وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، نو ستاسې دغه هوډ تاسې ته ځانګړی شخصیت در په برخه کوي، چې د هغې ساتل بیا یو لړ قرباني غواړي.
د بېلګې په توګه، تاسې باید درواغ ونه وایئ، غلا ونه کړئ او له یو لړ نورو منفي کړنو څخه ځانونه هر وخت لرې وساتئ، او په وړاندې یې باید د نورو خدمت اوملاتړ ته متې را بډوهئ. د مثال په ډول زه د ښوونځي او پوهنځي له دورې څخه یو سیاسي او ټولنه کې پېژندل شوي سړي وم، نو په همدې وجه یو شمېر هغه کارونه چې زما نورو ملګرو او ټولګیوالو کول ما نشو کولای، ځکه زه ډېرو خلکو پېژندلم او له بلې لوري بیا ما یو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيات ښه کارونه کولای شول، چې هغوی نشوکولای.

زموږ د ټولنې د غړو لومړنۍ ستونزې دا دي چې دوی نه پوهېږي، چې څه ډول شخصيت لري، او بيا ورته دا هم روښانه نه وي، چې ددغه ټاکلي شخصيت غوښتنې څه دي او بايد له کومو شيانوڅخه ډډه وکړي. د همدې ټکو نشتوالی او ناروښانتيا ددې لامل شي، چې ځينې خلك په خپلو کړو وړو کې ناڅرګندې او متضادې کړنې ترسره کوي او په ارادي او نا ارادي توګه خپل شخصيت زيانمنوي دا د پام وړ خبره ده که چېرې تاسې د يو ځوان په صفت د هر ډول شخصيت جوړېدل غواړئ بايد په دې پوه شئ او دا ومنئ چې شخصيت جوړېدل او ساتل يوې پرله پسې مبارزې ته اړتيا لري. دا مبارزه بايد په ارادي، څرګنده او پرله پسې توګه اجرا کړای شئ. ځينې خلك فکر کوي چې ښايي په پټه داسې کارونه وکړي، چې که هغه ددوئ له شخصيت سره په ټکر کې هم وي، خو دوی فکر کوي چې څوك به پرې خبر نه شي، خو په دې کار دوی خپل شخصيت زيانمنوي. ځکه چې ډېرې موضوعګانې له يوې خوا پټې نه پاتې کېږي او له بلې خوا که څوك پرې خبرهم نه شي دا ډول موضوعات په خپله ددغه شخص وجدان محکوموي او پدې توګه په هغه کې د شخصيت ساتنې روحيه وژني.

په دې برخه کې د خپل يو ملګري د ځوانۍ يوه کيسه درسره شريکووم. زما يو ملګری (اسدالله) په يوې مذهبي کورنۍ پورې تړاو درلود، خو هغه خپلواك او خپل سری ژوند خوښاوه، د نجونو شوقي و، البته هر ځوان ښايي دغه شان احساسات ولري، خو هغه په دې برخه کې يو څه افراط کاوه او يا د زياتو نورو ځوانانو په څېر يې خپلې کړنې نه پټولې، له بدو چارو سره سره يې دروغ ويل نه خوښول، نو دده يو لړ اړيکې له ځينو ځانګړو ښځينه ملګرو سره، ملګرو او ټولنې ته څرګندې شوې، د ټولنې د نظرياتي محدوديتونو له کبله دی د خلکو په وړاندې د يو نامؤدب او نا موزون ځوان په توګه څرګند شو. زه هغه وخت دده يوازيني ملګری وم، چې کوم ضديت مې وسره نه ښوده. هغه هم خپل هېڅ راز له ما نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټاوه. دی هغه وخت ددې مسلې پایلې ته دومره ځیر نه و، خو چې کله یې په ضررونو پوه شو، پرې ډېر ناوخته شوی و. غوښتل یې، چې هغه یو لړ مهم کارونه ترسره کړي، د هغه د شخصیت په برخه کې ددې تېروتنو له امله راپیدا شوو نیمګړتیاوو په ټولنه کې هغه ته زیاتې ستونزې راولاړې کړې وې او دده جرات یې تر ډېره حده را محدود کړی و. سره له دې چې د حقوقو له پلوه دا پر ځای ده، چې هر ځوان دې د خپل ژوند د ملګري په ټاکنه کې ازادي ولري او دا هم پر ځای ده، چې هر ځوان او پېغله باید د یو لړ اخلاقي محدودیتونو او معیارونو په ساتنه د خپل ژوند له ملګري سره ناسته ولاړه ولري، چې د هغې په ټولو ځانګړنو باندې پوه شي او ددې ځانګړنو په پوهېدو سره په خپلو کې واده وکړي.

خو له یوې خوا زموږ د ټولني ټولنیز شرایط او محدودیتونه دا ډول شرایط نه چمتو کوي او له بلې خوا پر ښځو باندې د نارینوو لوړاوی، حاکمیت او د ځوانۍ احساسات او عواطف، ددې لامل شوي، چې ډېرې دغه ډول اړیکې د عواطفو او جنسي غرایزو ښکارشي. زه بیا په جدي توګه له دې سره جوړ نه یم، خو که یو ځوان او یا یوه پېغله په خپل ځان کې دا ځواک او متره ووینې، چې له یو بل سره له ناستې ولاړې سره سره خپل جنسي غرایز او عواطف کابو کړای شي، نو حق لري چې یو له بل سره د پوره او ښې پېژندنې له پاره ناسته ولاړه ولري.

ځوانانو ته ددوی د شخصیت پېژندنې او پر هغو یې پوهونه هغه اساسي کار دی، چې دوی بیا د هر وخت له پاره نظارت او څارنې ته اړتیا نه لري. په دې اړه یوه غوره بېلګه شته، چې له تاسې سره یې شریکووم. ناهید شنوارۍ زما د یوه دوست لور ده، چې د خپلې کورنۍ تربیت له مخې یې ځانګړی شخصیت غوره کړی او هغه اوس هر څه د خپل دغه شخصیت په چوکاټ کې ارزوي او هر هغه څه چې له دې چوکاټ سره سمون نه خوري، ترې ډډه کوي.

ناهید یوه ورځ ماته خپله کېسه داسې وکړه: (کاکا جانه! زه یوه ورځ له کار څخه ناوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

رخصت شوم، کور ته ناوخته راغلم، مشر ورور مې راته په غوسه شو او ویې ویل، چې ته بي ځایه ګرځې او ناوخته کور ته راځي، نو یو اوږد لکچر یې راکړ. ناهید وایي ما ورته وویل، چې: ((ته ناسم فکر کوې، زه هېڅکله داسې کارونه چې ته یې فکر کوي، نه کوم، او دا چې زه دا کار نه کوم، دا نه ستا له پاره دي او نه د مور و پلار له پاره، بلکې زه داسې کارونه ددې له پاره نه کوم، چې دغه ډول کارونه زما له شخصیت نه ډېر ټیټ دي.))

زما د ناهید دا خبره ډېره زیاته خوښه شوه او هغې ته مې شاباش ووایه، ځکه چې کله یو ځوك یوه مسئله له خپل ځان سره ومني او د خپل شخصیت په رڼا کې یې وارزوي، نو هغه کولای شي، چې هر وخت خپله لار په ډېرو کړکېچنو حالاتو کې هم پیدا کړي. دغه راز ځوانان بیا د مشرانو څارنې ته هم اړتیا نه لري. زه د ناهید ددې ډول پر ځان اتکا درناوی کوم او له ټولو ځوانانو څخه غوښتنه کوم، چې د ناهید په څېر ځان ته خپل شخصیت تثبیت او تل هغه په نظر کې ولرئ.

د یوه ماډل پېژندنه، غوره کول، او پیروي:

د شخصیت او لارښود غوره کول:

دا هغه مهمه او اساسي مرحله ده، چې ډېر خلك ورڅخه ناخبره وي، نو د شخصیت په غوره کولو نه پوهېږي، مثلا هر ځوان باید په دې فکر وکړي چې دی څه غواړي؟ د کوم ډول شخصیت لرونکې واوسي؟ ددې خبرې له پاره ښه لار داده، چې ځوانان لومړی یو مسلك یا ځانګړې ټولنیزه لاره لکه سیاست، شاعري، ادبیات، انځورګري، سپورټ، سیاحت، کیمیا، بیالوژی، طبیعت، وترنري، معدنیات، ژورنالیزم، ښوونه روزنه، عکاسي فلمبرداري او یا کومه بله ځانګړې څانګه خوښه کړي او بیا دې په اړوندې څانګې کې د نړۍ نوموتي او شخصیت لرونکي شخصیتونه وپېژني او د هغوی له ډلې څخه د ځان له پاره یو ځانګړی شخص د ماډل په توګه غوره کړي، مثلا یو ځوك غواړي، چې په سیاست کې یوه پېژندل شوې څېره وي، نو د نړۍ د سیاستوالو په منځ کې دې، د ځان له پاره ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاستوالان غوره کړي، د هغوی په هکله دې لوستنه وکړي، تر لوستنې وروسته دې د یو ځانګړي تن ځانګړنې او سبک غوره کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته دارنګه لارښوونه پر ځان لازمه ګڼم: لومړی وګوری، چې تاسې له کومې څانګې لکه، سیاست، شاعري، ادبیات، انځورګري، تاریخ، سپورټ، سیاحت، نجوم، کېمیا، بیالوژی، طبیعت، وترنري، معدنیات، ژورنالیزم، معلمی او یا بلې کومې رشتې سره لېوالتیا ښیئ. بیا د هغې څانګې په اړه ژور معلومات پیدا او د هغې څانګې په برخه کې پېژندل شوې څېرې وپیژنئ. ښه لاره به دا وي، چې په هغه برخه کې ځان ته یو تن سمیه ایز،یو تن په ملي کچه او یا یو تن په نړۍ واله کچه پېژندل شوې څېري غوره کړئ.

د غوره کولو ښه لاره یې دا ده، چې له سیمه ایزو وګړو څخه یو خوښ کړئ او هغه سره د شخصیت له مخې خپله اړیکه ټینګه کړئ او هغه ته خپل ځان ور وپېژنئ او ورته ووائئ، تاسې غواړئ، چې له هغه سره مسلکې اړیکې ولرئ؟ او هم ورته ووائئ چې زه ستاسې لارښوونې او مرستې ته اړتیا لرم. خپل سیمه ایز لارښود سره څه وخت تېر کړئ. د یو څه وخت په تېرېدو سره بیا د خپل سیمه ایز او د سیمه ایز لارښود په مشوره د هېواد په کچه یو پېژندل شوې څېره په اړونده رشته کې غوره کړئ او ورسره د خپل سمیه ایز لارښود په لارښوونه او مرسته اړیکې پیداکړئ. په همدې توګه هغه ته هم خپل ځان او اړیکه پوره ور وپېژنئ او ورته ووایئ، چې تاسې د چا له خوا او ولې ده ته ور پېژندل شوي یئ او ورڅخه د لارښوونو او مرستو غوښتنه وکړئ.

په یاد مو وي چې دغه اړیکه باید په پرله پسې توګه وپالل شي. په پیل کې هېڅکله هم لارښود ته دا مه وایئ چې تاسې له خپل ځان څخه لوړ لارښود ته ورو‌پېژني، ځکه دا د انسانانو یو طبیعی ځانګړنه ده، نه غواړي، چې له ځان نه پورته خلکو سره د نورو پېژندګلوي وکړي. ولې د هرې سطحې له لارښود سره د پېژندګلوۍ او له هغه سره د یو څه ګډ کار کولو په پایله کې داسې شرایط او امکانات رامنځ ته کېږي، چې تاسې بیا د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه د لوړې کچې له لاربنود سره پیژندګلوي پیداکړئ. یوه ښه لاره به یې دا وي، چې تر یو څه وخت د تېرېدو وروسته له خپل سیمه ایز لاربنود ځخه پوښتنه وکړئ، چې ایا په دې ځانګه کې د کومو خلکو د شخصیت او کرکټر تر اغېز لاندې دی او لامل یې ترې وپوښتئ، په پرله پسې توګه ورته وړاندیز وکړئ، که ښایي، تاسې هم هغوی خپل لاربنود ته وروپېژني او یا دا چې د خپل سیمه ایز لاربنود څخه د ځینو غونډو او ناستو چې هغه په سیمه ایزه کچه وي وپوښتئ او ورنه غوښتنه وکړئ، چې دوی تاسې له ځان سره دغه ډول غونډو ته بوځي او هلته مو نورو ته وروپېژني، په همدې توګه دا لړۍ تر سیمه ایز، ملي او نړۍ والې کچې پورې وځارئ!.

دوېمه مهمه خبره دا ده، چې که هر څوك مو دلاربنود په توګه غوره کړ له هغه سره یو څه وخت یو ځای تېر کړئ او د هغه په ځانګړنو ځان پوه کړئ په مناسب وخت کې ترې نېغ په نېغه وپوښتئ، چې دوی څرنګه یوې داسې مرحلې ته رسېدلي دي.

هـ: د شخصیت ساتنه:

د شخصیت په برخه کې تر ټولو مهم او ستونزمن کار د شخصیت ساتنه ده، چې تر ډېره د شخص په کړو وړو پورې اړه لري. سره له دې، چې ځینې نور خللك به و غواړي، چې ستاسې شخصیت ته زیان ورسوي، خو دغه خارجي عوامل یوازې هلته پر تاسې بریالی کېدلای شي، چې په خپلو کړو وړو کې مو د شخصیت وژنې عوامل وي. که شخصیت یوه ونه وګڼو؛ نو خارجي عوامل هغه باد ته ورته دي، چې له یوې او بلې خوا په ونې لګېږي او ونه خوځوي راخوزوي، خو ونه بېرته خپل ځای ته راځي. اما د شخص منفي کړنې داسې مثال لري لکه، چې د ونې په تنه کې دننه یو چینجی وي، که څه هم دغه چینجی که ډېر وړوکی هم وي؛ خو په پرله پسې توګه ونه زیانمنوي، که څه هم دغه ونه به له باندې نه روغه ښکاري؛ خو که پرې یو نرم غونډې شمال هم راشي، دغه ونه راماتوي. یعنې د یو شخص خپل منفي کړه وړه د ځان له پاره د نورو د زیان په وړاندې لاره جوړوي. له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبله چې تاسې د نورو خلکو په کړو وړو کومه ولګه نلرئ، هغوی چې ستاسې پر ضد هر څه غواړي وکړي، هغه کولای شي؛ خو کوم شی چې تاسې پرې ولکه لرئ، هغه ستاسې خپل کړه وړه دي.؛ نو په دې توګه ویلای شو چې د هر چا د شخصيت ساتنه، تر زياتې اندازې د هغه په خپل ځان پورې اړه لري.

و: د شخصيت د خپرولو لارې:

اړينه خبره ده چې تاسې بايد نور په دې پوه کړئ، چې تاسې يو ټاکلی شخصيت او کرکټر لرئ. سره له دې چې دا څه اسان کار هم نه دی، ولې دومره ستونزمن هم نه دی؛ خو ځانته ځانګړې لارې غواړي. د دې له پاره، چې تاسې نور په دې پوه کړئ، چې تاسې څه ډول کرکټر او شخصيت لرئ، نو له لاندې لارو ښخه ګټه واخلئ.

- دا چې تاسې دا ارزښتناک تصميم نيولای، چې بايد د يو ځانګړي شخصيت لرونکې اووسئ او د شخصيت د ساتنې له پاره مو ډېرې قربانۍ هم ورکړي دي، نو دا ستاسې حق دی، چې بايد نور ستاسې له دې تمزارۍ (قربانۍ) څخه خبر شي. ددی له پاره، چې ستاسې شخصيت په ټولنه کې خپور او خلك پري خبر شي، نو په ډېر جرئت سره سيمه ايز او ملي خبري رسنيو ته مراجعه وکړئ او هغوی ته ووايئ، چې له تاسې سره مرکې وکړي او ستاسې شخصيت نورو ته ورو‌پېژني. تاسې هغوی ته د دې کار ټولنيزې ګټې ور په ګوته کړئ.

هغوی ته ووايئ، چې زه غواړم ددې مرکې په خپرېدو سره نور ځوانان همداسې نېکو کړنو ته وهڅوم. دا کار به له يوې خوا په ټولنه کې ستاسې د شخصيت او پېژندنې له پاره ډېره ګټه وکړي او له بلې خوا به يو شمېر نور ځوانان هم دې ته وهڅول شي، چې ستاسې پل واخلي.

- په خپلو مرکو کې نورو ځوانانو ته هڅوونکې خبرې وکړئ. ځوانانو ته ووايئ، چې تاسې چمتو يئ، چې له دوی سره مرستې وکړئ. ولې کوښښ وکړئ، چې په مرکو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربنتني واوسئ. په دې کار کې د جوړجاړي د لاسته راوړلو په لاره کې ستونزې هم دوی ته ووایئ. د شخصیت جوړول، ټاکل، ساتل او ښوول ټول مراحل دوی ته تشریح کړئ. ورسره بیا د شخصیت د ساتلو ستونزې ورته بیان او هم د شخصیت د خپرولو ښېګڼې له دوی سره شریکې کړئ.

- کوښښ وکړئ ، چې د ځان په اړه ډېر ربنتینی بحث ولرئ. کله کله پر تشو او منفي اړخونو باندې اعترافونه کول کوم بدکار نه؛ بلکې دا د یوه ښه شخصیت نښه ده.
- خپل لیکلي اثار او ستاسې په اړه په کې خپاره شوي مطالب ټول له ځان سره وساتئ. په دې برخه کې زما توصیه دا ده، چې یوه لویه دوسیه، چې په هغې کې د کاغذ ساتنې پلاستیکونه وي د خپلو اثارو د خوندیتوب له پاره تهیه کړئ او سملاسي په کې د هر خپاره شوي مضمون، مقالې، کتاب او یا په اخبار کې ستاسې په هکله خپرو شویو موادو نقلونه په کې وساتئ. که تاسې راډیویي او یا ټلوېزوني مرکې کړې وي، لطفا د هغې کاپي ترلاسه کړئ، لړلیک (فهرست) یې کړئ او په خپل ارشیف کې یې وساتئ. او همدا راز د یادښتونو په کتابچې کې مو د دارنګه مرکو نېټه، منبع او موضوع ولیکئ. کېدای شي، چې یو وخت مو دې موادو ته اړتیا پیدا شي؛ نو بیا به د داسې یادښتونو له مخې هغه په اسانۍ سره تر لاسه کړای شئ او یا هغه د اخستنې (ریفرنس) په توګه وکاروئ. د هر ډول موادو د پاسه د هغه نوم، نېټه او موضوع په څرګند ډول ولیکئ. لطفا داکار سمدستي وکړئ، دغه خبره په د ملت مل په یوه متل کې ښه روښانه ده: (هر کار چې سبا ته وسپارل شو، هغه پیریان وړي.)

۱۱ - د عمر له مخې د شخصیت مرحلې:

د شخصیت ساتنې او د هغې د خطراتو وختونه په درې مرحلو وېشل کېږي:

الف: د تنکۍ ځوانۍ دوره (۹ - ۱۵) کلنۍ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ دوره د ځان ساتنې دوره ده. په دې وخت کې کوښښ وکړئ، چې د یو شمېر منفي اشخاصو له تېري او تجاوزونو څخه خوندي پاتې شئ. دا هغه وخت دی، چې ډېر هلکان او نجونې د نورو د جنسي تجاوزونو ښکار کېږي. په دې مرحله کې باید په خپل تګ راتګ او ناسته ولاړه کې ډېر زیات احتیاط وکړئ. میندې او پلرونه د خپلو اولادونو په برخه کې په دغه مرحله کې ژور مسوولیتونه لري، چې د خپلو ماشومانو راشه درشه او ناسته ولاړه له نږدې څخه تر څارنې او کنټرول لاندې راولي او خپل ماشومان له هغو ځایونو څخه، چې په احتمالي توګه دوی ته ضرر رسولای شي، په کلکه منع کړي. دا همدا دوره ده، چې په ماشومانو کې د مثبتې سیالۍ احساس غښتلی کول ډېر ګټور تمامېدای شي. ددې موخې له پاره کوښښ وکړئ، چې د خپلو ماشومانو بریاوي وستایئ. د دوی بریا لیکونه په خپل کور، حجره او دېره کې راوځړوئ او د هغوی ځانګړو موقف ګټلو ته لکه په ټولګي کې لومړی کېدل او نورو ته یي وهڅوئ.

د خپلو بچیانو نومونه په درنښت واخلئ. زما یو ډېر نږدې دوست دی، چې قوماندان صیب محمدګل خان نومېږي، دی د ظاهرشاه د وخت د پولیسو د پوهنځي استاد او یو پاک او توانمند صیب منصب و. دی تل خپلو بچیو ته په درنښت نومونه اخلي، چې د هغه دغه عادت زما ډېر خوښ شوی او نور خلک هم زما په شمول دده بچیانو ته په ډېر درنښت نومونه اخلي.

ب. د ځوانۍ دوره له (۱٦ - ۲٥) کلنۍ پورې:

دا دوره د یو ځوان له پاره په خپله د ښوېدنو او تیندکونو او پر غلطوکارونو باندې لکه غلا- زنکه بازي، سګرت څکول، نصوار اچول، پوډر څکول، بچه بازي او په داسې نورو کړنو مبتلا کېدلو دوره ده. ددې دورې غلطي اکثره ځوانان په داسې خرابو لارو روانوي، چې بیا یې ترې خلاصېدل ګران وي. دا هغه دوره ده، چې ځوانان به په کې داسې فکر کوي، چې دوی اوس لویان دي. پر هر څه پوهېږي او باید، چې د مور و پلار له بندیزونو څخه خلاص

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، مگر واقعیت دا دی، چې ډېر ځوانان په دې پړاو کې هم د ښو او بدو تمیز سم نه شي کولای او ډېر د نورو غلطو ملگرو د بېځایه هڅونو ښکار کېږي.

نو د ملگرو ټاکل په دې پړاو کې یو له هغو مسایلو څخه دی، چې د ځوانانو ژوند ښه یا بد لوري ته اړوي؛ نو له دې کبله توصیه دا ده چې پدی مرحله کې:

۱- کوښښ وکړئ، چې له ډېرو کمو ملگرو سره ناسته ولاړه ولرئ.

۲- خپل هر ملگری تر بشپړې څارنې لاندې ونیسئ، چې له چا او چا سره اړیکې او ناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنگه خلک دي؟

۳- کله چې مو یو ملگري درته د یوه منفی او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووایئ، چې لومړی خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې، زما غوښتنه دا ده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملگرتوب تمه نه کوې او د الله جل جلاله په امان. دا پرېکړه مو باید غوڅه وي.

٤. خپل ټول ملگري خپل پلار، ورور او د کورنۍ نورو مشرانو ته ور وپېژنئ، چې هغوی درته له دوی سره په ملگرتوب کې ښه نظر درکړای شي.

٥. د ملگرو ازموېل: هغه ملگری، چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق ملگری دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او ناوړه کارونو ته د هڅونې له پاره و ازمویئ که یې پایلې مثبتې وې؛ نو خپل ملگرتوب ورسره لا زیات کلک وساتئ او که پایلې یې منفی وې؛ نو په غوڅه توگه ترې ځانونه وژغورئ.

پر دې باور وکړئ چې د ملگرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده، چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خوا ته او که نه نو یوې منفي خوا ته راکشولای شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمېر ستونزې له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کېږي. په دې برخه کې د سگرټو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده: سگرټ د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده، چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملگري له خوا یو چاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکول کېږي.

د ځوانی په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو او شیطاني غوښتنو کنټرول خورا ستونزمن کار دی. له همدې کبله ده، چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې د بیا جوړولو امکانات یې بېخي ناشوني وي. په ځوانی کې جرئت، رښتینولي، صداقت، رښتیا ویل، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه ځانګړنې دي، چې په جدي توګه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسې ته برابروي.

که تاسې په دې پوه اوسئ، چې کوم عمر او څوك دی، چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی، زه په دې باوري یم، چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي، چې خپل شخصیت د هغوی له زیانونو څخه وژغورئ.

۱۲- په ځوانی کې غلط احساس او له څارونکو والدینو سره د ټکر مرحله :

کله چې ځوانان (په ځانګړې توګه) په خپل عمر کې یوې ځانګړې مرحلې ته، چې د ۱۴ – ۱۸ کلنی مرحله ده ورسېږي، دوی فکر کوي، چې اوس خو زلمي شوي دي، په هرڅه پوهېږي، د ښو او بدو توپیرکولای شي، او ښه ملګري هم لري؛ نو دکورنی مشران په ځانګړي ډول پلار او مشر ورور باید دوی ته ازادي ورکړي، او دوی پرېږدئ، چې د خپل قضاوت له مخې خپلو ملګرو سره ازادې ناستې ولاړې ولري او له دې کبله، چې پلار او ورور،او یا دکورنی نور غړي بیا دوی دغه ډول خپلسریو ته نه پرېږدي؛ نو دوی د خپلې کورنی سره په کراره شخړې او ټکر ته ځان جوړوي.

ګرانو ځوانانو! زه پوهېږم دا پرما تېر شوي دي. او همدا اوس هم هغه احساس چې په هغه وخت کې مې کاوه، زما په یاد دي. ما به له ځانه سره ویل، چې ایا ولې زما پلار، مور او ورور پر ما باور نه لري؟ ایا زه دوی ته نجلی ښکارم؟ او یا زه دوی ته بې عقل ښکارم؟ زه اوس زلمی یم. زه په هر څه پوهېږم، زه دکوم غلط او خراب سړي سره ناسته او ولاړه نه لرم، زما ملګري، خو هر یو ډېر ښه خلك دي. دا ټولې هغه خبرې دي، چې زما په زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې به ګرځېدې، چې کله به شیطان دا وسوسې هم را اچولې، چې راځه دکور نه وتښته، کوم بل ځای ته ولاړشه ایا تاسې هم کله کله دداسې حالاتو سره مخامخ کېږی؟ که داسې وي؛ نو دا برخه په جدي توګه ولولئ.

که داسې وي، نو تاسې یوازې نه یئ! آکثره هغه ځوانان چې دغه عمر ته رسېږي او د یوې منظمې کورنۍ په چوکاټ کې ژوند کوي، ددغسې ستونزو سره مخ وي، خو باور وکړئ، چې دغه ټول شیان غلط احساسات دي. ځوانان په همدغه پړاو کې د غوښتنې خلاف له ډېرو زیاتو خطرونو سره مخامخ کېږي.

سمه ده چې ځوانان په خپلو زړونو کې پاک دي. دوی فکر کوي، چې د سیمې ټول خلک به هم همداشان پاک وي؛ خو متاسفانه زموږ په ټولنو کې ډېر داسې غلط او تېري کوونکې اشخاص شته، چې د همدې ډول ښه باور نه ناسمې ګټې اخلي او د ځوانانو اخلاق خرابوي. . سره له دې چې ځوانان پدې عمر کې په خپل ځان ډېر اعتماد لري، خو دوی ته د ټولنې ټولې هغه حیلې او غولونکې لارې چارې او دوه مخي انسانان لا نه دي معلوم شوي، چې په خولو او ژبو کې په ښکاره ډېر نرم، خواږه او مهربان معلومېږي؛ ولې په عمل کې بیا هاغه شان نه دي، بلکې د ځوانانو د بې لارې کولو، پر دوی د جنسي تېري او د دوی د بداخلاقه کولو له پاره لارې برابروي، له ټولو ځوانانو نه داغوښتنه کوم، چې لطفا ددغې مرحلې احساسات په ولکه کې راولي او د خپلو مشرانو په ښوونو او لارښوونو باور وکړي. ځکه چې هر مور او پلار ، ورور او نور خپلوان دغه ډول خارنې ستاسې د ابرو، عزت او ښه شخصیت د ساتنې په غرض تر سره کوي. د بلې خوا زه پلرونو او ورونو ته هم دا سپارښتنه کوم، چې ځوانانو ته ددغه ډول پابندیو عوامل په روښانه توګه ووایي، او تر وسه دې پدې برخه کې ځینې منفي مثالونه له ځوانانو سره شریک کړي، ترڅو ځوانان ددې موضوع په علت پوه شي؛ نو بیا به هغوی دومره نه ځورېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریيم څپرکی

د شخصیت اړیکې له نورو څیزونو سره

۱۲ - د شخصیت اړیکې له نورو څیزونو سره:

لکه د نورو ډېرو کسانو په څېر لومړی ما هم دا فکر کاوه، چې شخصیت به ګوندې د زیاتو پیسو، غټې کورنی، ډېر تعلیم او تحصیل په ښار او عصري کورونو کې په اوسېدو پورې اړه ولري؛ خو کله چې ما د دې موضوع په اړه خپلې څېړنې په ژوره توګه بشپړې کړې؛ نو دې پایلې ته ورسېدم، چې یاد شوي فکتورونه (پیسې، د غټې کورنی غړیتوب، زیات تعلیم او تحصیل او په ښاري او عصري کورونو کې استوګنه او د ژوند د لومړنیو ضرورتونو لرل) دې ته ښه لاره برابرولای شي، چې یو څوک داسې کارونه وکولای شي، چې د هغه د شخصیت په جوړونه او خپرونه کې به مرسته وکړي؛ خو دا یو هم کوم لازمي او ضروري شرط نه دی، چې د شخصیت په جوړونه کې دې مستقیما اثر ولری. موږ او تاسې په خپل شاوخوا کې ګورو، چې د ډېرو داسې کورنیو غړي، چې د پورته یادو شویو شرایطو نه د یو یا څو شرایطو لرونکي دي، ولې بچیان یې بیا د داسې کوم شخصیت خاوندان نه وي؛ خو داسې هم ډېر پیښیږي، چې د یوې غریبې کورنی سړی د خپل سالم دریځ په وجه په ټولنه او د خلکو تر منځ د یو ډېر ښه شخصیت مقام ته رسېدلای وي.

په دې اړه زه کولای شم د (نوي سید جمال الدین افغان انسټیټیوټ) د یو استاد ذبیح الله عادل مثال ورکړم. عادل صیب یو شل کلن هلك، د دولسم ټولګي متعلم او یو یتیم ځوان دی. دی ددې تر څنګ چې خپل ښوونځی لولي او په خپل ټولګي کې یو ممتاز زده کوونکی دی، ځان یې دومره په انګلیسي کې رسولای، چې اوس له موږ سره د انګلیسي ژبې د ښوونکي په توګه کار کوي. ددې ترڅنګ عادل صیب یو عادي ښوونکی نه؛ بلکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د خپل ښه شخصیت، اهلیت او ښه سلوك په وجه زموږ د انسټیټیوټ (تر ټولو ښه ښوونکي) لقب هم ګټلای دی. زه پر دې باور لرم، چې ښایي و دې ښوونکي ته د نورو ځایونو له خوا ډېرو پیسو وړاندیزونه هم شوي وي، ولې هغه په دې خاطر نه وي منلي، چې دی په دې پوهیږي چې د (نوي سیدجمال الدین افغان انسټیټیوټ) کې نه یوازې، چې د دې او نورو استادانو ښه پالنه کېږي، بلکې په دې انسټیټیوټ کې د دې سیمې د بچیانو د ښې تربیې او روزنې دنده تر بل هر ځایه جدي ده. نو ده او دده نورو ملکرو ته په دې انسټیټیوټ کې کار کول یو ویاړ او د هېواد راتلونکي له پاره یو ښه خدمت ښکاري.

که پورتنی بېلګې ته ځیر شو، د عادل صیب سره هغه پورتني شرایط یو هم نه و، ولې دی خپل ځان او خپل ژوند ته په پام کولو سره ځانته داسې یو شخصیت ترلاسه کړی، چې له یوی خوا په خپل ژوند کې ښه کامیاب او له بلی خوا په انسټیټیوټ او ټولنه کې د پوره اعتماد، احترام وړ شخصیت دی.

۱۳ - په شخصیت جوړونه او خرابونه کې د کورنۍ رول:

ښوونه او روزنه د ژوند له لومړنۍ مرحلې نه پیلېږي. د وګړپوهنې (انسان څېړنې) ځینې پوهان وایي چې ماشومان د مور په ګېډه کې هم له بهرني ماحول او محیط څخه اغېزمن کېږي. که د یو ماشوم مور ارامه او خوشحاله وي، نو ماشوم یې هم په ګېډه کې ښه وده کوي. برعکس که مور د حمل پر مهال له ډېرو کړاوونو، ستونزو او بدو سلوکونو سره مخ شي، نو دا حالت د ماشوم پر وده هم منفي اغېز اچوي او ماشوم کمزوری او ډارن رالوېیږي.

د انسانانو او پدیدو ترمنځ اړیکې او یو پر بل یې اغېز

د هر څیز په هکله درې ډوله اړیکې شتون لري، چې ددې اړیکو تشخیص او بیا د دوی تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ انډول ساتل ډېر مهم دي.

الف: ځانګړي يا انفرادي خصوصيات يا

Individual or Basic Charachterestics

دا هغه خصوصيات دي، چې د يوې پديدې هره برخه يې بايد د خپلو دندو د سرته رسولو له پاره ولري.

د بېلګې په ډول د يو انسان زړه، وينه، او رګونه بايدددې وړ وي، چې په هغو پورې اړوندې دندې تر سره کړای شي او که هره برخه، يا غړی خپل اړوند کارونه ونه کړای شي، هغه نشي کولای، چې له نورو سره په سوله، تعادل او خوښۍ کې وخت تېر کړي، چې دا بيا له نورو غړو سره په ټکر او جګړه کې اچوي، چې پايله يې عموماً ګډوډي او ناروغي وي. که دغه اړيکې د ليندې په يوه ساده مثال کې وڅېړو، هغه د ليندې د هرې برخې يعنې، ربړونو، کاڅۍ، او د دوښاخې خصوصيات دي. ددې له پاره، چې يوه لينده په سمه توګه د ويشتلو کار ورکړي؛ نو بايد ربړونه يې مناسب نرمښت، کاڅۍ يې هم مناسبه اندازه او دوښاخه يې هم مناسب توان، اندازه، او موزون شکل ولري که له دې اجزاوو څخه يو يې هم هغه لازمي خصوصيات ونه لري؛ نو هغه د ليندې کار نشي ورکولای او يا هم نه شي کولای، چې نښه سمه وولي.

ب: د يوې پديدې د اجزاوو تشخيص او د هغې د اجزاو په منځ کې انډول، سالمې اړيکې او همغږي:

په دنيا کې ټولې پديدې له اجزاو څخه جوړې شوي او د هرې پديدې اجزاوې په يو بل پورې تړلي او د دوی ژوند او پاېښت له يو بل سره تړل شوی او د يو بل په ملاتړ او نظم باندې ولاړ دي. دغه اړيکې د داخلي اړيکو يا **Internal Relations** په نوم يادېږي.

د هرې پديدې د اجزاو ترمنځ انډول، ګډ ژوند او مسالحه ضروري او مهمه ده.

د بېلګې په ډول دانسان په بدن کې زړه، سږي، اعصاب او غړي بايد چې په ټاکلي وخت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یو ځانګړي نظم کې سره ګډ کار وکړي، چې د بدن له پاره ګټور تمام شي، یو انسان باید په هره دقیقه کې د ۱۲- ۱۵ځلې ساه واخلي او د دې اخیستل شوې هوا د نقل ورکولو له پاره باید چې د هغه زړه په یوه د قیقه کې د ٦۰- ۸۰ ځلې کېکاږل شي، چې هغه هوا د بدن بېلابېلو برخو ته ورسوي. او اعصاب باید په پرله پسې توګه تر همداسې یوه نظم لاندې، سږي او زړه تنبه کړي، چې خپلې دندې په سمه توګه تر سره کړي. کله چې دغه اړیکې وشلېږي، نو بیا د بي نظمۍ او ناروغۍ سبب ګرځي. البته له نظم نه ور اخوا، ددې اعضاوو و تر منځ د یوه نسبي انډول لرل هم خورا مهم او اړین دي. د دې یو ساده مثال په لینده کې کتلای شو. د یوې لیندۍ اجزا، دو ښاخه، رېږونه او کاڅۍ دي. د هرې لیندۍ دغه اجزا باید یو له بل سره معادل وي. که له دې اجزاوو څخه هر یو یا ډېر غټ یا ډېر وړوکې وي او یا یې رېږونه ډېر سخت او یا ډېر نرم وي، نو نه شي کولای چې په سمه توګه خپلې دندې ادا کړي.

ج: درېیم ډول اړیکې بیا د هرې پدیدې او له هغې سره د تړلي چاپیریال تر منځ اړیکې دي. دغه اړیکې د خپلمنځي اړیکو یا **Intra Relations** په نامه یادېږي. هره پدیده باید، چې د خپل ځانګړي محیط او چاپیریال له شرایطو سره برابره وئ او که دغه موزون والی ویجاړشي؛ نو بیا هغه پدیده له محیط څخه په تجرید کېدو او لرې کېدو مجبورېږي. د بېلګې په ډول هر انسان باید د هغه له محیط سره په یوه نسبي تعادل کې ژوند وکړي او که نه، نو هغه به د محیط په تجرید کېدو مجبور شي، چې د لیندۍ په برخه کې دا موضوع داسې تشریح کولای شو، چې د لیندۍ مجموعي حالت (د دوښاخې غټوالی، د رېږونو سختوالی، او د کاڅۍ اندازه) د هغې د کاڼي اندازه د هغې د کاروونکي له عمر او ځواک سره باید چې معادل وي او که دغه تعادل شتون ونه لري؛ نو هغه پدیده هم په درد نه خوري. د دې ټولې موضوع اصلي ټکې دادي، چې سره له دې موږ هر یو د دې اجازه او حق لرو، چې څه وکړو او څه ونه کړو، ولې باید په دې هم پوه اووسو، چې زموږ د هر یوه انتخاب له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو خلکو سره تړلای دی او زموږ د هر یو کړه وړه د نورو په کارونو او د هغوی په پایلو مثبت او یا منفي اغېز کوي، چې هغه باید هېڅکله هم له یاده و نه باسو. یعنې موږ سره له دې، چې د خپل هر انتخاب په برخه کې ازادي لرو، ولې ددې ازادیو تر څنګ موږ د نورو خلکو او ټولنې پر وړاندې په یو لړ اخلاقي ارونو (اصولونو) تړلي یو او پر وړاندې یې هم درانده مسوولیتونه لرو، څرنګه چې د انسانانو ژوند ټولنیز دی او زموږ د هر یوه کړه وړه پر نورو اغېز لري، نو له اخلاقي پلوه موږ نشو کولای، چې هر هغه څه چې مو زړه وغواړي وکړو او باید چې دا اخلاقي مسوولیتونه سرسري او کم ارزښته ونه بولو.

١٤ - د شخصیت جوړونې له پاره اساسي کارونه:

لکه څرنګه مو، چې دمخه وویل، شخصیت جوړېدنه د یو واحد کار په عمل او یا د یوې ورځې یا یوې میاشتې محصول نه؛ بلکې د ژوند په اوږدو کې د رنګا رنګ کړو وړو د مجموعې هغه کره ارزیابي ده، چې نور یې زموږ په اړه کوي. نو د دې له پاره چې تاسې خپل شخصیت په ټولنه کې تثبیت کړئ، لطفا دغه لاندې توصیې په نظر کې ولرئ:

١. په ځانګړو بحثونو کې د ځینو داسې خلکو چې منفي خویونه لري؛ خو ولې په ټولنه کې مشهور شخصیتونه دي. خپله موضع ګیري د هغوی په وړاندې په پرېکنده توګه ووایئ، اما د منفي بحث نه په غیاب کې ډډه وکړي، اوپه عوض یي هغه بحث په لاندې ډول قطع کړي:

د بېلګې په ډول که بحث په رشید دوستم وي، تاسې باید په غوځ ډول سره ووایئ: ښه به دا وي چې د داسې کسانو نومونه د دغو ښو کسانو په مجلس کې یاد نه کړو، یا ښه به دا وي، چې پر داسې انسانانو د بحث پر ځای یوه بله ګټوره موضوع وخیړو. یا دا چې زه فکر کوم دا به زموږ او ستاسې د وخت ضیاع وي، چې په دې سړي بحث کوو.

٢_ دا چې تاسې د خپلو خلکو له پاره څه کړي په جرئت د هغو یادونه وکړئ او له هغو نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفاع وکړئ. مثلا زه پر خپلو تېرو کړنو ویارم، ما خپل ټول امکانات د خپلو خلکو چوپړ ته بښلي، زه د خپل ولس او ملت پر وړاندې خپلې دندې او مسوولیتونه پېژنم. کله نا کله موږ افغانان دا ځان غوښتنه بولو او له دې کبله ترې ډډه کوو، چې و وایو ما دا کار کړی دی، یا ما دا ویلي دي، یا ما..... کتابونه لیکلي دي. ولې دا اوس منل شوی اصل دی او دا ځان ښودنه نه، بلکې د ځان تثبیتول دي.. نو زه ځوانانو ته سپارښتنه کوم چې په ډېر جرئت تاسې ووایي چې ما دا..... کارونه کړي، ما ----- کتابونه ویلي او یا مې هم-------- اثار لیکلي دي.

۳-منفي اعمال په کلکه وغندئ. د مثال په توګه که تاسې غواړئ خلکو ته دا وښیئ چې تاسې دروغ نه وایئ؛ نو ویلای شئ، چې زما له نظره درواغ ویل د انسان شخصیت وژني. ددې خبرې اړخیزه معنا دا ده، چې واورئ خلکو زه درواغ نه وایم. او که کله هم د یو ناوړه سړي په اړه خبرې پیل شي، تاسې خپله دریز داسې غوره کړئ، چې د هغه سړي په بد ویلو کې ونډه وانخلئ، ځکه په غیاب کې بد ویل څه ښه کار نه دی، اما خپل مخالفت دهغه د کړو وړو په اړه په غوخ ډول څرګند کړي.

٤- کوښښ وکړئ، چې په خپلو خبرو کې ډېر لنډ او ژور پیغام ځای کړئ. مثلا خپلې جملې په پرېکنده توګه ووایئ: (راځئ چې دا فرعي خبرې پرېږدو او پر دې غور وکړو، چې څه کول په کار دي.) او یا هم داسې جملې لکه: (موږ ته په کار دي، چې هر یو په خپله برخه کې ژمنه وکړو چې.....)

٥- کله چې د یوې موضوع او یا یو چا په برخه کې خبرې کوئ کوښښ وکړئ چې په خپلو خبرو دهغه شخص نوم ولو که په نیمګړتیاو یي هم تبصره کوي، په درونذ ډول واخلي، او همدا راز په خپلو خبرو کې واقیعتونه ووایئ، د مثال په ډول: د جناب کرزي صیب د دولت دا... کارونه کړي دي، چې د ستاینې وړدي، لکن دا ... کارونه یې د نیوکو او سمونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - کوښښ وکړئ، چې د نورو عادي خلکو پر خلاف يوازې د شکاياتو مرجع ونه اوسئ، بلکې د يوه رښتيني انسان په صفت ښو ته ښه او بدو ته بد ووايئ او بله مهمه خبره دا ده چې د خپل انتقاد په اړخ کې عوضي وړانديز ولرئ. د مثال په ډول، دولت ته په کار دي چې د سړکونو د ساتنې او څارنې يونټونه ولري، چې درنې لارۍ پر هغو سړکونو پرې نږدي چې د هغې د بار توان نه لري. نيوکه د ژوند يو مهم او ښه اصل دی. اما هغې نيوکې ته سالمه نيوکه ويل کېدای شي، چې په اصل موضوع ولاړه وي، نه په فرعي مسايلو او شخصي موضوعاتو. د انتقادکولو يو بل ډېر مهم اصل هم دا دی چې انتقاد بايد هميش له وړانديز سره ملگری وي.

څوك چې له نيوکې سره وړانديز ونه لري، اصلا هغه د نيوکې حق هم نه لري.

بي دليله، او بي وړانديزه انتقاد شرارت دی (ملتمل)

٧. کوښښ وکړئ چې د خپل ځان له پاره پېژندکارتونه چاپ کړئ ، ولوکه تاسې څه عمده شغل او يا کومه مهمه دنده هم ونلرئ. که تاسې متعلم هم اوسئ د کارت جوړول چې په هغې کې ستاسې نوم، او د ټيليفون شمېره ليکلې وي، او دا چې تاسې له څه شي سره مينه لرئ. دا خپله ستاسې د شخصيت ثبوت دی او نور خلك به تاسې ته د يوه پلان لرونکي سړي په سترگه گوري.

٨. غونډو او بلنو ته همېشه ډېر پاك منظم او ښه لباس واغونډئ کوښښ وکړئ چې د امکان په صورت کې لږ تر لږه دوه درې جوړې مناسب، موزون او ښايسته لباسونه ولرئ او هر مجلس ته له حالاتو سره سم لباسونه واغونډئ که تاسې په دې کې شك لرئ چې دريشي واغونډئ يا جامې، نو په دې مه شرمېږئ چې له خپل لارښود يا بلونکې نه وپوښتئ چې د دوی له نظره به په دې مجلس کې کوم لباس موزون وي؟ د ښه او پاك لباس او پاکو جرابو په خوا کې د فردي پاکوالي ساتنه هم خورا مهمه ده، کوښښ وکړئ چې داسې مجلسونو ته له تللو څخه دمخه ولامبئ او همداراز د تخرگونو د خولو د مخنيوي شيان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښایسته نرم عطراو د غاښونو برس او کریم وکاروئ.

۹ . کوښښ وکړئ چې د هرې غونډې په اوږدو کې لږ تر لږه څو تنه په نظر کې ونیسئ، چې تاسې باید له هغوی سره پېژندګلوي پیدا کړي، ښه لار به دا وي چې له خپل لارښود نه غوښتنه وکړئ چې تاسې و هغو اشخاصو ته وروپېژني. خو که له هغې سره وخت نه وي، په خپله دا نوښت په لاس کې واخلئ، او په یوه مناسب وخت کې هغه سړي ته ځان وروپېژنئ. هغه ته ووایئ چې تاسې د هغه په اړه معلومات لرئ او غواړئ، چې له نږدې ورسره وپیژنئ او په راتلونکې کې ورسره خپلې اړیکې وساتئ. ښه خبره به دا وي، چې د پېژندنې په وخت کې لومړی ورته خپل کارت وړاندې کړئ او په لنډ ډول د خپلو ټولو مثبتو کارونو لنډېز ورته ووایئ، چې تاسې څوک یئ؟ څه مو کړي او څه غواړئ چې تر لاسه یې کړئ؟ له مشرانو او لویانو سره د پېژندګلوۍ په وخت باید داسې فکر وکړئ، چې تاسې یوازې یوه دقیقه وخت لرئ او په دې یوه دقیقه کې باید تاسې هغه ته د خپل ځان په اړه هغه څه ووایئ چې هغه ستاسې په اړه دې ته وهڅېږي، چې تاسې ته په راتلونکې کې د یوې بلې مفصلې لیدنې کتنې وخت درکړي. د بېلګې په ډول:

رفیع صیب! سلام علیکم. زما نوم عبدالبصیر (سباوون) دی، زه د ولسي هېنداری مسئوول مدیر یم.) خپل کارټ ورکړئ. (ما ستاسې په اړه له ... او نورو دوستانو څخه اورېدلي او ستاسې اثار مې لکه کتابونه دریابونه او... هم لوستي دي. زه ډېر خوښ شوم، چې له تاسې سره مې د مخامخ پېژندګلو ی هیله پوره شوه.

بیا لږ ځنډ وکړئ او هغه ته د خبرو وخت ورکړئ، خو چې کله د هغه خبرې ختمېږي سمدلاسه خبرې داسې لنډې کړئ.

رفیع صیب! زه پوهېږم چې اوس تاسې ډېر مصروف یئ! زیات وخت مو نه نیسم، په لیدو مو خورا خوشحاله شوم، زما اراده ده، چې له تاسې سره په تفصیل وګورم. که مهربانۍ وکړئ خپل کارټ او یا د ټیلیفون شمېره مو راکړئ، زه به بیا تاسې سره اړیکې ونیسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. تل چې دغه ډول مجلسونو ته ځئ له ځان سره يوه وړه جيبي کتابچه او قلم بايد ولرئ. که هغه سړی کارت ونه لري ورته خپله کتابچه او قلم ور وړاندې کړئ چې تاسې ته خپل نوم او د ټيليفون شمېره وليکئ. او چې کله له مجلس نه راوګرځېدئ بايد په دې غونډه کې له ټولو کسانو نه لاس ته راوړل شوې پتې او د ټيليفون شمېرې په خپلې ځانګړې کتابچې کې چې د همېشنيو پتو له پاره مو بېله کړې ده ورسوئ. ورسره دا يادښت هم وليکئ چې دا شخص مو چېرته ليدلی و او د راتلونکې له پاره مو ورسره څه پلان نيولای و. مثلا (حبيب الله رفيع صيب، د علومو اکاډمۍ غړی، چې د اروابښاد ملنګ جان په ياد جوړه شوې غونډه کې مې وليد، زه به ورته خپله تاريخچه وراستوم او هغه به ماته خپل ... اثر رااستوي.)

ددې له پاره چې مو د دې سړي څېره په ياد پاتې شي، نو د هغه د بدن يوه نښه به هم ورسره وليکئ. مثلا لنډې، عينکو والا سړی.

۱۱. بله مسئله چې په دې ډول مجلسونو کې د موفقيت له پاره ډېر ارزښت لري، هغه دا ده چې تاسې بايد په ورځنيو مسايلو د نړۍ او هېواد پر خبرونو او تازه پېښو، سپورټي لوبو او نورو ټولنېزو موضوعاتو پوره لاس بری ولرئ. ځکه په دې صورت کې کولای شئ، چې تاسې له خلکو سره په خبرو کې ځان اسانه ورګډ کړئ، او په مجلس کې د يو ناخبره او ورک انسان په توګه ونه پېژندل شئ. کوښښ وکړئ چې يو څو ټوکې، لنډۍ، بيتونه او لنډې کيسې زده کړئ، چې د مجلس د خوږولو له پاره په خپل وار مناسب ځای کې ترې ګټه واخلئ. دا تاسې ته په ځانګړو مجلسونو کې د خبرو کولو او له خلکو سره د ګډون لار برابروي.

۱۲. د يو څو مشرانو او مهمو خلکو نومونه يادول او د هغوی څو خبرې او له هغوی سره ستاسې د ليدنو کتنو په اړه يو څو خبرې اکثرا ډېرې اغېزمنې وي. ددې لپاره کوښښ وکړئ چې د يو شمير مهمو او مشهورو خلکو سره ليدنې کتنې وکړئ أو د هغو سره د يو لړ مهمو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځينې موضوعاتو په اړه خپل نظر شريک کړئ، او د هغو نظرونه هم په مؤثقه توګه په ياد وساتئ، او په درسته توګه يي ياد کړئ. اما دا ډېره مهمه ده چې د يو چا نظر ذکرول بايد رښتينې او مکمل وي.

۱۳. يو بل اصل چې هغه هم ډېر ارزښت لري هغه دا دی: کله چې تاسې له يو چا سره پېژنئ، کوښښ وکړئ چې د هغه نوم او د هغه تخلص په ياد وساتئ. د نومونو د ياد ساتلو له پاره ښه لار دا ده چې د هغه سړي په بدن کې (نه په لباس کې) يو ځانګړې نښه خوښه کړئ او د هغه د نوم اړيکه د هغه نښې سره پيدا کړئ. او په ډله کې هغه سړی يو څو ځله په خپل نامه ياد کړئ. دا کار به ستاسو سره د هغه د نوم په ياد ساتلو کې ډېره مرسته وکړي. او چې کله هم بيا د هغه سره مخ شوئ، نو هغه په خپل نوم سره ياد کړئ. د دنيا هر انسان د خپل نوم په اورېدلو خورا خوښېږي او چې کله تاسې د هغه د توقع پر خلاف د هغه نوم واخلئ هغه فکر کوي، چې تاسې له هغه سره ځانګړې مينه او لېوالتيا لرئ، نو ځکه مو د هغه نوم په ياد ساتلای دی. نو دا په هغه پوره اغېز کوي او بيا هغوی تاسې ته په درنه سترګه ګوري او قدر مو کوي.

۱٤. له هر چا سره په خبرو کې ځينې ځانګړنې راټولې کړئ مثلا تاسې په يوه ګروپ کې د غونډې پر وياند خبرې کوئ، تاسې بايد ووايئ چې زما خو د صفيې صديقي خبرې ډېرې خوښې شوې، هغه څومره فصيحه او بليغه وغږېده. کله چې تاسې د کوم بل چا صفت کوئ دا ستاسې د صفت معنا لري. کوښښ وکړئ چې د هر چا په برخه کې مثبت ټکې پيدا او هغه له نورو سره شريک کړئ. دا ستاسې د ښه شخصيت ثبوت ښيي. د افغانانو خوی دی، چې پر خلکو تل منفي تبصرې کوي، زما هيله له تاسې ځوانانو نه دا ده، چې دغه منفي دستور ورک کړئ. نو که په يو کس کې د منفي شيانو تر څنګ يو څو مثبت ټکې هم و، نو تاسې د نورو پر خلاف د هغه پر هغو مثبتو ټکو هم تبصرې وکړئ. تاسې پر دې باور وکړئ، چې ستاسې دغه مثبتې تبصرې به ستاسې شخصيت او ستاسې او د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص په منځ کې ښو اړیکو ته ډېره ګټه ورسوي. بیا کولای شئ، چې د همدې نېکو اړیکو پر بنسټ هغه سرې ته په پټه د هغه منفي اړخونه وربه ګوته کړئ، خو په دې برخه کې باید، چې د ډېر احتیاط نه کار واخلئ، ځکه چې زموږ د ټولنې ډېر خلك نیوکې منلو ته تیار نه دي.

۱۵. کوښښ وکړئ چې په دغه رنګ مجلسونو کې یوه یا دوه ښې سنجولې پوښتنې تهیه کړئ او په مناسب وخت کې یې مطرح کړئ. د پوښتنې ښه مو باید عمومي وي مثلا د دې مسئلې عوامل څه دي؟ او د هغې اثرات پر ځوانانو باندې ستاسې له نظره څه دي؟. ځوانان څرنګه کولای شي، چې په دې برخه کې موثر نقش ولري؟ ستاسې مشورې به د نن ځوانانو ته په دې برخه کې څه وي؟ موږ څرنګه کولای شو، چې خپل ځوانان دې مسایلو ته وهڅوو.

۱۵ - په ټولنه کې د انسانانو تر منځ نالیکل شوي او ناویل شوي ټولنیز قراردادونه:

د هرې ټولنې انسانان په خپلو منځنو کې په یو لړ داسې ټولنیز قراردادونو تړل شوي وي، چې هغه د انسانانو کړه وړه کنټرولوي. سره له دې چې دغه قراردادونه، نه کومه لیکلې بڼه لري او نه چېرته هم په لفظي توګه د دغو انسانانو په منځ کې یاد شوي وي، اما د هغې ټولنې هر غړی ځان ددې قراردادونو په عملي کولو ملکف بولي. یعنې سره له دې چې انسانان په یوه ټولنه کې ازاد ژوند لري؛ خو بیا هم په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغې ټولنې د یو لړ پرنسیپونو منونکې وي. نو ویلای شو چې د هرې ټولنې د انسانانو ژوند په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغوی د ټولنو د یو لړ اجتماعي پرنسیپونو تابع وي.

په نورمال حالت کې افراد، کورنۍ او ټولنې ځانته یو شمېر معیارونه او سټنډرډونه لري، چې د هغو په رڼا کې د هغې ټولنې هر وګړی، هره کورنۍ او هر کلی ځان د دغو نارسمي او نالیکل شویو سټنډرډونو تابع بولي. بالاخره بیا دوی هر یو له بل سره د مقابلې او سیالۍ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرض ډېر داسي کارونه کوي، چې که د دغو سیالیو وجه نه وي، نو ښایي هغه به هیڅکله هم هغه کارونه ونه کړي . او یا هم برعکس خلک ځیني کارونه د همدي سیالیو په وجه کوي، او که د دغه ډول سیالیو وجه نه وي، نو ښایي، چې دوی به هغه کارونه پیلکل کړاي نه وای. د مثال په توګه، په ټولنو کې له یو لړ منفي اعمالو لکه زنا، غلا، بچه بازي، رشوت او نورو څخه یو شمیر خلک د همدې سیالیو په وجه ، او یا هم له یو بل نه د شرم و حیا په وجه مخنیوی شوی دی؛. او یاهم ځني ښه کارونه لکه میلمه پالنه، غیرت، او نور هم په خلکو کې د همدي سیالیو په وجه جدې دي. دغه پورتنی حالت یوازې په هغو ټولنو کې پاتې کېدای شي چې د ژوند عادي او نورمال شرایط ولري.

تېر پینځه دېرش کلن جنګ زموږ په هېواد کې د ټولنو، کلیو، قریو او حتا د کورنیو طبیعی، نورمال او د ژوند منظم شوي شرایط له منځه یوړل. لومړی د کمونستانو په دوران کې تر هر څه زیات زموږ د ټولنې اجتماعي جوړښتونه ونړول شول. کمونستانو په کلیو او بانډو کې د قدر وړ او شرافتمند مشران وځپل، اود دوی په مقابل کې یې بې کرکټره، بې هویته او بې شخصیته، ناپوه او مغرور خلک چې نه ورته خپلې ابرو او عزت څه ارزښت درلود او نه هم د نورو عزت او ابرو ورته څه قدر درلود، منځ ته راوستل، مسلح یې کړل، غټې څوکۍ او اقتدار یې ورکړ، حتا دوی ماشومان هم په جاسوسۍ وګومارل. دا هغه لومړنی ګوزار و، چې زموږ په ټولنه یې اندېښمنه کړه او ځوانان یې په بې باورۍ او بدو لارو سر کړل.

بیا د دوی د پرله پسې بمباریو، بندیانولو، وژلو په وجه وحشت او ترور پر ټولنه حاکم شو، چې دې حالت په ټولنه کې د عمر په اوږدو کې حاصل شوی اعتماد هم ختم کړ، هر څوک یو پر بل بې باوره شول او بالاخره بیا د دوی د جنایاتو په وجه په زرګونو خلک شهیدان، میندې کونډې او بچې مو یتیمان شول. د کمونستانو د دې جنایاتو بهیر په ګرمه روان و، چې ورسره بیا د جهاد په نوم یو شمېر نورو نااهله خلکو د ولسونو پر وړاندې یو بل ډول جنایات پیل کړل. ولس او خلک د دې دوو نااهلو په منځ کې راګیر و. کمونستانو به

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یوې خوا او په یو ډول زورول او د جهادپه نامه د پردو ګوډاګیانو به بیا له بلې خوا پرې بل ډول زور زیاتي لکه نااخلاقي، نااسلامي او ناانساني فشارونه واردول. که له یوې خوا کمونستانو د خلکو پر مال، ناموس او عزت هېڅ ډول دریغ ونه کړ؛ نو له بلې خوا د اسلام په نوم راغلي پتنګان هم له هغوی څخه کم نه وو، چې بالاخره بیا دې وحشتونو او دهشتونو خلك له خپلو کورونو، کلیو او بانډو څخه په تښتېدلو مجبور کړل، چې د ولسونو یو زیات شمېر یې د ښارونو په لور وکوچېدل او یو شمېر نور یې بیا له هېواد څخه په تېښته ګاونډیو هېوادونو لکه پاکستان، ایران، شوروي، او نورو ملکونو ته تیښتې ته اړ اېستل. په زرګونو پلرونه شهیدان او میندې یې کونډې شوې. خپلوان سره جدا شول او ماشومان مو یتیمان شول. کونډې میندې مجبوره شوې، چې د خپلو یتیمو بچېانو د سرونو د سلامتیا په پار یې سره لپه بچې څوك په اوږو او څوك په لوڅو پښو له ځان سره روان کړل.

کورونه، ځمکې، باغونه، فصلونه او حتا د بدن جامې یې هم قضا و قدر ته وسپارلې. تر دې، چې په لارو کې د غلو له وېرې یې حتا پیسې هم له ځان سره ونه شوې وړلای. دوی د خپلو خپلوانو، قوم او کلي نه وشلېدل، لاړل او د بې سرنویشتی په حالت کې یا په ښارونو کې ورك او بې وسیلې د یوې مړۍ ډوډۍ او سر پناه په خاطر له هر ډول ستونزو، بې عزتیو او شرمونو سره مخ شول، او یا خو د وطن په پرېښودلو مجبور، او په پردیو ملکونو کې له پردیو خلکو سره په سرو دښتو او رغونو کې له یو داسې بې حرمته او بې عزته ژوند سره مخ شول، چې د دنیا پر مخ هر ډول بې عزتی او بې حرمتی په کې شاملې وې. چې د دې بې عزتی او بې حرمتی دغه سلسه تر ننه هم روانه ده.

هو، زموږ د ټولنې ننني لوی قشر (ځوانان) د همدې ناورین محصول دی، دوی د ټوپکو، بارودو، انسانوژنې، سوال، ګدایګری، غلا، تجاوزنو، ظلم، زیاتیو او تېریو نه پرته نور څه ونه لیدل. له دوی څخه خدای جل جلاله او د دونیا انسانانو، نورمال او د انسانیت ژوند واخیست، دوی نه روغ کور ولید او نه روغه کورنی، چېرته به چې پلار او مور دواړو په مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بچیو د نفقې او تربیې مسئولیت درلود، او کولای به یې شول، چې هغه په درنه توګه ترسره کړي. نه یې خپل کلی ولید، چېرته به چې مشر، ملك، خان او کلیوالو په ګډه یو د بل عزت کاوه او د غیرت له پاره به یې ځانونه یو پر بل قربانول او نه دغو بچیانو هغه دېره، حجره او جومات ته د تللو هغه شرایط درلودل، چېرته به چې د کلي ماشومانو اخلاق، تربیه، عزت داري، ناموس داری او ټولنیز اخلاق زده کول. دوی نه ښوونځي ته د تللو شرایط لرل چې اقلاً د علم او پوهې خاوندان شي او د علم او پوهې په رڼا کې د ښو او بدو قضاوت وکړای شي او نه یې د نارمل ژوند شرایط لرل چې سالم قضاوت په کې وده وکړای شي. تر ټولو خواشینونکې خو لا دا وه چې ددوي په زرګونو تنکې بچیان د اسلامې زدهکړو تر جال لاندې وداسي مرکزونو ته ویوړل شول، چیرته چې به دوي د وطن پلورنې او انسان وژنې لپاره برینواش(سوچبدلون) کیدل. دوي دغه ماشومان د ټولو نورمال انسانې اړیکو نه قطع، او د خپل انسان وژونکې طلسم کې د راګیرولو په غرض پداسي لارو سر کړل، چې اوس هغو ته هره اصلاح کوونکې نظریه هم کفر او ددښمن توطهً ښکارئ. یعنې په دغه ۳۵ کلن ژوند کې نه یوازې دا چې د دنیا ټولې مثبتې هستۍ له دوی نه واخیستل شوې؛ بلکې د دنیا ټول منفي او تباه کونکې خصوصیات او عوامل هم د دوی پر سرونو مسلط کړای شول.

د اولادونو د نفقې په خاطر زموږ باغیرته میندې په پردې ملکونو، او ښارونو کی ورکې، او په سوال کولو مجبورې شوې، زیاتره خو بیا دغه کونډې میندې د دغو جنایت کارو (کمونستي او ټوپکې) قوماندانانو د نفسیاتي خواهشتاتو په خاطر خپل غرور او عزت هم له لاسه ورکړ. زموږ په ځوان نسل د پردیو د کولتورونو بهیر واکمن شو او په بېګانه ملکونو کې یې د انسانیت په خلاف هر ډول توطیې او دسیسې دوی ته ور وښودل شوې. د دوی پر ذهنونو (چې د سپینې تبنتې په څیر د هر څه لیکلو ته تیار وو) د انسانیت، افغانیت، شرافت او نېکو اخلاقو په عوض پرې د انسانوژنې، وطنپلورنې، غولونې، درواغو، جنایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

او هر ډول نااخلاقي سلوکونه ور وتپل شول.

نو زموږ ټولنه چې یو وخت یې حتا غلو هم انساني اخلاق او شرافت درلود، نن په داسې یوه ټولنه بدله شوې چې د هغې اکثریت له انساني، اسلامي او افغاني اخلاقو څخه محروم را لوی شوي دي. همدا وجه ده چې نن افغاني ټولنه د فزیکې جوړښت (یعنې سړک، پُل، تعمیر او روغتونونو جوړولو) نه هم د دې ټولنې د خلکو ذهنې رغونې ته تر هر څه زیات او جدي ضرورت لري.

دا د دولت او بین المللی ټولنې تر هر څه جدي او لومړنی مسوولیت دی چې د دې ټولنې د انسانانو د ذهني رغونې له پاره مناسب او لازم تربیوي پرگرامونه په کار واچوي او د ددی انسانانو دذهنونو د بیارغونې چارو ته تر هر څه جدي توجه وکړي.

دلته د یوې خبرې ذکر کول ضروري او لازمي بولم او هغه دا چې نړۍ وال کولای شي چې له موږ سره یوازې د دې هېواد په فزیکې رغونه کې مرسته وکړي اما د معنوي او ذهني رغونې اساسي مسوولیت د افغانانو پر غاړه دی او د دې مسوولیت په سر ته رسولو کې د افغانستان دولت او خلک، خصوصا عالمان، پوهان، مذهبي مشران پلرونه او میندې تر بل هر چا جدې مسوولیت لري.

د دې مسوولیتونو درک، تشخیص او سرته رسونه هم ځانته ځانگړې پوهه، مینه او علاقه غواړي او تر بل هر څه مهمه داده چې یوازې هغه څوک کولای شي دا کار په بریاوو سرته ورسوي څوک چې په دې لار کې یو عملي مثال جوړېدای شي؛ نو ددې خدمت سرته رسول تر هر څه لومړی یو جدي عزم، ارادې ، پاکې تاریخچې او پراخې قربانۍ ته اړتیا لري.

زه د یو افغان په توگه دغه مسوولیت پر خپلو غوښو او هډوکو محسوسوم او په همدې غرض چې د دې ټولنې د یو عالم، بااحساسه او با مسوولیته انسان په حیث مي تر خپل وسه ستاسې ځوان نسل پر وړاندې خپلې دندې ادا کړی وي؛ نو مې دا کتاب تهیه او په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار کې مې د علمي سیمینارونو، ورکشاپونو راډیو او تلویزیون له لارې خپلې هلې ځلې پیل کړي دي؛ خو دا مشکل ډېر لوی، پراخه او ژوردی. هیله مې ده، چې د هېواد نور توانمند عالمان او ملي شخصیتونه او دولتي چارواکي به هم پدې اړوند خپل انساني او اخلاقې مسوولیتونه درک او د هغې په اداکولو کې به جدې ونډې واخلي.

١٦ - د منفي اشخاصو پېژندنه او له هغوی نه لرېوالی:

په هره ټولنه کې یو زیات شمېر داسې کسان وي چې هغوی د هر راز نوي پروګرام پر وړاندې ولو که ډېر ګټور هم وي، له ګډون څخه وېره لري. ډېری انسانان په خپل ژوند کې یو ټاکلي پرمختګ ته د رسېدو نه وروسته خپل ځان په هماغه ځای کې ارام محسوسوي، او تر هغه زیات نور خپل ځان ته تکلیف نه ورکوي، چې دغې مقطع ته د راحت کړي یا **Comfortable Zone**وایي. او دغه کسان د هر هغه بدلون پر وړاندې چې د دوی په دغه هوسا حالت کې د بدلون راوستو سبب کېږي، ولو که هغه دده په ګټه هم وي، مقاومت کوي. له بلې خوا څخه یو شمېر نور کسان بیا په طبیعي توګه دا خاصیت لري، چې د بل هر چا له خوا وړاندې شوي وړاندېز پر وړاندې، ولو که ډېر معقول هم وي، مقاومت کوي. چې دغه ډول اشخاصو ته په مجموعي توګه منفي اشخاص ویل کېږي. منفي اشخاص نه یوازې په خپله په یوه پروګرام کې ګډون نه کوي، بلکې کوښښ کوي چې نور هم د یوه نوي پروګرام پر وړاندې په شک او تردید کې واچوي. ځوانانو ته لازم او اړین دي چې نه یوازې دغه ډول منفي اشخاص وپیژني؛ بلکې باید په هر ډول د دوی له اغېزو څخه خپل ځان او د ټولنې نور وګړي وژغوري. منفي اشخاص درې ډوله دي:

١- وچ منفي اشخاص: دا هغه اشخاص دي چې بې له دې چې د یوې مسئلې ارزښت ته پاملرنه وکړي، د هغې پر وړاندې مخالف دریځ نیسي. که له دې اشخاصو نه د دلایلو پوښتنه وشي، نو دلایل یې هم ډېر کمزوري، او بې اړه وي. ددې اشخاصو پېژندنه د دوی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرو کې د منفي کلماتو لکه (خو، اما، ولې، زه نه پوهېږم، دا به نو څنګه شي) له کارنې څخه کیداې شي. دا کسان نه کوم منطقي استدلال کوي او نه کوم روښانه وړاندیز ورسره وي. دا خلك دغه منفي کلمات یوازې له مسوولیتونو څخه د تېښتې د وسیلې په توګه کاروي. مثلا دوی وایي چې: ستا خبره سمه ده خو .... که ددې اشخاصو دغو انتقاداتو ته چې همېشه تر منفي الفاظو وروسته ذکر کېږي، ځیر شو، نو یو یې هم واقعا نه انتقاد او نه اعتراض وي، بلکې هغوی دا د مسولیتونو نه د تېښتې په لاره کې کاروي. سالم او معقول انتقاد دا وي چې یو څوك د یو پروګرام پر محتوىٰ او یا مکانیزم باندې څرګند او روښانه اعتراض کوي او له دغه اعتراض سره بیا خپل وړاندیز هم لري.

۲. نا مستقیم متجاوز کسان **Passive Agreesives**: دا هغه کسان دي چې په ښکاره له چا سره مخالفت نه کوي او اکثره هم مخامخ له تاسې سره د ټولو پرېکړو په اړه سر خوځوي، خو هېڅکله هم په خپلو ژمنو کې جدي نه وي. دا کسان له ډېرې بېوزلۍ او مجبوریت سره سره یو یا دوه ځلې هغه ورسپارل شوی کار تر سره کوي، ولې بیا ادامه نه ورکوي. دا ډول اشخاص خطرناك او له ناوړه پایلو سره تړلي دي، ځکه خلك د دوی د ژمنو پر بنسټ پلانونه جوړوي، ولې بیا د اړتیا پر مهال نه دوی وي او نه یې ژمنې. دا ډول کسان په مجلسونو کې په ډېر ښه باور ستاسې وړاندیزونه مني؛ خو دا ډول خلك ډېر خطرناك وي او باید دوی تشخیص کړي، د دوی ژمنې په ډېر احتیاط سره ومنئ او په جدي توګه باید د دې کسانو په سمونه کې له دوی سره مرسته وشي.

۳. کینه کښي او بدنیتي: په هره ټولنه کې یو شمېر داسې کسان وي، چې د دوی هېڅ پیرزو نه وي، چې بل څوك دې، کوم بریالیتوب تر لاسه کړي؛ نو دوی د بل چا بریالیتوب او پرمختګ نشي زغملاى، حتا که د دوی ډېر نږدې ملګرى یا خپلوان هم وي. دا ډول کسان د دې له پاره، چې د یو کار مخنیوي وکړي، نو د نورو منفي کسانو پرعکس، دوی په هغه کار کې په ډېر جدیت ونډه اخلي او په دې توګه د هغه کار واګې په خپل لاس کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلي، او بیا هغه کار په نیمایي کې پرېږدي. دا ډول اشخاص د گروپونو او ډلو په منځونو کې زیات وي؛ خو د دوی پېژندل او د دوی د لاسونو لنډول هم خورا گران وي. دا ځکه چې له یوې خوا دوی ډېر هوښیار او هم په اکثره کارونو کې ښه موفق وي، نو د نورو کسانو له پاره دا ډېره ستونزمنه وي چې په اسانۍ سره دوی وپیژني؛ نو تاسې ځوانانو ته جدي توصیه کوو چې دغه راز منفي کسانو ته په کلکه پاملرنه ولرئ. کله مو چې د دوی په برخه کې د دوی د منفي بافۍ تشخیص وکړ، له یوې خوا ترې ځان وساتئ او له بلې خوا هغوی دغه ټکې ته متوجه کړئ او د اړتیا پر مهال خپل نور ملگري او مرستندویان د دوی له دغه خطرناکه عادت څخه هم خبر کړئ، تر څو هغوي ددوي د توطیو ښکار نه شي.

۱۷ - په ټولنه کې د ستونزمنو خلکو پېژندل او له هغوی سره د سلوک غوره کول:

انسانان په هرمشکل کې، یا د مشکل د تولید برخه او یا د هغې د حل یوه برخه کېدای شي. که یو انسان ددی دواړو نه بې برخې وي، نو هغه اصلا انساني دندې نه ترسره کوي. زه تاسې ځوانانو ته کلکه مشوره درکوم، چې باید د هر مشکل په لیدو سره کوښښ وکړئ چې د هغه مشکل د حل په برخه کې ونډه واخلي.

داد ډېر تاسف وړ خبره ده چې زموږ ټولنه په دې وروستیو دېرشو کلونو کې داسې خرابه شوې ده چې دټولنې یو زیات شمېر خلك یاخو دستونزو د ایجاد په برخه کې عاملین گرځیدلي دي، او یا خو هم ددوی لوی اکثریت په بې تفاوته انسانانو بدل شوي دي. دوي د مشکل د پیدا کېدو په صورت کې لاس تر زنې ناست وي، او هرڅه قضاءاوقدرته، او یا هم خدای(جل جلاله) ته او یاهم نورو ته پرېږدي..

د مثال په ډول زه چې اکثرا دکابل نه جلال اباد ته سفرونه کوم، په لاره کې گورم چې یو شمېر زیات ډریوران په ډېر بې مسئولیته توگه خپلي موټري ځغلوي، او د ترافیکې اصولو نه خلاف ډریوري کوي چې دا ډول ډریورۍ د ډېرو ټکرونو او دلارو د بندېدو لامل گرځي. نو که دیوې خوا دغه بې مسئولیته ډرېوران د مشکل او ستونزو عامل کېږي، نو د بلې خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ډرېورانو سره سپره سوارلۍ هم ددې مسئوليت احساس نه کوي، چې ددې حالت په وړاندې خپل انساني او اخلاقي دندې اداء کړي. لومړي ډریور خپلو غلطیو ته پام کې کړي او د خلاف ورزۍ په صورت کې بیا هغې ته سزا ورکړي. او اقلا دغه ډول بې مسئولیته ډرېور ته دومره قدر خو ووایې چې : (ستا دا ډول ډرېوري زما او دنورو انسانانو ژوند ته صدمه رسوي. یا باید اصلاح شي او که نه نو زه همدا اوس درڅخه کوزېږم، او کرایه هم نه درکوم) تاسې باور وکړئ، چې د یو څو تنو سوارلیو دغه ډول جدي کړنه به د ډېرو داسې ټکرونو مخه ونېسي. د بلې خوا، چې کله د کومې حادثې له کبله (اکثرا خو حادثه نه وي، بلکې د همد اشان ډرېورانو دغلط او څوکتار جوړولو ډرېوري او د نورو د لارو د بندولو له کبله) لارې په ساعتونو، ساعتونو بندې وي. بیا زمونږ خلک (ددوي سره ناستي سپارلي) هم اکثره یې لاس ترزنې ناست وي، او ددې مشکل په حل کې کومه ونډه نه اخلې. حتی باور وکړئ چې ما څو ځله پولیس لیدلي او رټلي مي دي، چې هغوی هم د نورو عوامو په څېر لاس تر زنې ناست وي، او انساني دندې خو لا پرېږده چې خپل مسلکې دندې هم نه ادا کوي.

ما څو څو ځلې د داسي حالتو په لیدو سره فورا پخپله اقدام کړی، او دغه موټرې مې یوې خوا او بله خوا کړي، او بلاخره مې په څو ساعتو کې لاره خلاصه کړې ده. دغې ته دحل په لاره کې ونډه اخیستل وایې، چې ددې اقدامونو په نتیجه کې نه یوازې ماته، بلکه په زرهاوو نورو خلکو ته هم ګټه رسیدلې ده. د مثال په توګه، دا یوه کیسه درسره شریکوم: یوه ورځ د خپل ډریور (محمد شفیق جان) سره جلال اباد ته تللم، د نغلو په سر کې په یوه موړ کې ټکر شوی و، چې دوه موټرونه پکې ټکر شوي او څو تنه پکې زخمیان او مړه و. چې اغلبا علت به یې د موټرو تیز چلوونه، او د ډرېورانو بې غوري او غلطي وه. سره لدې چې پولیس د حادثې ځای ته راغلي و، مړي او زخمیان یې روغتون ته وړي و، خو د بلې حادثې د مخنیوي له پاره یې هېڅ اقدام نه وه کړی. څرنګه چې دا موټرې په یوه موړ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکر شوي وه، نو هره لحظه ددې احتمال وه چې يو بل موټر هم ددې ټکرشووګاډو سره ټکر وکړي. هماغه و چې ددې بې غورۍ په وجه يو دريم موټر هم راغلي و، او دهغه دوو موټرو سره يې سخت ټکر کړي و، چې څو تنه نور هم پکې زخميان او مړه شوي و. پوليس بيا ساحې ته راغلي و، او مړي او زخميان يې وړي و. دا ځل دوی يو تن عسکر هم په ساحه کې د کنټرول له پاره پرېښی و. اما د وقايې هغه ډېره عاميانه او اسانه طريقه، چې هغه د موږ نه مخکې د يو څو ډبرو اېښودل و، نه وه کړي. دا هغه طريقه ده چې په ډېري اسانۍ سره نور ډرېوران ددې نه خبروي چې په موږ کې کومه حادثه شته. موږ چې دا حالت وليده، ودريدو، او د عسکر نه مو غوښتنه وکړه چې د موږ نه مخکې څو ډبرې کېږدي. هغه ومنله او مونږ هم تري حرکت وکړ. په هېواد کې د بې اعتمادۍ د زياتوالي په وجه، د لږ منزل نه وروسته راسره دا سودا شوه چې ايا دغه عسکر به زمونږ خبره منلي وي که نه؟ نو بېرته راوګرځيدو، چې پخپله دا کار وکړو. کله چې بېرته راغلو، ښه و هغه عسکر يو څو ډبرې اېښودلې وې، سره له دې چې کافي نه وې، خو بيا هم هغه يو څه کړي و. لومړی مو د عسکر نه مننه وکړه، او يو عکس مو ورواخست، او بيا مو نورې ډبرې پخپله کېښودې.

نو وګورئ چې په دې ملك کې څومره بې غورۍ او بې مسؤليتي ده. نه پوليس، او نه هم خلك د بل چا په فکر کې دي. دا د پوليسو اساسي وظيفه ده چې د هرې حادثې په صورت کې د نورو اضافي تلفاتو او خسارو مخه ونېسي. اما پدې پېښه کې نه پوليسو او نه هم خلکو او نه هم دې عسکر دغه شان يو اسانه کار چې هغه کولای شوو ددې دوهمې حادثې، او د نورو راتلونکو حادثو مخه نيولای وای، تر سره کړي. دا د همدې بې غورۍ نتيجه وه چې دوهم ټکر وشو، او که مونږ دغه اقدام نه واي کړی، ممکن نور ټکرونه به هم شوي وايي.

تاسې ځوانانو نه زما جدي هيله داده چې: تل او په هر حالت کښې کوښښ وکړئ چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې ټولنې په ستونزو کې دحل کونکې ونډه واخلي. دا له یوې خوا ستاسې خپل مشکل حلوي، او له بلې خوا په خلکو کې تاسې ته ښه شهرت درکوي، او نور خلک هم پدې لاره کې ونډې اخیستلو ته چمتو کوي. دخپلو دغه نوعه کارونو په اړه نورو ته ووائي، څو هغوی هم پوه او دغه ډول نیکو کارونو ته وهڅول شي.
خدای (جل جلا له) همداسې چې انسانان دځېرو له مخې بېلابېل پیداکړي، همدا راز یې دکړو، وړو، خوي او خصلت په لحاظ هم دوی بېلابېل پیداکړي دي. چې ددې خصلت له مخې انسانان په درې برخو ویشل شوي دي:
لومړۍ ډله کې هغه خلک شامل دي، چې دوی د ډېر نرم، ښه او د تېرونکې خوي او اخلاقو لرونکې وي، چې عموما دخپل ځان په نسبت نور لمړی او مهم ګڼي. ددغه ډول خلکو پېژندل عموماً اسانه او ورسره راکړه ورکړه او ګډ ژوند تېرول هم اسان وي. عموما دا ډول خلک په سلو کې ترشلو زیات نه وي.
دوهمه ډله خلک هغه دي، چې دوی بیا منځنۍ موقف لري. دوی ته تر یوه حده خپل ځان مهم ، خو دیو معقولیت سره سم نور خلک هم ورته خاص ارزښت لري. چې دغه ډول خلک بیا دټولنې ترشپېتو په سلو کې تشکېلوي. ددې خلکو سره هم ګډ کار کول ممکن ښایې خو ځینې ځانګړې مهارتونه غواړي.
درېیمه ډله هغه خلک دي چې دوی ته تل خپل ځانونه او خپلې ګټې تر هر څه مهمې او ځان ورته تر بل هر چا اوچت ښکاري. دوي دخپلو ګټو له پاره دې ته هم حاضر وي چې دنورو په حقوقو او امتیازاتو یرغل وکړي. دغه ډول خلک عموما ځانګړی او سخت دریځ لري. چې هغه هېڅ ډول جوړ جاړي ته تیارنه وي. داخلک هم په ټولنه کې په سلو کې تر شلو پورې وي. ددې ډول خلکو په اړه لاندې مشورې ضروري او ګټورې بولم.
١ . ددې له پاره چې دخپل چاپیریال او اړونده خلکو په منځ کې دغه ډول خلک وپېژنی، دهغوی کړو، وړو او غبرګونونو ته په جدي توګه پام وکړئ او له ځان سره یې یاداښتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخلئ، او کله کله دنور خلکو څخه هم دهغوی په اړه پوښتنې وکړئ.

۲ . ددې خلکو په وړاندې دځان سره مخ کې له مخ کې تصاميم ولري، او کوښښ وکړی چې ددوی سره په معامله کولو مجبور نه شئ. که بل هر چانس لری، نو ددوی په نسبت هغه بل چانس ته ترجيح ورکړئ. خو که مجبور شوئ چې ددوې سره معامله وکړئ، او په يو کار کې دخيل شئ، نوخپل دريځ او موقف ورته په جدي توګه، په روښانه الفاظو او ښه په ډاګه ووايي. ښه به دا وي چې ورته دا موضوع ګېري ديوه يادوو نورو کسانو په وړاندې ووايي. يعنی دموضوعاتو په اړه دخپل قضا وت نه کار واخلي او هغه ورته غوڅ او روښانه ووايي، نه داچې موضوع دې ته پرېږدي چې څه دې هم انسان دی، ممکن سالم او انساني قضاوت به وکړي، ځکه دوی هېڅکله هم سالم انساني قضاوت نه کوي.

۳. کوښښ وکړی چې دوئ ته ووايئ چې خپله موضوع ګېري تاسې ته اول ووائي. هغه واورئ، که در ته دمنلو وړه وه، ورسره موافقه وکړئ، او که نه وه، نو بيا ورته خپل نظريات په ليکلي توګه وړاندې کړئ، او د موافقې په صورت کې ترې لاسليک هم واخلئ او يا يې هم دشاهدانو په محضر کې ورته په واضحه توګه بيان کړې.

٤. د دوی سره څو معاملې او موضوع ګانې مه شريکوئ، ځکه دوی بيا يوه په بله کې ورګډوي او ګډوډي منځ ته راولي.

٥. دداسې خلکو سره د خپلو راکړو ورکړو تجربې له نورو دوستانو سره هم شريکې کړئ، او تر وسه هغوی ته هم دخپلو برياوو او ناکامو تجربولاملونه روښانه کړئ.

څلورم څپرکی

پر شخصيت اغېزمن فکتورونه

۱۸ - پر شخصيت اغېزمن فکتورونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې شخصیت جوړول یو مغلق کار او یوه اوږده موده غواړي. خو د لاندې خصوصیاتو لرل او د هغوي په دوامداره او جدي توګه تعقیبول د سړي له شخصیت سره مرسته کوي.

۱. د یوثابت دریځ لرل:

کوښښ وکړئ چې د یوې موضوع په اړه ښه او نېک دریځ غوره کړئ او تر ممکن حد پورې پر خپل دریځ ودرېږئ. که مو درک کړه چې ستاسې دریځ په غلطه دی، په رښتني ډول نورو ته پرې اعتراف وکړئ او خپل دریځ بدل کړئ.

۲. رښتیا ویل:

کوښښ وکړئ چې په ټولو موضوعاتو کې رښتیا ووایئ. کله نا کله کېدای شي دا کار ستاسې په تاوان هم پرېوځي، خو په اوږده موده کې دا بیا ستاسې په ګټه دی. که پوهېږئ چې ستاسې رښتیا ویل بل چاته ضرر رسوي هلته له نظر ورکولو نه ښننه وغواړئ او که په خپلو کړو وړو کې مو تېروتنې کړې وي، سمدلاسه د هغې ښننه وغواړئ. په خپلو تېروتنو اعتراف کول او د هغو په برخه کې ښننه غوښتل تر بل هر څه سخت کار دی خو ډېر اوچت کار هم دی.

۳. په پرېکړو کې جدیت:

په خپلو خبرو کې د غوڅ دریځ خاوندان اوسئ. ښو ته ښه او بدو ته بد ووایئ، ولو که څوک پرې خپه هم شي. لیکن په خپلو تبصرو کې د ډېر احترامانه چلند خاوندان واوسئ او په خپلُو تبصرُو کې موضوع ته پاملرنه وکړئ نه دا چې ستاسې مقابل لوري کس ته.

افغانانو یو منفي خوی دا دی چې که ویونکې د دوي نه خوښېږي نو بیا دا ورته هېڅ معنا نه لري، چې هغه څه وایي. نو په دې وجه په داسې حال کې چې ویونکې خپله خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتکمیله کړي نه وي، نو دی بیا د هغې په مقابل کې د ځواب په تهیه کولو چرت او فکر کوي. ښه به دا وي چې تاسې ځوانان له دې منفي عمل سره مجادله وکړئ او خپل قضاوت اصل خبرې یا موضوع ته مربوط کړئ نه د هغې ویونکې ته.

٤. ژمن پاتې کېدل:

پخوا تر دې چې له چا سره ژمنه وکړئ پرې ژور فکر وکړئ که مو د ټاکلي کار په برخه کې لږ شک هم وي، له ژمنې څخه ډډه وکړئ. خو چې کله مو ژمنه وکړه بیا په هر قیمت چې وي کوښښ وکړئ چې تر سره يې کړئ. که د ځینو ځانګړیو دلایلو له امله يې نه شئ تر سره کولای، نو څومره ژر چې کولای شئ مقابل لوري ته خبر ورکړئ ، او د خپل معذرت د وړاندې کولو تر څنګ خپل تاثر او نیمګړتیا ورته څرګنده کړئ.

٥. په وخت ټینګښت:

د اسلام مقدس دین په رښتیا ویلو، د ژمنې پالنه او د وخت پر ارزښت ډېر ټینګار کوي. ولې د اسلام د اصولو پر خلاف، بیا ډېر مسلمانان د ژمنې او وخت پر ټینګار عمل نه کوي. د دې له پاره چې دغه منفي عمل له مسلمانانو او افغانانو څخه لرې کړای شو، موږ هر یو باید د وخت په پابندۍ ډېر ټینګار وکړو. که د یو مشکل په صورت کې د یوې ژمنې ټاکلی وخت او یا ځای ته نه شئ رسېدای، لطفا هغه بل لوري ته ژر تر ژره خبر ورکړئ.

د تاسف وړ خبره دا ده چې ډېر مسلمانان هغه کارونه چې اسلام ورته امر کوي، نه کوي، اما برعکس هغه کارونه چې اسلام يې ترې منعه کوي، کوي يې. لکه چې علامه سید جمال الدین (افغان) اروپا ته د خپل سفر په پای کې ویلي وو: (د حیرانتیا خبره دا وه چې زه ډېرو اسلامي هېوادونو ته لاړم خو مسلمانان مې په کې ونه لیدل، خو چې نا اسلامي هېوادونو ته لاړم، نو هلته مې نامسلمانان ونه لیدل)

په دې اړه راته د امین صیب یوه خبره را یاده شوه. پېښور کې په یوه مجلس کې (پروفیسر رسول امین صیب، ډاکتر صیب پښتونیار، شینواری صیب، اروانښاد تڼیوال صیب او څو تنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور پوهان او عالمان ناست وو، چا د یو پرنګي نوم واخیست او ویې ویل چې هغه مسلمان شو. امین صیب وخندل او ویې ویل: (دا خبره به سمه وي، ځکه چې ما له ډېره وخته په هغه کې د مسلمانانو نښې لیدلې وې. هغه له ډېرې مودې راهیسې په درواغو راغلی و او مجلسونو ته به هم ناوخته راته.)

٦. د نورو احترام:

د یو سړي د شخصیت لویه نښه دا ده چې هغه نورو خلکو ته لکه هغه څوک چې له ده څخه مشران، پوهان او عالمان دي د قدر او لوړ شخصیت په نظر ګوري. که ستاسې وظیفوي مقام هر څومره لوړ وي د سپین ږیرو، عالمانو او مشرانو ځانګړی احترام کول ستاسې د شخصیت یو اساسي رکن تشکېلوي. ددی تر خوا، کشرانو ته درونډ نوم اخستل، او د هغوي درناوی، او پر هغو شفقت کول هم خورا ضروري، او ګټور دي.

٧. په ژوند کې انډول او تعادل ساتل:

هر چا ته په کار دي چې د کار، کورنۍ او ټولنېزو خدمتونو په منځ کې یو تعادل وساتي او هغه تعادل په پرله پسې توګه عملي کړي. د تعادل په برخه کې غواړم لاندې مهمې مسئلې ته ستاسې پام راواړوم:

د کورنۍ حقوق:

هغه څوک چې په تاسې پورې تړلي دي او ستاسې مینې اوشفقت ته اړتیا لري، هغوی باید له خپلې مینې او شفقت څخه محروم نه کړئ. که مو واده کړی وي، نو کوښښ وکړئ چې د ماښام ډوډۍ حتما له خپلو بچیانو او ښځې سره یو ځای وخورئ. خپلې ښځې او ماشومانو سره لوبې ټوکې او ټکالې وکړئ. دوی د تفریح ځایونو ته بوځئ. ورسره لوبې او ساعت تیري وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي. له دې سره مینه وکړئ، غېږ ورکړئ، لاس پرې راکش کړئ، ورته ډالۍ، بخششونه ورکړئ. په نړۍ کې بل هېڅ شی ستاسې د کورنۍ ځای نه شي نیولای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افسوس دی چې!! زموږ ډېر خلك په رسمي كارونو، مبارزه، سیاست ، ساعت تېریو او یا هم ټولنېزو خدمتونو كې دومره مصروف پاتې شي چې بیا خپل كور او كورنۍ ترې له یاده ووځي. چې كله كور ته راشي نو دومره ستومانه وي، چې له خپلې ښځې او بچو سره د خبرو كولو متره هم نه لري. دا هغه ستره ګناه ده چې نه یې الله جل جلاله ښښي او نه بیا كومه چاره لري. كله چې یو ځل له تاسې څخه ستاسې د كورنۍ او ماشومانو مینه غوڅه شوه، د هغې رغول نا ممكن دي. ځینې خلك دا استدلال كوي چې زه زیات كار كوم تر څو كورنۍ ته ډېرې پیسې وګټم، چې دوی ارام وي. ولې دا باید په غوڅ ډول ووایم چې یوازې پیسې یوه كورنۍ نه شي خوشحالولای او ډېر ځله دا ډول كسان په خپل كور كې له ډېرو پیسو سره سره هم د كورنۍ له مینې نه بې برخې وي.

۸. په كار كې ربښتنولي:

هر كار چې تاسې قبول كړ، دا ستاسې ایماني او وجداني مسوولیت دی، چې د هغه كار د پوره كولو له پاره په پوره صداقت او ځواكمنۍ كار وكړئ. كه تاسې خپل یو كار په صداقت تر سره كړئ ډېر ژر به د هغه د ثمرې په وجه ډېر نور اوچت او ښه كارونه در وسپارل شي. هیڅكله هم د دې احساس مه كوئ چې كه ستاسې امر او یا بادار تاسې ګوري، نو كار وكړئ او كه هغه نه وي، نو بیا كار ته شا كړئ. دا د یو كارګر یا مامور ډېر لنډ نظری وي چې فكر كوي د هغه امر په دې نه پوهېږي چې دی كار كوي كه نه؟ تاسې باور وكړئ چې هر امر پر دې پوهېږي چې د هغه په غیاب كې څوك كار كوي او څوك یې نه كوي. په كار كې ټګي نه یوازې دا چې د لوی الله جل جلاله پر وړاندې ستر جرم دی؛ بلكې له همدې ځای څخه تاسې په خپل كار كې اعتبار او اعتماد له لاسه وركوئ.

د رسمي كار تفریح او شخصي كار وختونه سره بېل او هغه په ټوله معنا په جدي توګه عملي كړئ. لطفا خپلو نورو خپلوانو او ملګرو ته هم دا ووایئ چې تاسې غواړئ په پوره صداقت خپل كارونه وكړئ او له هغوی څخه نېغ په نېغه غوښتنه وكړئ چې په رسمي كار كی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسمي کار په وخت کې ستاسې د مزاحمت سبب نه شي. که څه هم په لومړي ځل ممکن دوی له دې وضعې څخه خوښ او خوشحاله نه وي، خو په پرله پسې توگه به دوی له دې سره بلد شي او ستاسې د صداقت قدر به کوي.

۹. اسرار او راز ساتنه:

د هر چا د رازونو ساتل څه اسان کار نه دی. د اسلام مقدس دین د اسرارو په ساتنه ډېره کلکه سپارښتنه کوي. دا د یوه سړي اعتماد او اعتبار په خلکو او ټولنه کې زیاتوي. کوښښ وکړئ چې د هر چا راز له خپل ځان سره پټ وساتئ. د یو چا راز د خپل ډېر نږدې او اعتباري ملگري او ان له خپلې ښځې او یا خاوند سره هم مه شریکوئ.

۱۰. امانت ساتنه:

دا د شخصیت ساتنې یو بل ارزښتناک اړخ دی. تاسې باید په خپل ژوندکې تل کوښښ وکړئ چې د خلکو اعتماد ولوکه ډېر لږ هم وي. په جدي توگه وساتئ. په وړو کارونو کې امانت ساتنې او د خلکو د اعتماد ساتل او له هغې څخه منفي گټه نه اخیستل د دې باعث کېږي چې خلك او ټولنه بیا دربانديډېر لوړ اعتماد وکړي. بناً د امانت ساتنې په برخه کې نه یوازې باید امانت ساتونکي واووسئ، بلکې د خپلو اجراتو صورت حساب خلکو ته په ډېر څرگند او ښکاره توگه ورکړئ. په یاد ولرئ چې د ډېرش کلونو جنگونو او لاسوهنو له امله زموږ په ټولنه کې اعتماد په عمده ډول له منځه تللای؛ نو اوس یو ځل بیا د هغه اعتماد لاس ته راوستل، د پوهو خلکو سترو قربانیو او ملاتړ ته اړتیا لري؛ نو دا ستاسې په څېر د پاکو او سپیڅلو ځوانانو مکلفیت دی چې دغه له لاسه تللای اعتماد بیا را پیدا او ورځ په ورځ هغه لا غښتلای او قوي کړئ.

۱۱. روښانه او عامیانه خبرې کول:

کله چې له نورو خلکو سره پر کومه موضوع خبرې کوئ، کوښښ وکړئ چې خپلې خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اورېدونکو سطحې ته راټیټې کړئ. د خپلو خبرو لنډېز ورسره تکرار کړئ. د خپل مطلب ټکې د یو– دوه– درې په شمارو روښانه ووایئ او حتا د امکان په صورت کې یې هغوی ته ولیکئ. کله چې تاسې له بل چا نه لارښوونې اخلئ او یا چاته لارښوونه کوئ کوښښ وکړئ چې تکرار یې کړئ. دغه تکرار ډېر ځل د سترو غلطیو او ډېرو زیاتو بې اړه سرگردانیو مخه نیسي. د تکرار ښه بڼه داده چې هغه چا ته چې هدایت ورکړل شوی وي، نو هغه یې باید چې تکرار کړي، نه هغه څوک چې هدایت یې ورکړي وي. ځکه چې په هدایاتو کې اورېدل تل له ویلو سره یو شان نه وي. ساینسپوهان وایي چې که دوه کسان یو له بل سره مخامخ هم خبرې کوي، نو ٥ ٢ فیصده د دوی خبرې بدلې اورېدل کېږي.

١٢: د نورو خبرو ته ځانگړې پاملرنه:

کله چې بل څوک تاسې ته خبري کوي، هغه ته ځانکړې توجه او کلکه پاملرنه وکړئ. ځان پرې ښه پوه کړئ، چې هغه څه وایي. کوښښ وکړئ چې څوک پر دې مجبور نه کړئ چې هغه موضوع (راز) چې هغه یي نه غواړي تاسې سره شریک کړي، تاسې ترې هغه بیا بیا مه پوښتئ. د مثال په توگه که تاسې ته یو څوک ووایي چې (زه سبا چېرته ځم) او یا (زه له چا سره گورم؟) نو تاسې تري پوښتنه مه کوئ چې (چېرته ځې؟) او یا هم (له چا سره گورې؟) دا ځکه چې که هغه غوښتل چې تاسې ته ووایي نو ممکن ویلي یې واي چې (زه سبا کابل ته ځم) یا (زه له احمد جان سره گورم) خو دا چې هغې ددغه ځای یا د هغه کس نوم ونه وایه، البته هغه نه غواړي چې دغه برخه تاسې سره شریکه کړي. نو تاسو د خپلو پوښتنو په ذریعه هغه مه مجبوروئ چې هغه راز تاسې ته ووایي، ځکه بیا شاید هغه په دروغو ویلو مجبورشي.

١٣- د دندو گذارش او څارنه:

کله چې چا ته دنده ورسپارئ نو وخت په وخت د هغې څارنه وکړئ. مقابل لوري ته خپلې غوښتنې روښانه او د دوی مکلفیتونه د ١، ٢، ٣، په ترتیب روښانه کړئ. او کله چې تاسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته کوم کار در وسپارل شي، په مناسبو وختونو کې خپل ګذارش او راپور بېرته هغې مرجع ته ورکړئ. د خپل کار د اجرا کولو له پاره پلان او دګذارشونو او راپور ورکولو له پاره ځانته ټاکلی مهالوېش جوړ کړئ او که تاسې هم کوم کار چا ته ورسپارئ؛ نو د هغې څارل هم په مسلسل ډول وکړئ او هغه شخص ته هم دا روښانه کړئ چې تاسې کله او څرنګه ګذارش غواړئ.

۱٤- نرموالي اوتېرېدنه:

سره له دې چې موږ په قاطعیت او جدیت خبرې وکړې، خو د دې تر څنګ زغم او نرموالی او په راکړه ورکړه کې له نورو سره جوړښت هم په خپل ځای کې ارزښتناك او اړین دی. یو متل دی چې وایي:

((د غشي منزل د لیندۍ ربړ ټاکي)) ملت مل

یعنې هر څومره چې د لیندۍ ربړ نرم وي او له کشولو سره لا زیات مخ په شا لاړ شي، هماغومره یې غشي وړاندې رسېږي. یعنې که تاسې هر څومره په خپلو راکړو ورکړو او معاملو کې نرم او حلیم اووسئ، هماغومره به تاسې د نورو د اعتماد وړ وګرځي او ګټه به مو زیاته وي.

۱۵. زړه ورتیا او خطر قبلول:

د دنیا ټول کارونه داسې دي چې لومړی به تاوان کوې، تر څو ګټه وکړې. هر څومره چې تاسې له خطر سره مخامخېږئ، هماغومره به ستاسې د ګټې چانس زیات وي. په هر کار کې باید لومړی پر ځان تاوان او خطر قبول کړئ، چې بیا ګټه تر لاسه کړئ، یو متل دی چې وایي:

(د هرې ماڼۍ لوړوالی د هغې د بنسټ ژوروالي ټاکې) ملت مل

یعنې هر څومره چې د یوې ماڼۍ بنسټ ژور وي، هماغومره هغه ماڼۍ زیاته لوړېدای شي. نو هر څوك چې کوم کار کوي، د هغه کار پرمختګ او پایښت له دې سره مستقیمه اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، چې ځومره هغه سړی په دې برخه کې شاتګ، يا خطر اخيستلو ته چمتو دی، چې ځوک لري ټوپ وهل غواړي، هغه لا زيات شا ته ځي او بيا منډه وهي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پینځم څپرکی

د ژوند د عمومي اړخونو په اړه

۱۹- د زده کړو ډولونه:

ماشومان تر پیدایښت وروسته له دوه ډوله زده کړو سره مخ کېږي. یعنې زده کړه په عمومي توګه په دوه برخو وېشل کېږي، چې یوې ته یې ناارادي یا نافعاله زده کړه او بلې ته یې ارادي یا فعاله زده کړه وایي.

لومړی: نافعاله زده کړې (***Passive Learning***):

دا هغه زده کړې دي چې یو ماشوم یې په ناارادي ډول د خپل چاپېریال په لیدو کتو او اورېدلو سره تر لاسه کوي.

که مو پاملرنه کړې وي چرګوړي هم تر پیدایښت وروسته ډېر ژر دا زده کوي چې څه باید وخوري او څه ونه خوري. له کوم ځای او کوم حیوان څخه ووېرېږي او له کوم ځای او کوم حیوان څخه ونه وېرېږي. دوی خو کوم ښوونځي ته نه دي تللي چې هلته یې دا زده کړې وي. دوی هغه ټولې ځانګړنې د نافعالې زده کړې یا ***passive learning*** په بڼه زده کوي او یا هم که د نورو حیواناتو لکه مرغانو، حشراتو او نور بچې وګورو؛ نو دوی هم ټول د خپل ژوند د بقا لومړنۍ ځانګړنې د خپل ماحول په لیدنې او کتنې سره زده کوي. څرنګه چې ماشومان هم تر ډېره وخته د فعالې زده کړې یا ***Active learning*** ته چمتو نه وي نو تر دې وخته دوی ټولې زده کړې په نا فعاله توګه ترسره کوي.

د مور، پلار اوکورنۍ هر ډول کړه وړه د هغې کورنۍ پر ماشومانو او ځوانانو ډېر ژور اغېز لري. د ماشومانو د ودې او بشپړتیا یو نړۍ وال څېړونکی ***Freud*** لیکي چې د ماشومتوب د دورې ځانګړنې بیا د ځوانۍ او حتا د ټول ژوند په اوږدو کې ټاکنده نقش لري. د دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم له انده که یو ماشوم په وړوکتوب کې خوښ او ازاد وساتل شي، بیا دغه ډول ماشوم د ټول عمر له پاره په خپل ځان متکي، باادبه او د ښه شخصیت خاوند روزل کېږي. خو بر عکس که د ماشومتوب لومړنۍ دوره له پامه وغورځول شي؛ نو دغه ماشومان ټول عمر په ګوښي توب، نااعتمادۍ او له شخصیته کمزوري پاتې کېږي.

په لنډه توګه ویلای شوو، چې د ماشومتوب د لومړیو مرحلو ځانګړنې او له ماشومانو سره په دې دوره کې سالم چلن او هغوی ته ځانګړې پاملرنه ارزښتمنه ده.

یوه بنسټیزه خبره چې موږ ټول ورته باید ځیر شو، دا ده چې د ژوند لومړنۍ زده کړې د یوکس پر کړو وړو، شخصیت او خوی کې تر بل هرڅه زیات اغېزمنې وي؛ نو مور پلار او خپلوان باید دې ټکي ته پوره توجه وکړي.

هغه اغېزې چې مور او پلار او د کورنۍ نور نږدې غړي یې د یو ماشوم په ژوند او خوی خصلت کې اچوي د همېشنیو اغېزو ***(Foot Prints)*** په نامه یادېږي. ساینس دا څرګنده کړې ده چې دغه زده کړې د ماشوم په ژوند کې ټاکنده او همېشنۍ اغېزې لري. د بېلګې په ډول د کنجوسو او شومو کورنیو ماشومان هم اکثره کنجوس او شوم وي.

په دې وسیله د مور و پلار او کورنۍ د ټولو غړیو پاملرنه دې ارزښتناکې مسئلې ته را اړول غواړو، چې دوی باید په دې حساسو شېبو او پړاوونو کې خپل نقش، د هغې ارزښت او اغېزې اړینې وبولي. دوی باید خپل ټول کړه وړه د خپلو ماشومانو سمې ودې ته داسې را وګرځوي چې د هغې په سم پرمختګ او روزنه کې اغېز ولري او د ټولو هغو خبرو، کړو وړو په کلکه مخنیوی وکړي، چې د یو ماشوم د سپکاوي او ناسمې لاربښوونې لامل ګرځي. د دې تر څنګ غواړم تاسې ځوانانو ته چې په نږدې راتلونکې کې به د بچیانو خاوندان شئ، د دې سپارښتنه وکړم چې تاسې هم په دې برخه کې خپلې دندې او مسوولیتونه د یو مهربان پلار او مور په توګه وپېژنئ او هغه اړینې وګڼئ او په درسته توګه یې تر سره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه دندې دي چې ډېر ماشومان يې له کوچنيوالي څخه تر پاخه عمره (۳۰کلنۍ پورې) له خپل چاپيريال څخه ترلاسه کوي. زموږ هيله داده چې ځوانان او د دوی کورنۍ بايد د ژوند په دې بنسټيزه موده کې د خپلو دندو په جديت او د هغو په اغېزو چې يې د يو ماشوم په راتلونکې ژوند کې په هر اړخيزه توګه لري، خبر او د هغې ټولو باريکېو ته ځير وي. هر څومره چې مور و پلار او د کورنۍ غړي په يو ماشوم کې د پوهې، ځواک، جرات، ملاتړ، اعتماد او باورکولو روحيه په کلکه توګه وهڅوي، هماغومره به ماشوم پر خپل ځان متکې، هوښيار، زړه ور او باتربيه وي.

که د يو ځوان په توګه تاسې په دې برخه کې د خپلې کورنۍ، ښوونځي، خپلوانو او د کور کلي د خلکو نيمګړتياوې ګورئ؛ نو دا به ډېره ښه خبره وي چې په يو اخلاقي جرئت سره د هغې په وړاندې ګامونه واخلئ. د بېلګې په ډول که ستاسې پلار، مور او يا د کورنۍ کوم بل غړی، تاسې ته سپکه خوله وخوځوي؛ نو په ډېر درناوي ورته ووايئ چې (پلارجانه! مورجانې! کاکا يا لالا! دغه ډول خبرې زما پر شخصيت منفي اغېز اچوي او ستا له شخصيت سره هم ښې نه برېښي. که مهرباني وکړئ له داسې سپکو الفاظو څخه ډډه وکړئ دا به ښه وي.) داسې مودبانه چلند به نه يوازې هغوی پر خپل دغه منفي عمل پښېمانه کړي؛ بلکې تر دې وروسته به هغوی ستاسې شخصيت ته په ځانګړي ارزښت قايل وي. په دې برخه کې مور او پلار او د کورنۍ نورو غړيو ته هم توصيه داده کله چې وګوري چې د دوی ماشوم کوم وران کار کوي؛ نو د دې پر ځای چې ور ته غوسه شي او بدې خبرې ورته وکړي، په کار دي چې ورته ووايي: (ګلالۍ جانه! دغه کار ستا له شخصيت سره ښه نه ښکاري. دا مه کوه). نو له دې لارې تاسې هغه ته وايئ چې ته د يو شخصيت لرونکې يې؛ نو بيا به هغه هميشه کوښښ کوي چې خپل دغه شخصيت وساتي.

دويم: فعاله او بشپړه زده کړې يا ***(Active Learning)*** :

دا هغه زده کړې دي چې ماشوم يې له خپلې مور، پلار د کورنۍ نورو غړيو او ښوونځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه په ارادي ډول زده کوي.

د انسان عمر زیات او د عمر هره مرحله ځانته ځانګړي وجایب او دندې لري چې د هرې مرحلې وجایب باید په خپل وخت کې د پام وړ وګڼل شي. که دغه وجایب په خپل وخت او په رښتینې توګه تر سره نه شي؛ نو بیا د هغې معاوضه ګرانه او حتا ناممکنه وي.

کوچنیوالی او ځواني د زده کړې او ښه شخصیت د جوړېدو ځانګړې مودې دي. زده کړې ته پوره پاملرنه په ماشومتوب او ځوانۍ کې دوه بنسټیز عوامل لري:

لومړي: د کوچنیوالي او ځوانۍ دوره د نړۍ او چاپیریال په اړه د زده کړې ښه مرحله ده. دا هغه حساس وخت دی چې یو انسان په خپل ژوند پورې د اړوندو څېړونو ځانګړی ځواک لري؛ نو په همدې وخت کې کولای شئ چې د بېلابېلو څیزونو، وسایلو او سامان الاتو په تخنیکي او وظیفوي اړخونو ځان پوه کړي؛ نو د ټولو اړوندو شیانو په اړه ځانګړي او ژور معلومات زده کوي. علمي تحقیقاتو دا ښودلې ده، چې ماشومان تر ۷ کلنۍ پورې څومره شیان زده کولای شي په پاتې ۷۰ کلونو کې بیا هاغومره نشي زده کولای؛ نو باید دا وخت بلکل ضایع نشي او ورڅخه جدي ګټه واخیستل شي.

څرنګه چې په دې مرحله کې د ماشوم ماغزه د تجسس، تفکر او ارزیابۍ په حال کې وي؛ نو له همدې کبله دوی له ځان څخه عجیبې غریبې پوښتنې کوي، مثلا لمر ولې له ختیز لوري راخیژي؟ او ولې په لویدیځ کې لوېږي؟ اوبه ولې ټول عمر روانې وي؟ برېښنا څرنګه تولېدېږي اوڅنګه رڼا او انرژي ورکوي؟

هر ماشوم په خپل ذهن کې دغه ډول په زرګونو پوښتې. دوي غواړي چې ځانونه په هر څه پوه کړي. کله چې یې د پلار بایسکل، موټر او یا ماشین ویجاړ شي او هغه یې جوړوي؛ نو ماشوم ورته ډېر ځیر وي چې ځان په هغې پوه کړي؛ نو که له یوې خوا ماشوم په دې عمر کې زیات شیان زده کوي له بلې خوا په همدې عمر کې ماشوم د هغې زده کړې له پاره ښه ماغزه، فکر او ارامه حافظه هم لري، ځکه چې په دې وخت کې دی له یوې خوا د جنسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرايزو تر اغېز لاندې نه وي راغلی، چې هغه يې بې لارې کړي، سترګې او فکر يې هغې خوا او دې خوا ته مصروف کړي. له بلې خوا د کور کورنۍ، ښځې او بچېانو د مسوليتونو، د کور له نفقې پيدا کولو او داسې نور مسووليتونو څخه هم فارغ وي، چې په دې توګه ددې له پاره هم په دماغي توګه او هم د وخت له پلوه د دې کافي فرصت او شرايط وي چې هرڅومره کولای شي هغومره زده کړه وکړي او څومره چې دې د ژوند په بېلابېلو اړخونو ښه پوه شي، نو بيا د ژوند په بېلابېلو برخو کې ښه تصميمونه هم نيولای شي.

خبره مو د زده کړې، تعليم او تربيې کوله. غواړم ستاسې پاملرنه د تعليم تر څنګ تربيې ته هم راوګرځوم. موږ افغانان بايد په دې وياړو چې پخوا به زموږ په ېبوزلي هېواد کې د پوهنې وزارت د تعليم او تربيې د وزارت په نامه يادېده. که څه هم د امريکايانو د راتللو نه وروسته افغاني حکمرانانو هم په کورکورانه ډول د غربيانو د برنامو کاپي ګانې په افغانستان کې پيل کړې. حتا چې زموږ د تعليم او تربيې د وزارت نوم يې هم د تعليم وزارت په نوم بدل کړ؛ خو هيله من يم چې زموږ مشران به دې تېروتنې ته ژر په پام کې شي او د تعليم د وزارت نوم به بېرته د تعليم او تربيې په وزارت بدل کړي. زموږ د تعليم او تربيې د وزارت ځانګړنې دا وې چې زموږ په ښوونځيو کې به زده کوونکو ته د ساًينسي او مدني علومو تر څنګ د تربيې، اخلاقو، ښه کرکټر او شخصيت زده کړې هم ورکول کېدې. که له يوې خوا زموږ مور او پلار موږ ته د معلم او استاذ د ادب او حقوقو سپارښتنه کوله؛ نو له بلې خوا بيا زموږ استادانو او معلمينو هم په ښوونځي کې موږ ته د مور او پلار د ادب او حقوقو او د مشرانو او کشرانو د احترام او مينې زده کړې راکولې. د دې دواړو خواوو همکارانه لارښوونو زموږ له ماشومانو څخه با شخصيته، اخلاقي اوګټور ځوانان جوړول.

متاسفانه په غربي نړۍ او په تېره بيا په امريکا کې په ټولو ښوونځيو کې يوازې د ساينسي او مدني علومو تدريس کېږي او په دې هېوادونو کې د اخلاقي زده کړې برخې نشته. د اخلاقي زده کړو نشتوالی د دې باعث شوی دی، چې په دې ټولنو کې ډېر شمېر ځوانان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ضعیف کرکټر او اخلاقي معیارونو لرونکې دي. په نتیجه کې دوی د تل له پاره له یو لړ زیاتو اخلاقي او اجتماعي ستونزو سره مخ دي. زه د یوه پوه او وطنپال افغان په صفت د خپل هېواد ددغه لوړ او عالي خصوصیت قدرداني کوم او له تاسې ځوانانو نه دا غوښتنه کوم چې د خپلو ساینسي او مدني زده کړو تر خوا د تربیوي زده کړو اړخونو ته هم کلکه پاملرنه وکړئ، چې د خپل شخصیت او کرکټر د سالمې روزنې له لارې په خپله ټولنه کې د یوه سالم او د قدر وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، او خپل یو ځانګړی هدف غوره کړئ.

زه د هېواد د تعلیم او تربیې له مسوولینو څخه هم په کلکه دا غوښتنه کوم چې له یوې خوا دې دوی د تعلیم وزارت نوم بېرته د تعلیم او تربیې په وزارت بدل کړي او له بلې خوا دې د ځوانانو د سالمې تربیې په برخه کې د ټولو درسي موادو په هر اړخ کې دې د تربیې او د سالم پرمختګ او نمو معیارونه په اساسي توګه په پام کې ونیسي. تر هغه ځایه چې زه خبر یم، په دې وروستیو وختو کې د امریکا د نبراسکا پوهنتون یو شمېر کارکوونکو په ډېره بېرحمانه او بې مسوولانه توګه زموږ د هېواد تعلیمي نصاب د پردو د خوشحالولو په غرض تبدیل او خراب کړی دی. د نبراسکا پوهنتون دغو غوره مارانو سره له دې چې دا منله چې د یونسیف له خوا جوړ شوي تعلیمي نصاب د نبراسکا د پوهنتون د نصاب په پرتله ډېر ښه او منظم و؛ خو له دې سره هم دوی د نبراسکا نصاب برتر وګاڼه او د هېواد د تعلیم او تربیې له پاره یې هغه رسمي کړ.

دا د ډېر تاسُف خبره ده چې زموږ د بچیانو تعلیمي نصاب د سیاسی ملحوظاتو ښکار کېږي. دا د پوهنې د وزارت مسوولیت دی چې د داسې تباه کوونکو مداخلو مخه ونیسي.

د تعلیم او تربیې په برخه کې یوه ډېره په زړه پورې کیسه رایاده شوه، غواړم له تاسې سره یې شریکه کړم.

د طب پوهنځي د څلورم ټولګي په ازموینه کې یو استاذ د پینځو پوښتنو په لړ کې یوه پوښتنه داسې کړې وه: ستاسې د لیلیې د اشپز نوم څه دي؟ او استاذ دې پوښتني ته ۲۵ نومرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړې وې. البته د دې په وجه یو ډېر شمېر محصلین ناکام شول، او محصلینو شکایت وکړ. چې دا پوښتنه خو په طب پورې هېڅ اړه نه لري. استاذ ورته وویل: طب د انسانانو خدمت کول دي. دغه سړی چې د پینځو کالو راهیسې یې ستاسې خدمتونه کړي دي او تاسې د دې په قدر او ارزښت نه پوهېږئ، تاسې د طبابت کولو حق هم نه لرئ.

دا د هغو افغانانو مسوولیت دی چې په بهر کې یې وخت تېر کړی وي او د لویدیزو ټولنو په منځ کې یې ځینې مثبت ټکې موندلي وي؛ نو دوی باید دا مسئله له خپلو هېواد والو سره شریکه کړي. د دې خبرې معنا به دا نه وي چې ګوندې د لویدیزې نړۍ ټول شیان تر موږ ښه او بهتر دي. که له یو پلوه زموږ هېواد د ښوونې او روزنې په ډګر کې له ډېرو نیمګړتیاوو سره مخ دی؛ خو له اخلاقي پلوه بیا زموږ ښوونځیو زموږ د ماشومانو په سالمه روزنه کې ډېره مرسته کړې ده. دا چې زموږ د روزنې ځیني اړخونه نیمګړي دي دا د پوهو او هېوادپالو افغانانو مسوولیت دی، چې د خپل کلتور دغه منفي اړخو نه هېوادوالو ته په ګوته کړي او د نورو نیمګړتیاوو د سمونې له پاره یې اړینې لارښوونې وړاندې کړي. ما له یو شمېر هغو افغاني ځوانانو سره چې اوس په اروپا او امریکا کې اوسېږي، د دوی د ژوند د بېلابېلو پړاوونو په برخه کې مرکې وکړې، چې د خپلې ټولنې نیمګړتیاوې درک او د هغې د سمون په لټه کې اړین وړاندیزونه وړاندې کړم. دا راته جوته شوې ده چې لویدیز ته تر تللو وروسته د دغو ځوانانو ډېري (اکثریت) د خپل کولتور له نیمګړتیاوو څخه خبر شوي دي. د بېلګې په ډول: په پخوانیو کلونو کې به زموږ د استادانو دا عادت و چې یو زده کوونکي به درس نشو زده کولای او یا به ښوونځي ته ناوخته ورته، نو هغه به یې په لښتو واهه او کله نا کله به ځینو ناپوهو استادانو ور ته داسې دردوونکې سزاوې هم ورکولې چې ورسره به د ماشوم شخصیت ویجاړېده. د بېلګې په ډول ځینې معلمینو به متعلم ته بوټ په خوله کې ورکاوه. دا هغه منفي بېلګې دي چې باید ویې غندو او د له منځه وړلو له پاره یې مبارزه وکړو؛ ځکه دغه رنګه سزاوې د ماشومانو روحیه او شخصیت وژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰ - اسلامې زده کړې، د هغې اهمیت او اثرات یې:

لومړی شی چې د دین په اړه باید ووایو دا دی چې دین د ټولنې د نظم او نسق له پاره د لوی خدای جل جلاله له خوا هغه رالېږل شوي اصول دي چې د خلکو په منځ کې د مینې، محبت، اعتماد او همکارۍ او یو د بل له ضرر نه د ساتلو په خاطر رالېږل شوی دی. او د ادیانو په منځ کې بیا د اسلام مقدس دین په ډېره روښانه توګه تر ټولو نورو ادیانو په فوق العاده کامل، اجتماعي عدالتي او د ګټو نه ډک دین دی.

باور وکړئ چې د اسلام پر مقدس دین زما عقیده هلته لا غښتلې شوه چې زه امریکا ته ولاړم. په امریکا کې ماته د دې لار هواره شوه چې د اسلام مقدس دین له نورو ادیانو سره پرتله کړای شم. زه هلته د بېلابېلو ادیانو عبادت ځایونو ته لاړم، او د دوی له عالمانو او مشرانو سره مې ازادې خبرې وکړې. نو له نورو ادیانو سره په پرتلې ما ته دا لا ښه جوته شوه چې سره له دې چې هر دین ځانته ځانګړي اصول لري او ټول ادیان په بنسټیز ډول یو له بل سره یو شان دي؛ خو په یو څه ځانګړنو کې سره توپیرونه لري. د ټولو دینونو اساسي پیغام دا دی چې هر انسان باید په ټولنېز ډول نورو ته ګټور وي. خو د اسلام مقدس دین، تر نورو دینونو په ټولنېزه برخه کې لا زیات غني دین دي. له ما سره ددې هیله ده چې د اسلام د مقدس دین په ټولنیز اړخ یو ځانګړی کتاب ولیکم. په لنډه توګه دا ویلای شم چې د اسلام د مقدس دین ټول بنسټونه، احکام او مناهي هر یو پر خپل ځاي ځانګړي ټولنیز ارزښتونه لري.

که موږ د اسلام د مقدس دین پینځو بنسټونو او یا ستنو ته پام وکړو، دا بنسټونه له اسان نه پیلږي او تدریجا سختیږي، او په همدې توګه د هغې ګټې هم له فردي ګټو نه پیل او پر پراخو ټولنیزو ګټو بدلیږي. د بېلګې په ډول د کلمې مبارکې ویل او قبلول یو اسان او فردي عمل دي او د هغې ګټې هم په زیاته کچه شخصي دي؛ خو لمونځ بیا تر هغې یو څه ګران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار، او په هغې کې پر عقیدې سربېره د فزیکې کړاو او زحمت اړتیا هم وي، نو د هغې ګټې هم لا زیاتې ټولنېزې دي. او بیا روژه ده، چې دا بیا پر فزیکې کړاو سربېره پر نفس، ګېډه او خواهشاتو هم د یو ډول لاسبرى دى. نو په دې توګه د هغې ګټې هم له ځاني ګټو نه ور اخوا او په ټولنه کې په بېوزلیو خلکو پورې اړه لري. او بیا خو زکات ورکول تردې هم اوچت او په مادي ډول ستره قرباني ده، په دې توګه د هغې ګټې نورې هم لا زیاتې او په ټولنه کې په لا زیاتو او ډېرو بېوزلو خلکو پورې رسیږي او بالاخره، د کعبې شریفې زیارت له مادي او فزیکې قربانیو سره تړلی او له ټولنیز پلوه دا د ټولې نړۍ د مسلمانانو تر منځ د یو نړۍ وال کانفرانس ارزښت لري. تر ټولو په زړه پورې خو لا داده چې د حج په مراسمو کې د نړۍ له ګوټ ګوټ نه ټول خلک په یو ډول لباس (احرام) کې حج ته راځي. او ددې بنسټیزه موخه داده، تر څو خلکو ته ددې درس ورکړي چې د نړۍ بډایان پر خوارانو کوم تفوق نه لري.

د اسلام د مقدس دین د ډېرو نورو ښیګڼو تر څنګ یو هم د اسلام د مقدس دین د لمانځه ګټې دي. ما ډېر وخت له بېلابېلو ملایانو نه د لمانځه د رکعتونو په باره کې پوښتنې کولې، خو هیڅچا راته د قناعت وړ ځواب رانه کړای شو. ما د خپلې څېړنې په لاسته راوړلو کې دا ومونده چې د لمانځه رکعتونه او وختونه ټول په ډېر ساینټیفیک ډول برابر شوي دي. د بېلګې په ډول، سهار کې لمونځ ددې له پاره دی چې له خوب نه د راپاڅېدو وروسته باید چې سړی ځان پاک کړي او د اودس په کولو سره یوازې څلور رکعته لمونځ وکړي چې پرې د کار ناوخته نه شي. بیا د سهار له لمانځه نه تر غرمې پورې لمونځ نه وي، ځکه چې خلک باید کار وکړي؛ خو له دې کبله چې ٤- ٦ ساعته کار وکړي، نو بیا ورته د ډوډۍ خوړلو او څه دمې اړتیا شي؛ نو د دې له پاره چې د کار مکروبونه یې لرې کړي وي؛ نو بیا اودس وکړي، او له دې کبله چې د غرمې یې ډېره ډوډۍ خوړلې وي، نو باید دې چې لس رکعته لمونځ وکړي. او بیا د غرمې تر ډوډۍ وروسته د ٤- ٦ ساعتونو له پاره کار کوي، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې بیا له کاره رخصت شي، نو ددې له پاره چې د کار مکروبونه له ځان سره کور ته یونسي، باید چې اودس او لمونځ وکړي. او ددې له پاره چې د کور پرې ناوخته نه شي نو یوازې ٤ رکعته لمونځ باید وکړي. او چې کله کورته ورشي باید چې له خپلې کورنۍ او بچیانو سره لوبې وکړي او چې کله له لوبو څخه وزګار شي، نو باید چې د لوبو مکروبونه هم لرې کړي، او ژر ژر پینځه رکعته لمونځ وکړي او بیا چې د شپې ډېره ډوډۍ وخوري، نو باید ۹ رکعته لمونځ وکړي او بیا ددې له پاره چې پوره ارام او خوب وکړي، نو د ۹ نورو ساعتونو له پاره بیا لمونځ نشته. زه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې باید تل لمونځونه وکړي ځکه په ښه او سمه بڼه د لمونځ کول د بدن له پاره بشپړ ګټور او تر ټولو تمرینونو ښه تمرین دی. نو زه وړاندیز لرم چې لومړي باید پلرونه، میندې او نور خپلوان د اسلام د مقدس دین په ټولو مثبتو او ټولنېزو اړخونو خپل ځانونه ښه پوه کړي او په عملي توګه هغه پر خپل ځان عملي کړي او بیا د اسلام د مقدس دین دغه مثبت اړخونه خپلو بچیانو ته تدریس کړي، چې په دې توګه د خپلو ماشومانو له پاره د یو مثبت لارښود نقش ترسره کړای شي.

۲۱ - د تعلیم او تربیې په اړه مشورې:

یو بل ټکی چې د زده کړې په برخه کې یې یادول او پر هغې ټینګار کول ډېر اړین بولم، هغه دادی چې هر څه زده کول د ژوند له پاره ځانګړی ارزښت لري.

بهترینه زده کړه هغه ده چې یو ماشوم یې د دې له پاره وکړي چې دا به زما په درد وخوري، نه دا چې زه یې باید زده کړم چې په ازموینه کې بریالی شم. هر هغه څه چې تاسې یې ددې له پاره زده کوئ چې په ژوند کې به مو په درد وخوري، هغه به مو بیا هېڅکله له یاده ونه وځي، هغه څه چې تاسې یې یوازې د ازموینې له پاره زده کوئ، د ازموینې تر مهاله به مو هم په یاد پاتې نشي.

په دې برخه کې زه د محترمو معلمینو او استاذانو پاملرنه یو ټکي ته را اړوم او هغه دا چې کو ښښ وکړي د هر درس له ورکولو نه دمخه هغه موضوع ته د ځوانانو له ژونده سره اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي، يعنې د دې موضوع زده کول ولې مهم او څرنګه به هغه د ده په ژوند کې په کار راشي. پر موضوعاتو د پوهېدو د ښه اغېز په اړه دوه بېلګې له تاسو سره شريکوم:

لومړی: زه لا په ښوونځي کې نه وم شامل شوی چې مور يو کورنی معلم درلود، چې عبدالروف خان نومېده او هغه زما مشر ورور او زموږ په کورنۍ کې له ما نه مشرانو هلکانو ته له وخت نه وروسته سبق وايه. زه به پينځه کلن وم يوه ورځ نومو‌ړي استاد وويل چې: (شمېر زده کول تاسې هوښياروي او بيا به تاسې څوک نشي غولولای.) دې خبرې له شمېر زده کولو سره زما مينه پيدا کړه، چې په يوه اوونۍ کې مې تر ۱۲ پورې شمېر ليکل او لوستل زده کړل. نو چې کله په ښوونځي کې داخل شوم که څه هم زه ډېر ورکوټی وم او زما نور ټول ټولګيوال تر ما غټان ول؛ خو زه له هماغې لومړۍ ورځې راهيسې په حساب کې تر ټولو دمخه وم، او د خپل ښوونځي غښتلی او تکړه زده کوونکی او بيا د لېسې په دوره کې هم د نورو مضمونو تر خوا د حساب او الجبر په مضمونونو کې تکړه ز ده کوونکی وم. د همدې ښه بنسټ په برکت ما په حساب کې ځلور اختراعات هم تر لاسه کړل، چې په نړۍ کې منل شوي دي او د امريکې د کانګرس په کتابتون کې هم دغه اختراعات زما په نامه ثبت دي.

دويمه بېلګه يې د اتم ټولګي د فزيک په مضمون کې د محدبو او مقعرو هېندارو مسئاله وه، استاذ موږ ته ويلي وو چې (دا همدا قوانين دي چې د سترګو د عينکو د جوړېدو سبب شوي او ړانده خلک کولای شي د همدې علم په مرسته ليک ولولي.) زه دې مسئالې د فزيک دغې برخې ته دومره وهڅولم چې زما همدا اوس (۴۰کاله وروسته) هم په ياد دي چې ما هغه مهال د خپلو ځمکو په يوه برخه کې تر يوې ونې لاندې په يوه چوتره کې دغه هېنداري رسمولې او له هغې څخه د وړانګو په تېرېدو سره مې د عکس د توليد فورمولونه زده کول او هغه فرمولونه مې نن هم په ياد پاتې دي.

نو دا يوه خورا ارزښتناکه موضوع ده چې هر ښوونکی بايد د خپل ورځني درس اړيکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکیو په ژوند پورې ونښلوي او زده کوونکي پر دې وپوهوي چې د دې موضوع زده کول به څرنګه د هغوی په ژوند کې په کار راشي. کله چې زده کوونکي پر دې اصل پوه شول او د هغې درس زده کولو ته ځیر شول؛ نو بیا یې هغه درس تر عمره پورې زده او د هغې تحلیل، ارزیابي او کارول به یې ور ته ډېر اسان وي. نو په دې برخه کې زما توصیه داده چې د ځوانانو د ژوند لومړنی مسوولیت د دوی زده کړې او په ټولو درسي توکو د ځانونو ښه پوهول دي. باور وکړئ که تاسې د لومړي ټولګي درس په ژوره توګه ولولئ، نو دویم ټولګی به درته ډېر اسان وي او ټول عمر به د ښوونځي له لوست او زده کړې نه خوند اخلئ او ازموینو ته به درته چمتوالی اسان او بې اندېښنې وي.

ددې یو ښه مثال هم دادي چې د محمد اسماعیل په نوم یو استاد یو وخت زما میرمنې ته د انګلیسي ژبې درس ورکاوه. دغه استاد ځني داسي ښه او اړوند مثالونه استعمالول، چې هغي سره به شاګرد هغه موضوع ډېره ښه زده کولاي شوه. د مثال په توګه، دي استاد، ددې له پاره چې شاګرد ته د څلورخواو یو ښه مثال ورکړي، نو ده د **NEWS** د کلمې نه ګټه اخستله. او هغه یي داسي تشریح کوله. **N** د **North** له پاره ، او **E** د **East** له پاره ، **W** د **West** له پاره ، او **S** د **South** له پاره غوره شوي، چې باید د هري خوا نه خبرونه پکې شامل وي. دا یو ډېر ښه مثال دي.

بل مثال یي دادي چې ما یو وخت د پښتو ژبي درس ورکاوه. ددې له پاره چې خپل شاګردان په دي پوه کړم چې د پښتو کوم توري دي چې هغه په اخر کې د بل توري سره نشي یوځاي کېداي. څدنګه چې دا توري د (ا، ر،د،و) توري، او ددوي پوري مربوط توري لکه(ا، د، ذ،ډ، ر، ز، ژ، ړ، ږ،او و دي) نو ما داسي یو مثال ورته راوویست چې. اردو، عسکرو ته وایي، او عسکر نه غواړي چې د شا له خوا دي ورپوري څوك ونخلي، نو دا توري هم د شا له خوا د بل توري پوري نه نښلي. چې دي طریقي زما شاګردانو سره ددې موضوع په زده کړه کې ډېره ښه مرسته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس د زده کړې په برخه کې يو بل مهم اصل له تاسې سره شريکول غواړم او هغه دادی. کو ښښ وکړئ چې درس هاغه وخت ولولئ چې ماغزه مو ارام او استراحت موکړی وي. په ځانگړي ډول د سهار له خوا وختي د سبق ويل ډېر گټور دي. ځکه چې په دې وخت کې دماغ تازه او په يوې موضوع پوهېدل اسان وي او په دې وخت کې د هرې موضوع لوستل هم تر زيات وخت پورې په حافظه کې پاتې کېږي. غواړم په دې برخه کې خپله يوه کيسه در سره شريکه کړم:

زما په ياد شي چې ما به د خپل ټول تعليم او تحصيل په موده کې تل سهاري سبق لوسته. زما ډېر ملگري او ټولگيوال به د شپې تر ناوخته ناست وو او درسونه به يې لوستل او زه به ويده کېدم، خو زه به سهار وختي پاڅېدم، دوی به ويده وو ما به يوساعت يا يو نيم ساعت درس ولوست. خو کله چې به د ازموينو نومرې راووتې، نو ما به له خپلو ملگرو ښخه ښې نومري وړلې، دوی به هک پک وو . ولې اصلي لامل يې دوه شيان وو: لومړی دا چې ما به د شپې پوره ارام او خوب کاوه او سهار وختي به راپاڅېدم، بهر به لاړم هوا به تازه وه او شا او خوا به هم چپه او چوپتيا وه، زما فکر او ماغزه به سبق ته ښه چمتو وو؛ نو که به ما لږ وخت سبق ولوست نو هغه به مې په ښه توگه په مغزو کې پاتې کېده.

دويم لامل يې دا و چې ما به هره ورځ نه يواځې د تېرې ورځې درس پر هماغه ورځ تکراراوه؛ بلکې په لنډ ډول به مې د سبا ورځې درس هم يو ځل کوت. چې دې لنډې کتنې به له ما سره مرسته کوله او کله چې به معلم د هغې موضوع تشريح کوله؛ نو زه پرې په ټولگي کې پوهېدای شوم. کله چې به بيا له ټولگي راغلم، نو اړونده موضوع به مې تکراروله، هغه موضوع به مې د تل له پاره په ژوره توگه حافظې ته سپارله؛ نو زه له هر ځوان ښخه غوښتنه کوم چې:

۱. خپل درسونه د سهار له خوا وختي ولولي.

۲. د هرې ورځې درس له ټولگي نه د فراغت پر مهال تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د سبا ورځې درسي موضوع یو ځل مخکې له مخکې ولولي.

٤. هرڅه چې لولئ پر دې فکر وکړئ چې دا موضوع به څرنګه زما په ژوند کې مرسته وکړي. زده کوونکي دې سبق د ژوند د اړتیا له پاره ولولي نه دا چې په ازموینه کې د بریالیتوب له پاره .

۵: کله چې ستړیا درک کوئ، سبق بس کړئ. یا استراحت وکړئ او یا هم د لوبو او ساعت تېریو په سرته رسولو، خپل دماغ تازه، ځان غښتلی او چمتو کړئ.

۶: ژوند یواځې سبق ویل نه دي، د سبق تر څنګ په سپورټي لوبو او تمریناتو ځانونه روږدي کړئ. دا ستاسې له روغتیا، پیاوړتیا جرئت او حافظې سره ډېره مرسته کوي. د دې تر څنګ کېدای شي چې یو کامیاب او وتلی لوبغاړې شې، په سپورټي لوبو کې مشغولېدل، تاسې له یو لړ منفي او بدو کارونو څخه هم ژغورلای شي.

۷. د سبق او سپورټ تر څنګ کوښښ وکړئ چې په یوه هنري برخه کې هم تشبث، لاسبری او لېوالتیا ولرئ. د موسیقۍ یوه اله زده کول، د سندرو ویل، او اورېدل، اتڼ زده کول، انځور ګري، نقاشي، لیکګري او داسې نور نه یوازې د فکر له ښه والي سره مرسته کوي؛ بلکې ستاسې صحت، شخصیت او په ټولنه کې ستاسې د پېژندګلوۍ ښه وسیله کېدای شي.

۸. د درس تر څنګ یو څه وخت په خپل چاپیریال کې ثوابي، ټولنیزو او داوطلبانه کارونو ته هم ورکړئ. کوښښ وکړئ چې د جومات، روغتون، ښوونځي او کور کلي په پاکوالي او نورو خدمتونو کې د مخکښ او خدمتګار په څېر واوسئ. کوښښ وکړئ چې په اوونۍ کې له ۵ نه تر ۱۰ ساعتو پورې رضاکارانه کارونه تر سره کړئ.

۹. د تعلیم پر مهال تر ټولو ښه کار به دا وي چې په لاندینو ټولګیو کې داوطلبانه درس ورکړئ او یا هم له یو یا څو ماشومانو سره تر وخت وروسته په کورونو کې درس ووایئ. نورو ته ورښوول د زده کړې بهترینه لار ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. دنورو په کاغذونو او کتابونو کې بې اجازې لاس مه وهئ:

ټولو پلرونو، ورونو، خويندو او ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کېږي چې حتی دخپلو بچېانو کتابونه او شخصي شيان ونه ګوري. داځکه چې د هرچا شخصي شيان ځانته يو محرميت لري که تاسې دهغو په شيانو کې ي لاس ووهئ نو ممکن چې هغوی هم ستاسې په شيانو کې لاس ووهي.

۱۱. دچا کاغذ او خط او يا نور شيان بې اجازې مه لولئ. که مو دکوم شي دلوستلو ځانګړې مينه او علاقه درلوده، نو لومړی دهغه شخص نه اجازه واخلئ او بيا يې ولولئ.

۱۲. که ستاسې ملګرې او دوست يا خپلوان کوم ښايسته څيز اخيستی وي، هغه دې ته مه هڅوئ چې هغه څيز تاسو ته درکړي. مثلا ځنې کسان چې يو ښه شی وګوري نو بيا وايې چې (واوا، دغه شی خو زما ډېر خوښ شو) چې دا ښه خبره نه ده ځکه چې هغه شخص دې ته اړ کوي چې هغه څيز تاسې ته درکړي. ښه به دا وي چې ددې په عوض داسې ووېل شي چې (واوا، دا ډېر ښايسته قلم دی، او يا داچې دا قلم له تاسو سره ښه ښکاري) نه داچه داسې ووايو چې (داقلم زما ډېر خوښ شو) ځکه چې ددوهمې جملې استعمال هغه سړی دې ته هڅوې روي چې بايد تاسې ته يې درکړي.

۱۳. دخپل ژوند ټولو شيانو ته لکه سفرونه، مجلسونه، واده او نورو ته مخ کې له مخ کې تياری ونيسی. پدې تياری کې ټول هغه کارونه چې تاسی ئی بايد دهغه کار دشروع نه مخ کې وکړي هغه ټول وليکې، او بيا هغه کارو نه چې دهغه کار په اوږدو کې يي بايد وکړي هغه بيل وليکې، او هغه څيزونه چې يي بايد دهغه کار نه ئی ورسته وکړي، هغه بيل وليکې .

دمثال په ډول: که تاسې يو سفر ته روان يئ نو ټول هغه شيان چې دسفر نه مخ کې بايد تکميل کړي، هغه بيل وليکې او دسفر نه مخ کې دهغی په کولو او عملی کولو لاس پوري کړی. بيا هغه کارونه چې تاسې يي بايد ددی سفر په اوږدو کې وکړې هغه بيل وليکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداراز هغه کارونه چې دسفر نه وروسته يي بايد وکړې هغه بيل وليکې . خو دالست له ځان سره ولري چې دضرورت په وخت کې نوی مواد په کی ور اضافه کړای شي.
ددی لستونو مخکې له مخکې تهيه کول داګټه لری چې پداسی وختو کې اکثره سړی په ذهنی لحاظ تر فشار لاندی وی، او که دلست له مخی کارونه اجرا نه کړی، نو ممکن چې ځني کارونه او حتی ځنی مهم کارونه يی له يا ده ووځی. نو دغه لست سړی سره ددی کومک کوی چې سفر ته دتللو په وخت کې، دسفر په اوږدو کې او همدا راز دسفر نه د بيرته راتللو په صورت کې بيا هغه کارونه په داسی يوه منظمه توګه تنظيم کړي چې دهر کار له پاره به مناسب او ټاکلې وخت ولری او ترممکن حده به خپل کارونه تر سره کړې.

۲۲- د کتاب د لوستلو او ساتلو په اړه مشورې:

ـموږ او تاسې کله نا کله يو څه لولو او يا په ځينو ځانګړو مجلسونو، غونډو او مېلمستياوو کې د ځينو پوهانو، علماوو او اغېزمنو خلکو خبرې اورو. خو کله کله په هغې کې يوازې يو څو خبرې داسې وي چې د هغې زده کول او په سمه لاره د هغې کارول نه يوازې زموږ علميت زياتوي، بلکې په محفلونو او غونډو کې د هغې سم ويل په ټولنه کې د سړي د شخصيت د تثبيت او پېژندنې ښه شرايط برابروي.
ددې له پاره چې مو له دې اصل څخه په ښه توګه د تل له پاره ګټه تر لاسه کړي وي ښه به دا وي چې د هر کتاب، ورځپاڼې او مجلې تر لوستلو وروسته او يا هم د هر مجلس له خلاصيدو وروسته دغه ډول ځانګړې خبرې په خپلې ټاکلې کتابچې کې په ټاکلې برخه کې وليکئ. د يادښتونو دغه غټه کتابچه بايد پټه وساتئ او دننه يې پر څو څپرکو او برخو وويشئ. د کتابچې په پيل کې د څپرکو يو ليکلړ وليکئ. د کتابچې پر ټولو مخونو باندې ګڼه ووهئ او تر هر څپرکي لاندې خپلې ټاکلې څرګندونې، معقولې او کيسې وليکئ.
بېلګې، کيسې او متلونه ځانګړي ارزښتونه لري. د دوی راټولول، ساتل او مناسب کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې ته په هر مجلس کې د خبرو کولو له پاره ټاکونکي، جرئت او ښه شخصيت درکوي. لطفا دې اصل ته ځانګړې او جدي پاملرنه وکړئ. په دې برخه کې زما سپارښتنه داده چې د معلوماتو له پاره ځانګړې کتابچه او د لنډو کيسو او نورو ارزښتناکو خبرو له پاره ځانګړې کتابچه ولرئ.

د ماخذونو پر ځای کارول:

يو له هغه شيانو څخه چې ستاسې شخصيت په مجلسونو کې تر نورو لوړوي هغه د حوالو ورکول دي. حوالې په دوه ډوله دي:

الف: ليکلې حوالې:

په دې برخه کې تاسې د ځينو عالمانو، پوهانو د نظرياتو لنډيز د يوې ځانګړې موضوع په اړه ذکر کوئ. دا ډېره مهمه خبره ده چې لومړی تاسې د هغه عالم او ليکوال نوم پوره وپېژنئ او بل دا چې د هغې اصل خبره هماغسې چې ويلې يې ده ذکر يې کړئ. د نورو علماوو او شخصيتونو ليکلې حوالې ډېرې مهمې دي او دا ستاسې د لوستنې او معلوماتو کچه تثبيتوي. ددې له پاره چې دا کار مو په موفقيت تر سره کړی وي لاندې مشورې ارزښتناکې دي:

۱. کوښښ وکړئ چې په خپله ټاکل شوې رشته کې د عالمانو او ليکوالانو اثار ولولئ.

۲. د هر اثر د لوستلو پر وخت مهمې جملې په نښه کړئ، ښه به دا وي چې د يو کتاب تر لوستنې وروسته د هغه کتاب په اړه يوه لنډه، يوه يا دوه پاڼې ليکنه وليکئ چې دا کتاب مو کله لوستی و، اصلي موضوع يې څه وه. پر تاسې يې څرنګه اغېز کړی او د دې کتاب د حوالې وړ معلومات او مقولې څه دي.

۳. د دې لنډيز له پاره يوه ځانګړې د يادښت کتابچه واخلئ او د هر کتاب تر لوستلو وروسته د هغه کتاب په برخه کې دغه لنډ معلومات په خپله ځانګړې کتابچه کې وليکئ. همدا راز کولای شئ چې خپله د ماخذونو کتابچه پر څو بېلابېلو موضوعاتو وويشئ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرې موضوع په اړه حوالې په هماغه برخه کې ولیکئ. دا به د اړتیا پر وخت ستاسې کار ډېر اسانه کړي.

٤. زما به ځوانانو ته دا مشوره وي چې ځان ته یو داسې لیکلړ جوړ کړئ چې په کې خپل ټول لوستل شوي کتابونه، د لوستلو له نیټې او موضوع سره ثبت کړئ د بېلګې په ډول ستاسې لیکلړ به دا رنګه وي.

ګڼه: د کتاب نوم، د لیکوال نوم، د کتاب موضوع، د کتاب اثر، د کتاب یادښت د لوستنې نېټه، او نور

د بېلګې په ډول، زه په ١٧ کلنۍ کې د پوهنتون محصل وم چې ما د اجمل خټک یو کتاب"دا زه پاګل وم" ولوست دې کتاب په ما کې د ثبات، مقاومت او مبارزې احساس دومره پیاوړی کړ چې همدا اوس هم په هماغې انرژۍ روان یم.

نو کله چې تاسې داسې یو لیکلړ ولرئ چې په کې مو د لوستل شویو کتابو نومونه او د هغو کتابونو مهم معلوماتونه او مقولې په لنډ ډول لیکلي وي؛ نو کولای شئ چې په ډېره اسانۍ هغه بیا وګورئ او د اړتیا پر وخت هغه ژر پیداکړای شئ.

٥. د هر کتاب په پیل یا پای کې د هغه لیکوال د نورو کتابونو لست هم وي. کوښښ وکړئ چې د خپلې خوښې د لیکوال له هغو لستونو څخه نور کتابونه غوره کړئ او ویې لولئ.

٦. کتاب مو چې واخیست ، بیا یې له لاسه مه ورکوئ او خپل ځان ته یوکتابتون ترې جوړ کړئ.

٧. د کتاب ډېر غله او دښمنان هغه ملګري وي، چې کتاب امانت وړي نه یې لولي او نه یې بېرته ورکوي. هیچاته کتاب د هغې د بیې له امانت ایښودلو پرته مه ورکوئ. که څوک غواړي چې ستاسې کتاب وړیا ولولي، دا ښه خبره ده، خو حتماً ترې د کتاب بیه، حتا یو څو روپۍ زیاتې ترې امانت واخلئ او چې کله یې کتاب بېرته راوړ بیا پیسې ورکړئ، یا ورته بل معادل کتاب ورکړئ. په دې برخه کې د هیچا مخ هم ونه کړئ. که نه نو ډېر ژر به

(c) ketabton.com: The Digital Library

موکتابتون له منځه ولاړ شي، او بيا به مو د کتاب اخيستلو مينه هم مخ پرکمېدو شي.

۸. کله چې مو کتاب تر لاسه کړ، سمدلاسه پرې خپل نوم وليکئ او يا پرې ټاپه ووهئ. پر کتاب د نوم ليکلو ښه ځای د کتاب اړخ دی، چې په اسانی سره کتل کېږي، او دا د کتاب له ورکېدو څخه تر يوه حده مخنيوی کولای شي. خو زما يو دريور محمد شفيق چې ډېر هوښيار ولې متاسفانه زده کړې ترې نيمگړې پاتې شوي دي ولې بيا يې داسې يو ابتکار اختراع کړی چې د کتاب په غاړه خپل نوم په يو ځانگړي مهارت ليکي چې ښکاري هم نه ولې کله يې چې په خاص شکل ونيسئ بيا نوم پرې لوستل کېږي.

۹. چې کله هم ممکنه شوه او د دې وخت مو ترلاسه کړ چې دې کتاب د ليکوال سره وگورئ نو دا کتاب ورته وړاندې کړئ او ترې غوښتنه وکړئ چې تاسې ته يې ډالی کړي.

۱۰- بله لار چې تاسې کولای شئ د هغه له مخې موزونې ټوکې، مقولې او حوالې راټولې کړئ، هغه په مجلسونو کې د نورو خلکو له خوا د هغې ويل دي. لطفا کوښښ وکړئ چې د هر مجلس له پاره يوه ځانگړې کتابچه ولرئ او په کې په مجلس پورې تړلي ټول معلومات يو ځای درج کړئ. مثلا که ځينې وياندويان ځينې حوالې کاروي، نو هغه يادښت کړئ چې بيا يې د خپلو حوالو کتابچې ته ورسوئ او هلته يې ثبت کړئ.

۱۱. دا به ښه لاره وي چې داسې غونډو ته تر تللو دمخه خپله دغه د حوالو کتابچه ولولئ او ځينې اړونده حوالې له ځان سره يادښت کړئ او د اړتيا پر مهال يې وکاروئ. د عالمانو او مهمو شخصيتونو حوالې او د هغوی اغېزمن کارونه په مجلسونو کې ستاسې اغېز زياتوي.

ب: ژوندۍ حوالې:

کوښښ وکړئ چې له ځينې پېژندل شويو، سميه يېزو ، ملي او نړۍ والو شخصيتونو سره د ځانگړو موضوعاتو په اړه خبرې اترې وکړئ او د دوی د خبرو ځينې ځانگړي ټکي وليکئ او بيا هغه له نورو سره په خبرو او مجلسونو کې د حوالو په توگه وکاروئ.

د بېلگې په ډول: ما په ___________نېټه له ___________ سره ليدلي وو او هغه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې برخه کې وویل. ـــــــــــــــــ.

د داسې حوالو ورکول درې شیان تثبیتوي:

۱ـ دا چې تاسې یو متشبث شخص یئ او له داسې اوچتو خلکو سره مو لیدنې کتنې کړې دي.

۲- تاسې چې په کومه موضوع خبرې کوئ. په دې اړ مو ډېرکارکړی.

۳- د دې موضوع په اړه تاسې د یو پېژندل شوي سړي د خبرو او موضوع حواله ورکوئ دا ډول حوالې د مجلس ډېری غړي تر ډېره ستاسې د شخصیت، پوهې او ځواکمنۍ تر اغېز لاندې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

د ځوانانو د شخصيت په اړه دده کورنۍ او ښوونکو ته لارښوونې

۲۳ - کورنۍ ته لارښوونې:

په دې کې هېڅ شک نشته چې هر څوک غواړي چې د هغوی اولادونه په ټولنه کې د ښه شخصيت خاوندان وي. اجتماعي څېړنو دا ثابته کړېده چې حتا غله او نور ټولنيز مجرمين هم نه غواړي چې د هغوی اولادونه دې په ټولنه کې بې هويته او بې شخصيته وي. خو مشکل په دې کې دی چې زياتره وخت د ناپوهۍ په وجه ځينې پلرونه او ميندې بې له دې چې د خپلو خبرو او کړو وړو عواقبو ته متوجه شي، د خپلو ماشومانو شخصيتونه وژني او کله کله خو سره له دې چې دوی کولای شي د خپلو بچيانو د شخصيت په جوړونه کې لازمي او موثره ونډه واخلي، ولې دوی بيا له دې کبله چې يا د دې موضوع په ارزښت نه پوهېږي او يا هم ورته د شخصيت ورکوونې او شخصيت پالنې لارې چارې معلومې نه وي؛ نو دوی ډېر کله بيا په ناارادي توگه او يا هم د خپلو ناتوانيو په وجه دغه کار په درست ډول نه ترسره کوي، او په نتيجه کې يا د خپلو بچيانو شخصيت وژني او يا هم د دوی د شخصيت په جوړونه کې لازمي ونډه نه اخلي. نو د دې له پاره چې ددغه ډول پلرونو، ميندو او وروڼو خويندو سره مو ښه مرسته کړې وي، دا کتاب مو وليکه تر څو د دې کتاب د لوستلو له لارې يو شمېر وطنوال هغو مسوولیتونو ته چې دوی يې د خپلو بچيانو پر وړاندې لري په جدي توگه متوجه کړو. تر څو دوی خپل دغه مسؤليتونه په درسته توگه ادا کړي.

په دې اړه والدينو ته زموږ لارښوونې دا دي:

۱- والدين بايد پر دې پوه وي چې د دوی کړه وړه او خبرې هر څه د ماشومانو پر شخصيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر لري نو:

الف: ماشومانو ته بدې خبرې چې د دوی شخصیت ته صدمه رسوي (لکه چپ شه، خره، سپیه، او داسې نورې بدې خبرې) مه کوئ.

ب: د ماشومانو پر وړاندې یو بل ته او حتا د خپلو مخالفینو په اړه هم بدې خبرې مه کوئ.

ج: د ماشوم پر وړاندې درواغ مه وایئ او یا هم ماشومان پر درواغو ویلو مه روږدوئ. د مثال په توگه کله چې یو څوک راشي او ستاسې پوښتنه کوي، ماشومانو ته مه وایئ چې (ورته ووایه، چې نشته).

د. هېڅکله هم خپل ماشومان د دوی د ملگرو او نورو ماشومانو پر وړاندې مه تهدیدوئ. حتا که دوی ډېر غلط کار هم کړی وي، صبر وکړئ او بیا ورسته ورته ځانته سزا ورکړئ.

ه. له ماشوم سره په خپلو وعدو کې احتیاط وکړي. هېڅکله هم داسې وعده مه ورسره کوئ چې هغه نشئ تر سره کولای.

و. د ماشومانو پر وړاندې جنگ مه کوئ، او حتا چې په لوړ اواز خبرې هم یو له بل سره مه کوئ.

ز: د ماشومانو پر وړاندې یو بل ته مه په غوسه کېږئ، دا ستاسې ماشومان په روحي ناروغیو او بې جرئتۍ اخته کوي.

ح. ماشومانو ته هر وخت مه په غوسه کېږئ. اما دا په دې معنا نه ده چې ماشوم ته باید د سره غوسه و نشي. په ځانگړیو وختونو کې ماشومان جدي دسپلین او غوسې ته ضرورت لري. خصوصا چې کله دوی کوم داسې کار کوي چې هغه د دوی صحت او سلامتیا ته صدمه رسوي؛ نو بیا ورته په کلکه غوسه کول پکار دي. خو دا غوسه باید نه وهل وي او نه ښکنځلې کول، او یا کومه بده خبره کول. بلکې باید ورته په جدي او لوړ اواز ووایئ، (چې مه کوه) او بیا ورته د دې علت توضیح کړئ، مثلا (خطرناک دی) یا (دا به دې مړ کړي). خو که تاسې ماشوم ته هر وخت غوسه کوئ، دا ستاسې د غوسې او قهر ارزښت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر راکموي.

ط. د بچېانو پر وړاندې له خپلې مېرمنې او نورو بچېانو سره ځانګړې مینه وکړئ، دا کار ستاسې او ستاسې د بچېانو تر منځ د مینې، اعتماد او نېک باورۍ سبب کېږي.

د مور و پلار له مهمو وظایفو څخه یو هم له ماشومانو سره د مکتب د سبق ویل او تکرارول دی. دا خبره ستاسې او د ماشومانو ترمنځ مینه او علاقه ډېره زیاتوي. حتا هغه پلار او مور چې لیک او لوست یې هم نه وي زده، که خپل ماشومان کېنوي او ورته ووایي چې زما په مخکې خپل سبق ولوله، دا د هغه ماشومانو سره ډېره مرسته کولای شي. له بلې خوا تاسې کولای شئ چې په خپلې موجودګۍ کې غټو ماشومانو ته لارښوون وکړئ چې له وړو ماشومانو سره سبق ولولي.

انعامونه:

خپل ماشومانو ته شاباس، افرین، او ښه هڅوونکي کلمات وکاروئ. هغوی ته ډالۍ او بخششونه په داسې وختونو او ترتیب سره ورکوئ چې د دوی له پاره حیرانوونکې او له توقع نه لرې وي. که ماشوم مخکې له مخکې پوه وي چې دوی ته ډالۍ ورکول کېږي، نو بیا هغه ډالۍ دومره اغېز نه لري. نو کوښښ وکړئ چې د هغوی ډالۍ دوی ته ناڅاپي او حیرانوونکې وي.

ستاینه:

مور او پلار باید د بچېانو پر وړاندې ګډه پالیسي ولري. یعنې یو د بل خبره تقویه کړي. خو برعکس دا ډېر خطرناک عمل دی چې مور د پلار په مقابل کې او یا پلار د مور په مقابل کې د ماشوم پلوي کوي. باید هر یو کوښښ وکړي چې د بل د تعلیم او خبرې پلوی وکړي، ولوکه هغه په غلطه هم وي، خو وروسته دې بیا په دې اړه خبرې ورسره وکړي. او تر دې ښه طریقه به دا وي چې: که پلار په غوسه و او مور پوه شوه چې پلار په غلطه په غوسه شوی دی؛ نو په ډېر احتیاط سره دې پلار را جدا او پوه کړي اما د ماشوم پر وړاندې دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار مخالفت نه کوي. دا موضوع ډېر ژور اثرات لري چې په ګټه او تاوان يې بيا وروسته موراو پلار پوهېداى شي. خو متأ سفانه هغه وخت بيا ډېر ناوخته شوي وي. د دې موضوع ښه شکل دا دی چې مور ماشومان له پلار نه يو څه وډاروي او ورته ووايي چې (دا کار مه کوه چې پلار دې خفه کېږي يا په غوسه کېږي) او پلار هم بايد همدغه شان لاره په کار واچوي.

مينه، خندا او لوبې :

- له کوچنيانو سره مينه او محبت کول او له نورو خلکو سره په ورين تندي او خندا غږېدل په تاسې کې د مينې تخمونه کري.
- کوچنيانو ته په درنه سترګه وګورئ او مينه ورسره وکړئ. کله چې مو لږ وخت هم پيداکاوه، د خپلې کورنۍ او د کلي له ماشومانو سره لوبې وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي، يعنې تاسې دوی ته لوبې بايلئ. ماشومان په درنو نومونو يادوئ.
- خپل ماشومان هېڅکله هم د هغوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې مه توهينوئ او تحقيروئ. ځکه دا کار د هغوی شخصيت او غرور وژني او بيا دوی د نورو خلکو د تحقير وړ ګرځي او دوی ته هم بيا توهين او تحقير خپل هغه ارزښت له لاسه ورکوي.
- برعکس توصيه داده، چې د خپلو ماشومانو ډېر واړه برياليتوبونه او ښه کارونه هم په ډېر درنښت او وياړ سره د دوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې ياد کړئ. ساينس دا څرګنده کړې ده، چې نمانځل او هڅول د يو انسان په سمونې کې تر بل هر څه ډېر اغېزمن دي.
- هېڅکله هم د خپلو ماشومانو پر وړاندې چا ته سپکې او سپورې خبرې مه کوئ.
- د دوی پر وړاندې درواغ مه وايئ. ځکه دا په نا مستقيم ډول دوی ته ويل دي چې درواغ ويل کوم بد کار نه دی.
- له ماشومانو سره د منفي جملو له کارولو څخه په کلکه ډډه وکړئ. هېڅکله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومانو ته دا لاندې جملې او يا هم ددې په څېر نورې بدې جملې مه کاروئ:

چپ شه! غلي کېنه! ته نه پوهيږې! کم عقله! خره! سپيه! چارپايه! گيدړه! چټل خوره!

تنبله! نر ښځيه! او داسې نور.

کوښښ وکړئ چې له لاندې مثبتو او هڅوونکو خبرو نه ډېر کار واخلئ، لکه:

ته هوښيار يې، زه پر تا وياړم، ته پر ما گران يې، ته ډېر ښه هلك يا نجلۍ يې، زما ستا خوی خوښيږي، ته نام خدا ډېر پاك او ستره گرځې، خلك ماته هر وخت ستا صفت کوي.

او چې کله يو وړوکی شان برې هم تر لاسه کړي، نو هغه وستايئ. په تېره د دوی د کاميابيو ستاينه او صفت يې د ملگرو پر وړاندې وکړئ. ورته داسې کلمې وکاروئ لکه: شاباش، زه نن ډېر خوشحاله يم، تا زما سترگې اوچتې کړې.

او که هغوی په کوم ټولگي کې او يا په کوم کار کې پاتې راغلل؛ نو هېڅکله يې هم مه تهديدوئ، بلکې بيا هم ور سره له لاندي هڅوونکو جملو نه کار واخلئ:

زه ستا د کوښښونو درناوی کوم. په ژوند کې برياليتوب او ناکامي سره تړلي دي. خير دی مه خپه کېږه، يو ځل بيا کوښښ وکړه.

ستا په نظر ددې وجه څه وه؟ ددې د حل له پاره بايد موږ څه وکړو؟

زه ستا نظر غواړم. زه له تا سره څه ډول مرسته کولای شم؟

ته کولای شې چې په دې اړه له ما سره غوڅې خبرې وکړې.

خپلو ماشومانو ته لاندې گټورې جملې ورزده کړئ او کوښښ وکړئ چې د دارنگه جملو کارول د دوی د ورځنيو خبرو يوه همېشنۍ او مهمه برخه وگرځي: مثلاً:

مننه، لطفا يا مهرباني وکړئ، په سترگو، بلې، زه مننونکی يم

دا زما وياړ دي، تاسې ماته ډېر محترم يئ، زه ستاسې کشر او تابعدار يم

د ساعت تېرۍ او لوبو غوره لارې چارې:

دمخه مو وويل چې ځوانان له يو اړخه ډېره زياته انرژي لري او له بلې خوا د طبيعت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل چاپېریال په برخه کې ډېر ژور فکر کوي. د دې له پاره چې د ځوانانو دغه انرژي په ښه لاره ولګول شي نو هر ځوان ته په کار دي چې:

لومړی: په سپورټي لوبو کې برخمن وي او لږ تر لږه یوه ځانګړې لوبه د خپلې ځانګړې لېوالتیا، عادت او د ساعت تېرۍ وسیله وګرځوي. سپورټ له یوې خوا ستاسې د ډېر ښه صحت تضمین کوي او له بلې خوا په جسماني توګه تاسو ځواکمنوي چې د خپلو ملګرو او همزولو په منځ کې پر خپل ځان متکي اوسئ او له هیچا څخه ونه ډار شئ. همدا راز کېدای شي چې د یوې سپورتي لوبې په برخه کې تاسې د یوه ځانګړي مهارت په لاس ته راوړلو سره په محلي، سیمه یېز او نړۍ واله کچه یو پېژندل شوی شخصیت وګرځئ. د بېلګې په ډول محمد علي کیلي چې د سوک وهنې د لوبې یو اوچت لوبغاړی و، د اسلام او مسلمانانو له پاره ډېر اوچت خدمت یوازې د دې لوبې له لارې وکړای شو.

دویم: د لوبو په برخه کې زما مشوره داده چې لومړی باید مور و پلار خپل بچیان له ماشومتوبه سیمه ییزو مناسبو لوبو ته وهڅوي او مور و پلار، خویندو او وروڼو ته توصیه ده چې خپل واړه دغو لوبو ته بوځئ، د هغوی د لوبو سیل وکړئ او هغوی دې لوبو ته وهڅوئ.

درېیم: د نورو لوبو په خوا کې څغاسته او کتماندو او د یوګا لوبه د هر ماشوم، هلک او نجلۍ له پاره په ځانګړې توګه توصیه کوم.

څغاسته ستاسې د ښه صحت تامین او کتماندو ستاسې د تحفظ او د تجاوز او جنګ په صورت کې خپلې موثرې دفاع ضمانت کوي. لامبو کېدای شي چې په یوه ځانګړي وخت او ځای کې تاسې ته حیاتي ارزښت ولري. او د یوګا لوبه تاسو ته ښه دماغې تفریح ورکوي. هغه څوک چې له ماشومتوبه په لوبو عادي وي د دوی پر خپل ځان باور او زړورتیا تر نورو زیاته او د ښه صحت خاوندان وي. دا د هر ماشوم له پاره له ډېرو مهمو اړتیاو څخه ده چې په یو ډول سپورتي لوبه کې حتما د خیل او تر څنګ یې څغاستې، کتماندو او یوګا زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې یې هم ترسره کړې وي.

له موسیقۍ او سندرو سره مینه او لېوالتیا:

د موسیقۍ د الاتو غږول یا هم سندرې ویل او اتڼ کول هغه هنرونه دي چې نه یوازې انسانان بلکې حیوانات او نباتات هم خوشحالوي. د ساینس د تجربو له مخې هغه ګلان چې ورته موزیک اورول کېږي، بوټي یې ډېر تازه او ګلان یې غټ غټ راځي. په حېواناتو کې د موزیک د اغېزو یوه ښه بېلګه هم بیم شپیلۍ ته د مارانو راټولېدل او ارام ویده کېدل دي. هغه ځوانان چې د دوی کوم ډول موسیقي زده وي او په ټاکلي وختونو کې تر لوستنې وروسته موسیقي الات غږوي د دوی دماغ ښه ارام، او بیا د درس ویلو په وخت کې ښه دماغي تمرکز کولای شي. د موسیقۍ د سامان الاتو زده کول هر ځوان ته یوه جلا ځواکمني وربښي او دی کولای شي چې د همدې موسیقۍ له لارې یو زیات شمېر ملګري پیدا او د ډېرو نورو ځوانانو په زړونو کې ځای ونیسي. بلاخره د دې امکان شته چې د همدې هنري ځواکمنۍ له مخې په ملي او نړۍ واله کچه ښه شهرت پیداکړي او د خپل ملت د سرلوړۍ سبب وګرځي.

موسیقي د یو ملت د پېژندنې او سالمې ساعت تېرۍ له پاره یوه بهترینه وسیله ده. که په عادي ژوند کې هم د موسیقۍ اغېزو ته پام وکړو نو په همدغه ټاکلې موده کې چې خلک موزیک اوري او یا د موسیقۍ سامان الات غږوي اصلا دوی له غیبت او نورو ناراوا کارونو څخه ژغورل کېږي.

دا د ډېر تاسف خبره ده چې په افغاني ټولنه کې موسیقي او موزیک له ډمتوب او بدفعلۍ سره تړل شوی دی. دا په واقعیت کې زموږ د خلکو ذهني نیمګړتیا ده. په نوره نړۍ کې موسیقي پوهان او سندرغاړي دومره هڅول کېږي چې د هغوی نقش په ټولنه کې د جمهور رئیس او نورو لویانو کچې ته هم رسېږي.

په لنډه توګه سندرغاړي تل د نورو د خوشحاله ساتلو له پاره خپل لاسونه او خوله ستومانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. دا هم باید ووایم چې اکثره سندرغاړي د خپل هنر د ثبت او خرڅون له لارې او یا هم په مجالسو کې دهنر ښوونې له لارې ډېر ښه اقتصادي امکانات ترلاسه کولای شي.

په لنډه توګه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د موسیقی د الاتو څخه د یوې الې زده کول، د غزلو ویل، اتڼ او نورو هنري لوبو لکه ډرامې، تمثیلې پارچې او نور ستاسې په ژوند کې ګټور کارونه دي. د خپلې ځوانۍ او حتا ماشومتوب له وخت څخه د هنر په برخه کې خپل ځواک غښتلی کړئ. البته د موسیقي او هنر تر څنګ ادبیات، شعر او شاعري، رسامي، لیکګري (خطاطي) او نقاشي هغه نور هنرونه دي چې دا هم له یوې خوا د ښه ذهنې پرمختګ او له بلې خوا د ځانګړې ځواکمنۍ سبب کېږي.

یوه بله مسئاله چې زموږ ټولنه ورڅخه تل محرومه پاتې شوې ده، هغه د یو خوشحاله ژوند لرل دي. زموږ ډېر مشران خندا کول حتا جرم او ګناه بولي. له ماشوم سره مینه کول او د هغه اخیستل او ورسره د هغه په ژبه خبرې کول خو د اکثره میندو او په ځانګړي ډول د پلرونو له پاره شرم ښکاري. دا زموږ د کلتور هغه منفي اړخ دی چې ورسره مجادله کول د هر افغان مسؤولیت او د ځوانانو دنده ده. له ماشوم سره مینه، خندا کول او ټوکې ټکالې، ددې سبب کېږي چې دوی خپل ځانونه له کورنۍ څخه جلا او په کور کې ځانونه د مېلمه په څېر ونه ګڼي، بلکې خپل ځانونه د کور غړي او د کور په ټولو کړو وړو کې شریک او مسوول وګڼي. او بر عکس، له ماشومانو سره د مینې لړوالي ددې سبب کېږي چې ماشوم خپل ځان پردی محسوسوي او د مینې له پاره نورې لارې لټوي.

زما هېڅکله هم له یاده نه وځي کله چې زه درې کلن وم، د لومړي ځل له پاره خپل پلار په غېږ کې ونیولم او له ما سره یې وخندل. په داسې حال کې چې زه په یوه منوره، علمي او دیني کورنۍ کې زیږېدلای یم؛ خو د چاپېریال غلط رسم او رواج زه د ماشومتوب له هغې مینې څخه محروم کړی وم، چې باید زما پلار، ورور او نورو خپلوانو ماته د ژوند له لومړي وخته راکړې وای. او دا د همدې مینې او خندا کمښت ممکن د دې سبب ګرځېدلای و

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زه تر ډېرو کلونو پورې گوښه ناستی او شرمندوک ځوان وم. البته دې کار کلونه واخيستل چې ما په خپل ژوند کې دغه نيمگړتيا تشخيص او له هغې سره د فعالې مبارزې له لارې تر يو ځايه د هغې پر سمولو بريالی شوم.

يوه بله خبره چې کول يې اړين بولم، هغه د ماشومانو له پاره د ماشومتوب د چاپېريال او ماحول تيارول او دوی ته د ماشومتوب ازادۍ ورکول دي. ماشومان بايد پرېښودل شي چې دنيا او خپل چاپيريال درک او وپېژني؛ خو زموږ په ټولنه کې ډېر پلرونه، ميندې او نور خپلوان چې په دغه رازنه پوهېږي، دوی له ماشومانو څخه د غټانو په څېر غوښتنې او هيلې لري، او غواړي چې د دوی ماشومان دې هم کټ مټ د غټانو پيروي وکړي. حتا چې ځينې پلرونه خو په دې برخه کې دومره افراطي او جدي شي چې ماشومان بيا د ماشومتوب روا او سالمو لوبو ته هم نه پرېږدي، دا خو لا څه کوې چې يو ماشوم دې بيا له نورو ماشومانو سره لوبې وکړي.

د ځينو پلرونو په اند بيا د ماشومتوب يوازنۍ بوختيا بايد په جومات کې سبق ويل او لمونځ کول وي او بس. زه په داسې حال کې چې د اسلام د مقدس دين ژوره زده کړه او منظم جومات ته تگ د يو ماشوم په سالمه روزنه کې بشپړ اغېزناک او گټور بولم؛ خو په داسې جامده توگه د اسلام فشاري ترزيق کول نه يوازې د هغه ماشوم په گټه نه، بلکې چې دا به له اسلام سره هم ښه سلوک نه وي. په داسې حال کې چې الله جل جلاله ماشومان له ځينو شرعي احکامو او وجايبو څخه معاف کړي دي، ولې موږ په زور خپل ماشومان مجبوروو چې په ډېره وچې توگه اسلام بې له دې چې پرې پوه شي قبول کړي. په داسې حال کې چې د اسلام مقدس دين دومره يو اوچت او عالي اجتماعي نظام دی که په رښتينې معنا ځوانان پرې په هر اړخيزه توگه وپوهول شي؛ نو د هغې ښېگڼې او گټې به د دې سبب وگرځي چې ځوانان به په پرله پسې توگه او عملا د اسلام د مقدس دين په منلو او نورو ته د هغه په تدريسولو کې لا ښه فعاله او اغېزمنه ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره مو د لوبو او ساعت تېريو کوله، ساينس دا څرګنده کړې، هغه ماشومان چې په وړوکتوب کې د رنګارنګ لوبو او ساعت تېرو له بېلابېلو سامان الاتوسره روږدي وي، د دوی ذهني پرمختګ تر هغو ماشومانو چې له داسې شيانوڅخه بې برخې وي اوچت او د استدلال کولو ځواک يې زيات وي. همدا دليل دی چې اوس په بهرنيو هېوادونو کې د وړو ماشومانو روزنتونونه د لوبو په خورا زياتو سامان الاتو سمبال دي. هغوی خپل ماشومان له بېلابېلو چلنجونو سره مخامخ کوي، ځکه چې هر چېلنج د ماشوم او حتا د لويانو د ذهني تنبيه ا و پرمختګ له پاره ډېره مرسته کوي. حيف!! که له يوې خوا زموږ د خلکو اقتصادي ستونزې او د ژوند ناموزون شرايط ددې لامل شوي دي چې زموږ کوچنيان د لوبو د بېلابېلو وسايلو او حتا په ماشومتوب کې د زده کړې له اړينو او مناسبو لوازمو څخه هم بې برخې پاتې شي. . په داسې حال کې چې په غربي نړۍ کې يوه منځنۍ کورنۍ په کال کې په زرګونو ډالره د خپلو ماشومانو د لوبو پر سامان الاتو لګوي، خو په تاسف سره موږ بيا د خپلو ماشومانو له لاسونو څخه هغه کلي، ډانګې، بيتي او لينده هم په زوره اخلو، چې هغوی په خپل ډېر ساده نوښت سره د خپلې ساعت تېرۍ له پاره تيار کړي وي.

ځينې خلک خو خپل ماشومان له نورو ماشومانو څخه لرې اوګوښې را لويوي، چې دغه ډول مسا يل د يو ماشوم په ژوند کې ډېر منفي اغېزې پرېباسي. ځکه موږ له نورو ماشومانو څخه د خپل ماشوم په جلا کولو سره هغه ته پر نورو باندې د اعتماد نه کولو درس ورکوو. په داسې حال کې چې ممکن د هغې د کورنۍ اصلي موخه دانه وي، ولې دا د دې وضعې يو تر ټولو عمده منفي اغيز دی، چې دا بيا زموږ د ماشومانو تر منځ او بالاخره زموږ په ټولنه کې د انسانانو تر منځ د بې اعتمادۍ لار برابروي. په دې مسئلې پوره پوهېدل هغو هېوادوالو ته چې يواځې په افغانستان کې يې ژوند کړی وي او د بهرنۍ نړۍ او نورو انسانانو چلند يې له خپلو ماشومانو سره نه وي کتلای، يو څه ستونزمنه برېښي چې هغوی چېري هم د داسې يو محيط تصور وکړي چې ماشوم ته په کې د ماشوم په سترګه کتل کېږي او له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب نه د خوند اخیستو په موخه هغه ماشوم ته هر ډول د لوبو او ساعت تېرويو او لومړنیو زده کړو شرایط برابرول کېږي. زه په دې برخه کې د خپل ځان مثال راوړم. زه چې کله ماشوم وم، نو دا خو لاپرېږده چې مور او پلار راته د لوبو سامان الات واخلي، حتا ما او زما د کورنۍ نورو ماشومانو ته ددې اجازه هم نه وه چې موږ دې له نورو ماشومانو سره یو ځای لوبې وکړو. خو که کله به مو بیا په خپلو کې هم لوبې کولې، نو هغه به مو دا وه چې مشر بابا او یا پلار مو ونه ګوري او که نه نو بیا مو خیر نه و. زموږ د مشرانو له نظره د ماشومتوب کلیوالې لوبې هم جرم او ګناه ګڼل کېدې.

۲٤ - ښوونکو ته لارښوونې:

لکه څومره چې د مور او پلار او کورنۍ رول د یو ځوان د شخصیت په جوړېدنه او پرورنه کې ارزښتمند او موثر دی همدا راز د ښوونکو او د مکتب د ادارې رول د زده کوونکو د شخصیت په جوړونه او پرورنه کې موثر او مهم دی. متاسفانه تر اوسه زموږ ډېر ښوونکي او اداره چیان له دې کبله د شخصیت د جوړېدو، پرمختیا او موثریت په اړه او همدا راز په دې برخه کې د ښوونکي د رول په اړه معلومات نه لري؛ نو ډېر ځله داسې شوي او کېږي چې استاد په ناارادی او لاشعوري توګه د شاګرد په اړه داسې کارونه کوي او یا شاګرد په داسې توګه توهینوي چې د هغوی شخصیت او احساس ته جدي صدمه رسوي. د دې له پاره چې ښوونکی لومړی د موضوع په ارزښت پوه او بیا په دې اړه مناسب اجرات وکړي؛ نو په دې اړه لاندې لارښوونې وړاندې کوو:

۱ : ښوونکي باید ځانونه د شخصیت په جوړونه، د هغې په ارزښت، د هغه عوامل چې شخصیت ته ناګټور او یا ضرر رسوونکي دي، ځانونه وپوهوي. چې په دې اړه معلومات ترلاسه او دامکان په صورت کې د دې رشتې د متخصص نه معلومات تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. ښوونکي بايد شاګردان د خپلو بچو په څير وروزي.

۳. ښوونکي بايد د پوره حوصلې او ذغم لروني وي.

٤. ښوونکي بايد د هر شاګرد ځانګړي ضرورتونه درك او د هغې په برخه کې د شاګرد سره لازمي همکاري وکړي.

٥. ښوونکي بايد د هر شاګرد د کورنۍ حالت په اړه پوره او اوړند معلوماتونه ولري، تر څو د هغې په رڼا کې د هر ماشوم ځانکړي ضرورتونه تشخيص او ورته لازمه رسيدګې وکړي.

ښوونکي بايد د شاګردانو رازونه په مناسبه توګه وساتي، تر څو پري د شاګردانو اعتماد زيات شي، او د ضرورت په وخت کې شاګرد استاد ته خپل اوړند ستونزي وويلې شي.

٦. ښوونکي بايد د شاګردانو د پلرونو او کورني سره دوامداره اويکي ولري، او د کورنيو غوي د شاګردانو په کړو وړو خبر کړي.

٧. ښوونکي بايد وخت په وخت د شاګردانو پلرونه راوغواړي او ورته لازم معلوماتونه او لارښووني ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د ژوند پړاوونه، د فعال او اتوماتيک ژوند

۲۵ -د انساني ژوند پړاوونه اود هغوی د غني کېدو اغېزمنې لارې:

د هر انسان ژوند درې پړاوونه وهي. د پيوستون پړاو، د خپلواکۍ پړاو او د اجتماعيت پړاو.

لومړی: د پيوستون پړاو:

د پيوستون پړاو له ماشومتوب څخه پيلېږي او د خپلواکۍ تر پړاو پورې رسيږي. په دې مرحله کې (فردي کاميابۍ) مهمې دي. او دا کاميابۍ ددې سبب کېږي چې هغه فرد ژر او په اغېزمنه توګه د خپلواکۍ پړاو ته انکشاف وکړي. لاندېني عوامل ددې پړاوو په کاميابۍ کې اغېزمن دي:

۱. پلان شوی او با تدبيره ژوند کول **(Proactive life style)**

۲. د هر کار له پيل څخه بايد د هغې پايله په پام کې ونيول شي. يعنې هر کار ته چې ننوځئ، بايد په دې ډاډمن اوسې چې هغه به بشپړوئ.

۳. بايد د خپل ژوند په چارو کې لومړيتوبونه او نظم، مراعات او عملي کړئ.

هر څومره چې تاسې دغه اصول په پراخه توګه په پام کې ولرئ، او په منظمه توګه يې رعايت کړئ، هماغومره به تاسې په کامیابه توګه د خپلواکۍمرحلې ته ژر او برياله ارتقا وکړئ.

دويم: د خپلواکۍ پړاو:

دا مرحله د پيوستون پړاو له پای نه پيل او د اجتماعيت تر مرحلې پورې رسېږي. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې عامه پیروزي د انسان اساسي موخه جوړوي. د ټولنېز بري له پاره د نورو اعتماد او ملاتړ د پوره بریالیتوب بنسټ جوړوي. نو په خپلو ټولو کړو کې د نورو خیال ساتل اړین دي. یعني ټول کارونه باید داسې ترتیب شي چې په هغې کې یوازې ستاسې ګټې نه، بلکې د نورو ګټې هم په پام کې نیول شوي وي، چې دې ته **Win/Win Situation** هم وایي.

ددې مرحلې ځینې ځانګړتیاوې:

۱. لومړي نورو ته غوږ نیول او هغوی ته ارزښت ورکول، او بیا ورته خپله خبره کول.

(ددوو غوږونو او یوې ژبې خدایي حکمت لږ ویل او ډېر اوریدل دي. م، م)

ښه خبره داده چې هر انسان باید دوه غوږونه او یوه ژبه وکاروي. ددې له پاره چې نور تاسې ته غوږ ونیسي، نو لومړی باید چې تاسې هغوی ته غوږ ونیسئ. د همدې موخې له پاره لوی الله جل جلاله موږ ته دوه غوږونه او یوه ژبه راکړې ده.

۲: د نورو ملتیا راجلبول: باید کوښښ وکړئ چې خپل ټولو کارونه له نورو سره په تفاهم کې تر سره کړئ او د هغوی ملاتړ په خپلو چارو کې تر لاسه کړئ.

ددې پورته موضوعاتو په پام کې نیول او عملي کول به تاسې دریېمې مرحلې ته لا ښه چمتو کړي.

دریېم: د اجتماعیت یا اړیکتوب پړاو:

په دې مرحله کې تاسې د ټولنې له نورو غړیو سره یو ځای د ټولنې د بهبود او پرمختګ له پاره کار کوئ.

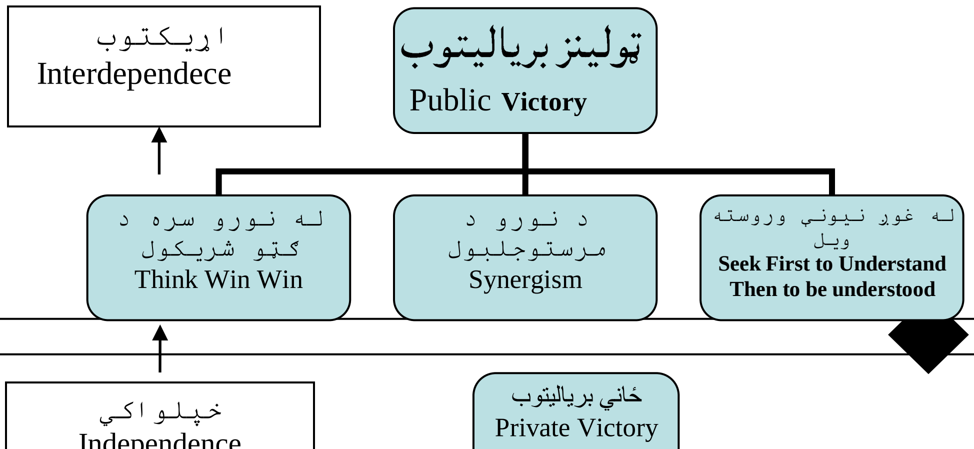

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ښکته نه پورته، لور ته د ژوند بېلابېلې دورې

۲۶-سنجولې که اټوماټيک ژوند Active or AutomaticLife

که مو خيال کړی وي، موږ ټول په خپل ژوند کې کارونه ددې پر ځای چې د عقل، سنجش او ارادې او هوډ له مخې تر سره کړو، ډېرکارونه په اتوماتيک ډول تر سره کوو. د بېلګې په ډول دا زموږ عادت ګرځېدلای چې سهار پاڅېږو او خپل ورځني کارونه بې له دې چې پرې فکر وکړو تر سره کوو. په دې برخه کې کله کله دومره افراط ته هم ورسېږو، چې د موټر ډريوري هم چې يو حساس او خطرناک کار دی، هغه هم راڅخه اتوماتيک شي. که مو پام کړې وي، چې کله يوې اشارې ته ډېر موټري ولاړې وي، نو که يو يې په سهوه کی حرکت وکړ، نو دا نور ټول هم ورسره بيلدې چې اشارې ته وګوري، ورسره سم حرکت کوي. دا د اتوماتيک ژوند يوه ښه بيلګه ده. دا اتوماتيک ژوند زياتره د ډېرو خطرناکه پايلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره ترلې وي. که موږ خپل ژوند په فعاله یا سنجولې توګه پیل کړو ، نو د خپل ژوند ډېرې نیمګړتیاوې به مو را کمې کړې وي.

انسانان په خپل ژوند کې همېش له چلنجونو سره مخ کېدونکې دي. هر چلنج انسان اړباسي چې له دوو حالتونو څخه یو غوره کړي. یا به عمل کوي او یا به پرې عمل کېږي. یعنې یا به فاعل وي او که نه نو نور به پر هغه خپل عملونه تحمیلوي. نو ښه به دا وي چې تاسې د یو عمل کوونکې شئ نه دا چې د بل چا د عمل له پاره د مفعول حیثیت ولرئ. نو اوس دا په افغانانو پورې اړه لري چې د خپل هېواد د خپلواکۍ، ودانولو او پرمختګ له پاره عمل کوئ، او که غواړئ چې د تل له پاره د نورو ګاونډیو هېوادونو د تهاجمونو له پاره د مفعول حیثیت ولرئ!

د افغانستان له ستونزو یوه ستونزه همدا ده چې خلک یې د خپل هېواد له پاره د تدبیر نیولو پر ځای تل د پردیو د تجاوزونو ښکار شوي. دوی همېشه د یرغلګرو پر وړاندې قرباني ورکړي او په ډېرو قربانیو یې خپل هېواد ازاد کړی دی، خو له دې کبله چې بیا یې خپل وطن ته شا کړې ده، نو هېواد یې وروسته پاتې شوی دی او په همدې وجه یو ځل بیا د نورو د تېریو او ښکېلاک هدف ګرځېدلای دی. که مو فکر کړی وي، نو افغانان تل په دې ویاړي چې د دوی ملت یو جنګیالی ملت دی. هو دا یوه رښتیا خبره ده چې افغانانو همېشه د بهرنیو یرغلګرو پر وړاندې ډېرې قربانۍ ورکړي او همېش یې د خپل هېواد له ازادۍ څخه په نره دفاع کړې ده. اما دا هم باید ومنو چې افغانانو هېڅکله هم دا هوښیاري نه ده کړې، چې له ازادۍ نه وروسته خپله ملا وتړي او خپل هېواد دومره اباد او پیاوړی کړي چې بیا پرې بل څوک د یرغل کولو توان ونه لري. افغانانو ته زما پیغام دادی چې موږ ته دا پکار دي چې اوس نو باید یو هوښیار ملت هم شوو. او په دې فکر وکړو چې څنګه کولای شو دا خپل هېواد په ګډه یو ځل داسې مرحلې ته ورسوو چې څوک پرې نور د یرغل کولو توان ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ - د عمل او غبرگون ډولونه:

انسانان همېشه د یو ژوندي موجود په صفت د خپل بقا په خاطر په خپل چاپیریال کې د هر ډول پېښو پر وړاندې غبرگونونه ښیي. چې دغه غبرگونونه په دوه ډوله دي، چې یو ډول یې تدبیري غبرگون دی، چې په هغې کې انسانان لومړی د یوې پېښې پیش بینې کوي او د پېښې د پېښیدو نه مخکې خپل ځان ورته چمتو کوي. چې دې ته سنجولې یا **Proactive** غبرگون وایي. او بل ډول یې هغه غبرگون دی، چې انسان یې د یوې پېښې د پیښیدو پر مهال د هغې په وړاندې یو سملاسي غبرگون ته چمتوالی نیسي چې دې ته **Reactive** غبرگون وایي.

ځوانان باید پر دې پوه شي چې انسانان د محیطي پېښو یا گواښنو پر وړاندې تدبیري او یا احساساتي غبرگون ښیي. هغوی چې د احساساتي غبرگون خاوندان دي، دوی د **Reactive** په نامه یادېږي. دا ډول وگړي د ټولنې اکثریت جوړوي. د تنبهاتو پر وړاندې داسې غبرگون ښیي چې په هغه کې نور اړخونه او فکتورونه لکه وجدان، تصور، درک او ناپېیلتوب په پام کې نه نیسي.

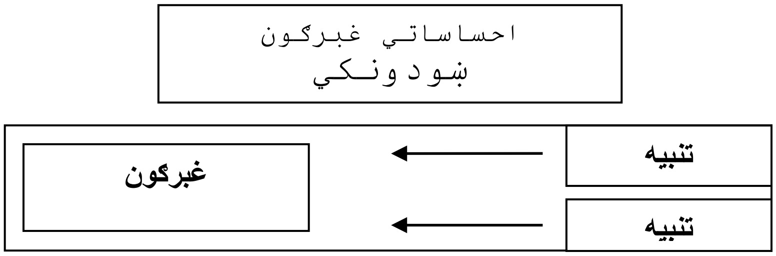

له بلې خوا هغوی چې د تنبهاتو په مقابل کې خپل غبرگونونه د وجدان، تصور، درک او ناپېیلتوب په رڼا کې برابروي، دوی د **Proactive** په نامه یادېږي. نو ددې خلکو پرېکړې زیاتره پر تدبیر ولاړې وي، او پرېکړې یې هم ښایي گټورې وي. نو په دې وسیله له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو نه هيله کوو چې په خپلو پرېکړو کې له**Proactive** رول څخه کار واخلي او د **Reactive** غبرګون څخه ډډه وکړي.

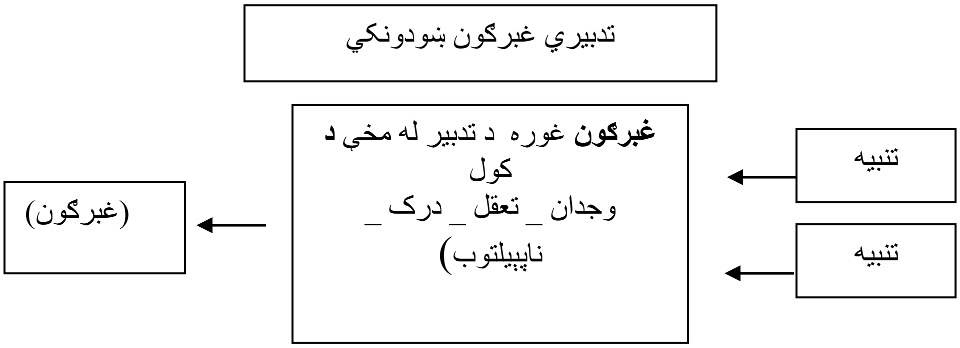

نو ددې له پاره چې مو خپل ځوانان د راتلونکې له پاره په ښه توګه چمتو کړي وي، نو دادی دغه کتاب هم په **Proactive** توګه د ځوانانو د ښې روزنې او ښه شخصيت د لرلو له پاره وړاندې کوو.

يادونه: عکس العمل ته**Responsability** وايي. چې له دوه کلمو **Response** او **Ability** نه جوړ شوی دی. يعنې هر انسان ددې وړتيا **(ability)** او ځواک لري چې خپل عکس العمل (**Response)** کابو او کنترول کړي او هغه د تعقل، وجدان، درک او بېطرفۍ له مخې تنظيم او ترتيب کړي. په افغاني کلچر کې د عکس العمل ښه کنترولول ستايل شوي او هغوی چې د حوداثو پر وړاندې بې حوصلې او غم غوسه زغملای شي د خلکو له خوا تقديرېږي.

۲۸ - انساني سلوك او پر نورو يې اغېزې:

۱. کو ښښ وکړئ چې دورځې لږ تر لږه يو تن د ناڅاپه ښه چلند او ښه سلوك په کولو سره خوشاله کړئ او وې خندوی. که بل څه مو په وس پوره نه وي پر يوچا مثبته تبصره وکړئ. د بېلګې په توګه: تاسې خو يو پوه، سپېڅلي، رښتيني، مېلمه پال، اغېزمن، خدمت ګار، سړی يا ښځه يئ. دغه ډول تبصرې به دخلکو مينه له تاسې سره زياته کړي.

۲ دبدو ځواب په خو ږو ورکړئ. که څه هم دا خورا ستونزمن کار دی، خوکه يوځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

موددې خوند وليد، نو بيايې کول اسان او ډېرخوشالو نکې دی. د بېلګې په ډول که يو ځوك تاسې ته په غوسه شي او بدې خبرې کوی، تاسې ورته وخاندئ او ورنه بخښنه وغواړئ، نو بيا وګورئ چې هغه سړی به ځومره ستاسې قدراوعزت کوي. غواړم په دې برخه کې خپله يوه تجربه له تاسې سره شريکه کړم:

زه په (۱۳۸۱) لمريز کال کې له امريکې نه افغانستان ته راغلم له خپل کلي څخه مې يو تن د محمد اصف په نوم له ځانه سره د ډريور په توګه کابل ته بوت. اصف يو تند خويه هلك و. تاسې ته معلومه ده چې په کابل او جلال اباد کې ډېر ډرېوران اصول او قوانين نه مراعاتوي، يو له بل نه مخکې کېږي. په کابل کې ځوځلي له داسې پيښنو سره مخ شوم چې د مقابل ډرايور او اصف جان تر منځ به شور ماشور جوړ شو. له عادت سره سم به اصف موټر ودراوه او له موټر نه به راکوز شو او هغه بل ډريور ته به يې واسکټ وويست او د جنګ بلنه به يې ورکړه. اصف يو دوه جنګونه وکړل. زه حيران پاتې وم چې څه بايد وکړم. له يوي خوا د وطن رواج حکم کاوه چې زه بايد په جګړه کې برخه واخلم او له اصف سره په جګړو کې مرسته وکړم، او هغه بل کس ته وهل او ټکول ورکړم. که څه هم چې زه به په کې ټکول وخورم، خو بايد د اصف پلوي وکړم، ولو که اصف به پړ هم و. که دا کار ونه کړم، نو دا خو د کلي د دود له مخې بې غيرتي ده . له بلي خوا زه يو لوستی شخص وم. جنګ کول بيا په تېره د لوستي وګړي له پاره ډېر شرم دی. نو زه ددې دوو په منځ کې هک حيران پاتي وم. ما تر ډېر سوچ وروسته اصف ته وويل: که زما منې نو زه درته يو چل ښيم. هغه راته وويل چې ووايه څه چل دی؟ ما ورته وويل (بل ځل چې ستا مقابل ډريور درته په غوسه شو، نو ته ورته وخانده. که هغه ښکنځلې هم کولې ته ورته لاس پورته کړه او سلام ورته ورکړه، او مسکی شه، او بيا وګوره چې څه کېږي.) يو ساعت لا تېرنه و چې په يوه څلورلارې کې د اصف جان موټر له يو بل موټر سره پوز په پوز شو. ګناه د اصف جان وه، هغه بل ډرايور ډېر په غوسه شو او په کنځلو يې پيل وکړ. ما اصف

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسکونډه، هغه پوه شو او هغه بل ډرایور ته یې وخندل او بیا یې ورته سلام وکړ. د اصف په دې عمل هغه ډرایور حیران پاتې شو، نه پوهېده چې اوس څه وکړي. په منډه راښکته شو د اصف ږېره یې ونیوله او ښښنه یې ورنه وغوښته. سره له دې چې د اصف جان حق هم نه و، هغې ډرېور نور موټرونه ودرول او اصف ته یې لاره پرانسته چې ولاړشي. څو شېبې وروسته اصف جان راته وویل: (ډاکترصیب! ډېر خیر یوسې. زه خو دې له پوره مصبیت نه خلاص کړم. زما خو به په اونۍ کې ضرور یو جوړه جامې په جګړو کې شکېدلې. زه اوس پوه شوم چې څه باید وکړم.)

د غوسې په مقابل کې نرمي، خندا، او سلام د جنګ جګړې د مخنیوي او د خپل مطلب دلاسته راوړلو او عزت ساتلو یوه اسانترینه لاره ده. زه غواړم چې تاسې هر یو پورتني مطلب په خپل ژوند کې عملي کړئ، او نورو ته یې هم توصیه وکړئ. خندا او ښه خوی چې د الله جل جلاله ستره او غوره ورکړه ده، هر ځای کې په مناسبه توګه وکاروئ. ګټې یې بې حسابه او ډېرې خوندورې دي.

کله چې په ۱۳۸٤ لمریز کال کې زه بیا له امریکې څخه افغانستان ته راغلم او دا ځل مې یو بل کلیوال سعدالله جان له ځان سره د ډرایور په توګه ګرځاوه، سعدالله جان له ما سره جلال اباد او کابل ته ولاړ. زما د خندا، سلام او موسکا څو بېلګې چې سعدالله جان وکتلې، هغه هم حیران پاتې شو. په لاره او دفترونو کې به عسکر ولاړ وو چې د موټرو تلاشي به یې اخستلې، او یا به یې موټرې دننه نه پرېښودلې. سره له دې چې زموږ موټر تر نورو ډېرو زوړ هم و خو چې کله به موږ دغو تالاشیو او پیره دارنو ته ور ورسېدو، نو زه به ورته له لرې نه موسکی شوم، او لاس به مې ورته د سلام په دود پورته کړ. دا به ډېر ځل ددې سبب شو چې هغه عسکر به هم سلام وکړ، او زموږ موټر ته به یې بې له تالاشی اجازه ورکړه چې لاړشي. که څه هم دا موضوع سعدالله جان ته په زړه پورې او د خندا وړ وه، خو له ما سره یې دوه نظرونه پیداکړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو خو دا چې د افغانستان ټول وګړي دومره ترخه دي چې خندا او موسکا خو د هېڅا پر مخ نه لیدل کېږي. او دغه بېچاره عسکر خو بیا هېڅ ددې تمه هم نه کوي چې دوی ته دې څوك موسکي شي، او یا دې ورته سلام وکړي، ځکه چې ډېر موټر لرونکې خو قوماندانان او جنګسالاران دي، چې عسکر ورته انسانان هم نه ښکاري. او نور پاتې خلك خو هسې وچ په وچه تراخه دي، او خندا او سلام هم ور نه د زمانې ځپېړو له یاده ویستلي دي. دوی ته زه یو لوستی، په ښه لباس ملبس او شتمن سړی ښکارېدم نو بیا خو زما له خوا دوی ته سلام اچول او موسکا د الله جل جلاله نعمت برېښېده، نو بیا خو دا تالاشي کول چې د دوی یواځینی صلاحیت و، هغه به یې پرېښوده او پر ځای به یې د چایو ست او سلا هم کوله. دا زموږ له پاره یوه ښه وسیله وه چې له بېځایه تالاشیو او سرخوږي نه یې خلاصولو. دا مثال موږ ته دا واقعیت راپه ګوته کوي چې زموږ ټولنه نه یوازې دا چې د موسکا او خندا له نعمت څخه محرومه ده، بلکې سلام اچول چې د اسلام یو رکن دی، افغانان له دې نعمت نه هم بې برخې شوي دي. نو زه تاسې ځوانانو ته توصیه کوم، چې د خپلو خلکو او په ځانګړي ډول د کشرانو او غریبانو سره موسکا او خندا شریکه کړئ او دوی ته په سلام اچولو کې لومړي شئ. دوی به له تاسې څخه خوشاله او ستاسې به لا زیات عزت او قدر وکړي.

اتم څپرکی

ځوانان، د دوی وړتیاوې او مسوولیتونه

۲۹ - وړتیاوې او مسـوولیتونه:

لکه څرنګه چې پاك خدای جل جلاله انسان (اشـــرف المخلوقات) پیداکړی او هغه ته یې د دنیا پر ټولو موجوداتو تسلط او برتري ور کړې ده؛ نو د دې تر خوا یې انسان په دې هم مکلف کړی چې د ښو او بدو تر منځ توپیر وکړي. ښو ته ښه او بدو ته بد ووایي. د ښو ملګرتوب او د بدو مخالفت وکړي. صلاحیت او مسؤولیت د یوې سیکې دوه مخونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاحیتونه بې له مسوولیت څخه د جنایاتو لامل ګرځي. چې ښه بېلګه یې زموږ په هېواد کې له تېرو دېرشو کلونو راهیسې د جنګسالارانو او د اوسمهال دولت خپل سري ده.

او مسوولیتونه بې له صلاحیتونو نه د ناکامۍ او نا هیلۍ لامل کېږي. لکه په دې وروستیو کلونو کې چې افغانان ورسره مخ شوي دي.

ځوانان او مسوولیتونه یې:

د ځوانانو عمده او لومړني مسوولیتونه څه دي؟

د ځوانانو عمده مسوولیتونه په لاندې ډول خلاصه کېږي:

۱. سالمه تربیه او نا ارادي زده کړې

۲. ځان پېژندنه

۳. سالمه او بشپړه زده کړه

٤. د شخصیت جوړېدل

۵. د ژمنې او با مسوولیته کورنۍ تامین

٦. د هېواد او هېوادوالو د چوپړ او پرمختګ په برخه کې په څرګند ډول له مسوولیته ډکې ونډې اخستلو سره یو ښه، ګټور او ټولنیز شخصیت جوړېدل که څه هم هر ځوان ممکن تر ډېره ځایه له دغو مسولیتونو څخه خبر وي او د هغې د سرته رسولو په برخه کې تر ډېره ځایه هلې ځلې هم تر سره کوي، خو غواړو چې په دې کتاب کې دا مو ضوعات د یوې فعالې زده کړې په توګه د ځوانانو د ښې لارښوونې په موخه په هر اړخیزه توګه و څېړو.

۳۰ = وخت، هر څه پر خپل وخت او د وخت پر ځای کارول:

وخت د انسان په ژوند کې یوه ډېره ارزښتمنه شتمني ده. خو متاسفانه ډېر محدود کسان دي، چې د وخت پر ارزښت پوهېږي او سمه ګټه ترې اخلي. د نړۍ یو زیات شمېر خلک دغه ارزښتمنه شتمني په ډېره بې ارزښته توګه له لاسه ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت ته د ارزښت نه ورکولو او پر ځای یې د ناسم کارول دوه اساسي لاملونه لري.

لومړی دا چې وخت کوم ټاکلی قیمت او أنې نرخ نه لري. د وخت ارزښت او قیمت هغه مهال خلکو ته معلومېږي چې له لاسه یې وتی وي. د بېلګې په توګه له ما سره څلور داسې چلوونکي (ډرېوران) ول، چې دوی یا بیخي زده کړې نه وې کړې او یا یې هم زده کړې نیمګړې پرېیښې وې. سره له دې چې ما دوی ته د زده کړې کولو او بشپړولو پوره امکانات او شرایط برابر کړل؛ خو دغه مهال له دوی سره نه هغه پخوانۍ حوصله پاتې وه او نه هم حافظه، نو په دغو څلورو کسانو کې یو هم له دغو امکاناتو او شرایطو څخه موثره ګټه ونشوه کړای.

د وخت پر ارزښت د لاندې څو بېلګو تر لوستلو وروسته ښه پوهېدلای شو.

که د یوې الوتکې پیلوټ په هوایي ډګر کې د الوتکې د کښته کېدو پر مهال یوازې یو څو ثانیې بابیزه وګڼي او اهمیت ورنه کړئ؛ نو خامخا به له یوې بلې الوتکې سره ټکر کوي، چې د لویو زیانونو سبب به شي. همدرانګه که د دوو موټرونو له چلوونکیو څخه یو یې له بل څخه د مخکې کېدو په وخت کې یوازې څو ثانې بې غوري او تنبلي وکړي؛ نو شونې ده چې په پایله کې یې د دوو موټرونو ټکر او د څوکسانو مرګ ژوبله رامنځته شي.

له دې بېلګو څخه ښه درک کولای شو، چې وخت څومره قیمتي، او ارزښتناک دی. له وخت څخه مناسبه او موزونه ګټه اخیستل هم ځانګړې هوښیاري غواړي.

د انسان په ژوند کې د بېلابېلو کارونو او چارو ترسره کولو له پاره بېلابېل وختونه ټاکل شوي دي، په دې معنا چې که ځینې کارونه په خپل وخت کې ترسره نه شي؛ نو بیا یې وروسته او بې وخته ترسره کول ستونزمن او زیاتره ناشوني وي.

د ماشومتوب په دوره کې بایده دي چې دیني او ابتدایي زده کړې ترسره شي، همدغه دوره د نېکو او غوره اخلاقو د زده کړې هم ده. په همدې دوره کې باید ماشومانو ته د ښو زده کړو په اړه ډېره پاملرنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ په دوره کې لومړنۍ زده کړې، په جومات کې دیني زده کړې، ښو او نېکو اخلاقو زده کول، له مهمو او ضروري کارونو څخه ګڼل کېږي. ځوانان باید په دې دوره کې د زده کړو په برخه کې سالم رقابت کولو ته وهڅول شي. مور او پلار، کورنۍ او ښوونکی باید ځوانان دې ته وهڅوي چې په ښوونځي کې د اول نمره ګۍ له پاره له یو بل سره سیالي وکړي. سربېره پر دې ځوانان باید په دې وخت کې بدني ورزش او د موسیقۍ الاتو زده کړې ته وهڅول شي.

ممکن موسیقي زموږ په ټولنه کې د یو شمېر خلکو په نظر غوره نه؛ بلکې یو منفي څیز اوسي، خو موسیقي هم د ژوند د نورو څیزونو په څېر کېدای شي چې په منفي توګه او یا هم مثبته توګه استعمال کړای شي. دا به ښه وي چې زموږ ځوانان پر دې وپوهول شي چې د موسیقۍ زده کړه او په مناسبه توګه یې استعمال نه دا چې شاید ګناه نه وی؛ بلکې یو ښه کار وی.

د لویو ځوانانو له پاره دا ضرور ده، چې له یوې خوا خپلې ورځنۍ زده کړې په منظمه او موثره توګه پر مخ یوسي؛ خو ددې تر څنګ باید د خپلې ټولنې په اړه نورې اړونده زده کړې، لکه سیاسي، اقتصادي او اجتماعي موضوعات هم باید زده کړي. خپل وطن تاریخ، کولتور او مقدسات باید وپېژني او خپله ټولنه په سیمه کې وارزوي. د خپل هېواد او ګاونډیو هېوادونو د ګټو په اړه او د هغو د حیله ګرو پالیسیو په اړه ځان پوه کړي. زموږ د ټولنې موجوده غټ مشکل دا دی چې زموږ زیات خلك د ګاونډیانو په حیلو او مکاریو نه پوهېږي، او په احساساتي توګه د هغو د توطیو ښکار کېږي، چې د اسلام، پښتو، دري، شعیه ایزم او نورو توطیو په کارولو سره زموږ خلك په خپلو منځو کې له یو بل سره جنګوي. نو زموږ ځوان نسل ته دا په کلکه په کار ده چې د خپل هېواد ګټې او سیاسي ضرورتونه وپېژني او دخپل هېواد په مقابل کې د سیمې د هر هېواد پر توطیو او دسیسو ځان پوه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ - ژوند د يوې موخې له پاره :

ژوند يوه اوږد او ار زښتناك بهير دی. هر څومره چې له ځوانۍ څخه ځان دې بهير ته ښه چمتو کړئ، هماغومره به تاسې په خپل راتلونکې اوږد ژوند کې لا ډېر اسوده، کامياب او د وياړلي ژوند څښتنان يئ. د دې له پاره چې په ښه توګه د راتلونکې ژوند او ننګونو ته چمتو اوسئ، نو بايد خپل ځان ته کلکه پاملرنه وکړئ. او د خپل شخصيت په جوړونه او روزنه کې اړين او لازم فرصتونه له لاسه ورنه کړئ.

غواړم تاسې ته په دې اړه سپارښتنه وکړم، چې د ژوند په ټولو چارو کې ځان ته روښـــانه هدف،با تدبيره پلان او ثابته کړنلار (تکتيکونه) غوره کړئ او په دې برخه کې د پرمختګ د پوهېدو له پاره ځانګړي پړاونه (**Mile Stones**) وټاکئ چې په دې توګه خپل پرمختګ او شاتګ وارزولی شئ. د هر کار د سالم او په سمه توګه تر سره کولو له پاره يې بايد لاندې درې شيان روښانه شوي وي:

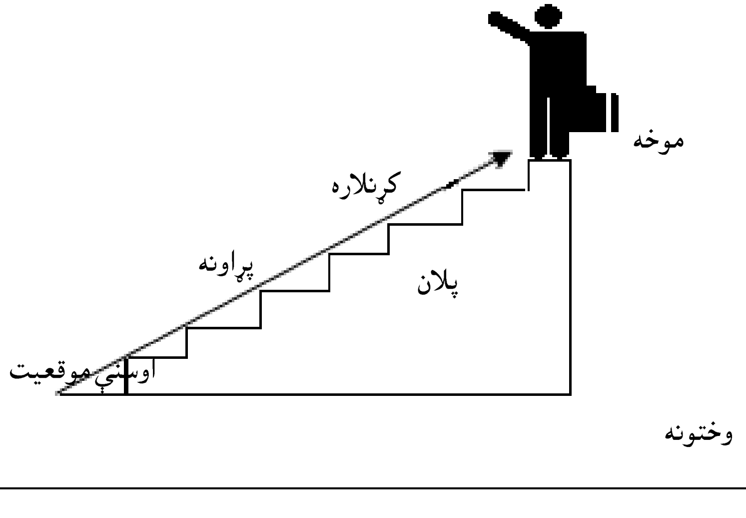

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. یوه روښانه او ټاکلې موخه (څه غواړم؟)

۲. ټاکلی وخت (یعنې کله باید دا کار سر ته ورسوم؟)

۳. د موخې له پاره معیارونه یا ځانګړنې چې په انګلیسي ژبه کې ورته ***quality*** او دغې پروسې ته وړ ځارنه **quality control** وايي.

دغه ځانګړنې باید چې د هرې موخې په اړه مخکې د مخکې نه تثبیت وي. هر څومره چې دا ځانګړنې تثبیت او روښانه وي نو تاسې په اسانۍ سره کولای شئ چې په هغه کار کې خپل پرمختګ اندازه کړای شي، او د هغې له مخې په خپل سرعت او د هغې موخې په څرنګتیا (***quality***) کې اړین بدلون راولئ.

په تېرو دیرشو کلونو کې زموږ ځوان نسل د علم، تربیې او هېواد ته له چوپړ کولو څخه محروم کړل شوی و، چې دې مسئلې نن زموږ هېواد په نړۍ کې تر ټولو په یوه وروسته پاتې، نالوستې او بې مسوولیته ټولنې بدل کړی دی. غواړم په دې توګه خپل ځوان نسل خپلو هغو مسوولیتونو ته ځیر کړم، چې دوی یې د خپل هېواد، خپلو خلکو او راتلونکېو نسلونو پر وړاندې لري؛ نو راځئ چې په ګډه لومړی د خپل ځوان نسل په سالمه روزنه کې خپل مسوولیتونه ادا، او بیا د همدې ځوانانو په لارښوونه او ملګرتیا د خپل هېواد د یوې روښانه او ځلاندې راتلونکې په پار (خاطر) مخ پر وړاندې لاړ شو.

د دري یو شعر دی چې وايي:

چو شمع از پي علم باید گداخت

که بې علم نتوان خدا را شناخت

زموږ افغانانو تر ټولو غټ کړاو دا دی چې لا تر اوسه پر دې نه پوهېږو چې موږ څه ډول افغانستان غواړو؟ او داسې افغانستان ته د رسېدو له پاره څه شي ته اړتیا ده؟ موږ څرنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای شو چې په دغه کړکېچن چاپېريال کې د یو خپلواک او وياړلي او هوسا هېواد لرونکې شوو؟

دا هغه پوښتنې دي چې هر افغان او هر ځوان يې بايد له خپل ځان څخه وپوښتي او له دې سره سره بايد موږ هر يو له خپل ځان څخه دا هم وپوښتو چې زه د داسې يو افغانستان په جوړولو کې څه کولای شم؟

یوه تکړه ټولنپوه (**Stephen Covey**) وايي چې د نړۍ ټول شيان بايد پر درېوو برخو وويشو:

يو هغه خلك او شيان دي چې تاسې پرې هېڅ ډول لاس برى نه لرئ نو د ژوند کولو له پاره له هغوى سره د گوزارې لارې چارې زده کړئ او په کار يې واچوئ. د بېلگې په ډول، تاسې باران اوربېدل نه شئ بندولای، نو د هغې له پاره بايد چترۍ واخلئ.

دويم هغه خلك او شيان دي چې تاسې پرې نا بشپړ لاس برى لرى. چې په دې کې ستاسې خپلوان او نږدې ملگري راځي. نو له دوى سره بايد په پرله پسې توگه په پوره حوصلې کار وکړئ.

درېيم يې هغه څه او څوك دي چې تاسې پرې بشپړ لاس برى لرئ، او هغه يوازې او يوازې ستاسې خپل ځان دى. نو ددې له پاره چې له حالاتو سره د مبارزې په لاره کې تاسې يوازې پر خپل ځان پوره واکمني لري؛ نو بايد چې خپل واك او ځواك هم د خپل ځان په برابرولو او لوړولو کې ولگوئ. نو هېڅ شى هم بايد تاسې ته تر خپل ځان زيات ارزښت ونه لري او دا يوازي تاسې يئ چې کولای شئ خپل ځان ته ښه يا بد موقف ورکړئ. البته د بد موقف گټل اسان، اما د ښه موقف گټل گران دي، او پرله پسې هڅې او مجادلې ته اړتيا لري. چې په دې برخه کې د ژوند له پاره د يوې ځانگړې موخې لرل تر بل هر څه اړين او ټاکنده نقش لري. په ژوند کې د يو هدف لرل دا معنا لري چې يو سړى يو ټاکلي ځاى ته رسيدل غواړي. که هدف نه وي معلوم، نو په دې نه پوهيږي چې چېرته روان دى؟ پر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار ولاړ شي؟ او په دې لاره کې یې ستونزې څه دي؟ څه وسایل ورته په کار دي؟ په کوم سرعت ولاړ شي چې په ټاکلې موده کې خپلې موخې ته ورسېږي؟ د انګلسي ژبې یو متل دی چې وايي :

"Those who don't know, what they want, will fall for any thing"

یعنې هغوی چې هدف نه لري پر هره لاره چې سرشوهغې خواته به ځي.

د یوه روښانه هدف او ټاکلي جهت د لرلو ارزښت له دغه لاندني مثال څخه ښه څرګندیږي. که تاسې د صفر په موقعیت کې قرار ولرئ او هدف مو ښي خواته لس متره لرې وي، نو که تاسې په هر سرعت هم وکولای شئ خو د خپل هدف په لوري روان اوسئ نو په پای کې به خپل هدف ته ورسیږئ. او که تاسې برعکس کیڼ لور ته حرکت کوئ، نو نه یوازې دا چې تاسې به خپل هدف ته ونه رسیږئ، بلکې د هر قدم په اخستلو سره به د خپل هدف نه لا نور هم لرئ کیږي. نو د هدف د ټاکلو تر څوا د خپل هدف جهت تعینول خورا مهم او ارزښتناک کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم څپرکی

اداب

۳۲ - اداب یا **(Manners)**:

اداب هغه کليمه ده چې په یوه ټولنه کې د منلای شویو ارزښتونو منل او له یوه نسل څخه بل ته يې په عملي توګه د رسونې معنا لري.

اداب د شرقي ټولني یو ځانګړې خصوصيت دي، چې د غربي ټولنو د ماهيت سره ډېر فرق لري. اداب اکثرا په یوه ټولنه کې لیکل شوي نه وي؛ بلکې یوازې د یو کلتوري محیط په منځ کې هغه په عملي توګه له یوه نسل نه بل نسل ته انتقال مومي. د ادابو زده کول یوازې په یوه عملي محیط کې امکان لري او بس.

لکه چې ومو ویل، اداب یوازې په عملي توګه زده کېږي؛ خو له دې کبله چې زموږ ټولنه په تېرو پينځه دېرشو کلونو کې د جنګ، هجرت او نورو داسې چېلنجونو سره مخ شوه، چې د هغې له کبله اکثره کورنيو د خپل د طبعي ژوند محيط او شرايط له لاسه ورکړل، کورنۍ بېځايه شوې، حجرې، دېرې، دسترخوانونه او ګډ خواړه بې نظمه شول او له منځه لاړل. پلرونه شهيدان، مېندې کونډې، د بچيو سرپناه او یوه مړۍ ډوډۍ پيدا کول ورته اوليه فرض وګرځېدل. نو نه مور ته دا محیط و چې هغه اداب چې په یوه طبعي ماحول او کورنۍ کې بچيانو ته ورښودل کېږي اوس خپلو بچو ته وروښيي او نه بچو ته د زده کړې داسې چاپېريال او ذهني شرايط مساعد و، چې هغه دې ددې وړتيا ولري چې دغه شان ژور مفاهیم دې وپيژني. اداب یو لغت نه بلکه یو محتوي **(Concept)** توضيح کوي، نو ځکه د هغې تشريح کول په یوه جمله کې مشکل او ګران کار دي. نو که زمونږ په تعريفونو کې هم تاسي کومه نيمګړتيا ګوري، ددې اصلي علت ددې موضوعاتو تشريح کول دي.

نو له همدې کبله ددې مجبوريت احساسوم چې یو شمېر دغه باارزښته کلتوري، ديني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنیز ارزښتونه سره راټول او تریو حده یې د کتاب په بڼه خپل ځوان نسل ته وړاندې کړم، تر څو پرې د پوهېدو او پلي کولو له لارې خپل کلتوري پر له پسې والی یو څه ژوندی وساتي.

۳۳ - د ډوډۍ خوړلو اداب:

تر ټولو دا مهمه ده، چې ډوډۍ باید په ارامه توګه، په ګډه او پر یو دسترخوان وخوړل شي. په ګډه دسترخوان د ډوډۍ خوړل ډېرې ګټې لري. ماشومان غټانو ته په کتنې کولای شي چې د بېلابېلو غذایي موادو د خوړلو ځانګړې لارې چارې زده کړي. همدراز د ډوډۍ خوړلو نور اړوند اداب چې مشران یې پرځای کوي، کشران هغه زده کوي.
د بېلګې په توګه پخوا په افغانستان کې دا عادت و، چې وریجې به خلکو په یوه لاس خوړلې او وریجې به یې داسې راخیستلې چې په یوه مړۍ کې هغه ټولې را اخستل شوي وریجي په خوله کې واچوي او که به پاتې شوې؛ نو بیا به یې د هماغه لاس په ګوتو سره راټولولې او بیا به یې خولې ته کړې. خو پاکستان ته د هجرت کولو نه وروسته اوس زموږ اکثره ځوانان چې وریجې خوري؛ نو یا خو دویم لاس د وریجو د لاس لاندې نیسي او یا هم په لاس کې پاتې وریجې بېرته په غوري کې څنډ وهي. چې دا یو د کرکې نه ډک عمل دی. هیله کوم چې زموږ ځوان نسل د پخوانیو مشرانو ډوډۍ خوړلو ته ځانګړې پاملرنه وکړي او ددغه منفي کړنې څخه چې د افغاني ادب خلاف ده، په کلکه ځان وژغوري.
د کورنۍ نورو غړو ته به ځوانانو په لاس اوبه اچولې او بیا به ټول دسترخوان ته کېناستل او چې کله به ټول ډوډۍ خوړلو ته چمتو شول؛ نو مشرانو به په بسم الله ویلو ډوډۍ پیل کړه. او چې کله به څوک موړ هم شو؛ نو پر خپل ځای به ناست و تر څو ټول خلک ماړه شي. مشرانو به دسترخوان ته کتل چې ټول ماړه شول نو بیا به مشرانو دوعا وکړه او ټول به یو ځای رخصت شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

متاسفانه، اوس اکثره په يوه دستراخوان ډوډۍ خوړل نشته او که وي هم نو بيا هر څوک چې هر کله راغی راساً ډوډۍ خوړل پيل کوي او چې کله موړ شي، نو سمدلاسه پورته شي او د بل چا انتظار نه کوي. پخوا داسې عادت و چې بايد خواړه په يوه ژامه وخوړل شي او پر دواړو ژامو په يو وخت کې خوراک او يا هم په خوراک باندې چړپ چړپ کول ډېر بد ګڼل کېدل. ځوانانو به له مشرانو څخه د خوراک طريقه د دسترخوان پر مخ يادوله، چې په دواړو ژامو خوراک ونه کړي او په خوراک کې چړپ چړپ ونه کړي. ولې اوس دا اداب له منځه تللي دي او اکثره ځوانان هم په دواړه ژامو خوراک کوي او هم په خوراک کې چړپ چړپ کوي. هيله ده، چې ځوان نسل دغه منفي خوي ته پاملرنه وکړي. پخوا به عادت و چې د خوراک په وخت کې به ټلويزون ګل و، او د کورنۍ ټول غړي به ارام دسترخوان ته کېناستل او خوړو ته به يې ځانګړې پاملرنه کوله، ولې اوس داسې نه ده، له يوې خوا ډوډۍ خوړل کېږي او له بلې خوا په ټلويزيون کې رنګارنګ پروګرامونه ګورې، چې د کورنۍ د غړيو پام له خوراک نه بلې خواته اړوي او له دې سره د دسترخوان پر سر رنګارنګ بحثونه جريان لري. که موږ وتوانېږو، چې خپل ځوان نسل د ډوډۍ خوړلو دغو ادابو ته په پام کې کړو او په هغې پورې اړوند ادابو يې سنبال کړو، نو د دوی خوراک به اصلاح او د هغې صحي ګټې به يې زياتې وي.

پخوا به ماشومانو ټولو ددې انتظار ايست، چې مشران ډوډۍ خوړل پيل کړي او په اخر کې لومړی مشران ډوډۍ بس کړي او بيا دوعا وکړي، ولي اوس زموږ ځوانان دغه پرله پسې والی نه پرځای کوي او په دې توګه د ډوډۍ خوړلو اداب يې کمزوري شوي دي.

دا مهمه ده چې هر څوک خواړه له خپلې مخې څخه وخوري او خپله مړۍ برابره جوړه کړي، چې هيله ده ځوان نسل دې ته پام وکړي. سره له دې چې په قاشق پنجه خوراک نن سبا يو منل شوی کار دی، ولې د قاشق پنجې خوراک هېڅکله د لاس له خوراک سره برابر نه دی. په لاس خواړه خوړل نسبت قاشق پنجې ته ډېرې فايدې لري، د مثال په توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی موږ کولای شو په لاس د خوړو دحرارت، يخوالي، سختوالي او نورو خصوصياتو ډېر ښه معلومات وکړو، چې هغه ښايي موږ سره د هغه په خوړولو او يا نه خوړولو کې خورا مرسته وکړي. چې دغه کار بيا د قاشقې په واسطه شونی نه دی. ښايي موږ ډېر گرم او يا هم يخ ياسخت خواړه خولې ته داخل کړو، چې بيا يې بېرته تويول هم ښه کار نه دی. همدا راز د لاس په واسطه د خوړو رااخيستل، برابرول او خولې ته وړل، دگوتو د عصبي رشتو د **Reflexes** له لارې د غذا د تماس له کبله زموږ په خوله، معده او بدن کې لازمي او ضروري افرازاتو د اطراح سبب کېږي، چې د غذا په نرمولو، هضمولو، جذب او اطراح کې مرسته کوي. نو کله چې موږ خواړه په گوتو تيارو و زموږ خوله، مری او معده مخکې له مخکې نه د هغې د خوړلو د اخيستلو، قبلولو او هضمولو له پاره ښه چمتو کېږي، او بناً خوراک ښه هضم او گټور تمامېږي. او قاشق پنجه بيا دغه گټې نه لري او خواړه نيمه هضمېږي. د خوړو په ادابو کې يو بل مهم ټکی دا و، چې خواړه بايد په ناسته او په ارام ځای کې وخوړل شي، مگر اوس يو شمير خلک حتا خواړه په ولاړه او يا په روانه خوري، چې دغه کړنه هم د خوړو د ادابو خلاف او له صحي نظره يو نا صحي او زيانمنه کړنه ده.

اوس ډېر ځوانان خپل تاوده خواړه په کف او چف سره يخوي او په بيړه بيړه يې خوري چې دا حالت هم بدن ته ډېر ضرر ونه لري.

د خوړولو پرمهال نوروته ست کول يو بل ادب دی، چې که تاسې څه شی خورئ نو ښه به دا وي چې د هغې ست شاوخوا ناستو خلکو ته وکړئ تر څو د هغوی په زړه کې ارمان پاتې نه شي. اما دا اداب بيا په غربې دنيا کې نشته، او کول يي هم د يوې حيرانتيا سبب کيږی.

.٤٣ - دمجلس اداب:

په افغاني کلتور کې داسې مثبت ټکې شته چې په مجلس کې بايد خلک ځانگړي اداب پرځای کړي. خبرې په نوبت وکړي، مشرانو ته لومړی حق ورکړي، په مجلس کې په زوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه غرېږي او خپل متقابل لوري ته بد کلمات ونه کاروي. پخوا به دا عادت و، چې که يو چا به د مجلس له اصولو خلاف بل څوك په خپلو خبرو يا بدو الفاظو سره توهين کړ، نو بيا به د مجلس يو مشر دغه سړی تهديداوه او ورته به يې غوسه کوله؛ خو متاسفانه اوس په مجلسونو کې خلك دې ته پرېښودل کېږي چې سره لاس اوګرېوان شي.

په مجلس کې لړې خبرې کول، نورو ته نوبت ورکول، د نورو خبرې اورېدل د مجلس له مهمو ادابو څخه دي.

خو ددې تر څوا په افغاني کلتور کې دا هم يو منفي اړخ دی، چې کشرانو او ځوانانو ته په مجلس کې د خبرو کولو حق نه ورکول کېږي چې دا کړنه د ځوان نسل د سالم پرمختګ مخه نيسي.

د مجلس يوه بله برخه هم په ټيليفون کې د خبرو کولو اداب دي، چې اوس د ګرځنده ټيليفونونو په وجه زموږ ملك کې د ټيليفون پورې اړوند اداب او اخلاق ډېر کمزوري شوي دي. پخوا به په دولتي او شخصي دوايرو کې د مېز د سر ټيليفونونه و؛ نو هر څوك مکلف و چې د ټيليفون د ځوابولو سره سم ځان معرفي کړي (خپل نوم او دنده ذکر کړي او له اورېدونکې نه په ډېر احترامانه ډول پوښتنه وکړي چې د هغوی ضرورت څه دی؟) که به کوم مامور دغه اخلاقي اصول نه پرځای کول د ادارې د مشرانو له خوابه په جدي توګه تهديدېدل. ولي نن په تاسف سره ډېر لوړ پوړي هم د ټيليفون اخلاق او اداب نه پرځای کوي. دوی فکر کوي چې دا تيليفون ددوی شخصي ملکيت دی او هر څنګه چې يې وغواړي هغه کارولی شي. حال داچې ددوی د هر يوه لګښت ددولت له خوا ورکول کېږي.

۳۵ - د لارې اداب:

افغانستان يوه عنعنوي ټولنه لري چې په کې د شخص کړه وړه په هر ځای او هر مهال کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو د ارزیابۍ لاندې وي او دغه ارزیابي د یوه شخص په شخصیت ټاکنه کې ژوره اغېزه لري. ستاسې کره وړه نه یوازې ستاسې له کورنۍ او یا دوستانو سره ارزښت لري، بلکې ستاسې راشه درشه له نورو عامو خلکو سره هم ځانګړی ارزښت لري.

د تلو او راتلو په وخت کې په نورو خلکو سلام اچول نه یوازې اسلامي سنت طریقه ده؛ بلکې دا د خلکو ترمنځ ستاسې د ښه معرفت زمینه او شرایط هم برابروي. کوښښ وکړئ چې په سلام اچولوکې تر نورو ګړندي او لومړي اووسئ. سنت طریقه داده چې هر وخت سپاره خلك پر پیادو، پیاده خلك دې پر ناستو خلکو، او کشران دې په مشرانو سلام اچوي. په لاره کې چې ځای تنګ وي نو، نورو ته د لومړیتوب حق ورکړئ. که ښځې راروانې وي؛ نو سرې باید د لارې نه یوې خواته شي، او لاره ښځو ته پرېږدي، تر څو هغوی په ارامه توګه له لارې څخه تېرې شي. که لاره خټه وي، کوښښ وکړئ چې نور خلك ستاسې له کبله په عذاب نه شي، او هغوی ته ختې او اوبه وروانه لوزوي. د لارې څخه هر ډول مضر او خطرناك شیان لرې کړئ، تر څو د بل کوم کس د لوېدو، او ژوبلېدو سبب نه شي. په لاره کې که درته ډېر ضرورت نه وي، له بل چا، خاصتا د مشرانو څخه مه مخکې کېږئ.

کله چې په لاره کې له چا څخه مخکې کېږئ؛ نو لومړی د غاړې په تازه کولو سره هغه خبر کړئ چې تاسې ترې مخکې کېږئ، او بیا ورنه ښښنه وغواړئ، او ترې مخکې شئ.

په لاره کې ښځو او ماشومانو ته کافي وخت او مسافه ورکړئ، چې تر تاسې دمخه شي او یا که تاسې ترې دمخه شوئ، نو ترې پوره مسافه واخلئ. که پر سړك سپین ږیری او یا کمزوري او ناروغه کسان تېرېږي، له هغوی سره مرسته وکړئ.

که شونې وي او دکوم بوډا، ښځې او ماشوم سره درونډ پېټی وي، نو ورسره مرسته وکړئ.

په لاره کې د بدو الفاظو، کاږي په پښه وهلو او لوبو کولو څخه پرهېز وکړئ. په کوڅو کې منډې رامنډې وهل، کاږي ویشتل، او یا هم د کرکټ او نورو لوبو کول، یو غلط او بې ځایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار دی، تاسې یې مه کوئ، او نور ځوانان هم ترې منع کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم څپرکی

د ژوند له پاره یو پلان او د ژوند د لومړیتوبونو ټاکنه او سمونه:

. ۳٦ - ټاکلی او پلان شوی ژوند لرل:

موږ هر یو د خپل ژوندله پاره راز راز هیلې لرو. کله ناکله ددې هېلو شمېر دومره پراخه شي چې بیا زموږ په مغزو کې هم د ځایېدلو نه وي. ولې ډېر کم داسې کېږي چې له هغو هیلو څخه ټولي پوره شي.

د ټولنې ډېر وګړي کله چې په زده کړه بوخت وي، په هره څانګه کې چې دوئ تحصیل کوي، نو بیا له ځان سره په ډېرو اوچتو خیالاتو کې وي چې زه به له پوهنځي نه فارغېږم، بیا به لوی ډاکټر، انجېنر، قاضي، څارنوال، مامور، مدیر او څه او څه کېږم، ډېر به مشهور شم، ډېرې پیسې به پیداکړم، داسې کور به ځان ته جوړکړم او له داسې چا سره به واده کوم او نور او نور....

خو کله چې له پوهنځي څخه فارغ شي، بیا د کار لټولو په ارمان چې کله د سلګونو دروازو په ټکولو او د بې شمېره دفترونو له لټون سره مخ شي، نو له هماغه ځایه دده شخصیت او غرورو وټکول شي او هیلې یې په ناهیلیو بدلې شي، او د چوپړ کولو لېوالتیا یې بیا له کینې او کرکې سره ملګرې شي. د چوپړ کولو احساس یې بیا ډېر ژر په بلهې اخستلو او په ورځني سیستم کې د ځای پیداکولوپه هنر بدل شي. دا هغه بدمرغه حالت دی چې زموږ د ټولنې د ډېرو ځوانانو احساسات او هیلې او د چوپړ کولو هوډ وژني او دوئ د ټولنې د خدمتګار په ځای د ټولنې په یوه کرکجن عنصر بدلوي.

ددې له پاره چې په راتلونکې کې تاسې ځوانان د همداسې ناوړه برخلیک ښکار نه شي، دغه لاندې څو توصیې درته ګټورې بولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- خپل ځان له ټولنې نه جلا مه ګڼئ . په دې باید پوه يئ چې تاسې په داسې يوه ټولنه کې ژوند کوئ چې مثبت بدلون په کې کم، ستونزمن او زياته قرباني ګالل غواړي. نو کوښښ وکړئ چې خپل خيالات او هيلې نسبي مطرح کړئ.

۲- د خپل برخليك له پاره مقدماتي پلان او پروګرام ولرئ. مثلا که تاسې په هره ځانګه کې تحصيل کوئ نو کوښښ وکړئ چې په هماغه ځانګه کې له سالمو او باصلاحيتو شخصيتونو سره خپلې اړيکې د همدغه تحصيل په دوره کې تامين او هغې ته پراختيا ورکړئ. په دې برخه کې د خپلو استاذانو او د پوهنتون د مقاماتو او ملاقات کوونکو مشرانو پاملرنه ځان ته راواړوئ.

۳- د زده کړې له دورې څخه دغې اړتيا ته پوره پاملرنه وکړئ او دې له پاره اړين او لومړني کارونه ترسره کړئ. خصوصا ددې کار ښه وخت د عملي کارونو او ستاژ دوره ده. په هغه وخت کې چې تاسې د خپل ملك په اړه له هرې بهرنۍ مؤسسې او يا شخص سره کار کوئ په خپل هغه کار کې د جديت، صداقت، او علمي ځواکمنۍ په ښوولو سره د هغه مقاماتو پاملرنه او لېوالتيا د ځان په لور راواړوئ. چې هغوی دې ته لېوال شي چې ستاسې له فراغت نه مخکې تاسې ته د يوې دندې د درکولو بلنه درکړي.

٤- د خپل تحصيل په دوره کې د ځينو ځانګړو فعاليتونو او پروژو په اداکولو سره د خپلو استاذانو او اداري پرسونل پاملرنه ځانته راواړوئ . په مناسب وخت کې له هغوی څخه د ځانګړو تصديقونو او اسنادو غوښتنه وکړئ. د هغوی سره د جوړ جاړي له مخې دغه ډول مکتوبونه په خپله برابر او ټايپ کړي، او هغوی ته يې يوزاې د لاسليك له پاره وړاندې کړئ. ډېر ښوونکې او اداري پرسونل يا ددې وخت نه لري، او يا کله کله هم ځانګړي موضوع، داسې ښه نشي چوکاټ بندي کولی او پدې وجه له تصديق ورکولو او يا ستاينليکونو له ورکولو څخه ډډه کوي. نو تاسې بايد ددې چمتووالی ولرئ چې په مناسب وخت کې د هغوی له موافقې سره سره سم يو داسې ليکلی سند چمتو کړئ چې په هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د هغې مؤسسې، ډيپارتمنټ او د هغه استاذ/ مدير نوم او دنده په روښانه توګه ليکل شوي، او د امضا کولو له پاره اماده وي. .

کوښښ وکړئ چې ددې سند دوه يادرې کاپي مخکې له مخکې چمتو کړئ او په هغه استاذ يې له لاسليک کولو وروسته يوه کاپي له هغه سره ياد هغې په دفتر کې پرېږدئ، او دوه نورې يې له ځان سره وساتئ.

۳۷ - د پلان تعريف:

پلان هغې ليکلې طرحې او طريقې ته وايي، چې د يوه ارمان يا موخې د لاسته راوړلو په اړه ټول اړوند معلومات، طريقې، وختونه، ستونزې، ضرورتونه او مالي سرچينې په ګوته او پداسې يوه سيستماتيکه توګه پيوند او تړل شوي وي، چې موخې ته رسېدل پکې په عملي مرحلو وېشل شوي وي، او د هرې برخې اصلي اهداف څرګند او ارزول يې اسانه او عملي وي.

د يو پلان په جوړولو کې دا ډېره مهمه ده چې پلان جوړونکی بايد د هرې مرحلې اهداف، او ددې اهدافو د لاسته راوړلو په اړوند ټولې شونې سرچينې، ستونزې، چلينجونه، مکانيزمونه او ټاکوونکې معيارونه داسې روښانه کړي وي، چې لاسته راوړل يې عملي او ارزول يې اسان او شوني وي.

يو پلان هلته عملي بڼه غوره کولای شي، چې د پرېزنټ کولو وړ (يعنې نورو خلکو ته د وړاندې کولو او روښانه کولو وړ) وي، په ليکلی ډول تهيه کړای شي، او د کتنې او مشاهدې له پاره ورته لاسرسی شونې وي.

ځوانان نه يوازې دا چې بايد د خپل ژوند له پاره يو ماستر پلان ولري؛ بلکې ددې ماستر پلان د يوې برخې په توګه د خپل ژوند ټو مهمو اړخونو ته لکه تعليم او تحصيل، مسلک غوره کول،کار، واده، کور اخيستل او تقاعد ته هم يو، يو ځانګړي پلان ولري. پلان بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلې بڼه ولري او اقلا د میاشتې یو ځل وکتل شي او په اولو وختو کې په هرو شپږو میاشتو کې یو ځل وارزول شي، او هدف ته د رسیدو په نږدېوالې کې بیا هر درې میاشتې، او بلاخره هره میاشت، او هره اونۍ وارزول شي.

ښه عملي اوکامیاب پلان هغه دی، چې د هرې مرحلې له پاره پکې ټاکلي موخې او د هرې موخې د لاس ته راوړلو له پاره عملي کړنلاره او د هرې کړنلارې له پاره شونې وسایل، وسایط او ذرایع پکې تشخیص او غوره شوي وي.

ددې له پاره چې تاسې په خپلو پلانونو کې بریالي شئ، د یو پلان په جوړولو کې لاندې ټکو ته باید ځانګړې پاملرنه وکړې.

- د هر پلان ورستنۍ او مرحلوي موخې باید مشخص او روښانه کړې .
- د هرې موخې د لاسته راوړلو له پاره یو ټاکلی وخت چې عملي وي، په نظر کې ونیسې.
- د موخو د لاسته راوړلو په لاره کې د بریالیتونو له پاره داسي مشخص معیارونه (**Mile Stones**) وټاکې چې دغه هر یو معیا ر باید اندازه کېدونکی او ټاکونکی معیار وي. د **Mile Stone** په باره کې باید دا ووایم، چې دا هغه نښې دي چې د سرکونو په اوږدو کې د مسافو د تعین له پاره ودرول کېږي. څرنګه چې دا نښې د سرك واټن اندازه کوي، نو په همدې خاطر دغه اصطلاح د معیارونو له پاره غوره شوې ده.
- ټول ټاکل شوې موخې باید، عملي او شونې اووسي.
- د هرې موخې د لاسته راوړنې په اړه اړوندې اړتیاوې، وسایل، وسایط، ذرایع او سرچینې روښانه او د هغوی لاسته راوړل شونې ارزول شوي وي.
- د هر پلان له پاره انساني باوري منابع ټاکل شوي وي.
- پلان باید وخت په وخت مطالعه او په هرو شپږو میاشتو کې وارزول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که یو پلان په سلو کې تر اویا زیات عملي وي، نو د کامیابېدو چانس یې شته او که تر ځلوېښتو کم عملي وي نو د هغې بیا ارزول او د سرچېنې تاکل یې ضروري دي.
- هغه پلان چې د (۴۰ - ۷۰) پورې عملي وي، ښایې چې تر پلان شوي وخت او لګښت څخه زیات وخت او لګښت ته اړتیاولري. چې دا باید ورسره په پام کې ونیول شي.
- د پلان غټ او مهم ټکي باید په داسې ځا ی کې لیکلي او یا انځور شوي وي چې په پرلپسې توګه او هره ورځ تر سترګو شي، تر څو تاسي ته په پرله پسې توګه ستاسې موخه در په زړه کړي.

د عمومي پلان ځینې ځانګړې برخې:

۳۸ – د تعلیم او تحصیل په اړه پلان:

- ښه به دا وي چې هر ځوان په دې پوه وي چې غواړي په کوم ښوونځي، متوسطه او لېسه، کې زده کړې وکړي. دا ځکه چې ځانګړی ښوونځی ښایې د یو ځوان لیوالتیا او د راتلونکې برياوولو پاره یوه ښه وسیله وي، او یا هم برخلاف د برياوو مخه مو ونیسي.
- د تعلیم په وخت کې باید د کانکور له پاره چمتوالې له لسم ټولګي څخه پیل، او پوړ په پوړ دغه چمتوالی ګړندی او جدي شي.
- د ښوونځي په دوره کې ښه خبره دا ده، چې یو زده کوونکی په ټولګې کې د لومړیتوب (اول نمره ګې) له پاره سیالي وکړي؛ نو که لومړی نه شي؛ نو دویم نمره خو به شي. د انګلیسي یو متل دي چې وايي:

Shoot for the stars, if you fall short, you will land on the moon.

(c) ketabton.com: The Digital Library

●یعنې موخه مو ستوري وټاکې، که پاتي راغلي، نو سپوږمۍ خو به موځای وي. هر ځوان ته په کار دي چې د خپل تحصیل په اړه هوښیار اوګړندی وی، او په دې برخه کې خپلي ګړندي دندې له پخوا نه پیل او د کورنۍ او ښوونکو په مشورو په چټکه توګه پر مخ بوزي.

●هر زده کوونکی باید له (۸- ۱۰) ټولګې په دوران کې بېلا بېل مسلکونه، لکه طبابت، انجینري، زراعت، ساینس، شرعیات، حقوق، ډیپلوماسي،ارت، ښوونه او روزنه او داسې نورې څانګې هره یوه وڅېړي او د هرې رشتې ښه او بد ځان ته روښانه کړي. چې کله یې یو یا دوه مسلکونه خوښ کړل؛ نو بیا دې دهغې مسلکونو له ځینو متخصصینو سره له نږدې نه د هغه مسلک د ښو او بدو، مثبتو او منفي اړخونو په اړه خبرې وکړي، تر څو خپل راتلونکی مسلک او په مسلک پورې اړوند مضمونونه په ښه او دقیقه توګه وټاکې.

● د وخته (۸- ۱۰ ټولګي کې) دغه ټاکنه، زده کوونکې ته ددې چانس ورکوي، چې د لېسې په دوره کې د هغه مسلک پورې اړوند مضامینو په برخه کې زیاته پاملرنه وکړي او ښې نومرې په کې تر لاسه کړي.زموږ د ځوانانو خورا غټ مشکل دا دی چې دوی د کانکور ازموینه ورکوي، خو پر دې نه پوهېږي چې څه غواړي ولولي. اکثرا د خپل مسلک ټاکنه هم د کورنیو په خوښه تر سره کوي. دا یوه د هاغه ستونزو نه ده چې ځوانان وروسته ځوروي. نو ددې له پاره چې ځوانان د خپل مسلک او پوهنځي ټاکنه په ښه توګه وکړای شي. زه مشوره ورکوم چې ځوانان باید د (۸ – ۱۰ ټولګي په وخت کې) که شونې وي د هغه مسلک پورې اړوند پوهنځي د محصلینو، استادانو او کارکوونکو سره تفصیلي خبرې وکړي او د هغوی تجربې، خاطرې او نظریات ددې مسلک په اړه ځان ته په جدي توګه څرګندکړي. د همدې معلوماتو په رڼا کې بیا له خپل ذوق او لېوالتیا سره سم یو ځانګړی مسلک غوره کړي. او دښونځي په درسونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دې بيا په هغه مسلك پورې مربوط مضامينو ته ځانګړې پاملرنه وکړي.

د مثال په ډول که تاسې غواړئ چې طب پوهنځی ولولئ؛ نو لومړی د (٨- ١٠ ټولګيو په موده کې) د طب پوهنځي د محصلينو او استادانو سره اړيکې ټينګې کړي. خپل پلان ورته ووايئ او له دوی څخه د اړوندو مضامينو او همدرا راز ددې مسلك په مثبتو او منفي اړخونو ځان وپوهوي. که مو تصميم ونيوه چې د طب مسلك ته لاړ شئ؛ نو بيا بايد د (١٠ - ١٢) ټولګي پورې په طب پورې مربوطو مضامينو لکه کيميا، بيولوژي، فزيك او الجبر ته ځانګړې پاملرنه وکړئ.

- دا به هم ګټوره وي چې د خپل تعليم په دوران کې د (١٠- ١٢) پورې د هغه ځانګړي مسلك له ځينو مهمو شخصيتونو سره دوستي او ملګرتوب ايجاد کړئ، او خپل نظر او پلان ورسره شريک کړئ، او وخت په وخت له هغوی څخه لازمې مشورې او لارښوونې وغواړئ.
- دا په ځای بولم چې په دی برحه کې ددولت مسوليتونو ته هم اشاره وکړو. دولت ددې مکلفيت لري چې شاګردانو ته د تعليم په وخت کې دداسې علمې سفرونو او مسلکی پوهاويو زمينې او شرايط برابر کړي.
- کله چې بيا د خپلې خوښې مسلکې پوهنځي ته داخل شوئ؛ نو بيا کوښښ وکړئ چې ددې مسلك په اړه خپل معلومات په نړۍ واله کچه تکميل کړئ. په هماغه مسلك کې د دوه درې سيمه ايزو مطرحو شخصيتونو سره او همدا راز د يوه يا دوه په ملې کچه مطرح شخصيتونو سره او بلاخره د يوه يا دوو بين المللي شخصيتونو سره اړيکې، او دوستي ټينګه کړئ. دا به تاسې ته په هماغه مسلك کې د لابرياليتوب ښه چانسونه په لاس درکړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپل مسلك کې يو مطرح او پېژندل شوی شخص واوسئ او له عادي زده کوونکو او محصلينو نه زيات توپير ولرئ، دا توپير تاسې په لاندي لارو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولای شئ.

- په دې مسلک کې دوامداره تجربه، جدي مطالعه او منظم او په مینې سره کارکول، د هغه مسلك په اړوند د موثرو او مطرحو سیمه ایزو، ملي او بین المللي شخصیتونو سره اړیکې، په دې اړوند سیمنارونو او غونډو کې ونډې، همکاري او عملي برخه اخیستل، هغه نور عوامل دي چې ستاسې د لابریالیتوبونو زمینې برابرولې شي.
- د هغه مسلك په اړه ځانګړې موضوعاتو ته پاملرنه او د هغې په اړه نمونوي موثر او حیرانوونکې کارونه سرته رسول، لکه علمي تحقیقات، مقالې لیکل او نشرول د سیمې او په ملي کچه د مطبوعاتو سره اړیکې او د هغه مسلك د یوه مطرح ځوان په توګه تبارز کول، د خپل مسلك په اړه خپرونې، ژباړې او تالیف هغه ګټور کارونه دي چې ستاسې له شهرت سره ډېره مرسته کوي.د پوهنځي په وخت کې له څو تنو استادانو سره ښې اړیکې وساتئ او کوښښ وکړئ چې د هغوی د اثارو د ژباړې، تایپ او لوستلو او اصلاح کولو په برخه کې مرستې وکړئ او ترې وغواړئ چې ستاسې نوم په خپل کتاب کې ذکر کړي.

کله چې زه د طب د پوهنځی د پنځم ټولګی محصل وم، ما د خپل یوه ډېر تکړه او نومیالي استاد مرحوم محمد نسیم لودین صیب د توبرکلوز په نوم د یوه لیکلي اثر په املایي تصحیح کې د هغه سره ډېره مرسته کړې وه. چې په نتیجه کې دا زما حق هم وه چې هغه باید زما نوم په دې کتاب کې ذکرکړي واي. خو دیوي خوا زه ددې موضوع په علمې ارزښت په هغه وخت کې دومره نه پوهیدم، او د بلې خوا ممکن د لودین صیب به هم ودې ته پام نه وه شوې، نو زما نوم یې په کتاب کې نه وه ذکر کړي. نن زه د هغه افتخار نه محروم یم، چې ما زوروي. خو ددې سره سره هم د هغه کتاب تصحیص کولو ما ته دومره زیاته ګټه راورسوله چې د توبرکلوز د ناروغی په تشخیص او تداوي کې زه د خپل نورو همصنفیانو په نسبت تکړه وم. بلاخره، د همدې تکړه توب په نتیجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ماته په پیښوور کې د توبرکلوز په څانګه کې د کارکولو زمینه، او په دي برخه کې زما د خپل یوه اثر د لیکلو شرایط را برابر کړل. دا هم زما له پاره یوه سرلوړي ده.

- د یو فعال شخص په توګه تل د خپل مسلك په اړه په ملي او بین المللي کچه نوې خپرونې او اختراعاتو نه ځانونه خبر کړئ ، او وخت په وخت هغه د رفرنس په توګه د راډیو او تلویزیون او اخبار له لارې وړاندي کړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپله سیمه کې په رسنیو کې د خپل مسلك د یو پېژندل شوي شخص په توګه په مصاحو او پروګرامونو کې ونډه واخلئ.
- خپل ځان د داوطلب په توګه وټاکئ او په ښوونځي او نورو ځایونو کې د خپل مسلك په اړوند خلکو ته کنفرانسونه ورکړئ.په مسلکې کار کې جدي او پابند اوسي. او په خپله دنده کې دخپل ټول اخلاص او ربښتینولې نه کار واخلې. دا په د لوړو مقاماتو توجه ستاسې په اړه د علمي او عملي کار په نتیجه کې را جلب، او په مسلکې لحاظ په دا تاسي ته ډېره ګټه ورسوي.

۳۹ - دکار په اړه پلان:

لکه څرنګه چې تعلیم او تحصیل د مسلك په غوره کولو کې رول لري، همدراز مسلك هم د کار په نوعیت او محیط په غوره کولو کې رول لري. د کارځای هغه محیط دې چې موږ او تاسې هره ورځ په کې د ژوند درېیمه برخه (هره ورځ اته ساعته) تېروو. نو دا ډېره مهمه ده چې دکار په اړه لاندي دري شیان (د کار نوعیت، محیط او خلك) د سړي په مزاج برابر وي؛ نو بیا به کار ستاسې په زړه پورې او نه ستومانوونکی وي. که له دغو درې وارو څخه یو یې هم له مزاج سره برابر نه وي؛ نو بیا کار ستومانونکی او ځورونکی کیږي.

- دکار د انتخاب له پاره اولین شرط د مسلك غوره کول دي. د مسلك غوره کول، یا د لوړو تحصیلاتو د رشتې انتخاب یو خورا مهم کار دي، او باید چې پوره توجه ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشي. چې د رشتې د انتخاب له پاره بيا وختي تياري لکه پورته چې ذکر شو، ډېر ضروري دی.

- د مناسب او موزون کار او د ښه محيط پيدا کول يو ضروري موضوع ده. متاسفانه زموږ په هېواد کې خلك هر هغه کار کوي، چې ورته پيدا شي او بيا په کار کې هم څه دومره ورته مهمه نه ښکاري چې کار څنګه پر مخ ځي؟ خو زه ځوانانو ته توصيه کوم، چې د کار د غوره کولو او د کار د محيط په اړه خپلې دندې په ښه توګه ادا کړي او د ځان له پاره يو موزون او له خوښې سره برابر کار پيدا کړي.
- هرڅومره چې تاسي په خپل کار او مسلك کې بريالي، او پېژندل شوې شخصيت يئ، په هماغه اندازه به تاسو ته د نوو کارونو وړانديزونه زيات وي، نو تاسي به د خپل نوي کار په غوره کولو کې لازيات بررسي ولرې. ځکه ډېر خلك او ډېر مؤسسات به ستاسې د جلبولو سره علاقه ولري.
- لکه څومره چې ښه کار او د کار ښه محيط او خلك تاسو ته مهم دي، همداراز د موسسې او نورو کارکوونکې و له پاره هم دا مهمه او ګټوره ده چې تاسې له هغوی سره خوښ او خوشاله يئ. نو پخوا له دې چې يو کار ومنئ، دا به ښه وي چې لاندې معلومات مو تر لاسه کړي وي.
- ايا دغه کار ستاسې له مسلك او خوښې سره برابر دی او کنه؟ که برابر نه وي نو کوښښ وکړئ، چې له هغه کار نه تېر شئ.
- د خپل مسلك څخه بهر کارونه، ولوکه ډېرې پيسې هم درکوي، مه غوره کوئ ځکه دا بيا تاسې بې مسلکه کوي او وروسته به بيا پرې پښېمانه يئ. په افغانستان کې د جنګ او غربيانو د راتګ نه وروسته، يو لوی مصيبت هم د افغانانو بي مسلکه کول دي. د ان، جي، او (**NGO**) سيستم چې د افغانستان غوندې وروسته پاتې او قبيلوي ټولنې له پاره د يوه قوي مرکزي سستم پر ځای يو زهرجن سستم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دی ان جي اوګانو له کبله اکثره افغانان د جګو تنخواګانو په وجه دي ته وهڅول شول چې خپل مسلکونه پرېږدي او په نا مسلکې کارونو کې لګيا شي. چې زه هم د همدغو قربانيانو څخه شمېرل کېږم، ددې کبله چې زه ددې ضايعې له لاسه زورېږم، او نه غواړم چې تاسي هم وزورېږي، نو دادې تاسي ته دا موضوع ليکم..
- ايا تاسې د خپل کار محيط، خلك او ساحه کتلې ده کنه؟ که مو نه وي کتلې، کوښښ وکړئ چې د کار د قبلولو نه مخکې دوه درې ورځې هلته داوطلبانه کار وکړئ. تر څو وګورئ چې ددغه کار، محيط او خلك ستاسې د طبعيت سره برابر دي او کنه؟ که لږ شان هم ناراحته وئ د هغه کار له له منلو تير شئ.
- ايا په دې کار کې چې تاسې ورته کانديد يئ، ستاسې د لوړاوي او پورته مقام ته د تللو چانس شته او کنه؟ که نه وي نو ترې تير شئ.
- ايا په دې کار کې تاسې له ځينو چلينجونو او ابتکاراتو سره مخ يئ او کنه؟ که نه وي نو ترې تير شئ. په کار کې علمي چېلنجونه ستاسې د علمي پرمختګ او شخصيت د لوړوالې سره مرسته کوی.
- ايا ددې موسسې د فرهنګ په اړه مو معلومات تر لاسه کړي دي او که نه؟ (هره موسسه ځانته ځانګړی سيستم لري چې هغه د هغې موسسې فرهنګ جوړوي. مثلا ځنې موسسات ډېر فارمل (قيد، منظم او جدي) وي چې د لباس نه نيولې، چې هغه منظمه درويشي، نکتايي وي، تر د مشر سره د کتلو او خبرو کولو پوري ځان ته يو ځانګړي جدې سيستم لري، چې دي ډول موسساتو ته د فارمل فرهنګ لرونکې يا (**formal**) مؤسسات وايي، اما برعکس، بيا يو شمير نور موسسات، نسبتا يو څه نرم، او ازاد سيستم خوښوي، چې په هغوی کې لباس هم نسبتا ازاد، او د امرينو سره ليدنه کتنه هم نسبتا اسانه او ازاده وي، چې دي ډول مؤسساتو ته ازاد يا (**casual**) مؤسسات وايي. ايا ددې موسسې دغه کاري فرهنګ، د موسسې د مشر او ستاسې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوپروایزرانو یا امر رویه اوسلوك ستاسې له پاره د منلو او قبول وړ ده او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.

- ایا ددې کار په محیط کې تشویق، ترغیب او ستاینه شته او کنه؟ که یې نه لري؛ نو بیا له دې ځای څخه تیر شئ.
- ایا تاسې د خپل امر او د موسسې د عمومي امر سره ځان په خبرو کې ارام محسوس کړی او کنه، کنه نو د هغې کار نه تیر شئ

پخوا تر دې چې نوي دنده قبوله کړئ، ددغو لاندینیو پوښتنو کول ضروري او ګټور دي:

- ✓ له انټرویو کونکې څخه وپوښتئ چې ایا دا موسسه کوم تشکېلات لري او که نه، اوایا زه کولای شم چې هغه وګورم؟
- ✓ پدې تشکېل کې زما ځای، پوزیشن، (پوست) چېرته دی؟زه څوکسانو او چا ،چا ته مسولیت لرم، او د څو کسانو او چا، چا د څارنې مسؤلیت لرم؟
- ✓ ایا په دې مؤسسه کې ارزیابي کله صورت نیسي او د ارزیابي سستم څنګه دی؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې تشویق، ترغیب، ارزونه او لارښوونه شته که نه؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې زما د پورته تللو چانس څومره دی. زه غواړم چې دلته د ډېرې مودې له پاره پاتې شم، نو ځکه غواړم پوه شم چې زما د پورته تللو حدود او امکانات څه دی؟

- د کار ښه پلان دادی چې سړی له ځان سره داسې یو نقشه ولري چې په کوم عمر کې څه ډول مقام ته ورسېږي. دا مقام کېدای شي چې په کار کې د مقام په لحاظ معنا یې مدیریت، ریاست او وزارت، او یا هم په کار کې علمي او مسلکې لاسته راوړنې لکه علمي رتبې، لیکنې او اختراعات او نور وي.
- هر ځوان ته په کار دي؛ چې په کار کې پرله پسې مثبت بدلون ولري، دا بدلون به ښه وي، چې په عین کاري محیط کې پرمخ لاړ شي؛ خو که ایجاب وکړي د محیط

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدلول هم تر محدوده اندازې پورې کوم زیان نه لري.

- وخت په وخت په خپل کار کې د خپلو امرینو (سوپروایزر ، مینجر، او لوی ریس) سره د ځانګړو ملاقاتونو له پاره ، ددوی د رتبو په ترتیب، وختونه واخلې. په دې ملاقاتونو کې د خپل امرینو څخه د خپل کړو و وړو په اړه وپوښتې. ددوی نه په روښانه توګه دا و پوښتي چې (ما اوس له تاسو سره کافي وخت کار وکړ. زه ستاسې د لارښوونو نه راضي او په خپل کار کی خوشحاله یم. خو زه غواړم چې ستاسې څخه د خپل ځان او په کارونوکې زما د اجراتو په اړه واورم. زه غواړم چې په خپلو نیمګړتیاو پوه شم، او د هغوی د اصلاح کولو او ښه کولو په اړه ستاسې لارښووني او مشوري واورم) که ددوي نظر مثبت وه، تري غوښتنه وکړي چې که امکان ولري خپل دغه نظر په لیکلې توګه تاسو ته درکړي. دا به بیا وروسته یو وخت ډېر ستاسې په درد وخورې. او که یي نظر منفي هم وي، هغه په پوره غور او مکمله توګه واوري، او که کومه غلط فهمي (نادرستي) پکې موجوده وي، د هغي د روښانتیا له پاره تري په اخر کی په ارامه اجازه وغواړي، او هغه ورته په سړه سینه تشریح کړي، نو ددې ناستي حد اقل ګټه خو به دا وي چې هغه غلط فهمي به له منځه یوسې.
- خپل کارونه ژرژر مه بدلوئ، ځکه دا بیا ستاسې په راتلونکې کار کې ستاسې په بې ثباتې حسابیږي. نو ددې له پاره چې مو ددې مشکل مخنیوي کړي وي، نو د هر کار په قبلولو کې خپله کورنې دنده په ښه توګه ترسره کړي. یواځي هغه کار فبول کړي چې یي تاسو په ښه توګه ترسره کولاي شئ، او هغه ستاسې د ژوند د فلسفې سره برابر وي، او په کولو کې یي تاسي راحت یئ. هېڅکله هم هغه کار مه قبلوئ چې یا ستاسې د ژوند د فلسفي سره برابر نه وي، او یا یي تاسو په کولو کې ځان راحت نه محسوسؤي.

٤٠ - د موټر اخیستلو پلان:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور او موټر هم د انسان په ژوند کې ارزښتمن او مهم انتخابونه دي. د نوبت په لحاظ لومړی موټر او بیا کور اخیستل او وروسته بیا واده کول ښه اصل دی؛ خو دا ضرور نه ده چې په همدې ترتیب دې وي. د موټر اخیستل کوم لکسیت نه، بلکې د یو ښه شخصیت او د یو با پلانه او موفق ژوند یوه نښه ده. د موټر درلودل که ښه وکارول شي اکثرا تاسې ته د لا اجتماعي اړیکو، ښه کارونو او نورو بریالیتوبونو مخه پرانیزي.

په یاد ولري چې د انسانانو په ژوند کې تر ټولو گرانو کارونو څخه هم یو د پیسو سنبالول دي. ځني پوهان وایي چې د پیسو گټل گران، خو ساتل یي تر هغي هم گران دي. انسانان په مجموعي توگه دي ته میلان لري چې هر څومره پیسي چې پیداکوي، هماغومره مصرفوي. خو که تاسي لږ وخت په ځان یو څه تکلیف ومنې او د یو څه لکسیت نه تیر شي، نو ډېر ژر به د یوه هوسا ژوند خاوندان شي.

هر ځوان باید پلان ولري چې د درې کلو کار کولو په اوږدو کې اقلا خپل لومړنی موټر چې هغه ډېر قیمتي او لکس نه وي واخیستی شي. بیا دې تر پینځه کلن کار پورې هغه په یو متوسط موټر او تر لس کلن کار پورې دې یې په یو ښه او لکس موټر بدل کړای شي. د موټر اخیستلو ښه طریقه به داوي چې:

دمجردۍ په دوران کې له هر معاش څخه تقریبا ۲۵ فیصده موټر ته وقف کړي او که سړ ی متاهل وي نو بیا دې ۱۵ فیصده د موټر له پاره جدا کړي.

او یا دی د موټر اخیستلو په خاطر دې یوه ځانگړې دویمه وظیفه شروع کړي، او د امکان په صورت کې دې ددې وظیفې ټول عاید او که نه تر اویا فیصدو پورې دي د موټر له پاره اختصاص کړي. همېش خو په لومړي سر کې حتما داسې موټر واخلي چې د تېلو مصرف یې کم او ترمیمات یې ارزانه وي.

په دي اړه بله مشوره دا ده چې: تاسې لومړۍ یو موټرسایکل واخلئ، او بیا تدریجا یو څه نوري پیسې هم ذخیره کړئ او دهغو پیسو او د موټرسایکل د پیسو نه په گډه بیا یو ارزانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر واخلئ.

په دي اړه بله مشوره داده چې خپل موټر او کمپوټر هېڅکله هم بل چاته د چلولو او يا خوهم په کمپوټر د کار کولو اجازه مه ورکوي. تجربو دا ثابته کوي ده چې دغه وسايل، يوازي هلته ښه کار کوي چې په يو لاس استعمال شي.

٤١ - دکور اخيستلو پلان:

د کور اخيستل لږ څه داوږدې مودې پلان او يو څه زياتو امکاناتو ته ضرورت لري. خو مؤثر او ښه پلان جوړول، کولای شي چې ستاسې له پاره د کور د اخيستلو موده راکمه او د کور اخيستل کم ستونزمن کړي. خپلوان ټول اخلاقي مسووليت لري، چې په کورنۍ کې د هر ځوان له پاره د تعليم، تحصيل، موټر يا کور په اخيستلو او واده کولو کې لازمه او مناسبه ونډه واخلي. دغه ونډه بايد بلا معاوضې وي. که ستاسې په کورنۍ کې دغه سيستم وجود نه لري، زه له تاسو غوښتنه کوم چې دا سيستم پيل کړئ. د واده او کور اخيستلو له پاره قرض اخيستل جواز لري؛ خو په دې شرط چې تاسې د هغې د بېرته ورکولو له پاره يو مناسب او عملي پلان سنجولای وي.

د کور اخستل هم د موټر په څير پلان کړي. يعنی اول يو وړوکی او نسبتا ارزان کور او وروسته بيا په مناسب وخت کی ښه او په خپله طبعه برابر کور جوړ کړي. د کور په اخستلو کې د خپلې ونډې له پاره اقلا له (۳ - ۵) کلونو له پاره پلان ونيسئ، او د خپلې تنخوا ۲۵% د کور د اخيستلو له پاره ذخيره کړئ، چې بيا د کور له اخيستلو وروسته بايد همدا (۲۵%) د دوستانو او نورو لرې خپلوانو د قرضونو خلاصولو ته وقف کړئ. هغه پيسې چې يې تاسې د لرې خپلوانو او دوستانو څخه د قرض په توګه را اخلئ ، هغه هم په دقيقه توګه وسنجوئ، او په مناسب اندازه يي په نږدي او لرې خپلوانو او دوستانو ووېشئ. د هغوی هر يو د مالي توانمندۍ سره سم د هغوی ونډه ورمعلومه او ورته اقلا يو کال دمخه ووايئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې تاسې د هغې مرستې ته ضرورت لرئ او ستاسې توقع ددوی څخه څومره ده، او کله بايد تاسې ته هغه پيسې تيارې کړي. خپله دغه غوښتنه ورته ٦بيا مياشتې ،او بيا ۳ مياشتې، او بيا يوه مياشت مخکې د وعدي نه،ورپه ياد کړئ. دا وريادول دوه ګټې لري: د يوی خوا هغه متوجې کوي چې خپل ځان اماده کړي، او د بلی خوا. که چېرې د هغه په تصميم او يا توانمندئ کې کوم تغير راغلی وی، نو تاسي به پري په مناسب وخت کی خبر او د هغی په عوض به کوم بل مدرک په کار واچوې، تر څو د ناڅاپي کمبود سره مخ نه شې.

د کور د اخيستلو له پاره د يو شمېر نږدې خپلوانو له خوا يو څه بلاعوضه مرسته ترلاسه کړئ، خصوصا په دې برخه کې د مور وپلار ونډه، د وروڼو او خويندو ونډه لازمي، ضروري او جدي ده. تاسې کوښښ وکړئ چې د خپل کور د اخيستلو له پاره د خپل نقشي او پلان له مخې يې د مخکې پيسې وسنجوي (معمولا د مځکې قيمت د کور د ټول تمام شوي قيمت دريېمه برخه وي). ددې پيسو دريمه برخه د خپلوانو نه وغواړئ. او هغه بيا په خپلوانو په يو مناسب تناسب (چې د دوی د توان او دخپلوي د اړيکو له مخې سنجول شوي وي) اقلا يو کال دمخه حواله کړئ. د مثال په توګه که د کور ځمکه سل زره (۱۰۰۰۰۰) افغانئ وي او ستاسې په خپلوانو کې يوازې لس تنه داسې وي چې له تاسې سره مرسته وکړي، نو ددې پيسو درېمه برخه په مور او پلار ، او دريېمه برخه يې په وروڼو او خويندو، او پاتې دريېمه برخه يې په نورو خپلوانو حواله کړئ . خو دوی ته اقلا يو کال دمخه د دوی ټاکلې ونډه وښيئ او ورته ووايئ چې تاسې په کومه ــ نېټه دې پيسو ته اړتيا لرئ.

د کور د ابادئ پيسې چې معمولا د ځمکې د قيمت دوه چنده وي، نو د هغې نيمايي بايد تاسې په خپله اماده کړئ او نيمايي نورې يې له ځينو دوستانو څخه د يوې اوږدې مودې (پينځو کلونو) له پاره د قرض حسنې په توګه ترلاسه کړئ. له هر چا څخه په زغرده غوښتنه وکړئ. ولې غوښتنه مو بايد غوڅه او عملي وي، او هغوی ته د بېرته ورکولو پلان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت او طريقه هم په واضحه توګه ورته ووايئ. که وتوانېږئ دغه پيسې له خپل وخت څخه دمخه بېرته ورورسوئ، دا به لا ښه کار وي. او که د پيسو په بيرته ورکولو کې کوم خنډ او ځنډ پيداشو، نو هغه مشکل فوراً هغه کس سره شريک کړي، تر څو هغه هم د خپل ځان لپاره کوم بل پلان وسنجوي.

که تاسې په يوه وخت کې ځمکه اخستل او کور ودانول دواړه نشئ کولای، نو دا پروا نه کوي چې يو ځل ځمکه واخلئ او بيا د درېوو کلو په دننه کې پرې کور جوړ کړئ. خو که د کور جوړل پرې د درېو کلو نه زيات وخت نيسي نو بيا ښه خبره داده چې د مځکې د اخستلو نه تېر شئ، اوهماغه پيسې په کوم کاروبار کې بندې کړئ تر څو ښه ګټه درته راوړي.

د کور په جوړولو کې تل د راتلونکې پلان په نظر کې ولرئ يعنې په دې معنا چې که امکان ولري، حد اقل د يوه يا دوه نسله د کورنۍ د غړيو د ګډ اوسېدوو او د امکان په صورت کې د سره نږدې او جدا اوسېدو شرايط ولري. يعنې ابادې يې داسې جوړه شوي وي، چې که تاسې دوه يا درې زامن ولرئ، نو هغې هر يو ته دوه يا درې کوټې د کور په يوه خوا کې ورورسيږې. تر څو پرته د جنګ او جنجالونو نه په کې جدا اما يو له بل سره نږدې ژوند وکړای شي.

د کور د اخيستلو يوه بله ښه طريقه داده چې لومړی کور داسې يو کور واخلي چې په کې له يوې خوا ستاسې ګوزاره وشي او له بلې خوا يې وکولای شي يوه برخه په کرايه ورکړئ او چې کله مو ځان ته بل کور جوړ کړ، نو بيا دا کور خرڅ نه کړئ، بلکه هغه په کرايه ورکړای شي. تر څو د نوي کوردقرض په خلاصولو کې له تاسې سره مرسته وکړي. او د بلې خوا که ستاسې د بچيانو شمير زيات شي، نو دغه کور به هم د يوه يا دوو تنو له پاره د جدا اوسېدو شرايط برابر کړای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤٢ - د واده له پاره پلان:

واده هم د انسان په ژوند کې تر ټولو يو مهم، جدي او قيمتي کار دی، چې تر بل هر څه ښه پلان کولو ته ضرورت لري. د واده په اړه يو شمېر زيات موضوعات د واده په برخه کې ذکر شوي دي؛ خو هغه څه چې د واده په پلان پورې اړه لري، دلته راوړو:

ښه خبره به دا وي، چې هر ځوان د خپل واده په اړه مشخص او ټاکلې نقطې لکه له څرنګه يو کس سره بايد واده وکړم؟ په کوم عمر کې بايد واده وکړم؟ او د واده مراسم او ترتيبات مې دې څرنګه وي؟

نن سبا ودونه د ځينو ناضروري رواجونو په وجه ډېر ګران شوي دي. زما توقع او اميددا دی چې تاسې ديوه مبتکرځوان په توګه د واده يو ډېردروندداو خوشاله پروګرام ولرئ، ولې د يو شمير بېځايه قيمتي کارونو مخه ونيسئ.

که تاسې له خپل ځان سره روښانه او غوڅه فيصله ولرئ چې د څرنګه مشخصاتو لرونکې شخص سره واده کول غواړئ نو بيا يې پيدا کول شونې او اسان دي. خو که تاسې نه پوهېږئ چې څه غواړئ نو پيدا کول به يې هم ګران او نا شوني وي.

پر خپل هدف د روښانه پوهېدو په صورت کې خپله ټوله پاملرنه او امکانات د هغه په لور معطوف کړئ. داچې تاسي څرنګه وکولاي شي چې د خپل خوښې د کس کورنيې دي ته وهڅوي، چې ستاسې مرکه ومني، ځانته ځانګړي تکتيکونه لري، چې دا تکتيکونه د هر شخص په برخه کې فرق کوي. تاسي کولاي شي د ليکوال نه چې په دي برخه کې د کاميابو مشورو په اړه په نړۍ واله سطحه شهرت لري، ځانګړي سلا مشوري واخلي.

کله مو چې له زړه سره برابر نفر پيدا کړ بيا د هغې د لاسته راوړلو له پاره پوره تحقيقات ترسره کړئ. او دهغې د کورنۍ د غوښتنو سره برابر ځان عيار کړئ.

د خپل واده مصارف په لاندې ډول پلان کړئ:

اول : د واده په مراسمو کې ښه او مناسب نوښتونه راوړئ، چې د قيمتي واده په عوض

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسې واده دروند اوخوښوونکی وي.

دویم: د واده مصارف هم په درې برخو ووېشئ. اوله درېیمه برخه یې خپله د درېو کلو کار په اوږدو کې تهیه کړئ، چې باید د مجردتوب په صورت کې ستاسې له عایداتو څخه ٪ ۲۵ واده ته ګوښه شوي وي یعنې په دې توګه د کار له شروع څخه (٪۲۵) د موټر له پاره ، (٪۲۵) د کور له پاره او (٪۲۵) د واده له پاره جدا کړئ. او پاتې ٪۲۵ یي د ورځني لګښتونو له پاره استعمال کړي. کوښښ وکړئ چې اول هدف په درې کالو کې ترسره کړئ، نو بیا د دویم او درېیم هدف له پاره (۳۰) فیصده ذخیره کړئ او د اول هدف نه پاتې (٪۱۵) یې د اول هدف په قرض کې ورکوئ او یا هم ممکن ستاسې لګښت له (٪۲۵) نه تر (٪۴۰) فیصدو ته زیات شوي وي.

درېیم: اول درې کلو کې موټر واخلئ، په دویمو درې کلو کې کور واخلئ او په دریمو درې کلو کې واده وکړئ..

د واده له پاره هم تاسې باید لومړی دریمه برخه پیسې خپله ولرئ او دویمه درېیمه برخه نورې یي د خپلې کورنۍ څخه په بلاعوضه توګه واخلئ، او وروستي درېمه برخه یې له خپلو دوستانو څخه د اوږدې مودې له پاره په قرض واخلئ. (۵ کلو له پاره). خو د واده نه وروسته بیا ددې قرض اداکول تر ټولو لومړیتوب لري.

که تاسې کور له واده نه وروسته اخلئ، نو کولای شئ چې په دې برخه کې یوه مناسبه بلاعوضه او یا باعوضه ونډه د خپلې خسرګنۍ او اوښو پر غاړه هم کېږدئ. لیکن دا ونډه باید روښانه او معلومه او شرایط یې عملي وي.

۴۳ - د تقاعد له پاره پلان:

تقاعد هم د ژوند یوه داسې مرحله ده، چې پکې یو انسان د کار توان له لاسه ورکوي، ولې د ژوند لګښتونه دوام پیدا کوي. دا ډېره مهمه ده چې د تقاعد په وخت کې هم سړي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ځان متکي واوسئ او دخپلې کورنۍ له پاره پېټی نه شئ. نو ددې له پاره چې تاسې او ستاسې مېرمن د تقاعد په وخت کې هم یو ابرومند ژوند ولري، لاندې تدابیر نیول فوق العاده ضروري او جدي دي:

۱. کوښښ وکړئ چې د خپل کار په وخت کې حداقل ځان ته داسې یو کور ترلاسه کړئ چې د تقاعد په وخت کې د هغې کرایه نه وي، او یا نور کوم قیمت ورباندې پاتي نه وي. او تاسې په کې مفته واوسېږئ.

۲. د تقاعد نه مخکې ځان ته داسې یو دویم کور پیدا کړئ چې د تقاعد په وخت کې تاسې د هغې حداقل نظارت وکړئ، ولې تاسې د هغی د کراه نه د ورځنیولګښتونو پیسې ترلاسه کړای شئ. یعنې د هغه کور یوه برخه په کرایه ورکړای شي.

۳. د تقاعد له پاره یو څه پیسې د کار د لس کلنۍ نه وروسته د هر کال د عایداتو ۵% فیصده ذخیره کړئ، او په یوه مناسب ګټه کوونکې حساب کې مو بایدایښې وي، او یا مو چاته په مضاربت ورکړې وي. یو بله ښه طریقه داده، چې په همدې پیسو یو دویم کور واخلئ او په کرایه یې ورکړئ او یا هم ځمکه پرې واخلئ چې دوامداره حاصل درته وکړي.

٤. کله چې ستاسې بچیان لوي او واده شول، او تاسي لا کار کوي، نو بیا د خپل عایداتو څخه یوه غټه برخه (۳۰-٤۰ فیصدو پوري) د خپل تقاعد له پاره بیلې کړې.

۵. په خپلو بچیانو هر یوه چې په کار ودرېدلی وي یوه لازمه اندازه پیسې پرې وټاکئ چې هره میاشت یې په منظمه توګه ستاسې حساب ته واستوي، دا پیسې باید ثابتې، دوامداره او عملي وي، چېاندازه یي د (۱۰-۱۵ فیصده د هغوی د تنخوا به ښه ونه‌ه وي).

٦. له خپل مرګ نه وروسته د خپل جایداد پیسو او اموالو د تقسیم له پاره یوه لیکلې وصیتنامه ولرئ، چې په شرعي او قانوني توګه د قبلولو وړ وي. څو ستاسې له مرګ نه وروسته، ستاسې د کورنۍ د غړیو ترمنځ د جنجالونو مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د تقاعد په وخت کې عمده لګښتونه (د کور کرایه، خوراك او صحي چاري) دي. کوښښ وکړي، چې د صحي چارو له پاره یا بیمه ولرئ او یا هم یوه مناسبه اندازه پیسې مو منظمې پلان کړي وي.

۸. د تقاعد په وخت کې ګرځېدل او کار کول ډېر ګټور دي کوښښ وکړی چې تر خپل اخري وسه کار وکړي، او په کار کولو کې شامل اوسئ. دا ستاسې تندستیا، روغتیا او خپلواکی ته ډېره ګټه رسوي.

۹. د خپل ځان او خپلې ښځې د مرګ، تکفین او تدفین له پاره ټاکلې اندازه پیسې، کفن او یو څه خوراکې مواد مخکې له مخکې نه سپما کړئ؛ تر څو د ناڅاپي مرګ په مهال ستاسې په کورنۍ ډېر زور رانشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم څپرکی

د ځوانانو د ژوند مهم اړخونه، او د هغوی په اړه اړينې مشورې

۴۴ - د اقتصادي موضوعاتو په هکله:

سره له دې چې پیسې او مادي امکانات د ژوند د مهمو او اساسي اړتیاوو څخه دي، اما یوازې پیسې نه شي کولي چې د انسانانو د نېکمرغۍ او خوښۍ سبب وګرځي. خو ډېر خلك د پیسو د پیداکولو له پاره د ژوند ځینې ډېر خوندونه او چانسونه هم له لاسه ورکوي، چې بیا نه پیسې او نه نوري هلې ځلې کولي شي چې د هغې جبران وکړي.

نو ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د پیسو له پاره خپل د ژوند نورمهم او ارزښتناکه اړخونه تر پښو لاندې نه کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته لاندې مشورې ګټورې بولم:

۱. له ځوانانو څخه هیله کوم چې د پیسو پر ځاي زده کړې او تحصیل ته لومړیتوب ورکړي. پیسې هر وخت پیدا کېداي شي، خو زده کړه او تحصیل ځان ته ځانګړي وخت او شرایط لري. نو په هېڅ قیمت د تعلیم وخت ضایع نکړئ، او د پیسو له پاره تعلیم پرېنږدئ. که مو د تعلیم وخت په پیسو پسې تېر کړ او له علم او تحصیل څخه وروسته پاتې شوئ، نو بیا به مو ټول ژوند پریشانه، د لږو پیسو نوکر او د ټول عمر له پاره به په پیسو پسې سرګردانه اوسي. همدا اوس مو وخت دي چې زده کړې او تحصیل ته پوره پاملرنه وکړي.

۲. د نړۍ په ډېرو هېوادونو کې ځوانان له یوې خوا زده کړې او تحصیل کوي او له بلې خوا هره ورځ څو څو ساعته کار کوي چې د خپل ژوند لګښتونه پوره کړي. ولې زمونږ ډېر ځوانان یا خو د لمر پټاوي کوي او یا خو هم خپل طلایي وخت د نورو په غیبت کولو تیروي. زه د خپل هېواد ټولو خوانانو نه هیله کوم چې د افغاني ټولنې له دغې منفي کلتور سره پرله پسې عملي مجادله وکړي. ځان ته هره ورځ ٤ – ٦ ساعته داسې کارونه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړئ چې له یوې خوا یو څه لاس ته راوړي او له بلې خوا ستاسې په مسلکې پرمختګ او ټولنیزو پیژندګلوۍ کې ګټور وي. که مسلکې کارونه داوطلبانه هم وي دا به ستاسې په ګټه وي.

۳. د پیسو د سنبالولو په برخه کې هم ځینې لارښوونې اړینې بولم. زموږ په ټولنه کې زیات داسې خلک شته چې ډېرې پیسې پیداکوي، خو د پیسو د ساتنې د مهارت د نشتوالي له کبله، هغه پیسې ترې په لږه موده کې تار و مار شي، او د اړتیا پر وخت یې بیا یې لاس تنګ او یو او بل ته اړ وي. ډېر کم داسې خلک به وي چې پیسې په سمه توګه سنبالې کړای شي. د پیسو سنبالول یو ځانګړی مهارت دي. ددې له پاره چې تاسې ځوانان خپلې پیسې ښې سنبالې کړای شئ، غواړم د خپل مرحوم پلار (حاجي سراج الدین خان) نصیحت له تاسو سره شریک کړم:

زما مرحوم پلار راته ویلي وو چې: زویه! همېش خپله ټوله ګټه په درې برخو وېشه: لومړۍ برخه یې د پور د خلاصې له پاره ورکړه (یعنې د خپل مور او پلار او نورو خپلوانو هغه قرض اداکوه، چې یې په تا مصرف کړي او ته یې را لوی کړي یې). دوهمه برخه یې پور ورکوه (یعنې چې دا برخه یې د خپلو بچیانو په تعلیم او روزنه ولګوه، او یا یې د هغوی له پاره سپما کړه)، او دریمه برخه یې په خپله خوره (یعنې له خپلو عایداتو سره برابر خپل ژوند تېروه). مه دومره شوم اوسه چې ژوند دې تریخ وي او مه دومره لګښتي اوبدخرڅه اوسه چې بل چا ته اړ شې.

سره له دې چې زما پلار هېڅ تعلیم نه درلوده، خو زه پر دې پوره عقیده لرم چې د هغه دا خبره د کاڼي کرښه او د دنیا د ډېرو لوړو فیلسوفانو د سطحي خبره ده. د هغه مبارک دا خبره نه یوازې زما په اړه، بلکې د هر انسان په برخه کې د تطبیق وړ او د هر چا له پاره یوه عالیترینه توصیه ده. نو په دې وسیله له تاسې هر یو څخه دا غوښتنه کوم چې د هغه دغې عظیمې توصیې ته نه یوازې په خپل ژوند کې عملي جامه ورکړئ، بلکې د هغه دغه ټولنیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصیت خپلو نوروملګرو، دوستانو، او راتلونکو نسلونو ته هم ورزده کړئ. نو هر ځوان ته توصیه داده چې خپله ورځنۍ ګټه پر دریو برخو وویشي: یوه برخه یې د خپل مورو پلار له پاره وټاکې، یوه یې د خپلو بچېو له پاره وساتي، او په دریمه برخه یې په خپله مزې چړچې وکړي.

٤٥ - د کار په اړه سلا مشورې:

لکه چې دمخه مو وویل، کار د هر انسان د ژوند او معیشت د برابرولو او په منظمه توګه د مصروف پاتې کېدلو یوه مهمه وسیله ده.

ددې له پاره چې موږ هر یو د ژوند یوه زیاته برخه وخت په کار کې تېروو، او همدا کار دي چې زموږ د ژوند اړتیاوې را پوره کوي. نو له دې کبله داګټور بولو چې په دې برخه کې هم ځوانانو ته اړینې او ضروري لارښوونې وکړو. د کار په برخه کې تر هر څه مهم د کار ټاکل دي. د خپل کار په غوره کولو کې باېد له ډېر غور څخه کار واخلئ. تر هر څه لومړی د ښوونځي په دوره کې د زده کړې د څانګې ټاکنه بشپړ ارزښت لري. په دې برخه کې د لازمو معلوماتونو راټولول او له مسلکې خلکو سره مشورې کول ارزښت لري. د ښوونځي په دوران کې باید تاسې داسې یوه څانګه ولولئ چې د هغې سره ځانګړې مینه او لېوالتیا ولرئ. او بیا د عملي کار په وخت کې باید ځانته د کار ښه یو مطابقت لرونکې ځاي وټاکئ او د عملي کار په وخت کې باید چې په خپل کار کې دومره صداقت، هوښیارتیا او لېوالتیا ښکاره کړئ چې له فراغت سره سم هغه ځاي تاسې ته په خپله کمپنۍ کې د کار کولو بلنه درکړي. او یا خو هم د ښه عملي تجربود ترلاسه کولو له پاره له هغې څخه ګټه واخستلي شئ. د کار په برخه کې نورې عمومي مشورې په لاندي ډول وړاندې کوو:

- د کار په اړه تر ټولو اول او تر ټولو مهم اصل دادي چې تاسي باید د هماغه اول کار د اول وهت نه ددې تصمیم ولري چې غواړي د ټول عمر له پاره د خپل کار په محیط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې امر پاتي کېدل غواړي، او که معدون پاتي کېدل. ځما مشوره به داوي چې د هماغه اول وخت نه ددې اراده وکړي چې تاسو غواړي په خپل راتلونکې عمر کې په هر کار کې امر اوسي نه معدون. ددې له پاره چې دا کار تر سره شي، اولین کار دادي چې تاسي باید پدي پوه اوسي چې په خپل کار کې امر کېدل لاندي څو شیانو ته تړاو لري.

1) په چارو کې پرله پسې لېوالتیا
2) په کار کې صداقت او اخلاص، او د وخت پابندي، او حتا کله چې ضرورت وي اضافه کاري
3) دکار په ټولو اړخونو ځان پوهول
4) په کار کې د نورو سره همکاري
5) د کار د امرینو اطاعت مندي او د هغوی لارښوونو ته توجه کول

که تاسي د یوې لنډې مودې له پاره دغه اساسات تر سره کړل، ډېر ژر به د خپلو امرینو توجه ځان ته راجلب او په خپل کار کې به د امریت په لوري خپل پړاونه شروع کړئ.

- خپل هر کار په پوره صداقت، پاملرنه او امانتدارۍ سره سر ته ورسوئ.
- داسې فکر کوئ چې ستاسې امر هر وخت تاسې گوري.
- خپل کار ته وختي ځئ او پر خپل وخت له کار ه رخصتېږي.
- د خپل کار ځاي او محیط پاك ساتئ.
- د کارسامان الات په خپلو شخصي کارونو کې مه کاروئ.
- د بل نوي کار تر پیداکېدو د مخه، هېڅ کله هم خپل زوړ کار مه پرېږدئ.
- هر وخت د نوي کار او نوي چانس په لټون کې اوسئ.
- په خپل کار کې د ښو کارونو د سرته رسولو په برخه کې له خپل امر نه لازم تصدیقونه تر لاسه کوئ او هغه خوندي وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په خپل کار کې هره ورځ د نوو چلنجونو او زده کړو غوښتنه وکړئ.
- د خپلو ټولو چارو د پیل او پای نېټې په یوه جلا لست کې وساتئ.
- په خپل کار کې له نورو همکارانو سره ملتیا وکړي او د هغوی
- کارونه زده کړي.
- له خپلو ټولو همکارانو ملګرو سره ښې اړیکې وساتئ.
- په خپل ځان پورې اړوند کارونه مو نورو همکارانو ته ورزده کړئ، چې د اړتیا پر مهال هغوی ستاسې کارونه تر سره کړای شي. همدارنګه د نورو همکارانود کارونو په برخه کې ځان ته لازم معلومات تر لاسه کړئ، چې د اړتیا پر مهال تاسې د هغوی ځاي په ښه توګه ډک کړایشئ.
- د کار په چاپېریال کې له ځانګړو تعلیمي او تفریحي اسانتیاوو څخه پوره ګټه واخلئ.
- د خپل کار د ښه والي، مؤثریت په اړه تل فکر کوئ، کله مو چې کوم داسي ښه او غوره وړاندیز په نظر راغی چې هغه به ستاسې ادارې سره مرسته وکړي، هغه د خپل پورته امر سره په لیکلي شکل د ایمیل له لارې شریک کړئ او یا هم ور سره مخامخ پرې خبرې وکړئ. به لیکلې توګه ددې موضوعاتو شریکوونه ستاسو لپاره په اینده کی ښه سند کیداې شې.
- په کار کې له هر راز کمپیوټري زده کړو او ورکشاپونو نه سترې ګټې واخلئ، او د هغې برې لیکونه په هماغه وخت کې تر لاسه کړئ او ددې ټولو کورسونو یاداښتونه ولیکئ.
- د کار د ځاي رازونه او اسرار تل خوندي وساتئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له پېژندل شویو کسانو او څېړو سره ځانونه اشنا او معرفي کړئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له نورو معلوماتونو او پرمختګونو نه ځانونه خبر وساتئ. د خپل مسلک پوري اړوند مجلو او نورو خپرونو کې چې په ملکی او نړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

واله کچه خپرېږي، تر ممکن حده ګډون وکړئ.

- د خپل کار او مسلك په ټولنیزو تشکېلاتو او ټولنو کې ځان داخل او په غونډو کې یې تر ممکنه حده ونډې واخلئ.
- د خپل کار په محیط کې یو لړ داوطلبانه او د خوښې کارونو ته کاندید شئ.
- کوښښ وکړئ چې تل خپل امر ته رښتیا ووایئ، په ځانګړي ډول که کله درڅخه کوم کار خراب شي نو د پټولو په ځای یې نېغ په نېغه خپل امر ته ورشئ، او ورته ووایئ چې له تاسو څخه غلطي شوې، او حاضر یئ چې جبران یې کړئ. په دې صورت کې به ستاسې امر نه یوازې تاسې وبښي، بلکې هغه به ممکن چې د هغي غلطۍ په اړه درسره اړینه مرسته وکړي. خو که تاسې دا خبره ترې پټه کړئ، او هغه بیا د کومې بلې لارې نه خبر شي نو په هغه صورت کې به هغه بیا په تاسې په غوسه شي او نه یوازې دا چې ستاسې مرسته به ونه کړې، بلکې دکلکې سزا سره به مو مخ کړي.
- په خپل کاری محیط کې دخپل شخصیت اوموقف ساتلوته تل اوپه آګاهانه ډول متوجي اوسي. هیڅکله هم دخپل کارپه ماحول کې دجنګواوهلکانوسره دملګرتوب اوجنسي ارتباطاتو په لټه کې نشي، ځکه دغه منفي اړیکې بیادکارپه ساحه کې ستاسی جرئت اوموثریت کموي، او ستاسې شخصیت زیانمنوي.
- په خپل کار کې د**Short Cuts** (دپولې په ځای په پټي کې تګ) نه مخنیوی وکړئ. ددې مطلب دادي، چې ځینې خلك د تنبلۍ په وجه ددې پرځای چې یو کار په صحیح طریقه تر سره کړي، هغه کوښښ کوي چې هغه کار ته لنډه اما یوه ناقصه لار پیدا کړي، چې ممکن د هغه کار په کیفیت منفی اثر واچوي. زمونږ په سیمه کې یوه قریه ده چې کندیباغ یي بولې. ددې ځاي خلك په داسي یوه دري ژبه خبري کوي چې نیمایي یي پښتو او نیمایي یي دري ده. ددوي په اړه یو متل دي چې وایي (د پولي په سر لار ده، په منځ د پټي کې چرا میروي. به ولا که سنګ در بغلت م زنم، بوك به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي راواړوم) دا چې په دي متل کې پښتو او دري ځومره سره ګډه شوي، دا یوه مساله ده، خو د متل اصلي هدف همدا د**Short Cuts** نه مخنیوي دی. یعنې اصلي لار داده چې په پوله ولاړ شې، ولو که هغه لرې هم وي. لکه څنګه، چې په پټي او فصل کې تلل د فصل د خرابوالي سبب کېږي، همدغه شان په کار او دفتر کې شارټ کټونه دکارونو د خرابوالي سبب کېږي.

- له خلکو سره هېڅکله هم درواغ مه وایئ. (ټکی) ، یعنی په دې کې نوره هېڅ خبره نه ځاییږي.

٤٦ - دواده په برخه کې لارښوونې:

سره له دې چې ما د واده په برخه کې یو ځانګړی او تفصیلي کتاب لیکلی دی چې ژر به د ځوانانو لاس ته ورشي. خو د دې موضوع ارزښت ته په پام سره دا اړین بولم چې دلته پرې مختصر بحث وکړم.

واده د چا په خوښه؟:

د هر انسان په ژوند کې زیږېدل، واده او مرګ دري مهمي مسئلي دي. چې له دې جملي څخه د زیږېدلو او مرګ په انتخاب کې انسان هېڅ کوم ټاکونکی نقش نلري. نو له دې کبله ویلي شو، چې واده د ژوند یوازینۍ او تر ټولو مهمه مسئله ده چې یو انسان په کې کولی شي له خپلې هیلې سره سم یو څه اغېزمنتوب ولري. افسوس چې زموږ د هېواد په رسم و رواج کې بیا دا ازادۍ هم زموږ له ځوانانو نه اخستل شوې او اخېستل کېږي. نو د پورته خبرې په تایید، د ځوانانو نه په کلکه غوښتنه کوم چې ددې موضوع د اهمیت په نظر کې نېولو سره په جرئت دغه ډول بې مورده مداخلو ته خاتمه ورکړي. او د خپل معقولیت، ځواکمني او هوښیارۍ په ښوولو سره په دې برخه کې یو څه اساسي خپلواکې او صلاحیتونه تر لاسه کړي. البته دا په دې معنا نه ده چې ځوانان باید د مور و پلار مشورې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظره وغورځوي. زما په اند، که له يوې خوا زموږ د سيمې دودونه نا مناسبه او ډېر يو لوري دي، ځکه چې په هغې کې د ځوانانو هيلو او نظرياتو ته پاملرنه نه کېږي، چې د غندني وړ ده، له بلې خوا، په همدې کچه د غربي نړۍ خپلواکې چې ځوانان په کې خپل ودونه يوازې په خپله خوښه کوي، او په دې برخه کې د مور و پلار مشورې ګټورې نه بولي، هم نيمګړې او زيانمنه بولم. د واده په مسله کې بايد دواړو خواوو ته مناسب حق ورکړ شي.

پلرونه بايد د کورنيو د ټاکلو او ځوانان دې د نجلۍ يا هلك د انتخاب حق ولري. يعنې دا چې يا دې ځوانانو ته د هغو کورنۍ په هکله چې دده کورنۍ به ورسره موافقه ولري، په ګوته کړاي شي، او ورته دې وويل شي چې له دغو کورنيو څخه يو ځوك خوښ کړي. او يا خو دې ځوانان ازاد پرېښودل شي چې په خپله خوښه ځوك خوښ کړي او بيا دې هغه کس د کورنۍ د موافقې د لاس ته راوړلو له پاره دځوان له خوا موراو پلارته معرفي کړا ي شي. معنا دا چې د واده په پرېکړه کې بايد ددواړو خواوو نظر او موافقه شتون ولري. خو مهمه خبره داده چې موافقې بايد په ډېره پراخ نظرۍ سره تر سره شي، چې د هغه دوو ځوانانو د ژوند نيکمرغۍ ته په کې تر بل هر څه لوړاو زيات ارزښت ورکړل شوي وي.

زما له نظره، د کورنيو ټاکل د مور و پلار حق، او د ژوند د شريکباڼ غوره کول د هر ځوان خداي وربخښلي حق دي.

زه د ټولو افغاني ميندو او پلرونو نه هيله کوم چې په دې برخه کې د نوښتونو او سمونونو قيادت او مشري په خپل لاس کې واخلي، او د خپلو بچو سره د سالمو، مخامخ او ازادو خبرو له لارې چې په يوه ديموکراتيکه فضا کې تر سره شي، نېغ په نېغه خبرې وکړي او دوئ ته د خپلو سالمو مشورو او لارښوونو له لارې د خپلو بچيانو اعتماد تر لاسه او په دې برخه کې يې سالم ملاتړ وکړي. ځوانانو ته هم توصيه کوم، چې په دغه ډېره مهمه او برخليك سازه مسـله کې يوازې له احساساتو څخه کار وا نخلي، بلکې له معقوليت او هوښيارۍ سره په دې برخه کې د خپل موراو پلار مشورې مهمې و ګڼي اوهغه په نظر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري. زه په دي اړه د ډېرو داسي غميزه کېسو شاهد يم چې په هغه کې يا خو د ځانانو غوښتنو ته، او يا هم د زيږوالو (پلارومور) غوښتنو او مشورو ته توجه نه ده شوي، او پايلي يي ډېري غمجني او داسي دردونکې وي چې يي ددوارو (هم د زيږوالو او هم د ځوانانو) ژوند ته نه جبرانيدونکې صدمي رسيدلي، او حتا د بيشميره خلکو په ځان وژنو بدلي شوي دي.

د واده مناسب وخت:

د واده د مناسب وخت ټاکنه د هر چا په ځانګړيو شرايطو پورې اړه لري. خو زما په اند، هر هلك او نجلۍ ته په کار دي چې لومړي خپلې زده کړې او تحصيلات بشپړ کړي، او دوه يا درې کاله دي، کار وکړي تر څو دومره پيسې وګټي چې د يوه ښه واده او له دې نه وراخوا هم د يوه مناسب کور، د يوه اونيز سفرلګښتونه، او لږ تر لږه د شپږ مياشتو پوره لګښت زېرمه ولري. په دې صورت کې به ددوئ واده د پرېشانيو نه خالي واده وي. واده بايد په تمامه معنا له اندېښنو نه خالي وي. له اندېښنو سره واده کول، دخاوند د کوروالي د نا توانۍ سبب کېږي. کله ناکله دغه مسله د خاوند او ښځې تر منځ د سوءتفاهما تو لاري برابروي. او له دې کبله د هغه ښځه فکر کوي چې ګوندې مېړه يې هغه نه خوښوي ، او دا بيا ددوئ ترمنځ د نا باورۍ او د لا زياتو همېشنيو پرېشانيو سبب کېږي.

د مناسبې جوړې ټاکل:

سره له دې چې د مناسبې جوړې مسله هم يوه ډېره مهمه مسله ده چې د يوه انسان نه بل ته توپير کوي. خو تجربو دا څرګنده کړې ده چې په نسبي توګه په لاندينيو موضوعاتو کې ورته والی او نږديوالی، د ودونو په اوږدوالي او برياليتوبونو کې اغېزمن نقش لوبوي: د اقتصادي حالت ورته والی، د کورنۍ د ټولنيز موقف ورته والی، د دين او مذهب شريکوالی، د ژبې يووالی، او بلاخره د تعليمي سويې ورته والی. خو له دې سره سره، تر ټولو مهم او اغېزمن شی د دوو کسانو تر منځ د خوی او خصلت نږديوالی د برياليتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوعمده عامل ګڼل کېږي. اما دا هم باید په روښانه سره ووایو، چې تر دغو ټولو شیانو مهم او عمده د دوو کسانو تر منځ مینه تر بل هر څه د خوښي او بریالیتوب لوړ بنسټ جوړوي.

مینه وکړي او واده له خپلې مینې سره وکړي، هېڅکله به هم پرېشان او پښېمان نه شي.

د هلك او نجلۍ ترمنځ د ژوند په مختلفو اړخونو کې د توافق او اختلاف د پوهیدو له پاره ، ما یو ځانګړي امتحان جوړ کړي دي، چې ددې امتحان د اخستلو په نتیجه کې دواړو هلك او نجلۍ ته تر ډېر حده ددې پته لګیږي، چې ددوي تر منځ د ګډ ژوند په اړه توافقات او اختلافات څومره دي. ددوي واده به تر کوم حده کامیاب وي. خو لکه د نورو ستونزو په څیر ددې امتحان عملي کول هم زمونږ په ټولنه کې یو څه دودنیز چلنجونه لري. یو دا چې په نجونو بندیزونه او داسې اجتماعې خدمتونو ته د هغو د لاسرسې کموالې ددې امتحان عملي کول ستونزمز نوي. اما ښه خبره داده چې دا ضروري نه ده چې هلك او نجلي دي په ګډه دغه امتحان ورکړي. دوي کولاي شي چې جلا جلا د امتحان سوالونو ته ځواب ووایي. حتا دا هم ضرور نه ده چې نجلي دي د امتحان له پاره د امتحان مرکز ته مراجعه وکړي. اما دا مهمه ده چې هلك او نجلي دواړه په یوه وخت کې ټاکلو سوالونو ته په مستقله توګه ځوابونه ووایي، او خپل ځوابونه د یو بل نه پټ وساتې. ځکه چې د ځوابونو شریکول اصلا د دي امتحان اصلي هدف له منځه وړي. په دي امتحان کې اصلا د سوالونو په ځوابونو کې صحیح او غلط وجود نه لري، بلکه د هر سوال په ځواب کې د هلك او نجلي نظر ټاکې، چې د همدي جوابونو د مقایسي له مخي بیا د هلك او نجلي تر منځ توافق او اختلاف سنجول کېداي شي. نو دا هېڅ په ګټه نه ده چې د سوالو جوابونه سره شریك کړاي شي. کله چې دواړو سوالونو ته ځوابونه ورکړل، نو د د مقایسي او تحلیل له پاره دي دواړه د ځوابونو پاڼې د امتحان مرکز ته وسپاري، تر څو ددوي ځوابونه د یوه بل سره مقایسه او د یوه درست ساینسي فارمول له مخي وارزول شي، او مناسبي ارزوني او لاښووني ورته تهیه کړاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواده په وخت کې د ښځې او مېړه دعمر مسئله:

غربیان اکثرا دي ته ترجیح ورکوی چې دواده په وخت کې باید نارینه د ښځې نه دوه کاله مشر وی. سره لدی چې دواده په وخت کې د نر او د ښځې د عمر مسئله ته په افغاني کلتور کې دومره خاص اهمیت نه ورکول کېږی. خو د ژور تحقیق او ارزیابی نه وروسته او زما ددوهم واده په اړه د فکر کولو نه پس زه هم دی نتیجی ته ورسیدم چې دغربیانو دغه موضیعګیري درسته ده. که ځیر شوو نوپه اسلام کې هم دښځې دبلوغ عمر دنارینه په نسبت دوه کاله کم دی یعنی دطبعي نشؤنماله مخی هم په هر عمر کې ښځې ددو کاله مشر نارینه سره ښه تکاملي برابروالی لري.

دنورو جنسي خواهشاتو او د عمر په لحاظ دموضوعاتو سره د دلچسپی نه علاوه، نور اجتماعی مسائل هم شته چې هغی ته باید پدی اړه فکر وشی. د نارینه متوسط او متوقع ژوند په افغانستان کې (٤٢) کاله او دښځې متوسط متوقع ژوند (٤٣) کاله اټکل شوی دی. نو دنارینه او د ښځو متوسط متوقع ژوند سره توپیر لری. یو نارینه چې ددی سنجش له مخی دښځې عمر دنارینه په نسبت په اکثره ملکو کې یو کال زیات دی.

نو دی خبر ته په پام کې نیولو سره ښائي هره کونډه ښځه دمیړه له مرګ نه وروسته هم دوه کاله نور ژوند وکړی.

که ددی تفاوت ترځنګ، دنارینه عمر دښځې په نسبت څو کاله زیات وی نو دددی احتمال شته چې دهر مړ سړي ښځه به ده هغه د طبعي متوقع ژوند له مخې دوه کاله نور هم په کونډتوب کې تېروي. چې داموضوع بیا دکورنۍ له پاره دردونکې وي.

ددی موضوع ارزښت ماته دخپل دوهم واده په اړه ښه روښانه شو. زه د (٥٤) کالو وم چې ما دیوی نسبتا ځواني ښځې سره واده وکړ. اوس چې زه (٥٧) کلن شوی یم او ددې واده نه یوه (دوه) کلنه لور لرم. زه اکثرا ددی کبله زوریږم او تشویش کوم چې زما دمرګ نه وروسته به زما دغه ځوانه ښځه او دغه ماشومه لور ښایي ستومانه او ستړی ژوند ولري. سره لدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زمونږ په ټولنه کې کورنی اکثرا سره نږدی وی او پاتی خپلوان کوښښ کوی چې دیتیم بچیانو او دکونډی حال ته پاملرنه وکړی. خو متاسفانه دغه ټول بیا دیو لړ قربانیو په بدل کې وی. اکثرا هغه کونډه او ماشومان بیا خپل استقلال، ازادی اواراده پکې له لاسه ورکوی. حتی چې بد بختانه اکثرا بیا پاتی کونډی دکورنی دیوبل چاسره په واده کولو مجبوریږی داچې زمونږ په ټولنه کې د میړه د مرګ نه وروسته خپلوان کونډه په خپل کورني کې یو چاته واده کوي، دا ولي کوي، او ایا دا ښه کار دي که نه، ځان ته ځانګړي بحث غواړي، چې دلته یي د وخت په نظر کې نیولو سره تري صرفالنظر کوو. خو دا بیلکل د منلو وړ نه ده چې یوه کونډه دي په زور د بل چا سره په واده کولو مجبوره کړاي شي. نو زه ځوان نسل ته ددی جدی سپارښتنه کوم چې زمونږ داشتبا هاتو څخه ئی زده کړی او دخپل عمر سره مناسب (ددری کالو پوری تفاوت) په نظر کې نیولو سره واده وکړی.

منل، تطابق که بدلونه (**Adoptation VS Adjustment**)تطابق د انسانانو د ژوند یو داسې بهترین تخنیک دی چې له دې لارې انسانان کولی شي چې د دونیا د ډېرو خطرناکو حالاتو او څېزونو سره ځان عادت کړي. خو د انسانانو یو عمده مشکل دادی چې سره له دي چې دوئ کولی شي چې د دونیا له هر ډول خطرناکه څیز یا حالت سره ځان سم کړی، اما دوئ نه شي کولی چې له نورو انسانانو سره تطابق وکړي. هر انسان تل غواړي چې نور انسانان باید ځانونه بدل کړي او له ده سره دې یوشان شي، اما دي باید په بدلون کولو مجبور نه شي. موږ ددې پر ځاي چې انسانان له توپیرونو سره سره قبول کړو، موږ غواړو چې هغوی دي:زموږ په شان فکر وکړي، زموږ په شان دي ښکاره شي، زموږ په شان دي کره وړه ولري. او بالاخره که بدلون اړین وي، نو نور باید بدلون وکړي، نه زه. خو که موږ وکړای شو چې نور انسانان لکه څرنګه چې دي، هماغه شان یې ومنو، نو زموږ ستونزې به ډېرې کمې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانان بايد پدې پوه وي چې واده ددوه متفاوتو اشخاصو يوځاي کېدل دي . ددې له پاره چې يوواده ښه موفق وي نراوښځې ته لازم دي چې مخکې دمخکې نه دي ته اماده وي چې دواده نه وروسته به دهغي په کړو وړو، اړيکواوخويونو کې توپير ونه راځي . واده داسې يوه پروسه ده چې په هغې کې بايد ميړه اوښځه دواړه په سلوکې پنځوس راکړې ورکړې ته تياروي. که يوخوادخپل شريکپال څخه څه نوي شيان ترلاسه کوي نو دبلي خوابايد دي ته هم اماده وي چې په خپل ژوند کې ځيني شيان له لاسه ورکړي.

په واده کې دغه راکړه ورکړه ده چې دمؤفقيت اوکاميابۍ سبب کېږي. برعکس که خاوند اويامېرمن وغواړي چې په يوه اړخيزه توګه يوازې خپلې ارزوګانې په مقابل لوری ورومني، نوددوي واده به دستونزو ښکار شي .

“The greatest challenge, perhaps, the key to the global peace & prosperity is in how to adopt others inspite of our differences rather asking them to change not ourselves.”
Tajuddin Millatmal

“The world would be much better off, if we learn and try to live and love others as they are inspite of our differences, rather changing them.”
Tajuddin Millatmal

په کورنۍ کې دخپلوانو دلاس وهنومخنيوي :

اکثرا دهلك اونجلۍخپل خپلوان دنوي واده شوې ښځې او خاوند په ژوند کې بې ځايه مداخلې کوې. خاوند ته د ښځې په مقابل کې او ښځې ته خاوند په مقابل کې لمسون اوپېغور ورکوي. په دې وجه غواړم ستاسې ځوانانو پام ودغو مداخلو، او د هغوي خرابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواقبوته راوګرځوم. .

ددې ډول مداخلو دمخنيوي بهترينه لاره داده چې دشروع څخه دټولو مداخله کوونکو په وړاندې داسي قاطع دريځ غوره کړئ، چې نور بيا د مداخلو جرئت ونه کړي. دمثال په ډول که تاسې ته څوک ووايي چې (ستاښځه ولي څادرنه په سروي؟)؛نو ورته ووايي چې (ماورته ويلی چې څادرمه په سرکوه) ولوکه تاسی هغي ته ويلی هم نه وي،اويا ورته ووايئ چې (دازمونږ شخصي مسله ده، هيله کوم دامونږ ته پرېږدي). دا زمونږ په ټولنه کې يو عام رواج ګرځيدلي چې د نجلۍ خپلوان نجلي د هلك په وړاندي او د هلك خپلوان بيا هلك د نجلي په وړاندي تحريکويي. خو دوي دغه ډول تحريك په ډېر مرموز او اکثرا د ډېري مهرباني په لباس کې ترسره کوي، چې د همدي کبله اکثره ځوانان دهغوي دغه لاس وهنيو ته د يوې مداخلې په نظر نه ګوري. دا هغه موضوع ده چې تاسي ځوانان بايد ورته ډېر په دقت متوجه واوسي، او د هغي مخنيوی په ډېره هوښياري وکړي.

په واده کې يوه بله موضوع دمسائلو په اړه روښانه اوغوڅ دريځ نيول دي. بايدچې ميړه ښځي ته اوښځه ميړه ته دخپل زړه غوښتني اوارزوګاني په واضح اوروښانه توګه ووايي. که ديوه لوري کومه غلطي وشي بايد هماغه موضوع په روښانه ډول سره وڅېړي اودهغه کسانوپه څيرچې ديوی خبري په وجه سره خفه او په قهر وي، ولې بيا نور شيان پهانه کوي، کاسه اويادیګ په لغته وهي، صرف نظر وکړي .

٤٧ - د تقاعد په اړه سلا مشورې:

تقاعد يا (زوړوالي) د هر انسان په ژوند کېيو نه انکارکېدونکی واقعيت دي. اکثره خلك په دي وخت کې خپل عايدات د لاسه ورکوي، ولې لګښتونه يي تر يو حده دوام کوي. اکثره خلك د ځواني او پيسي پيدا کولو په وخت کې تقاعد يا زوړوالي ته څه خاص پاملرنه نه کوي. له همدي کبله د بداېتوب په وخت کې په نورو پيټي او ژوند يي د ستونزو سره مخ وي. سره له دي چې زمونږ په هېواد کې اولادونه (خصوصا زامن) د خپلو پلرونو او ميندو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خيال ساتي، خو متاسفانه د اکثره زامنو ښځې بيا د خواښي او خسر خدمت کولو ته اماده نه وي. او کله نا کله بيا ددوي د ضرورتونو پوره کول، اوددوي څخه مراقبت کول ددوي انگورگانو ته په شرعي لحاظ هم جواز نلري. ددې کبله چې د زړو خلکو د خدمتونو هغه اداري چې په خارجي ملکونو کې شته، لا تر اوسه په افغانستان کې د يوي خوا وجود نلري او دبلي خوا په دوديزه توگه هم د منلو وړ نه دي، نوکه تاسې غواړي چې په بډايتوب کې هوسا او ارام ژوند ولري، نو دا لازمي ده چې د ځوانۍ په وخت کې د بوډاتوب د ارامي له پاره لاندې کارونه تر سره کړي:

١. په بوډاتوب کې د خپلو جلا اوسيدو له پاره د خپل زوی د کور تر خوا د يو ځانگړي وړوکي کور تابيا ونيسئ.

٢. په بوډاتوب کې د خپلو مصارفو له پاره، په ځوانۍ کې يو څه پيسي په بانک کې د گټې کولو په خاطر او يا هم کوم مطمئن دوست ته د کار کولو له پاره په حلاله گټه ورکړئ.

٣. په بوډاتوب کې د خپل انگورگانو د توجو په خاطر هغوی سره ځانگړې روا مينه او اخلاص وکړئ.

٤. په بوډاتوب کې د ښه صحت او فزيکې تکړه توب په خاطر ځان په سپورت کولو، ښه او صحي خوراک خوړلو او مناسبو تفريحي پروگرامونو عادت کړئ.

٥. په بوډاتوب کې کونډو نارينه او ښځو ته په کلکه سپارښتنه کيږي چې د امکان په صورت کې د خپل عمر سره مناسب بله کونډه يا کونډ پيدا کړي او واده ور سره وکړي. دا ځکه چې ښځه يا مېړه يوازې د جنسي خواهشاتو د پوره کولو له پاره نه، بلکه د ژوند د يو ډېر نږدې همراز په شکل چې شرعا ور سره هر څه شريکولي او ورته ښکاره کولي شي، يو ځانگړي ضرورت دي.

٦. ددې له پاره چې په زړښت کې هم باصحته او په فزيکې لحاظ تکړه او فعال پاتي شي، نو د ځواني د وخت نه په سپورت کولو او په فزيکې کار کولو ځان عادت وساتي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدایتوب کې که کار کولو ته ضرورت هم نه لري، خو د ښه صحت په خاطر داوطلبانه کارونو ته د خپل امکان سره برابر ادامه ورکړي.

٤٨ - د ملګرو د ټاکنې اوله هغوی سره د راشه درشې په اړه مشورې:

ځوانان تل دې سره مینه او علاقه لري، چې د خپل منګ له ملګرو سره زیاته ناسته - ولاړه او راشه - درشه ولري. که څه هم له یوې خوا دغه راشه - درشه د ځوان نسل د نمو او اجتماعي ورتیا د رشد له پاره ضروري ده؛ خو له بلې خوا په دې برخه کې لږ غفلت او عدم پاملرنه د ډېرو بدبختیو او خرابو کړو وړو لارې برابروي. له دې کبله پر دې پوهېدل ډېر ضروري دي، چې ستاسې د اولادونو ملګري څوک دي؟ او دوی پر کومو موضوعاتو یو له بل سره شریکې اړیکې جوړوي؟

دا چې د بچیانو، ورونو او خویندو د ملګرو په ټاکنې او له دوی سره د ورځنیو اړیکو په اړه مور او پلار، ورونه او خویندې پر څه ډول دخیل اوسي، یوه فوق العاده مهمه موضوع ده.

الف. د ملګرو د غوره کولو په اړه ځوانانو ته مشورې:

باور وکړئ چې د ملګرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خواته او که نه نو یوې ډېرې منفي خوا ته راکشولی شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمیر ستونزې او مشکلات له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کېږي. په دې برخه کې د سګرتو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده.

- سګرت د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملګري له خوا یو چاته ورکول کېږي.
- د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو کنټرول خورستونزمن کار دی. او دي کارونو ته اکثرا ځوانان د خرابو ملګرو له خوا هڅول کېږي. له همدې کبله دی چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې حتا د بیا جوړولو امکانات یې بېخي ناممکن

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي.

- په ځوانی کې جراءت، رښتینولي، صداقت، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه خصوصیات دي چې په جدی توگه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسی ته برابروي.
- کوښښ وکړئ، چې محدود، ولې حسابي ملگري ولرئ.
- د خپل ملگرو په اړه پراخ او هر اړخېز معلوماتونه تر لاسه کړئ. په دې کې مو د ملگري کورنۍتاریخچه، د هغه اجتماعي، سیاسي او فردي اړیکې، د هغه د لېوالتیا وړ موضوعات، کړه- وړه، راشه- درشه، د یو شمېر هغو کړو-وړو په اړه د هغه دریځ او علاقه، چې د یو ځوان په شخصیت پورې اړه لري، له زده کړې سره یې مینه او بالاخره له اجتماعي کارونو او مسایلو سره یې مینه او لیوالتیا څه ده؟
- د خپل ملگرو، ملگري او دوستان وپېژنئ، او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هغه ملگری، چې ستاسې له نظره د اوږد مهالې او کلکې دوستۍ وړ دی، خپلې کورنۍ ته وروپېژنئ، او د خپلې کورنۍ له مشرانو څخه غوښتنه وکړئ، تر څو ستاسې دغه ملگري وارزوي او تاسې ته یې په اړه مشورې درکړي. بیا د هغوی مشورې ومنئ. ښایې د هغوی مشورې ستاسې خوښې نه شي؛ خو په راتلونکې کې تاسې ته ډېر ې گټورې پرېوځي.
- خپل ملگري وخت په وخت و ازموئې، تر څو د هغوی رښتینولي او قرباني درته معلومه شي. کله کله د ملگرو د تحمل، توانمندي او برداشت په اړه معلومات هم اړین او گټوردي، چې وازمایل شي.
- هېڅکله هم پر خپلو ملگرو سل په سلو حساب مه کوئ. تر ټولو غوره فارمول دا دی، چې پر خپل ملگري مو په سلو کې پنځوس حساب وکړئ او اعتماد پرې ولرئ، ولو که هغه ستاسې ډېر باورې ملگری هم وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خپلو ملګرو ته هېڅکله لافې مه کوئ او مه ورته درواغ وایئ.
- کوښښ وکړئ چې تر ممکن حده له خپلو ملګرو سره مو اقتصادي معامله ونه کړئ. که مجبور شوي، چې د پیسو راکړه- ورکړه او یا هم کومه بله مادي معامله ورسره وکړئ؛ نو د معاملې په اړه ورسره روښانه او جدي خبرې وکړئ. تر دې چې په معاملې پورې تړلي شرایط ورته په لیکلي توګه روښانه کړئ او د یو یا دوو نورو ملګرو پر وړاندې ورسره اړونده خبري وکړي، او که ممکن وي ټول شرایط په لیکلي توګه تهیه، تاسي یي امضا او د هغوی نه هم پرې لاسلیک واخلئ. دا به ستاسې د ملګرتوب په ساتلو کې، نسبت دې ته چې هېڅ شرایط مو نه وي ایښي، ډېره مرسته وکړي.
- له خپلو ملګرو سره په ژمنو کې جدي واوسئ . کوښښ باید دا وي، چې د ملګرو پر وړاندې خپلې ژمنې له لازم وخت نه مخکې په داسې توګه ترسره کړئ، چې د هغوی په تصور کې هم نه وي. ددې بر عکس د خپلو ملګرو ژمنو په اړه پر ځان ومنئ چې هغوی به په سلو کې پنځوس پر خپلو ژمنو وفا وکړي او ښایې د ژمونو پر خلاف خپلې ژمنې په خپل وخت کې ترسره نه کړي. دلته باید تاسې ډېرې حوصلې او زغم ته چمتو اوسئ.
- د خپل ملګرو، ملګري او دوستان وپېژنئ او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هر ملګری تر بشپړې څارنې لاندې ونیسئ چې له چا چا سره اړیکې اوناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنګه خلک دي؟
- کله چې مو یو ملګری درته د یوه منفی او غلط کار بلنه درکړه، ورتهووایئ: چې لومړي خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې ، زما غوښتنه داده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملګرتوب تمه نه کوې او د الله(جل جلاله) په امان. دا پرېکړه مو باید غوڅه وي.
- د ملګرو ازموېل: هغه ملګری چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرې دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او خراب کارونو ته د تللو له پاره وازمویئ. که یې پایلې مثبت وې، نوخپل ملګرتوب ورسره لا زیات کلک وساتئ، اوکه پایلې یې منفی وې نو په غوښه توګه یې ځانونه د ملګرتوب څخه لرې کړئ.

- ځان په دې پوه کړي چې کوم عمر او څوک دی چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی. زه په دې متیقن یم چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي چې خپل شخصیت د هغوی له صدمو څخه وژغورئ.
- د ملګرو په ټاکنه کې د هغوی کورنۍ هم ډېر اهمیت لري. کوښښ وکړې، چې د خپل ملګروکورنۍ په دقیقه توګه وپیژنې.
- ملګري باید وخېړل شي چې په مخدره موادو، شرابو، بچه بازي، زنکه بازي او یا نورو بدو شیانو روږدي نه وي، او یا هم ددارنګه نورو خلکو سره ملګرو توب و نه لري.
- د ملګرو ټاکنه باید داسې وي، چې د یوې ستونزې پرمهال در سره وي او د هغې د حل په اړه در سره مناسبه مرسته وکړي.

ب. د اولادونو د ملګرو په اړه والدینو ته مشورې:

- خپلو اولادونو ته د ملګرو دلرلو اجازه ورکړئ. ، ځکه ځوانان د خپلو ملګرو په منځ کې په ښه توګه وده کولای شي. خو د والدینو دندي په دی اړه خورا مهمي دي، او دوي ته په کار ده چې په دې اړه خپلې اساسي دندې ترسره کړئ.
- له خپلو اولادونو سره د ملګرو په غوره کولو او ساتلو کې مرسته وکړئ.
- د خپلو اولادونو ملګرو ته اجازه ورکړئ، چې له تاسې سره ناسته ولاړه ولري. له هغوی څخه پوښتنې وکړئ او وخت په وخت یې باید تر نظارت لاندې وساتئ.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه د هغوی له شاوخوا خلکو څخه ځینې مهم او ضروري معلومات ترلاسه کړئ، او ځینې مهم ټکې یې له خپلو اولادونو سره شریک کړئ. کله نا کله داسی هم کیږي چې ستاسې د اولادونو ملګري ستاسې د تصور نه هم پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چالاک وي، هغوی ستاسې په وړاندي ځانونه داسي عیاروي چې تاسي به فکر کوي چې دوي ډېر ښه هلکان دي، ولي په حقیقت کې داسي نه وي.

- خپل اولادونه د ملګرو په مخ کې مه تهدیدوئ او مه يې توهینوئ.
- خپل اولادونه پر دې پوه کړئ، چې خپلې غوښتنې دې له تاسې سره د خپلو ملګرو په مخ کې نه مطرحوي. تر څو يې د ردونې په صورت کې هغوی د کمی (کمترۍ) احساس ونه کړي. متاسفانه ځوانان دا د یوه وسیلي په توګه استعمالوي، او ددې له پاره چې د خپل زیړوالو د مجبوریتونو نه ګټه اخلي، او خپلي غوښتني د خپل زیړوالو څخه د کلګرو په وړاندي مطرح کوي، او یا هم چې کله کومه لویه غلطي وکړي، نو بیا د خپل زیړوالو سره د جلا مخکېدو په عوض ددې کوښښ کوي چې دملګرو سره یوځاي خپل زیړوال وګوري، ځکه دوي په دي پوهیږي چې دهغه زیړوال به د هغه د ملګرو په موجودیت کې پر هغه هغه شان غوسه ونه کړي.
- خپلو اولادونو ته د مناسبو تفریحي پروګرامونو جوړولو اجازه ورکړئ خو دا پروګرامونه باید یا ستاسې او یا هم ستاسې د اولادونو دملګرو دکوم یوه د کورنیو د یوه مشرتر نظارت لاندې اوسي.
- د خپلو اولادونو ښه ملګري او پالئ او ويې نازوئ،تر څو ستاسې اولادونه پر دې باوري شي، چې تاسې د دوی او د دوی د ملګرو په اړه خپل دندې په اساسي توګه ترسره کړي دي. هغوی باید پر دې پوه شي چې تاسې د ډېرو خېرنو په پایله کې د هغوی ښه ملګري ستایئ، پالئ او نازوئ يې او د هغوی پلوي کوي، چې اولادونه مو له هغوی سره لا زیاته ناسته ولاړه ولري. ددې برعکس، د خپلو اولادونو د ناوړه ملګرو په اړه چې تاسې کومې فیصلې کوئ، هغه ستاسې د اولادونو په ګټه دي، خپلې فیصلې په ښکاره توګه خپلو اولادونو ته ووایئ او په اړه يې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فیصلې د منلو وړ وي، نو له دې کبله توصیه دا ده چې: ددې په عوض چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زيږوال بچيانو ته واي چې بچېه، ستا دغه يا هغه ملګري زما نه خوښيږي، بايد دوې ته ووايي چې بچېه: ستا دغه ملګری دا، دا کارونه کوي، چې دا کارونه زمونږ په ټولنه کې بد، منفي او د منلو وړ نه دي. زما له نظره ستا شخصيت لا تر اوسه په ټولنه کې د ډېر قدر وړ دي. خو دداسي خلکو سره ناسته او ولاړه کولاي شي چې ستا په شخصيت هم منفي اثر وکړي. نو زه تاسي ته جدا سپارښتنه کوم چې دداسي خلکو د ملګرتوب څخه لاس واخله. دداسي يوه روښانه او قاطع دريځ په وړاندي ستاسې بچېان په ښه توګه کولاې شي چې غوخ او قاطع دريز غوره کړي.

- خپلې فيصلې په ښکاره او غوڅه توګه خپلو اولادونو ته ووايئ او په اړه يې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فيصلې د منلو وړ وي. نو ددې په عوض چې زيږنوال اولادونو ته په مجهوله توګه وايي، چې زما ستا دا يا هغه ملګری نه خوښيږی، ښه به دا وي چې هغوی ته ووايي چې، ستا دا ملګري دا، دا کارونه کوي، او يا دارنګه رويه او سلوك لري. څرنګه چې د هغه دغه کارونه په ټولنه کې منفي او بد اغيز لري، نو د هغه سره به ستا ناسته ولاړه هم ستا پر شخصيت منفي اثر وغورځوي. نو ځکه زه تا ته په کلکه مشوره او لارښوونه کوم چې ددې سړي د ملګرتوب څخه لاس واخله.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه په خپلو فيصلو کلك ودريږي، او په دي اړه هيڅکله هم متزلزل مه اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم څپرکی

ځوانان او د هغوی ملي مسوولیتونه

۴۹ - د هېواد تاریخ ، او جغرافې ته یوه کتنه

ننني افغانستان څرنگه یو افغانستان دی؟

هېوادوالو ته دا په ډاگه ده، چې نن نه یوزای دا چې خارجی عسکر د ملگرو ملتو تر یوه مصنوعي چتر لاندې زموږ په ملک کې د خپلې خوښې حکمراني په درویشیو، ټانکو او طیارو کې کوی، بلکې ددې ترڅنگ زموږ د ملك یوه زیاته برخه بیا دیو ډول نورو اجیرو نظامی قوتونو او جاسوسې شبکو له خوا هم په یرغمل نیول شوې ده. حتی ددغوخارجي عسکرو په منځ کې هم کومه هم اهنگي او مشترکه ستراتیژي وجود نه لري. دا حتی د هېواد یو ماشوم ته هم تعجب کوونکې ده چې غربي نړۍ ولې دهغو ټولو نظامي وړتیاو سره چې لري یې، نه شي کولای خپل هدف، چې هغه دالقاعدې او طالبانو له منځه وړل وه(؟)، تر لاسه کړي. داسې ښکاري چې دوی نه یوازې ددغه هدف په لورې ارادی پرمختگ کول نه غواړي، بلکه ځنې حوادث او راپورونه ددې گواهي ورکوي چې حتی دوی خپلو همدغو مخالفینو ته هم وسلې او نوري مرستي وررسوي. ددې ستونزمن حالت په جوړښت او ادامه کې لاندې عوامل دخیل دي:

اول. سره لدې چې په هېواد کې دیوی صادر شوي او وروتپل شوي دیموکراسۍ لاندې یو تش په نوم انتخابي دولت او شورا وجود لري، خو په اصلي ماهیت کې نه په ملك کې دولت شته نه حکومت او نه اداره او نظام. دهېواد مشرۍ او رهبرۍ داهلیت پر ځای په مسلحتونو او تقسیمات ولاړ یوه سستم له خوا پرمخ ځي. افغانانو دوه ملیونه شهیدان ورکړل، او تر یونیم میلیون زیات یي معیوبي او په میلونونو یي یتیمان شول، تر څو یي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکې د نړیوال رقیب نوم ددنیا د خریطې نه پورته او په لسګزنز نوې ملکونه یې د نړۍ په جغرافیه کې راوزیږول. خو دې بی پاسو ددې ټولو قربانیو په بدل کې، زمونږ په ملک د معافیاوو او چورګرو مداریانو یوه داسې اداره د خپلو ټولو امکاناتو په حمایت سره حاکمه کړه، چی په نړۍ کی د جنایاتکارو مبتکرین ورت ویل کیداې شی. د غلو ددې ډلی په راس کی د جناب حامدکرزي صیب اداري ونه شو کولای چې په تیرو لسو کنو کی خپل مشروعیت او حقوقیت خپلو خلکو ته ثابت کړي، بلکه هره ورځ داسې نوې لوبې رسوا کېږي چې هغه ددوی مخ تورنی، بیګانه فروشی، قاچاقبری، او په چور او چپاول کې ددوي ونډې رسوا کوی. دهېواد په ټولو امورو کې ملي ګټې او ملي وحدت په عمدي او قصدي توګه وهل کېږي.

دوهم: په افغانستان کې یو محدود نا اهل اقلیت دهېواد په ټولو سیاسې او اقتصادې امورو مسلت کړل شوي دي. یو شمېر غلو او غدارانو نه یوزاې دا چې دطالبانو ددورې نه مخکې ددې ملت ټولې شتمنی چورکړی وې، ولې دافغانستان د ډېر خوا خو ږي بین المللي ملګري په لورینه او سپارښتنه او د جناب محترم حامد کرزی صیب په بې نهایته پیرزوینه دوی پدې تېرو نهه کلونو کې لا تر پخوا زیات دهېواد ټولې شتمنی چور کړي.

د غربیانو نړۍ واله پالیسي دا ښیې چې دوی اوس د ملتونو پر ځای امارتونه او قبیلې تقویه کوي. همدا راز په هر ملک کې د دیموکراسي د تحقق پر ځای چې په هغې کې حزبونه باید تقویه شي دوی یو څو کسان او کورنی تقویه کوي. په افغانستان کې همدې موضوع د سالمو او توانمدو ملي حزبونو د جوړښت مخه نیولې او پر ځای یې دوي څو وطن پلرونکو وړو وړوحزبونو ته مرستي ور کوي.

پدې کې هېڅ شک نشته چې یو څو محدودې کورنی نن دافغانستان داقتصاد ۹۰% په لاس کې لري، او ددوی دغه اقتصادي ګټې هره میاشت کې دوه چنده کېږي. نو دا څرګنده ده، چې که دوی په راتلونکي نظامونو کې د سیاسي اقتدار څخه وغورزول هم شی، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

به په افغانستان کې په اقتصادي لحاظ همېشه حاکم او مسلط وي.

درېیم: ددې ستونزو ترخوا همدغه جنایتکاران بیا په ډېره هوښیارانه توګه او په پراخه بڼه دهمدې نا سالمې وضعی ددوام له پاره دافغانستان دملیتونو او قومونو ترمنځ د ژبې، سمت، دین اومذهب دمختلفو توطو نه ګټې اخلی، او زموږ خلك په عمدي او قصدي توګه دځینې توطیو په پیاده کولو سره په خپل منځونو کې په دښمنۍ او مخالفتونو اخته کوي. که په واقیعت کې ورته ځیر شو دغه داخلي جنجالونه زموږ دعوامو ترمنځ نه، بلکې زموږ دهمدې جنایتکارانو او د یو شمېر بې مسولیته لوستو پر له پسې هلوځلو محصول دی او بس.

څلورم: اساسي مشکل زموږ په هېواد کې د جنګ سالارانو شتون او تسلط دی. کله چې د شوروي د تجاوز په وړاندي زموږ دهېواد ازادي ښنونکې جنګ په خارجي هېوادونو متکې شو، نو ددغو خارجي هېوادنو دنورو توطئوتر خوا یوه طوطه هم داوه چې ددې جنګ واګې او اختیارات یي و دغسې نا اهلو او بې مسئو لیته خلکو ته وسپارلي چې دجنګ جګړې نه بغیر کومه نوره وړتیا یي نه لرله. دي نا اهله واکدارانو د خپل اقتدار او ګټو د ساتلو له پاره زمونږ په هېواد کښې دغه جنګ ته د دوو اهدافو له پاره ادامه ورکوله او ورکوي یي :

لومړی داچې په دې توګه په هېواد کې دسولې او ترقۍ مخه ونیسي، او په همدغه تیاره حالت کې خپل اقتدار او زمونږ د ولس وینې څکلو ته دوام ورکړي.

دویم دا چې په هېواد کې دسولې او ترقۍ دمخنیوي له لارې دخپل بادار هېوادونو شومې هیلې عملي کړي. دا د همدې ګمارل شوو قوماندانانو وطنپلورونکې توطۍ دي چې زمونږ هېواد په بیلابیلو پلمو د اور په لمبو کې سوځوي.

پنځم: زموږ دهېواد یوه بله غټه ستونزه داده چې مونږ پداسې یوه ناوړې او ستونزمنه منطقه کې پراته یو چې زموږ څلورو خواو ته پراته ملکونه همېشه خپلې ګټې زموږ په بدبختۍ او ورسته پاتې والي کې ګورې. چې په لاندې ډول د هر ملك موخې او لاسوهنې ذکر کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۰- د سیمې او نړۍ په حالاتو او د مختلفو ممالکو په پالیسۍ ځان پوهونه:

الف. زموږ د هېواد سیاسي جغرافیه

د هېوادونو خصوصاد ابرقدرتونو او غریبو هېوادونه اړیکې د یو بل سره او همداراز دګاونډي او سیمې د هېوادونو اړیکې د یوه بل سره تل ساده او روښانه نه وي. چې په دې موضوع پوهېدل او دهغې په رڼا کې دخپل هېواد اړیکې دګاونډیو هېوادونو، دسیمې دهېوادونو او نورو ډېرو قدرتونو سره دهغو دګټو او راتلونکي ستراتیژیو په رڼا کې لري، ځان پوهول دهر ځوان له پاره لازمي او ضروري دي. چې دا اړیکې په دوه برخو کې مطالعه کیدای شي.

لومړی: ګاونډي هېوادونه او د دوی ګټې او پالیسۍ:

۱- پاکستان:

پاکستان د افغانستان د یوه ډېر نږدې او مهم ګاونډي په توګه چې د افغانستان زیاتې تجارتي او اقتصادي تهیه کوني له دې لارې صورت نیسې، تل خپله توجه دي خواته ساتلي ده. همدا راز له دي کبله چې افغانستان د پاکستاني تولیدي موادو له پاره یو بهترین ازمایښتي او مصرفي مارکېټ دي، نو ددې کبله هم پاکستان په افغانستان کې ځانګړې لېوالتیا لري، چې په لاندې ډول څېړل کېږي:

لومړی- پاکستان دیوه نوې تولید شوي مصنوعي هېواد په څېر په (**1947**م) کې منځ ته راغی. دافغانستان دهېواد یوه زیاته برخه دانګریزانو له خوا په جبر (دډیورنډ د تش په نامه لیکې) په ذریعه زموږ د هېواد نه جدا شوه او د هند د یوې برخې سره یو ځای شوه او په دې ډول پاکستان د افغانستان او هند ترمنځ دیونوي ملک په توګه ایجاد شو.

پاکستان پدی بېربېري چې که په افغانستان کی سوله او امن راشي، نو بیا به ضرور افغانان ددې خاوري ادعا کوي. سره له دي چې د هغي معاهدې دوره په **1372** ل ـ کال کې ختمه شوی وه، خو زموږ په هېواد کې دجنګ جګړو له کبله او بلي خوا د لاس پوڅو حکومتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ضعف او دېردي پرستۍ له کبله افغانان پدې ونه توانيدل چې خپله دغه ادعا څرګنده کړې. نو ددې له پاره چې پاکستان د ډيورنډ نمونې معاهدې تسلط ته دوام ورکړي وې نو دوي په افغانستان کې د يو لاسپوځي دولت په جوړولو او دجنګ د ادامې دپاليسې له لاري خپل دغه ناوړه اهداف پرمخ وړې.

دويم. پاکستان په خپله شرقي خوا کې دهند سره همېشه په جګړو اخته دې، او دوې په هېڅ قيمت دي ته نه حاضرېږې چې دغرب له خوا دې هم جنګ سره مخ شی. نو ددې له پاره چې دغرب له خوا يې دحملې مخه نيولي وي، نو دوی ترهر ممکنه حده نه پرېږدي چې په افغانستان کې سوله، امنيت او يوه سالمه اداره منځ ته راشي، کومه چې به بيا ددې ورته ولري چې دهغوی سره دپښتونستان په مسئله منازعه راپورته کړي. نو پدی لاره کې پاکستان تل ددوه ستراتيژيو نه کار اخيستی او اخلي يې:

لومړی په دی هېواد کښې د داسې مرتجعو او وطن پلورنکو رهبرانو منځ ته راوړل دې چې هغوی تل دپاکستان ګټو ته دافغانستان په نسبت برتري ورکړې. دوهمه ستراتيژی يي داده چې پدی ملك کې په هر شکل چې ممکن وی جنګ جګړو ته ادامه ورکړي. ترڅو ددې اصل مخه ونيسي چې په افغانستان کې سوله او يوه سالمه ملي اداره منځ ته راشي.

درېيم: څرنګه چې افغانستان په وچه کې راګير او غيرتوليدي هېواد دی، نو تر زياته اندازه دخپلو ضرورتونو له پاره په پاکستان پورې تړلی دی. پاکستان نه غواړي چې افغانستان دی د يوسالم نظام او سالمې ادارې له لارې په خپلو پښو ودرېږی او دخپلو توليداتو لرونکی دې شي. ددوی همدا اقتصادي ګټې دوی دې ته وادار کوي چې په افغانستان کی دې د يو سالم نظام، ترقی او پرمختګ مخه ونيسې.

څلورم: افغانستان دتاريخ په اوږدو کی دنړی د بيلا بيلوابرقدرتونو ترمنځ ديوه بفر په توګه پاتی شوی دي، مثلا دعربو تهاجمونو پراختيا ته ئي داروپا خواته، او د شوروی دامپراتورۍ د پراختيا ته يې د جنوبي اسيااوعربې هېوادو خواته، دانګريزانو د استعمار مخه يې منځنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسیا ته او همدارنګه دچنګیز او اسکندر کبیرمخه یې د جنوبي اسیا او منځنۍ ختیځ خوا ته نیولې ده. افغانستان د خپل همدغه حساس جغرافیوي موقیعت او ازادي غوښتونکې او همسایه ساتونکې خصلت په وجه، د تل له پاره ټولو ابرقدرتونو اول هدف ګرځیدلې دې. تر څو ددې له لاري بیا دسیمې نوروهېوادونو ته لاس رسي پیداکړي. د همدې حساس موقیعیت او سپري خصلت په وجه، له یوي خوا روس، دبلې خوا چېین، ایران ، هند، او حتی ترکېي، سعودې عربستان، تاجکستان، ازبکستان، او ترکمنستان هم غواړې چې په دی ملک کې په بیلا بیلو ډولو سره تشبث اوکنترول ولری. چې د نورو همسایه هېوادونو دغه فعالیتونه پاکستان هم دیوې خوا دروس په مقابل کې ، او د بلي خوا د هند په مقابل کې، او همدا راز د ایران په مقابل کې رقابت او په افغانستان کې تسلط لرلو ته هڅوې.

دپورته ذکرشو دلایلو په وجه پاکستان په ټوله معنی کوښښ کوي چې څومره چې توانیږي افغانستان ترخپل کنټرول لاندې په مستقیمه او یا غیرمستقیمه توګه وساتې. او که چېری ددوی کنترول پری ممکن نه وی، نو باید دلته تل جنګ دوام وکړي. په افغانستان کښې دپاکستان له خوا دجنګ ددوام دستراتیژی مثالونه ډېردی خو دغه لاندي دوه مثاله یې څرګند ثبوت ګڼل کېږي.

۱. دروس سره دجګړې په وخت کښې پاکستان په عمده توګه د افغاني مقاومت په منځ کې د سالمی رهبری مخنیوي وکړ. او بیایې په خپله خو ښه او د خپلو تر هر چا لازیات تابعینو نه په ګټه اخستلومختلف جهادي (؟) ګرپونه جوړکړل ترڅو ددوی ترمنځ درقابتونو څخه په ګټه اخستلو سره خپلې ګټی پر مخ بوزی. دو ی دیوی خوا دپښتنو اوو مشرانو ته وسلې ورکولی چې د مسعود او رباني په ضد ئي استعمال کړی، اما دبلی خوا ئي بیا په ښکاره او پټه او حتی داسرائیلو له لاری احمدشاه مسعود او رباني ته امکانات ورکول چې دپښتنو په ضد ئي استعمال کړی.

۲. سره لدې چې طالبانو په ۱۳۷۴-۱۳۷۵ کلونو کی په افغانستان کې پوره حاکمیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړ، ولې ددې سره سره یې بیا هم په کراتو مراتو دپنجشیر دنیولو څخه ډډه کوله. دایوه داسې معمی ده چې پری پوهېدل ژور تحقیقات غواړی. خو دا واضح ده چې د پاکستان ستراتیژي دا وه چې په افغانستان کې دي جنګ دوام وکړي. او د جنګ د دوام له پاره د احمد شاه مسعود او رباني او دپنجشیر باغې توب لازمې اوضروری وه چې دوام ولري.

پنځم: اوبه نن د نړي په اقتصاد کې حتا تر تیلو هم زیات ارزښت لري. سیاسي کار پوهان داسي وړاند وینه کوي چې ددنیا راتلونکی نړۍ واله شخړي به هم په اوبو وي. د همدي اصل په رڼا کې دپاکستان بله معضله هم دکابل او کونړ دسیندونو داوبو څخه ګټه اخیستل دی. پاکستان په دی پوهېږي چې که په افغانستان کې سوله او سالمه اداره منځ ته راشي نو دوی به ضرور ددغو سیندونو داوبو څخه ګــټه اخلي او بیا به دغه اوبه دپاکستان په لوری کمیږی. څرنګه چې پاکستان یو پراخه زراعتي ملك دی او یوه زیاته برخه ئي دهمدی سیندونو له لاری خړوبه کېږي، نو ددې له پاره چې دغه مهمه اقتصادی منبع ئي له لاس ورنه کړی نو دوی په افغانستان کښې دسولې او سالمې اداري مخنیوی کوي.

۲. - ایران:

ایران هم دپاکستان په څېر دافغانستان سره مختلف اقتصادی، خاورایز، اوبه ایز او تاریخی ستونزۍ لری. دتاریخ په اوږدو کښې دایران او افغانستان ترمنځ ډېری داسی جګړې تیري شوي چې دهغي کېنه لا تراوسه هم وجود لری. دبلې خوا ایران دافغانستان دخاوری په یوه برخه د جهیل په اوبو قبضه کړیده. او د هلمند د اوبو ته د ایران بي کنتروله لاس رسي د ایران پاملرنه د افغانستان په لوري تقوله کوي.

همدا راز دایران داقتصاد له پاره افغانستان دیو ښه مارکېت حیثیت لری. ترټولو مهمه موضوع داده چې دمنځنۍ اسیا دنوو ازاد شوو هېوادونو دطبعی منابعو باندې لاس رسی دامریکې، پاکستان او ایران ترمنځ درقابت یو اساسی ټکې دی. امریکائیان غواړی چې دمرکزی اسیا دطبعی منابعو ته دلاس رسی تجارتی کربښه د پاکستان او افغانستان له لاری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیره کړی چې داپه اقتصادی لحاظ امریکا ته ډېره ارزانترینه او ښه لارده. ولی ایرانیان دیوی خوا نه غواړی چې امریکائیان دی منابعو ته لاره پیدا کړی او که لاره هم پیدا کوی ایرانیان ددې لیوال دی چې دغه لاره باید دایران له لاری تر سره کړای شی. نو پدی خاطر چې ایران دامریکې او د پاکستان ددې ستراتیژی مخه نیولی وی نو غواړی چې په افغانستان کې نا ارامی راولی او بي ثباتی ته دوام ورکړی. ترڅو ددې پلان مخنیوی وکړی.

ایرانیان په افغانستان کې دخپل تسلط له پاره دیوی خوا دافغانستان د هزاره ګانو د ځني ناوړه مشرانو نه چې د مذهب په لحاظ شعیه او دایران سره مذهبی اړیکې لری، کار اخلي، او دبلی خوا دڅېنیز اړیکو نه د غلطی استفادي له لاری د دری ژبو خلکو د یو شمیر نا سالمو تاجکو په پلوۍ او مسلط کولو کوښښ کوی. ایرانیان په ډېره جدی توګه ددغو دواړو وسیلونه په استفاده په افغانستان کې دمختلفو شبکو تر تسلط لاندې راوړلو له لاری خپلی توطئی پرمخ وړی.

۳. روسیه:

روسیي که څه هم په افغانستان دتیر جنګ دبايللو له کبله خپل ځای دبین المللی رقابت په ساحه کې له لاسه ورکړی دی، ولی دوي پدی پوهېږي چې ددوی دناکامی اساسی عامل په افغانستان کې امریکا او ددوی نړۍ وال اقتصادی او سیاسی رقیب هم امریکا ده. دیوی خوا روسان نه غواړی چې دمنځنۍ اسیا تازه ازاد شوی هېوادونه دامریکې سره نږدی اړیکې ولری چې پدی توګه بیا دامریکې نفوذ دروس تر پولو ورسیږی او دبلی خوا روسیه یا د پخوا نی شوروي اتحاد بقایااوس بیا ددې خوبونه ګوری چې په کوم بل شکل به دمنځنۍ اسیا ازاد شوی ملکونه یو ځل بیا په خپل ځان راټول کړی. ددې تر خوا، روسیه نه غواړی چې د منځنۍ اسیا طبعی منابع دی ددوی ددشمن په لاس کې پریوزی. نو پدی وجه روسان هم په تمامه معنی ددې کوښښ کوی چې په افغانستان کې دي د امریکاییانو په مقابل کې تاو تریخوالي دوام پیدا کړي. روسان پدی پوهېږي چې کله په افغانستان کې یوه سالمه اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ ته راغله نو هغه به دروسانو نه دجنگ غرامات اخلی او هم به د پنجدی سیمې د بیرته اخیستلو ادعا رامنځ ته کېږي. نو پدی توگه روسان هم په خپله ټوله ورتیا او همداراز داحمدشاه مسعود، رباني او د پرچم دگوند د یو شمېر وطن پلورونکو دلالانو دزړو اړیکو نه په کار اخستلو سره په افغانستان کې د نا ارامیو په پیداکولو او ادامه ورکولو کې ژور لاسونه لري.

۵۰ - دوهم: دنړۍ د ابرقدرتونو سره اړیکې، او د خپل ملې هویت او ملې گټو ساتنه:
سره له دې چې اکثره مترقي او پرمختللي هېوادونه خپلی اړیکې د وروسته پاتې هېوادونو سره ددغو هېوادونو سره د مرستو تر عنوان مثلا(داقتصادي پرمختیا له پاره ، ددېموکراسۍ دتامین له پاره ، دبشر د حقوقو، دښځو دحقوقو او دتعلیم دانکشاف) تر عنوانو لاندې تبلیغ کوي، خو اکثرا دا اړیکی یواځې په همدې برخوکې محدودې نه وي، بلکه هغوی دخپلو سیاسي اقتصادي او نظامي اهدافو له پاره دغه ډول کارونه کوي. اکثرا ممکن ددوی دغه اهداف دهغه وروسته پاتې ملکونه دگټو سره په ټکر کې نه وي، خو ځنې خلك د احساساتو له مخې دهغې سره مقابله او مجادله کوي. دمثال په توگه داچې ولي امریکائیان افغانستان ته راغلي او دلته څه اهداف لري، دیو شمېر احساساتي افغانانو لخوا دفوري غبرگون سره مخ دي. او دوی داسې مطرح کوي چې امریکا ئیان زموږ داشغال له پاره راغلی نو باید ددې په وړاندی جهاد وشي، او په دې کې هېڅ دلیل ویل ځاي نه لري.
خو یو تعداد نور افغانان بیا ددې خبرې په وړاندې دتعمق او تفکر نه کار اخلي. او داموضوع داسې ارزوي چې: سره له دې چې امریکائیان افغانستان ته د خپلو مشخصو اهدافو او دځنې خاصو نظامي او اقتصادي پالسیو دعملي کولو په خاطر راغلي دي، خو دامریکائیانو دغه گټې دافغاني ټولنې دگټو سره په تضاد کې نه بلکه زموږ دملي گټو له پاره ښه امکانات برابرولی شي. دا په زیاته پرخه کې په افغانانو پوري اړه لري چې څرنگه دوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولاي شي چې ځانونه ددې جوګه کړي چې امريکايان زمونږ سره په دغو مهمو موضوعاتو ځانونه ددغه امرانه موقف نه راښکته، او مونږ سره د پارټنر په توګه بحث کولو ته حاضر شي.

چې په لاندې اړخونو ئی توضيح کول ممکن ګڼه ور وي.

لومړی. په سېمه کې دامريکايانو مالي ګټې:

دامريکائيانو مالي ګټې دمنځني اسياطبعي منابعو ته په لاس رسي کې دي. که امريکايان دافغانستان له لارې دمنځنۍ اسيا طبعې زيرمې استخراج او بهر ته وليږدوي په دې کې زموږ ګټې او تاوانونه څه دي؟

۱ . ددې طبعي منابعو داستخراج او استفادې کولو په نتيجه کې به دمنځنۍ اسيا واړه هېوادونه په اقتصادي لحاظ په پښو ودرېږي. ددې ملکونو په مالي لحاظ په خپلو پښو ودريدل ددوی استقلاليت تضمينوي، او په شوروي اتحاد دتکيه کولو او بيا دوباره ديوه کمونستي بلاک دجوړښت مخه نيولی شي. چې دسياسي لحاظه ددغو وړو هېوادونو انکشاف دافغانستان او دشوروي په منځ کې ديوه بفر په توګه په نظامي لحاظ ګټور دی .

۲ . ددې طبعی منابعو دصادرولو په صورت کې يوازينی اقتصادي لاره يې دافغانستان له لارې دهند بحر ته انتقالول دي.

چه پدې صورت کې امريکائيان مجبور دي چې دبين المللی قوانينو داصولو له لاری افغانستان ته ټکس او ددې منابعو څخه دګټې اخيستلو زمينه برابر ه کړی. دابه زموږ دهېواد دپرمختيا او اقتصادي ودې له پاره ډېره ګټه وروي.

۳. ممکن داکمالاتو دپوره کولو په غرض دهند دبحر نه تر منځنې اسيا دريل پټلۍ او پراخه ترانزيتي لاره جوړه شي، چې ددې تر انزيتي لارې ګټې به افغانانو ته زياتې وي.

دويم: په سيمه کې د امريکايانو ستراتيژيک نظامي ګټې:

امريکائيان غواړي چې په افغا نستان کې دموجوديت او نظامی هډو دلرلو له امله روسيه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېن، ايران، پاکستان او هندوستان تر خپل کنټرول لاندې وساتي.

که داخبره رښتياوي او امريکائيان واقعا په افغانستان کې دېښنو نظامي هډو لرل تصميم ولري نو دابه هم دافغانانو په نفعه وي. داځکه چې مونږ خو دسيمې دشاوخوا ټولو هېوادونو سره تاريخي دښمني او جنجالونه لرو. هغوی هېڅ يو هم دافغانستان ازادي او استقلال نه مني، او هريو يې دافغانستان ازادي او استقلال په جدي توګه تحديدولای شي. نو پدې صورت کې افغانستان ته دامريکا په حيث ديوه قوي ملګري لرل ضروری اوګټور دی. خو ددې ټولو حالاتو څخه افغانان په يوه صورت کې ګټه اخستلی شی چې افغانان منظم او ديوه ملي وحدت او وړ زعامت لرونکې او دسيمی او نړۍ په اړه يوه کوټلې او ثابته ستراتيژي ولری.

دبلې خوا امريکائيانو ته هم پدې سيمه کې ديو ښه وړ پارټنر ضرورت دی، چې په حقيقت کې افغانستان ددغې کار له پاره يو موزون هېواد دی. خو کوم شی چې پدې برخه کې پاملرني نه لري پاتې دی هغه دادی چې امريکائيانو ته يو توانمند او په خپلو پښنو ولاړ پارټنر افغانستان ضرورت دی نه داسې يو بې کاره اوطفيلي افغانستان چې همدا اوس ددوي په اوږو بار دي. نو دابه ددواړو هېوادو په ګټه او دافغانستان دخلکو له پاره حياتي ارزښت ولري چې دغه حساسه موقع په درسته توګه درک او دهغې نه دموثرې ګټې اخستلو له پاره دفکر او عقل له مخې خپلې دندې او مسئوليتونه ادا کړی.

۵۱ :دهېواد تاريخ، ملي کولتور او ملي شخصيتونو پېژندنه او دهغې نه دفاع:

سره له دی چې موږ دافغانستان خلك تقريبا په عظيم اکثريت مسلمعنان يو، خو د مسلمانانو ترخوا دلته هندوان، سکان او يو محدود شمير عيسويان او يهودان هم اوسيدل. که دادیانو تاريخونو ته په غور نظر وکړو نو دټولنو دينونه دوختونو په بدلون سره بدليږی رابدليږی. افغانان يو وخت زردشتان، يو وخت بت پرستان او نور او نور ول، ولی نن مسلمعنان دی. اما په مجموعی توګه هره ټولنه ځانته يو ځانګړی تاريخ او يو ځانګړی کلتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لری چې دغه تاریخ او کلتور دهغې ټولنې دټولو وګړو صرف النظر ددوی عقیدوی جوړښت او قومی جوړښت څخه دوی سره په ګډه دغه تاریخ او کلتور جوړکړی وی.

نو دنړی بیلا بیل ملتونه که څه هم یوه ژبه یا یو دین ولری ولی یو دبل نه جلا جلا ملتونه وی. دمثال په توګه اوس په نړی کې زیات هېوادونه دی چې ددوی رسمی دین اسلام دی ولی دغه ملتونه بیا یو دبل نه جلا او ځانته ځانګړې ملي هویتونه لری چې په دی ملي هویت کې دهریو تاریخ، کلتور او ګټی شامل دی.

همداراز ډېر عربی ملکونه وجود لری چې دټولو ژبه عربی ده او ټول مسلمان هم دی مګر ددوی ملتونه دهمدغو خصوصیاتو په اساس سره جلا دی.

نو په دې اساس مونږ افغانان هم دیو داسې ملت په حیث چې ۵۰۰۰ کلن ګډ تاریخ او یو ګډ ملي کلتور او ملي افتخارات لرو. باید خپل ځان دافغان په توګه وپېژنو او په خپل ملي هویت افتخار وکړو.

په هر حال مونږ افغانانو (چه په هغې کې پښتانه، تاجک، هزاره، ترکمن، بلوڅ، او نور هم شامل دي) دیوه هېواد په توګه په تېرو څو زره کلنه موده کې یو ګډ تاریخ جوړ کړي چې په هغې پوهېدل او دهغې نه دفاع دهر افغان مسولیت دی. همداراز مونږ ددې تاریخ په اوږدو کې ځینی داسې ځانګړي خصوصیات سره راخپل کړي دي چې هغه دافغانانو کلتور تشکېلوی. سره له دې چې دکلتور جزئیات ممکن دقوم او منطقی په لحاظ یو دبل څخه څه توپېرونه ولري، ولې په مجموعي توګه دغه کلتوري خصوصیات سره ډېر ورته او شریک دي. چې ددوی څو مثالونه په لاندې توګه ذکر کولای شو.

افغان هریو دبل سره په مړي او ژوندي کې ګډون کوي. دمړي په دعا، خښخولو ، جنازی، ختم او خیرات کې یو دبل سره ونډه اخلي او دژوندي په کوژده، واده او نورو خوښیو کې یو دبل سره دایجاباتو مطابق (دغه ایجابات دخلکو په منځ کې په غیر لیکلي توګه وجود لری او یو دبل سره په هغې پوهېږي) ونډه اخلي. دمثال په توګه څوک په مړي کې نه خاندی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جامی نه اغوندی، ولی په خوښی کې بیا خوشحالی کوي او نوی جامی اغوندی، ټوکی، ټکالی او خنداوی کوي. یو دبل احترام او عزت کوي، څوک دچا په مال او ناموس تېری نه کوي. که دا تېری دهر چا لخوا وشي دټولنې ټول خلك هغه په یوه اواز او یو شان محکوموي. یعنې په ټولنه کې دخلکو ترمنځ یو ډول اجتماعی قراردادونه وجود لري چې که څه هم دغه قراردادونه نه لیکل شوي او نه امضا شوي دی خو دټولنې هر غړی په هغه پوهېږي او ځان دهغې په منلو مکلف بولي. ددغو ټولو قراردادونو مجموعې ته ګډ کلتور وائی. دهرې ټولنې خلك ځانته ځانګړی کلتور لري چې همدې کلتور په ساتنه او عملي کولو دیوې ټولنې یا هېواد خلك دنورو څخه پېژندل کېدای شی. نو ددې له پاره چې هېوادونه ژوندي پاتې شي او یو دبل سره وپېژندل شي نو دهر هېواد دخلکو ته دا ضروري ده چې د خپل هېواد په کلتور باندې ځان پوه کړي او هغه په ژوندي توګه عملي وساتي . او ددې سره دا ویل هم لازمي بولم چې دهر هېواد په کلتور کې ښه او بد، مثبت او منفی ټکې وجود لري. هغه هېوادونه کامیاب او بریالي وي چې تل خپل کلتور ارزوي او ښه ټکې یې تقویه او خراب ټکي او خراب شیان دخپل کلتور نه لري کوي. زه دخپل هېواد ځوان نسل نه په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملي کلتور او ملي هویت ساتنې او پالنې ته په جدي توګه ولې په فعاله توګه پاملرنه وکړي یعنې تل دخپل کلتور په صیقل کولو او پالش کولو کې ونډه واخلي. غلط او دردونکې رسم او رواجونو په وړاندې مجادله او مقابله وکړي او ښه او مثبت رواجونو په رواجولو او تشویق کولو سره زیات کړي.

همداراز دتاریخ په اوږدو کې هر هېواد کې داسې علمي، بزمي، سیاسي او اجتماعي شخصیتونه راپېدا کېږي چې دهغوی کارنامې دخپلو خلکو او ټولنې له پاره او همداراز دنړ ۍ والو له پاره دځانګړی افختار وړ ګرځي. دهر هېواد او سیدونکو ته په کار ده چې ددې شخصیتونو په اړه او دهغوی دکارونو او خدمتونو په اړه ځانونه ته پوره معلومات ترلاسه کړي او دهغوی دشخصیت په پوهېدو سره دهغوی دنیکو خدمتونه قدر او ترممکن حده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغوی پیروي وکړي. دخپل هېواد او تاریخ او ملي شخصیتونو نه ناخبر تیا دهغې ټولنې دبدبختۍ او ورکېدو زمینه برابروي.

زمونږ ځوان نسل باید دې ته پاملرنه وکړي چې زمونږ ګاونډي هېوادونه زمونږ د ټولنې دتاریخ، جغرافیې کلتور اوملي شخصیتونو په وړاندې د رنګارنګ توطیو او دسیسو نه کار اخلي. نو داډېره مهمه ده چې زمونږ ځوان نسل دخپل هېواد په دغو لوړو ارزښتونو پوه او دهغې نه د دفاع په لاره کې علما مجهز او ارادتا اماده وي. په دې اړه له لوستونکو سره یوه د تعجب وړ کېسه شریکول غواړم. ما د افغانستان ځوان نسل ته د سالمې تربیې او ښه تعلیم ورکولو په خاطر د (نوي سید جمال الدین افغان انستېتیوت) په ننګرهار کې په ۱۳۸۸ کال کې پرانسته. د هغې د رسمي کولو له پاره مې د لوړو زده کړو وزارت ته مراجعه وکړه. په دې وزارت کې را ته یو لوړ پوړي په ډېر سپکاوي سره وویل (تا ولي په دې انستېتیوت د سید جمال الدین افغان نوم ایښی دی. ما د الازهر په پوهنتون کې په دې اړه تحقیقات کړي دي او پي، ایچ، ډي مې اخستې ده. هغه (سید جمال الدین افغان) اصلا وجودنلري او که وي هم نو افغان خو نه دی.) ما هغه جناب ته وویل چې (زه افسوس کوم تاسې د دغسې یو غیر اخلاقي او غیر علمي مفکورې سره سره هم د لوړو تحصیلاتو په وزارت کې په داسې یوه لوړه څوکۍ کې کار کوي. سید جمال الدین افغان خو پخپله ځان ته افغان ویلې دی او تاسې وایئ چې
هغه افغان نه دی)

د تاسف خبره ده چې په افغانستان کې اوس داسې هېڅ ډول مسئوله اداره وجود نلري چې هغې ته ددې موضوع نه د شکایت کولو په وجه به دغه شان خائنین او وطن پلورونکي محاکمه کړای شي چې ما به ورته مراجعه کړې وائی. نو وګورئ چې په څومره ظالمانه توګه زمونږ په هېواد کې په رسمي څوکېو ناست پردې ایجنټان زمونږ ملي ویاړنې او ملي تاریخ محوه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم څپرکی

ملي او بین المللي سیاسي نظریات

۵۲ - ځوانان او په سیاست ځان پوهونه:

دټولنې دیوه فعال عنصر په حیث هر انسان ته په کار ده چې دټولنې په بیلا بیلو اړخونو لکه مذهبي، اجتماعي ،سیاسي او نور تر یوه حده معلوماتونه ولري، ترڅو چې په ښه توګه وکولای شي ورځنۍ پیښې او مسئلې په علمي توګه وارزولی شي، او دهغې په وړاندې یو سالم دریځ غوره کړای شي. دمثال په توګه: کله چې ددېني او مذهبي موضوعاتو په اړه خبرې کېږي، نو که تاسې دمختلفو ادیانو او مذاهبو په اړه اوهمدا راز دهغې پیروانو په اړه یو څه معلوماتونه ولرئ، نو تاسې به په نسبتا ښه او علمي توګه هغه موضوع درک کړای شئ نسبت وهغه چاته چې پدې اړه هېڅ معلومات ونه لري.

همداراز دسیاسي موضوعاتو، او دمختلفو سیاسي نظریو او احزابو په اړه تاسې هلته ښه قضاوت کولای شئ چې تاسې ددې مفکورو او دهغې پورې مربطو ډلو او دهغوی دپالیسو او کړووړو نه خبر یئ. سیاست دهر ملک ضرورت دی او په هر ملک کې مختلفې سیاسي نظریې او دهرې نظریې پورې مربوط حزبونه او ډلې وجود لري. نن ددنیا هر ملک حزبونه لري چې دډیموکراسي په چوکات کې د خپل ملکونو د بهبود له پاره مبارزي کوي. زمونږ ټول همسایه هېوادونه په خپلو ملکونو کې سیاسي احزاب لري، خو زمونږ خلکو ته بیا د خپلو ګوډاګیانو له لاري دا سپارښتني کوي چې پام وکړي، او په سیاست کې ونه‌ه وانخلي، ځکه سیاست ناولي او چټل شي دی. ددې له پاره چې تاسی ځوان نسل سره مو د سیاسي موضوعاتو په اړه او دسیاسي بیلا بیلونظریو پورې مربوط او همداراز دمختلفو حزبونو په اړه یو څه معلوماتونه ستاسې د پوهاوي په خاطر په سالمه توګه وړاندي کړی وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابرخه تاسی ته وړاندي کوو.

په عمومي توگه سياسي نظريې په دوه ډولو ويشل کېږي، يو يېې بين المللی نظريې او بل يې ملي نظريې دي.

۵۳ - سياست که ټوپک؟

په نن زمانه کې دټولنو په منځ کې دمطرح موضوعاتو دحل له پاره دوه لارې وجود لري: يوه لاره يې په زور او جبرسره ديو محدود اقليت دنظراتو منل دي په لوی اکثريت باندې. چې دا د زور او ټوپک لاره ده. دا يوه غيرقانونی، غيراخلاقي، غير اصولي لاره ده. ، چې نن سبا په دنيا کې ځای نه لري. چې دې ته دحل نظامي لاره، يا د ټوپک لاره وايې. متاسفانه نن زمونږ په هېواد کې بهرنی قواوي او ټولي جنگي ډلي، او جهادي (؟) گروپونه د همدي لاري پيروي او پلوي کوي. زمونږ ځني ناپوهه سياسيون هم په خپلو خبرو کې په ډېر بي مسؤليته توگه په ظاهر کې د سياسي حل خبري کوي او وايي چې د جنگی ډلو سره دي بي قيده او شرطه روغه وشي، پداسي حال کې چې ده اصلا د جنگي ډلو سره د اقتدار شريکول دي چې پايله يي د هماغه نظامي ساخت او باخت نه بغير بل څه نشي کېداي. د جنگي مخالفينو سره خبري کول، يوازي هلته د سياسي حل مفهوم ادا کولاي شي چې دغه جنگي مخالفين خپلي وسلي پرېږدي، او ددېموکراتيکو اصولو په منلو سره د ولس هغه رايو ته تسليم شي چې ددوي د ټوپکو او انسان وژنو د تهديدونو نه خالي وي.

د حل دوهمه لاره يې دقانون، انتخاباتو اواکثريت فيصلو ته تسليمدل او منل دي. چې دغي لارې ته ديموکراسی ته غاړه ايښودل وايې، او يا په بل عبارت ورته سياسي لاره وايې. نن په نړی کې دغه لاره دنړی دزياتو هېوادونو او عظيم اکثريت له خوا منل شوې چې پدې لاره کې په هر ملك کې د نظام انتخاب او دحکومت طرز هم ددېموکراسی له لارې پياده او عملي کېږي.. نن سبا سياست او دسياسي لارې څخه دانسانانو له پاره دنظام انتخاب يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منل شوی واقيعت دی، خو متاسفانه زموږ په ملك کې اوس هم يو زيات شمير خلك د سياست نه کرکه کوي. زموږ دهېواد دخلکو د سياست نه کرکه دوه عوامل لری.

يو عامل يې په افغانستان کې دسياسي احزابو هغه خراب اعمال تشکليوی کوم چې دوی د خپلو خلکو دغولولو له پاره ترې کار اخستی. اما په واقيعت کې دوی دخپلو ټولو وعدو او برنامو خلاف دولس په ضد اعمال ترسره کړه. چې پدې کې دکمونستي ګوندونو وطن پلورنه او جنايات، او د جهاد د مقدس نوم او عنوان لاندي د اخواني حزبونو اوډلو جنايات، او ديو شمير ملي درواغجنو او غولونکو سياسي ګوندونو غولونکو وعدې وي چې يي دافغانستان خلك د سياست اوحزب په وړاندی کر کې کولو ته وهڅول.

دو هم عامل يې متاسفانه بيا دګاونډيو هېوادونو توطې دي. ددې له پاره چې افغانان په خپلو کې يو ملي وحدت او په سياسي لاره د خپل ملك دستونزو حل ته ونه رسېږي، نو دغه حيله ګر همسايه هېوادونه بيا دخپلو شبکو له لاري سياست او حزب په واړندې يو شمېر ناروا او دروغجن تهمتونه وايي او دېخواني حزبونو دمثالونو نه په استفاده زموږ عوام د سياست او مبارزې په وړاندې کر کې او په سياست کې عدم ګډون ته هڅوي. متاسفانه دا تبليغات بيا په خلکو کې په ډېره پراخه پيمانه تيتوي. ددې تر خوا غربيانو هم په افغانستان کې دډېوکراسي د خپرولو تر عنوان لاندي ددې په عوص چې د سالنو ملي تشکېلاتو سره مرسته او کومك وکړي، دوي د هغوی په عوض وطن پلورونکې اوداسي لاسپوځي وړي ډلي منځ ته راوړي او تقويه کړي، چې د يوي خوا يي په دي وسيله د اساسي ملي حزبونو د جوړښت مخه يي ونيوله، او د بلي خوا يي ددوي د لا زياتو غلطياو په وجه په هېواد کې د هېوادوالو اعتماد او باور په حزب او سياست لا نور هم له منځه ويوړ.

نو زه دخپل هېواد ځوان نسل پام دغو دواړو نيمګړتياوو ته په جدي توګه را اړول غواړم. لومړی خو داچې زموږ په ملك کې ديموکراسي ډېره لنډه تاريخچه لري نو پدې لنډه موده کې حتما سياسي احزاب هم غلطي کوي، خو دېرون غلطي بايد داسې ساده وانخستلای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، د هغو نه بايد ذده کړه وکړو او بايد چې بيا تکرار نه شي. اما دابه هم غير علمی او غير اصولي خبره وي چې ووايوهغو پخوانيو غلطي کړي نو مونږ بايد دحزب دجوړولو او سياست څخه ډډه وکړو.

دبلی خوا دګاونډيو هېوادونو دغو سياسي توطيو ته بايد فوق العاده پاملرنه وشي او ددغه منفي تبليغاتو دخپرولو مخه ونيول شي. ددې منفی تبليغاتو دمخنيوي ښه طريقه به دا وي چې ځوانان په فعاله توګه په سياست او دحزب جوړولو کې ونډه واخلي. ولي کو ښښ بايد وکړای شي چې دوی تېر ې خبرې تکرار نه کړي، بلکه دخپل سياسي علم او عمل له لارې خپلو خلکو ته دلاښه خدمتونو مصدر وګرځي ترڅو په عملي توګه ددغو زهرجنو تبليغاتو اثرات خنثی او له منځه يوسي.

٥٤- په نړي کې د مذهبونو او سياسي نظريو په اړوند معلوماتونه

نړی په څو لويو ګروپونو لکه کمونستې بلاک، سرمايداری بلاک، وروسته پاتی نړی، او دمذهب په اساس په عقيدوی ټولنو او غير عقيدوي ټولنو ويشل شوي ده. چې په غير عقيدوي ټولنو کې کمونستان، او نور هغه خلك شامل دي چې په خدای جل جلا له، پيغمبر (صلی الله وعليه وسلم) او اسماني کتابونو عقيده نه لري. او په عقيدوی ټولنه کې بيا په مسلمانانو ، چې په حضرت محمد(ص) داخری پيغمبريه توګه او په قران کريم داخری کتاب په توګه عقيده لری، عيسويانو چې هغوی په حضرت عيسي (عليه السلام) داخری پيغمبراو په بايبل داخری کتاب په توګه عقيده لری، او دريمه ډله ئی يهوديان دی چې په حضرت موسی (عليه السلام) داخری پيغمبر په توګه او په تورات داخری کتاب په توګه عقيده لری او څلورمه ډله يې هغه ده چې په داود عليه السلام د اخري پيغامبر او په زبور د اخري اسمانی کتاب په توګه عقيده لريشامل دي.

دعقيدي په برخه کې دری شيان مهم دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ عقیده: عقیدي ته په انګلیسی کې روحانیت یا**Spirituality** وائی: داهغه خلك دی چې په خدای (جل جلاله) عقیده لری او دهغې احکام په مجموعی توګه منی ولی دکوم خاص پیغمبر او دین تابع نه دی. دی خلکو ته **Spiritual** یا روحاني خلك ویل کېږي.

۲ دین: دین دعقیدی په چوکاټ کې دیو مشخص پیغمبر او کتاب منل او پیروی کول دی. چې په همدی اساس بیا عقیدوي خلك په یهودیانو ، عیسویانو او مسلمانانو ویشل شویدی. ددې برسیره په نړی کې ځنی نور واړه ګروپونه هم شته چې هغوی په خدای (جل جلاله) او یو پیغمبر عقیده لری لکن ځانګړی کتاب نه لری.

۳ مذهب: مذهب دیو مشخص دین په چوکاټ کې دننه دځنو لوړو علماوو او اصحابوو ځانګړی طریقی دی چې هغوی هر یو دخپل دین داحکامو تعریف په ځانګړی توګه کوی چې په عیسویانو کې **Catholic** او **Pradestan** او په مسلمانانو کې بیا شعیه او سنی مذهب، یا هم دامام ابو حنیفه، امام غزالی، امام جعفری او نور مذهبونه دی.

په اسلام کې ددېن او مذاهبو نه علاوه دتصوف یوه برخه ده چې (صوفی) ورته ویل کېږي چې دوی بیا داسلام په خوا کې ځنی نوری ازادی ګانی هم قبلوی لکه دموزیک ازادی او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم څپرکی

۵۵ - سیاسي نظریې

الف : بین المللی نظریې:

دا هغه نظریې دي چې په نړۍ واله کچه پېروان او په نړۍ واله کچه تقویه کوونکې سرچینې لري. چې دانظریې بیا په دوه عمومی ډولو ویشل کېږي.

۱. بین المللي کمونستي نظريات:

دا هغه نظریات دي چې دانسانانو په منځ کې داړیکو او ستونزو معیار یوازې مادي منابع بولي. او معنوي اړخونو ته چې په هغې کې دین او په خدای، کتاب، پیغمبر او نور عقیده هم شامل دي کوم ارزښت نه ورکوي. په نړۍ کې کارل مارکس ددې نظریې ایجاد کوونکی ګڼل شوی دی او په همدې لحاظ ورته مارکسیزم هم وایې .

سره له دې چه دکمونیزم بلاک (په افغانستان کې د شوروي اتحاد د شکست نه وروسته) اوس په نړۍ واله کچه ضعیفه شویدې، خو بیاهم وجود لري. دکمونیزم بلاک بیا دځینې خاصو ځانګړتیاوو له مخې په دوه نورو عمده ګروپونو وویشل شو. چې یو ته یې مارکسیزم لنینیزم ویل کېږي، چې هغه په روسیه کې د لینن په ذریعه عملي او پیاده شو، نو په همدې لحاظ ورته مارکسیزم لنینیزم ویل کېږي. چې ددې نمونه یې حزبونه په افغانستان کې دخلق دیموکراتیک ګوند وه چې دنور محمد تره کي په مشرئ او د حفیظ الله امین، ببرک کارمل او نورو غړو په شمول او د روس په مستقیمه همکارئ ایجاد شو. بیا یې دثور کودتاه له لارې په ۱۳۵۷ هـ ش کال کې د محمد داود خان په وژلو سره اقتدار واخست. څه موده دنورمحمد تره کي (دخلق ګوند غړی) تر رهبرۍ لاندې بیا دحفیظ الله امین (دخلق دګوند غړی) لاندې او بلاخره بیا په ۱۳۵۸ هـ ش کال کې دروس دمستقیمې مداخلې له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرک کارمل ته چې دپرچم دحزب غړی وه قدرت ورانتقال او بلاخره بیا د ۱۳۶۵ ل نه تر ۱۳۷۱ ل کلونو پورې دنجیب الله (چې دپرچم دگوند غړی وه) دحکومت دوره کې دکمونستانو اقتدار پای ته ورسېده، او نجیب الله رسما ملل المتحد ته دتسلیمیدو له لارې دحکومت نه لاس واخیست.

تر هغې وروسته بیا دخلق او پرچم گوندونه په ډېرو زیاتو ورو ورو ډلو بدل شول او همدا اوس هم دغه وړې ډلې وجود لري.

دکمونیزم دبلاک پورې مربوط دوهمه ډله دماؤئیزم په نوم یادېږي، چې ددوې رهبر ماوتو سنگ وه چې په چېن کې یې دکمونیزم فلسفه په یوه نوی شکل عملي کړه، او دایی وښودله چې دمارکس او لینین دنظری خلاف چې هغوی ویل یوه ټولنه باید هغه پنځه تاریخی مرحلی چې د کمون اولیه نه بردگي ته اودبردگې نه فیوډالیزم ته او دفیوډالیزم نه سرمایداری ته او دسرمایداری نه سوسلیزم ته په ترتیب سره تیري کړي، تر څو سوسیالیزم او بلاخره بیا کمونیزم ته ورسیږی. خو دوی په چېن کې دفیوډالیزم نه راسا یو کمونستي نظام ته داخل شو، چې دغه شکل ته یې بیا ماوؤ یزم او یا (راه رشد غیر سرمایداري) نوم ورکړ.

دکمونستي دغې نظرې پېروان په افغانستان کې د شعله جاوید ډله وه چې وروسته بیا په بیلا بیلوگروپونو وویشل شوه او اوس هم دهغې وړې څانگې وجود لری.

۲. بین المللی اسلامي نظریات:

داسلام بین المللي سیاسي نظریه چې په۱۳۰۷ ل کال کې لومړي په مصر کی منځ ته راغله په نړۍ کې داسلامی سیاسي نظام دتطبیق کولو له پاره هلې ځلې کوي، او د ددې کبله چې ددوی اولین اخبار د(اخوان المسلمین) په نوم یادېده، نو ددوي پوري مربوط ډلي هم په هغه ملک کې داخوانیانو په نوم یادېږي، چې په مختلفو ملکونو کې ورته بیا همدا نوم د هغه ملک په ژبه یادوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخوان المسلمين دنظريې له مخې په نړۍ کې بايد اسلامي نظام حاکم او اسلامي نظام بايد دهېوادونو ټولې چارې اداره او تنظيم کړي چې پدې کې داسلامي بين المللي نظرياتو يا داخوان المسلمين پوري مربوط ډلي شاملي دي. چې دا ډلي عبارت دي له، حزب اسلامي،(انجنير گلبدين حکمتيار) او حزب اسلامي (مولوی خالص) جمعيت اسلامي افغانستان (برهان الدين رباني) او اتحاد اسلامی افغانستان (عبدالرسول سياف) ډلی شاملي دي. په دنيا کې اکثر مسلمعنان پدې عقيده دي چې دين او عقيده دانسانانو او خدای ترمنځ يوه رابطه ده او هغه بايد دحکومت داري د وسيلې په توگه استعمال نه شي. خو اخوانيان داسې عقيده لری چې دين يوازې ديو شخص او خدای ترمنځ عبادتي رابطه نه، بلکه دا د ټولنې د انسانو ترمنځ او د ټولنې او دولت ترمنځ د نظام دراوړلوسستم هم جوړولای شی. چې پدې برخه کې حتی دوی دقوي او زور له لار ې هم ددېن مسلط کول روا او جائيز بولي. اما يو شمير زيات مسلمعنان ددوی دغې تحميلي نظريې او د اسلام په زور تحميلول ، د اسلام ددېن سره يوه مخالف عمل او حتی هغه د اسلام په ضد يو عمل گڼي، همدا وجه ده چې ددنيا د مسلمانانو اکثريت ددوی سره موافق نه دي.

د دواړو بين المللی نظراتو عمده مشکل پدې کې دی چې دوی دهېوادونو داخلي ځانگړي شرايطو ته کوم خاص ارزښت نه ورکوي، بلکه دنړۍ دهېوادونو په منځ کې سرحدو نه مني. کمونستان يې دکمونستي جهاني بودن تر نظريې لاندې دنړۍ هغه هېوادونه چې کمونستی نظامونه لری، سره يو بولي. او اخوانيان بيا ټول هغه اسلامی هېوادونه چې ددوی له نظره اسلامي نظامونه لري يو واحد ملت په توگه پيژني. چې ددوی همدا نظر ديو شمير زياتو خلکو داعتراض او ددوی سره مخالفت سبب گرځيدلی دی. او ددې هېوادونو يو زيات شمير خلك داسې استدلال کوي چې سره له دې چې موږ به دنورو اسلامي ملکونو سره گډ دين لرو خو زموږ دهېواد ځانگړي شرايط، دژوند کولو طرز او دخلکو غوښتنې ددې باعث کېږي چې بايد داسلام په چوکاټ کې دننه هر هېواد ځانته ازاد، مستقل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکلي سرحدات ولري.

۳. ملي اسلامي نظرياتي ګروپونه:

داهغه سیاسي ډلې دي چې عقیده لري چې مونږ باید دنړۍ دمهمو او غټو نظریو او عقیدو نه فایده اوچته کړو او دهغوی دتطبیق له پاره باید ځانګړي شرایط برابر کړل شي. خو دهر هېواد ځانګړې تاریخي، جغرافیوي او روان سیاسي حالت یو دبل نه توپیر لري، نو ددې کبله نړۍ والې سیاسی نظریې نه شي کېدای چې کټ مټ په هر هېواد کې تطبیق شي. دمثال په ډول: دوي دسوسیالیزم هغه اقتصادي برخه چې د اجتماعي عدالت سره برابره ده مني، او دا مني چې په ټولنه کې دی اقتصادي منابع دیو اجتماعي عدالت په اساس توضیح شي. خو دوي دسوسیالیزم هغه برخه چې ددین سره مخالفت لري او دین دیوې ټولنې له پاره د اپین او زهرو په توګه پیژني نه مني او نه یې قبلوي. همداراز ملي اسلامی سیاسی ډلې په افغانستان کې پداسې حال کې چې داسلام مقدس دین دخپلې عقیدې په توګه مني، خو هغوی نه غواړی چې دین دې دحکومتي نظام په څیر په خلکو تحمیل کړای شي. همداراز نه غواړي چې دنورو مسلمانو هېوادونو سره دې یو بې سرحده مشترکه نظام ولري. دا ځکه چې نور پرمختللی اسلامي هېوادونه بیا زمونږ دوروسته والي نه په ظالمانه توګه فایده اوچتوي . نو ددوی له نظره دین باید دعقیدې په توګه او دولت باید دیو نظام په توګه دیو بل نه جلا پاتې شي.

همدا وجهه ده چې داصولو له مخې ملي اسلامي ډلې اکثرا کومه بین المللی پشتوانه نه لري، نو دهمدې کبله ضعیفې هم وي. ملي اسلامي ډلو کې افغان ملت، دملت ولسی سازمان، دافغانستان دنجات ملي جبهه (صبغت الله مجددي)، دافغانستان ملي اسلامی محاذ (سید افندی ګیلاني)، حرکت اسلامی افغانستان(مولوي محمد نبي محمدي) او دافغانستان مترقي دیموکرات ګوند (مساوات) او ځنې نورې ډلې شاملې دي.

ددې لیکنې مطلب دا نه دی چې ځوانانو ته دیوې یا بلې ډلې سره دیوځای کېدو سپارښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي، ولي هدف يي دادي چې ځوانان بايد د سياسي موضوعاتو په اړه ځانونو ته کافي معلوماتونه تر لاسه کړي، او دهغو معلوماتونو په رڼا کې بايد تصاميم ونېسي. خو دا په ذغرده وايو چې ځوانان بايد دهر ډول افراطيت څخه ډډه وکړي، او ددې کبله چې دهر مملکت ځانګړي شرايط يو دبل څخه توپير کوي، نو په دغو ځانګړو شرايطوپوهيدل او دهغوی اثرات دسياسي مبارزي په انتخابولو کې له نظره ونه غورزوي. دا هم ضوروي ده چې ووايو چې اسلام ا افغانستان د مطلق اکثريت دين او عقيده دهو چې د عقيدي تر خوا يي ددې هېواد په ازادي بخونکې مقاومت کې تل ډېر مثبت او ښه رول لرلي دي. نو هر افغان ځوان ته دا ضروري ده چې د اسلام مقدس دين ته درناوي، او احترام ولري. او په احساساتي توګه نه دداسي نظرياتو ښکار شي چې هغه د اسلام او افغاني کلتور سره مخالف وي، او نه هم داچې د اسلام د مبارک دين نه په استفاده د نورو افراطې او تجاوزګرانه نظرياتو تر اثر لاندي راشي.

د هېواد ددې اوږد بحران د حل اساسي لاره به څه وي؟

دملي احساس او ملي مسئوليتونو په اړه يوه بله موضوع دخورا جدي توب وړ ده چې زموږ ځوان نسل بايد ورته په جدي توګه پاملرنه او په اړه يې هوښيار او بيدار وي. هغه په هېواد کې دملي وحدت دتامين اساسي لاره يعنې د يوه پراخه سياسي وحدت تامينول دي چې په هغې کې دمطرح اصولو او ارزښتونو په اړه داسې يوه سالمه لاره او فارمول بندي منځ ته راشي چې په هغې کې دهېواد ټولې پرګنې چې که هغه دهرقوم، ژبې، دين، مذهب او قشر پورې اړه ولري خپل ځان دخيل او خپلې ګټې پکې خوندي وګوري. خو متاسفانه زموږ په هېواد کې دداسې يوه سياسي وحدت او سالم سياسي فارمول دمنځ ته راتللو په اړه ډېرې ستونزې وجود لري. د بلي خوا زموږ دوطن دښمنانو دافغانستان په خلکو کې دسياسي کار او سياسي فعاليت په اړه داسې تراخه او زهرجن تبليغات کړي او کوي يې چې زموږ هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

وال يې د سياست په وړاندې کرکجن کړي دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه لسم څپرکی

٥٦- دلوستونکو، کتوونکو او اورېدونکو پوښتنې، ځوابونه او تبصرې:

١- د ښوونې او روزنې توپیر څه دی؟

ښوونه او روزنه یاتعلیم او تربیه د یوه انسان د ژوند دمعنوی اړخ (مادی اړخ د هر انسان فزیکي بدن او د هغه غړي تشکیلوي) دوه مهمې او ځانگړې برخې دي.

لومړی: روزنه:

روزنه دهر بنیادم نه ښه او سالم انسان جوړول دي. یعنی روزنه یوه انسان ته انسانی یا اخلاقی او اجتماعی (یعنی دنورو انسانانو سره دسالمو، موثرو او ښو اړیکو لرل). مسئولیتونه ورزده کوی یعنی روزنه ده چه هر انسان په یوه ښه (ځان او نورو ته په گټور) انسان بدلوی. او هر انسان ته په ټولنه کی دیوه گټور او پېژندل شوی مقام ته درسیدو لپاره دضرورت وړ خوی او خصلتونه او بیا ددی مقامونه دلا ښه ساتلو او لوړولو لپاره ضروری اخلاق او خصلتونه ورزده کوې.

روزنه دهری ټولنی په خصوصیاتو پوری اړه لر ی او دیوی ټولنی نه بلی ته فرق کوی مثلا په شرقی ټولنو کی دی ته ترجیح ورکول کېږی چه انسانان دې گډ ژوند ولري او هر یو دې بل سره مرسته وکړی، پداسی حال کی چه په غربی ټولنو کی بیا انفرادیت یا ځانته والی ته ترجیح ورکول کېږی او ځوانان داسی روزل کېږی چه خپل کارونه پخپله پرمخ بوزی. داد شرقي او غربي تربي یو فرق دي. چې دا هر یوه ټولنی ته منل شوی طریقه بیا دځوانانو دروزنې لپاره جلا جلا لاری لرې او دغه لاری دهری ټولنی لپاره دخلکو له خوا ټاکل شوی او په هغه ټولنه کی منل شوی دی چې دهمدی خصوصیاتو په چوکاټ کی تربیه هم ددغی اصلونو تابع او دیوه ځای څخه و بل ځاې ته او دیوه کلتور څخه بل کلتورته فرق کوی.

دویم: ښوونه یاتعلیم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعلیم دانسانانو او ټولینزو ضرورتونو دپوره کولو لپاره دټولنو په اړه دمعلوماتو پیداکول او دټولنی دضرورتونو او ستونزو دحل لپاره دعلمی لارو چارو او تخنیکی وسائیلو دکشف، استعمال او دهغي نه دګټو اخستلو د طریقو زده کوونه ده. څرنګه چه دغه موضوعات دټولو ټولنو او ملکونو لپاره یو شان ضرورت او حتی ددوی نه ګټه اخستل تر ډېره حده مشابه او یو شان ده نو تعلیم دټولو هېوادونو لپاره یو شان کېداې شي. همدا وجه ده چه دښوونی او تعلیم مواد دیو ملك نه دبل ملك لپاره هم استعمال کېدای شي. یوازینی فرق به پکښي د ژبي وي چه دغه مشکل بیا دتر جمي له لاري حل کیداي شي.

نو په لنډه توګه ویلي شوو چې ښوونه او د ښووني یا تعلیم مواد د مختلفو ملکونو لپاره مشابه او یو شان ته وي لکن دتربي په اړه مواد او لیکني د هري ټولنې لپاره خاص او ځانګړي وي. ښوونه سړي ته علم او روزنه سړي ته سړیتوب ورزده کوي.

۲ - روزنه مهمه ده که ښوونه ولې څوك په روزنه بحث نه کوي؟

ښوونه او روزنه دواړه مهم دی. ښوونه سړی ته علم او روزنه سړی ته سریتوب ورزده کوی. په روزنه کی خلك دخپل ځان، خپلی کورنی، ټولنی او ملت په اړوند مسئولیتونه زده کوي او دهغی دعملی کولو سپارښتنه ورته کوي.پداسی حال کی چی ښوونه ورته یوازی دهمدی او نورو تخنیکی او علمی موضوعاتو په اړه معلوماتونه ورکوی. داروزنه ده چه یو سړی ته سړیتوب، په ټولنه کی داجتماعی اړیکو او مسئولیتونو زده کړه او دهغی دعملی کولو سپارښتنه، دخپل ملك، خلکو، ملی مقدساتو، ملی تاریخی او ملې ګټو نه دفاع ور ښائی. روزنه دانسان په ژوند دوجدان حاکمیت مسلط کوي. بلاخره دا روزنه ده چه مونږ نه یو با احساسه، باوجدانه او با مسولیته انسان جوړوی دا چه ولی نور خلك او نوری تعلیمی اداری رروزنی ته توجه نه کوی دوه عامله لری:

لمړی داچه په روزنه پوهیدنه او روزنه ورښوونه اسان کار نه دی. ځکه دښوونی کتابونه او مواد دنورو ملکونو نه هم ترجمه او کاپی کېدای شي، پداسی حال کی چه دروزنی برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر هېواد او هري ټولنې پوری په ځانګړې توګه اړه لر ی. دا موضوع زمونږ په ملك کی ځکه ډېره مشکله ده چې په دی اړه لا تر اوسه چا څه لیکنی نه دی کړی او یا هم اقلا د (جهانی صاحب) له قوله لاتر اوسه زما نظر ته نه دی راغلی. زمونږ په هېواد کی روزنه زیاترپه دکورنیو او اجتماعی محیطونو کی په غیر ارادی توګه (مخ وګورئ)

په کورونو، حجرو، دیرو، جوماتونو او ښوونځی کی تر یوه حده زده کېده خو متاسفانه تیر دیرش کلن جنګ دیو خوا زمونږ دخلکو نه دتربیی دزده کړی دغه محیطونه واخستل او دبله پلوه دجنګونو له کبله دخلکو په داخل کي او خارج ته مهاجرتونو دیوڅه ګټو ترخوا زمونږ دخلکو تربیی ته ډېری صدمی ورسولی. او دتربیی دزده کړی دغه محیطونه ئي زمونږ نه واخستل.

دوهمه مهمه خبره داده چی دتربیی تدریس یوازی هغه څوك کولای شی چه پدې برخه کې ځوانانو ته مثال جوړېدای شی. خو متاسفانه په ننی بدبخته شرایطو کی زمونږ په ملك کی د تربیوې موضوعاتو په برخه کی مثال جوړیدل خورا مشکل کار دی. دمثال په ډول دتربیی په تدریس کی بایدځوانانو ته دا ووایې چه درواغ به نه وایې، ظلم به نه کوی، خیانت به نه کوی، وطن پال او ښه مسلمان او دټولنی ته به خدمتګار پاتی کېږی. نو داخبری خو هغه څوك کولای شی چه دا ثابته کړای شی چه دوی په خپله په دی صفاتو ملبس دی. چه متاسفانه دداسی شخصیتونو چه دیوی خوا پدی موضوعاتو پوه شی او دهغوی دتدریس کولو توان ولری او دبلې خوا پدی نیکو صفاتو ملبس وی دګوتو په شمار دی. دا چی یو څوك پخپله ښه سړی وی دایوه خبره ده خو داچی نورو ته هم وروښودلی شی چه څرنګه دې هغوی هم ښه او بامسئولیته انسانان شی دا بیا یوه جلا او جدی موضوع ده چی ځانګړې توانمندی او زیاته قربانی غواړی.

۳- ښوونکې مهم دي که مور او پلار او کورنی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر انسان په ژوند کي ، روزنه او پوهنه دواړه ډېر ټاکوونکې نقش لري. خو دپلار او مور او کورنۍ نقش د تربیي په برخه کې او د ښوونکې نقش د ښووني په برخه کې ډېر جدي او دتوجه وړدي. اما دیوه نقش هم په بله برخه کې له نظره نشو غورزولاي. یعنې په داسي حال کې چې هر یو له دواړو (ښووني او روزني) په برخه کې موئثر دي اما د دوي خاص او زیات موئثریت په هغه ځانګړو برخو کې دي چې پورته ذکر شول. دابايد و وايو چې دمور او پلار او کورنۍ اثر او نفوذ دهر انسان په ژوند کې د تهداب ایښودلو معنيلري که دماشوم ژوند دماشومتوب په لومړی څو کلونو کې (تر ښوونځي دمخه) په ښه او سالمه توګه عیار شي نو بیا دغه ماشوم حتا ښووني ته هم ښه توجه ورکوي . خو متائسفانه زمونږ اکثرا کورنۍ ددوي د ول او دهغي د ارزښت نه ناخبره دي دوي فکر کوي چې ماشوم یوازي د ښوونځي له لاري تعلیم او تربیه زده کوي چې دایوه نادرسته خبره ده. زه په کلکه د کورنیو پلرونو او میندو باندي غږ کوم چې خپل مسئولیت د خپلو بچیو په سالمه روزنه کي جدي وګڼي او یه دي برخه کې خپل وظایفو ته په جدي توګه متوجه او هغه دي په درسته توګه اداء کړي. د بچیانو د سالمي تر بيي لپاره د اضرور نه ده چې زيږول (پلار او مور) دي حطما زده کړي کړي وي. ځکه چې د سالمي تربیي ورکول دزده کړو پوري کوم خاص تړاو نه لري. د مثال په توګه که غواړو چې بچې مو مودب راشي نو تاسي خپلو ورو بچو ته هر سهار سلام ورکړي، او دي ته ئي وهڅوي چې نورو ته سلام وکړي. یا مو ماشوم له دي څخه منع کړي چې ښکنځل او بد الفاظ استعمال کړئ، دا یو هم د تعلیم سره تړوا نه لري. زه پدي برخه کښي په ټولو لوستونکو غږ کو م چې نور نالوستو زیږوالو (میندو او پلرونو) ته زما پیغام وروړسوي او هغوی ددې نا هیلي نه چې دوي نشي کولاي د خپلو بچو په تربیه کښي موثره ونډه واخلي، راوباسې .

٤- ځوانان اکثرا پلان جوړوي خو عملي کېږي نه ددې عوامل به څه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو مهمه خبرداده چې پلان جوړول زمونږ په ملک کې دومره زیات رواج نه لري. او خلك دپلان په جوړولو دومره نه پو هیږي دپلانونو دناکام کېدوو جی په لاندی ډول خلاصه کولي شو:

۱- اکثره خلك د پلان په جوړولو کی خوش باوری ښکاره کیږی. دوی د پلان دجوړولو په وخت کی هر څه ایډیل یعنی په (سلو کی سل نورمال) فکر کوی او دهغه کار په لاره کی ستونزی اود نورو محیطی شرایطو رول اواثر په نظر کی نه نیسی. یواځي خپل اراده او خپل ځان محاسبه کوی. پداسی حال کی چې دهر پلان په برخه کې یو زیات شمیر نور بهرنی عوامل هم اثر لری چه باید همیش په نظر کی ونیول شی.

۲- اکثره خلك دیوپلان دعملی کولو په برخه کی خپل لمړنی وظایف چه هغه دهغی موضوع په اړوند لومړنی تحقیقات دی نه تر سره کوی او هر څۀ په اټکل محاسبه کوي. دا ددی سبب کیږی چه دپلان دعملی کولو په وخت کی ورته یو شمیر داسی ستونزی په مخه ورځی چه دهغی تصور ئي هم نه وی کړی. پدی صورت کی اکثره خلك وارخطاکیږی او هر څۀ پریږ.ی نو پلانونه ناکام کیږی.

۳- د بدیل ل نه لرل :

اکثره خلك چه خپل پلانونه جوړوی فکر کوی چه هر څۀ به ددوی دهیلو سره سم پرمخ ځی نو دځینی ناسنجول شوو پیښو په صورت کی او یا هم ددوی دپلان شویو ستراتیژو دناکام کېدلو په صورت کی ځان ته کوم بل بدیل نه وی سنجولی نوپدی توګه دیو ستراتیژی دناکام کېدو په صورت کی نه شی کولی چی یوه متبادله لاره غوره کړی

پدي اړه جدی مشوره ده چې ځوانان باید په خپل پلان کښي د ځني برخو د ناکامیدو پیش بین اوسي اود هغي لپاره باید متبادل پلانونه هم مخکي له مخکي وسنجوي او دهغي د تطبیق په اړه ځانګړي طرحه له ځان سره ولري.

۴ ځني خلك دیوه پلان په عملی کولو کښي مرحلوي برخي نه تشخیصوي او خپل ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته مرحله په مرحله اهداف او هغي ته د رسیدو په برخه کې معیارونه ښه نشي ټاکلي. دا ددې سبب کېږي چې د پلان دعملي کولو په او ږدو کښې خپل ځان ورک محسوسوي او نا هیلي کېږي. ښه به دا وي چې دهر پلان د عملي کولو په برخه کې مرحلوي شا خصونه **(Mile Stones)** روښانه او هغي ته درسیدو معیارونه واضح او معلومدارکړي. تر څو د خپل پلان د عملي کېدو په برخه کښې خپل پرمختګ اندازه کړاي شي. ددې معیارونو دټاکلو لپاره د وخت ټاکل هم یو مهم اصل دي چې متائسفانه اکثرا دنظر نه لري پاتي کېږي.

د مثال په توګه: که تاسي جلال اباد نه کابل ته ځي نو تاسي باید پوه شي چې دا مسافه ۱۵۰ کلیومتره لاره ده. دترافیکو دازدحام په نظر کې نیولوسره او سط سرعت به ۵۰ کلیومتره په ساعت کښې وي نو ته به په ۳ ساعتونو کې کابل ته رسیږی . پدي حساب بایدپه یونیم ساعت کي سروبي ته او په دوه نیمو ساعتو کي پل چرخي ته ورسږی .

نو پدي طریقه ستاسې د پلان شاخصونه لکه.سدوبي او پل چرخي هم معلوم، او دغو ځایونه ته درسیدو وخت هم معلوم دي. که تاسي په خپل وخت سروبي ته ورسیږي نو ستاسې سفر د پلان سره سم روان دي، او که ناوخته ورسیږي نو پلان مو د خنډ سره مخ دي او که ژر ورسیدي نو پلان نه مخکي يئ.

۵- ایا دولت د ځوانانو په سالمه روزنه کي څه کولاي شي؟ او څه ئي کړي؟

هو! دولت تر ټولو مهمه قوه ده چه دیوه مملکت دځوانانو په سالمه روزنه کی ډېره موثره ونډه اخستلی شی. دولت دخپل ورځنی کړو وړو له لاری نه یوازی دا چی ځوانانو ته ښه مثال جوړیدای شی بلکه دخپلو هغه امکاناتو او موثریت له لاری چی یي په ټولنه کي لری په ځوانانو کی مثبتی هیلی او امیدواری راپیداکولای شی.

سره لدی چه همدا اوس زمونږ په هېواد کی دځوانانو په نامه ډېر فعالیتونه او هلی ځلی روانی دی خو متاسفانه دمحتوی له لحاظه دغه پروګرامونه ډېر تش او بې کیفیته دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولت وائي یو څه اما متاسفانه په عمل کی بیا هغه څه کوی چه ددوی دوینا خلاف وی. دمثال په توګه: دوی وایي او دعوا کوی چه ځوانان باید پاك او وطن دوست وروزل شی خو چی کله بیا یو ځونان دپوهنتون نه فارغ شی او دخپل ځان دمقرر کیدلو لپاره په دولتی مختلفو ادارو کی په خپل مخ دوه لاسی څپیړی وخوری او په رشوت ورکولو او واسطه کولو مجبور شی نو ددوی هیلی په نا امیدی بدلی شی. خوی او خصلت ئی بیا دخدمت کولو په غوض په رشوت خوړلو او خیانت کولو وربدل شی. نو دادی په عمل کی ددولت ونډه دځوانانو په تربیه کی چی متاسفانه نه یوازی دا چی مثبته نه ده بلکه فوق العاده منفی او خطرناکه ده. زه پدی وسیله دافغانستان د چارواکو توجه دغه فوق العاده مهم اصل ته راړول غواړم چه دوی پدی پوه شي چه داداری فساد دغه جرړی یوازی پر دوی پوری محدودی نه پاتی کیږی بلکه دوی په خپلو دارنګه اعمالو ددی هېواد دراتلونکی بنسټونه خرابوی او دا هېواد دیو تل پاتی فساد سره مخ کوی چه بیا به ددوی خپل بچېان هم ددی فساد قربانیان وی.

۷- زمونږ بچېان په کور کی ښه تربیه لری خو په کوڅه کی دنورو ماشومانو دلاسه خرابیږی څه وکړو؟

دایوه ډېره عامه او پراخه ستونزه ده. ماشومان ضرورت لر ی چه دکور نه دباندی دنورو ماشومانو سره یو ځای لوبی وکړی او دماشومتوب دوخت نه ځانګړی خوند او مزي واخلي. دوی ضرورت لری چی ښوونځی ته ولاړ شي او هلته دنورو ماشومانو سره یو ځای زده کړه وکړی. مونږ نشو کولا ی او دماشومانو په ګټۀ هم نه ده چی دنورو ماشومانو نه ئي جدا او په کورونو کی راګیر وروزو. دبلی خوا په کوڅو او حتی مکتبونو کی په سل ګونو داسی ماشومان دی چه هغوی په کور کی دتربیی څه خاص شرایط نه لری. ممکن هغوی بی پلاره وی، بي موره وی، غریب وی او یا هم پلار او مور ئي اصلا ددوی تربیی لپاره یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت نه لري او یا هم دتربیې په ورکولو نه پوهیږی . داهمدا ډول ماشومان دی چه اکثره په کوڅو کی بی سرنوشته گرځی، راگرځی او همدوی بیا دنورو ماشومانو لپاره هم د سر درد او د مصیبتونو دپیداکولو لامل گرځی. دایوه پراخه اجتماعی ستونزه ده چه دحل لپاره یي یوازی په ملك کی یو سالم نظام او سالمه اداره لازمی او جدی اقدامات تر سره کولای شی. خو پدی اړه دومره ویلی شم چی:

۱ دولت باید دخپلی ټولنی دراتلونکی سلامتیا په خاطر ددغی بچو په وړاندی خپل مسئولیتونه تشخیص او ادا کړی. او دغسی یله گرد ماشومان باید دیو منظم او ټاکلی پلان له لاری روزنتونونو ته ورواستول شي او په سالمه لاره مصروف وساتل شی

۲ پلرونه او میندی باید په دی اړه خپلو مسئولیتونو ته متوجه او تر ممکن حده ددی بچیانو روزنی ته ځان وقف کړی

۳ خیریه موسسی باید پدی اړه خپلی هڅی جدی او منظمی کړی تر څو دا ماشومان ددی مصیبت ناك حالت څخه وژغوری

۴ کوښښ وکړی چه خپل ماشومان دداډول ماشومانو نه جلا وساتی او دلوبو لپاره ئي کوم بل داسی محیط ته یوسی چه تاسی هم ورسره اوسي او یو سالم محیط وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم څپرکی

۵۷ - دلوستونکو نه وروستۍ هیله:

محترمو لوستونکو! داچې تاسې د اکتاب تر پایه ولوست له زغم او حوصلې نه مو مننه کوم. ددې امکان شته چې دکتاب په لوستو کې مو ځینی غلطۍ او سهوې په نظر راغلې وي، نو ددې له پاره چې په راتلونکي چاپ کې د دې ډول غلطیو مخه ونیول شی، نو خپل نظریات او کتنې موږ ته په هغه پته راواستوئ چې د کتاب پر پښتۍ لیکل شوې دي. ددې ترخوا، اجازه راکړئ او زما دوه لاندیني وړاندیزونه ولولئ، ددې منل او پرې عمل کول ستاسې خو ښه ده.

۱ . لطفا په خپله ټولنه کې د یو کارنده او باتدبیره انسان په توګه ژوند غوره کړئ.

د فعال او غیر فعال ژوند په اړه ددې کتاب په ــــــ مخ کې په تفصیل خبرې شوې دي. د یو فعال شخص په توګه ژوند کول هم تاسې ته او هم دې ټولنې ته نیکمرغي راوړلی شي او د یو باتدبیره انسان په توګه کېدای شي تاسې پخپل ژوند کې د یولړ ستونزو مخه ونیولای شئ او هم به مو اړوند کارونه ښه منظم او موفقانه ډول تر سره کړي وي.

۲- هیله ده د همدې پورته وړاندیزونو په رڼا کې دغه کتاب هم په فعاله توګه ولولئ او پدې اړه موږ سره خپل نظریات، وړاندېزونه او ځانګړې تجربې شریکې کړئ، چې ددې کتاب په بیا چاپولو کې ځوانانو ته د لا ښه چوپړ په خاطر په پام کې ونیول شي.

د هېوادوالو د لا زیاتې سیاسي هوښیارۍ، دګران هېواد رښتینې ازادۍ، ابادۍ، هوساینې او سرلوړۍ او ترڅنګ یې ستاسې د لا ډېرو بریالیتوبونو، کارنده او با مسوولیته ژوند کولو په هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

ډاکټر تاج الدین ملت مل

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library